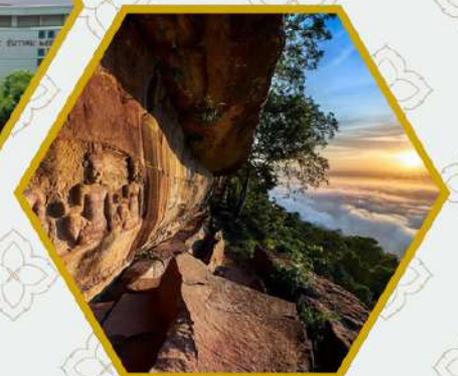

วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

Vol. 12 No. 2

กรกฎาคม - ธันวาคม 2568

**สถาบันวิจัยและพัฒนา
มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ**

วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ปีที่ 12 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม 2568

วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

Research and Development Journal
Sisaket Rajabhat University

ผ่านการรับรองคุณภาพของ TCI เป็นวารสารกลุ่มที่ 2 พ.ศ. 2568 – 2572

วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ปีที่ 12 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม 2568

วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
ปีที่ 12 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม พ.ศ. 2568
ISSN 3088-2702 (Online)

วัตถุประสงค์

เพื่อเผยแพร่องค์ความรู้ด้านการวิจัย กิจกรรมผลงานวิจัย ที่อยู่ในรูปบทความวิจัยและบทความวิชาการของนักวิชาการหรือนักวิจัยจากหน่วยงานภายในและภายนอก

เจ้าของ

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
319 ถนนไทยพันทนา ตำบลโพธิ์ อำเภอเมืองศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ 33000
โทรศัพท์ 045-643-600 ต่อ 9409 – 9410 โทรสาร 045-643-607

ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ ดร.ประกาศิต อานุกาฬแสนยากร อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
รองศาสตราจารย์ ดร.เอมอร แสนภูวา รองอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

ขอบเขตการตีพิมพ์

วารสารฯ มีนโยบายรับตีพิมพ์บทความคุณภาพสูง โดยมีกลุ่มเป้าหมายคือคณาจารย์ นักศึกษา และนักวิจัยทั้งในและนอกสถาบัน ในสาขาต่าง ๆ ดังนี้

1. การบริหารจัดการ
2. การศึกษา
3. บริหารธุรกิจ
4. สังคมวิทยา
5. จิตวิทยาการบริหาร
6. เศรษฐศาสตร์
7. การบริหารทรัพยากรมนุษย์
8. ปรัชญา
9. นิติศาสตร์
10. รัฐประศาสนศาสตร์
11. รวมถึงสหวิทยาการอื่นๆ

กำหนดการตีพิมพ์วารสาร

วารสารฯ ตีพิมพ์ 2 ฉบับต่อปี ดังนี้
ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน
ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม

คณะกรรมการกองบรรณาธิการ

วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

บรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประจวบ จันทร์หมื่น

ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา

รองบรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนุวัฒน์ ศรีสุวรรณ

รองผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา

กองบรรณาธิการ

ดร.สมพันธ์ เตชะอธิก

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ดร.อุมารินทร์ ตูลารักษ์

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

รองศาสตราจารย์ ดร.ประทับใจ สุวรรณธาดา

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิตติมา ดำรงวิณะ

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

อาจารย์ ดร.ฐิติรัตน์ เวทย์ศิริยานนท์

มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

รองศาสตราจารย์ ดร.รัตนะ ปัญญาภา

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

อาจารย์วีระวัฒน์ อุดมทรัพย์

มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คณางค์ ช่อชู

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนันต์ศักดิ์ พวงอก

มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

นางสาวจันทิรา ขาติมนตรี

ผู้พิจารณาตรวจสอบภาษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์อินทรา ศักดิ์เมียนแก้ว

นางลำพึง บัวจันอัฐ

ฝ่ายประสานงาน

อาจารย์พัฒนิตา นันทะกาล

อาจารย์ชลิตา ภูรินินนาท

อาจารย์พรชนก แสนทวีสุข สีดาบุตร

อาจารย์จันทกานต์ พันเลี้ยว

นางอริศพัชร จักรบุตร

นางสาวนราภรณ์ โดมร

นายภัทรชาติ ศรีมะณี

ออกแบบรูปเล่ม

นายสุรพงศ์ เป้าทอง

ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ

วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

ปีที่ 12 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม พ.ศ. 2568

รองศาสตราจารย์ ดร.สุนทร ปัญญาพงษ์

รองศาสตราจารย์ ดร.อัจฉรา ภาณุรัตน์

รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนมาภูมิ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกษภา ผาทอง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สันทนา กุลรัตน์

รองศาสตราจารย์จำเริญ อุ้นแก้ว

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรศักดิ์ ศรีระจำง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นภวรรณ ขาติมนตรี

รองศาสตราจารย์สมหมาย ชินนาค

ศาสตราจารย์พิเศษ ดร.สมาน อัครภูมิ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์กาญจนา ชินนาค

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศรีสุนันท์ ประเสริฐสังข์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สหสา พลนิล

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวรรณ หวังเจริญเดช

มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

นักวิชาการอิสระ

มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

นักวิชาการอิสระ

บทบรรณาธิการ

วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ปีที่ 12 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2568) ฉบับนี้ เป็นอีกหนึ่งก้าวสำคัญของการเผยแพร่องค์ความรู้เชิงวิชาการที่มุ่งเน้นการพัฒนาเชิงพื้นที่ การยกระดับคุณภาพการศึกษา และการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมฐานรากอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับ พันธกิจของมหาวิทยาลัยราชภัฏในการเป็น “มหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น”

บทความวิจัยที่ได้รับการตีพิมพ์ในฉบับนี้สะท้อนความหลากหลายของศาสตร์และมุมมองการวิจัย ทั้งในด้านการบริหารและการจัดการศึกษา การตลาดและพฤติกรรมผู้บริโภคในยุคดิจิทัล สังคมร่วมสมัย เทคโนโลยีและจริยธรรม ตลอดจนการพัฒนาชุมชนและการจัดการทรัพยากรท้องถิ่น โดยมีจุดร่วมสำคัญ คือการนำองค์ความรู้ไปประยุกต์ใช้เพื่อแก้ไขปัญหาและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่

ในมิติด้านการศึกษา บทความว่าด้วยรูปแบบการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนสู่ความเป็นพลโลก การบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการสถานศึกษาตลอดภัย และความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการกับการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ได้สะท้อนแนวคิดและแนวปฏิบัติที่สำคัญ ต่อการยกระดับคุณภาพสถานศึกษาในบริบทท้องถิ่นและระดับประเทศ

ขณะเดียวกัน บทความด้านเศรษฐกิจและสังคม อาทิ การศึกษาการตลาดเชิงเนื้อหาของผลิตภัณฑ์ OTOP ทุนชุมชน 5 มิติ และพลังชุมชนกับการจัดการน้ำเพื่อการเกษตร ได้ชี้ให้เห็นบทบาทของทุนทางสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากและการพัฒนาอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ บทความด้านจริยธรรมและพฤติกรรมในบริบทอีสปอร์ต ยังสะท้อนประเด็นท้าทายใหม่ของสังคมดิจิทัลที่จำเป็นต้องได้รับการศึกษาอย่างรอบด้าน

กองบรรณาธิการขอขอบคุณนักวิจัยทุกท่านที่ให้ความไว้วางใจส่งผลงานวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารฉบับนี้ รวมถึงผู้ทรงคุณวุฒิผู้ประเมินบทความที่ได้ให้ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการอันทรงคุณค่า ซึ่งมีส่วนสำคัญในการยกระดับคุณภาพบทความและมาตรฐานของวารสารให้เป็นที่ยอมรับในระดับวิชาการ

หวังเป็นอย่างยิ่งว่าวารสารฉบับนี้จะเป็นแหล่งเรียนรู้และแรงบันดาลใจแก่คณาจารย์ นักวิจัย นักศึกษา และผู้สนใจทั่วไป ในการนำองค์ความรู้ไปต่อยอดการวิจัย การพัฒนาเชิงนโยบาย และการปฏิบัติจริง เพื่อร่วมกันสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้และการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประจวบ จันทร์หมื่น)

บรรณาธิการ

สารบัญ

	หน้า
บทความวิจัย	
รูปแบบการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนสู่ความเป็นพลโลกโดยประยุกต์ใช้ มุมมองแบบดุลยภาพโรงเรียนทรายมูลวิทยา <i>ทองใจ กิ่งมิ่งแฮ</i>	1
อิทธิพลของการรับรู้การตลาดเชิงเนื้อหาส่งผลต่อเส้นทางการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ OTOPTOP ของผู้บริโภคยุคดิจิทัล ในเขตภาคกลางตอนบนของประเทศไทย <i>นันทิตา เพชรภรณ์, นพปฎล ชิงทอง และ พรรณราย ไพบุลย์</i>	19
การรับรู้จริยธรรมร่วมกับบรรทัดฐานทางสังคมของผู้เล่นทั่วไปและนักกีฬาอีสปอร์ต ที่มีต่อพฤติกรรมการดัดแปลงเกม การเจาะระบบ และการใช้โปรแกรมโกงในวิดีโอเกม <i>ชจรศักดิ์ กั่นไช้</i>	33
รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการสถานศึกษาปลอดภัยที่มีประสิทธิผล โรงเรียนบ้านชำโพธิ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 <i>รุ่งรัตน์ สหัสดี</i>	52
ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นชุมชน แห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 <i>พจนา ปลั่งนวน, เจริญวิชัย สมพงษ์ธรรม และ จำรัส สอนกล้า</i>	72
ทุนชุมชน 5 มิติ: เครื่องมือขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืน <i>ศิริวุฒิ วรรณทอง</i>	91
พลังชุมชนกับการจัดการน้ำระบบชลประทานเพื่อการเกษตร สถานีสูบน้ำ RSP12 ตำบลเปือาะ อำเภอบึงบูรพ์ จังหวัดศรีสะเกษ <i>เอกพงษ์ วงศ์คำจันทร์</i>	113

รูปแบบการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนสู่ความเป็นพลโลก

โดยประยุกต์ใช้มุมมองแบบดุลยภาพโรงเรียนทรายมูลวิทยา

Management Model for Enhancing Students Learning Outcomes Towards World Citizen by Applying Balanced Scorecard Perspective of Saimoonwittaya School

ทองใจ กิ่งมิ่งแฮ^{1*}

Tongjai Kingminghae^{1*}

¹โรงเรียนเลิงนททา

¹ Lerngnokta School

*Corresponding Author: Pataradej78@gmail.com

Received: September 22, 2025

Revised: September 12, 2025

Accepted: September 22, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนสู่ความเป็นพลโลก โดยประยุกต์ใช้มุมมองแบบดุลยภาพโรงเรียนทรายมูลวิทยา 2) ศึกษาผลลัพธ์การนำรูปแบบลงสู่การปฏิบัติ และ 3) ประเมินรูปแบบการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนสู่ความเป็นพลโลก โดยประยุกต์ใช้มุมมองแบบดุลยภาพโรงเรียนทรายมูลวิทยา ประชากรที่ใช้ ได้แก่ ครูผู้สอนจำนวน 49 คน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 13 คน และผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 1,000 คน รวมทั้งสิ้น 2,181 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แบบบันทึกผลลัพธ์การนำรูปแบบลงสู่การปฏิบัติ และแบบประเมินรูปแบบ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยมีมาตรฐานที่การเจริญเติบโตด้านการเรียนรู้ของผู้เรียนและครู

ผลการวิจัยพบว่า

1. รูปแบบการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนสู่ความเป็นพลโลก โดยประยุกต์ใช้มุมมองแบบดุลยภาพโรงเรียนทรายมูลวิทยา ประกอบด้วยหลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการ จำนวน 4 องค์ประกอบหลัก 16 องค์ประกอบย่อย และ 97 รายการ ข้อมูลย้อนกลับคุณภาพผู้เรียน เงื่อนไขความสำเร็จ และการประเมินรูปแบบ

2. หลังการนำรูปแบบลงสู่การปฏิบัติ ในปีการศึกษา 2566 พบว่า นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย วิชาภาษาอังกฤษ วิชาคณิตศาสตร์ และวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ในระดับ 3 ขึ้นไป มีสมรรถนะสำคัญด้านต่าง ๆ ในระดับยอดเยี่ยม และมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรในระดับดีขึ้นไป มีจำนวนเพิ่มขึ้น และนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีคะแนนเฉลี่ยผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) วิชาภาษาไทย วิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และวิชาภาษาอังกฤษ สูงกว่าระดับประเทศ

3. โดยภาพรวมรูปแบบที่ได้มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ และมีความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: รูปแบบการบริหารจัดการ, คุณภาพผู้เรียนสู่ความเป็นพลโลก, มุมมองแบบดุลยภาพ, การเจริญเติบโต

Abstract

This research aimed to 1) develop management model for enhancing students learning outcomes towards world citizen by applying balanced scorecard perspective of Saimoonwittaya school, 2) study implementation results of the management model, and 3) assessment of the management model. The research population consisted of 49 teachers, 13 basic education school committee, and 1,000 student parents. The tools used in the research were structured interview, record form of implementation results of the management model, and suitability assessment form. Data were analyzed using content analysis, frequency, percentage, mean, and standard deviation, based on student and teacher learning growth standards.

The results indicated that:

1. The management model in this research consisted of principles, objectives, a process with 4 main components, 16 subcomponents, and 97 items, plus feedback on student outcomes, success conditions, and evaluation criteria.

2. After adopting the management model in 2023, student achievement improved in Thai, English, mathematics, and science-technology, along with enhanced competencies and characteristics. Twelfth-grade national test scores in Thai, social studies, religion and culture, and English exceeded the national average.

3. The management model used in this research revealed that both overall and in each individual aspects' appropriateness, feasibility, and utility were all at the highest levels.

Keywords: Management model, Students learning outcomes towards world citizen, Balanced scorecard perspective, Growth

บทนำ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดนโยบายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 กล่าวถึง คุณภาพการจัดการศึกษา ได้แก่ การส่งเสริม สนับสนุน สถานศึกษาที่มีความพร้อมให้นำ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เน้นสมรรถนะไปใช้ตามศักยภาพของสถานศึกษาให้สามารถ ออกแบบหลักสูตรที่เหมาะสมกับความต้องการ และบริบทที่เน้นให้มีการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองใน ระบอบประชาธิปไตยให้กับเยาวชน โดยผ่านการพัฒนาหลักสูตรและจัดการเรียนการสอนเรื่องความเป็น พลโลกที่ควรบูรณาการอยู่ในทุกสาระการเรียนรู้ในโรงเรียน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ด้วยเยาวชนทุกคนเป็นพลเมืองโลก และเป็นพลเมืองในชุมชนสังคมระดับย่อย ๆ ลงมาด้วยในเวลา เดียวกัน จึงควรเรียนรู้ที่จะเป็นพลเมืองดี มีจิตสาธารณะ และมีจริยธรรมสากล ไม่ว่าจะเผ่าพันธุ์ใด เชื้อชาติ ศาสนาใด รวมทั้งการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดสมรรถนะที่เหมาะสมตามช่วงวัย มีการคิดขั้นสูง มีความสามารถในการสื่อสาร มีความสามารถในการสร้างนวัตกรรม สามารถจัดระบบและกระบวนการ ทำงานของตนเองและร่วมกับผู้อื่น เป็นพลเมืองที่ดี มีศีลธรรม และอยู่ร่วมกับธรรมชาติ และวิทยาการ อย่างยั่งยืน ซึ่งปรากฏในมาตรฐานการเรียนรู้ และตัวชี้วัดตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ใช้ในการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (วิชาภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และ ภาษาอังกฤษ) (O-NET) (สำนักทดสอบทางการศึกษา, 2564) ทั้งมีความจงรักภักดีต่อสถาบันหลักของชาติ ยึดมั่นการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2566) ดังที่ ปริญญา เทวานฤมิตรกุล (2559) ระบุว่า พลเมืองประชาธิปไตยไม่ได้ สิ้นสุดลงที่การเป็นพลเมืองของประเทศใดประเทศหนึ่งเท่านั้น แต่เป้าหมายสูงสุดที่พลเมืองในระบอบ ประชาธิปไตยคือการนำพาสังคมไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ในแง่นี้ความเป็นพลโลกจึงเป็นแนวคิด ที่ได้รับความสนใจกล่าวถึงในฐานะของการที่ผู้คนจะได้ร่วมกันแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของมนุษยชาติได้ เช่น วิกฤตการณ์เปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ปรากฏการณ์เอลนีโญ (El Niño) ที่ส่งผลให้เกิดฝนตกหนัก น้ำท่วมและปรากฏการณ์ลานีญา (La Niña) ที่ส่งผลให้เกิดความแห้งแล้งอย่างมาก ซึ่งปรากฏการณ์ ทั้งสองนี้อาจแก้ไขได้โดยชาติใดชาติหนึ่งเพียงลำพัง อันสืบเนื่องมาจากปัญหาดังกล่าวเป็นผลพวง มาจากพฤติกรรมของผู้คนทั้งโลกที่มีร่วมกันที่ก่อให้เกิดสภาวะเรือนกระจก (Green House Effect) หรือ สภาวะโลกร้อนอันเป็นต้นเหตุของปรากฏการณ์ข้างต้น การแก้ไขปัญหาดังกล่าวจึงต้องอาศัยความร่วมมือ ร่วมแรงร่วมใจกันของผู้คนทั้งโลกในการรับมือกับสภาวะโลกร้อน เป็นต้น จึงกล่าวได้ว่า การวัดความเป็น พลโลกของผู้เรียนจึงวัดได้จากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และตัวชี้วัดตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐานที่ใช้ในการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (วิชาภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และภาษาอังกฤษ) (O-NET)

ดังนั้น ระบบบริหารจัดการคุณภาพของสถานศึกษาจึงควรให้ความสำคัญกับกระบวนการบริหาร จัดการแบบดุลยภาพ (Balanced Scorecard: BSC) (Kaplan and Norton, 1996) ซึ่งเป็นการแปลง กลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติที่สมดุลกันระหว่างด้านที่เกี่ยวข้องกับการให้ผู้เรียนมีมุมมองในการพัฒนาตนเอง

ให้เจริญเติบโตด้านการเรียนรู้ (Learning and Growth Perspective) และอยู่รอดในโลกด้วยการมีสมรรถนะที่เหมาะสมตามช่วงวัย มีการคิดขั้นสูง มีความสามารถในการสื่อสาร มีความสามารถในการสร้างนวัตกรรม เป็นพลเมืองที่ดี มีศีลธรรม มีความเป็นพลโลกด้วยการมีจิตสาธารณะ มีจริยธรรมสากล สามารถมีส่วนร่วมในการรับมือกับสภาวะโลกร้อนโดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการศึกษา ด้านที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพครู และด้านที่เกี่ยวข้องกับงบประมาณและทรัพยากร (จรรณี เก้าเอี้ยน, 2557) เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาไปข้างหน้าให้ได้อย่างเหมาะสมกับความต้องการ และบริบทของสถานศึกษา ดังกรณีของโรงเรียนทรายมูลวิทยา ซึ่งมีทิศทางการจัดการศึกษาที่สอดคล้องตามวิสัยทัศน์ (Vision) ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร ที่มุ่งสู่องค์กรคุณภาพตามมาตรฐาน บริหารตามหลักธรรมาภิบาล จัดการด้วยนวัตกรรม น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่คุณภาพผู้เรียนแห่งศตวรรษที่ 21 มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีศักยภาพเป็นพลโลกบนพื้นฐานความเป็นไทย มีความรู้คู่คุณธรรม ดังนั้น การนำวิสัยทัศน์ (Vision) ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร และการแปลงกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ จึงควรใช้กระบวนการบริหารจัดการแบบดุลยภาพ (Balanced Scorecard: BSC) แต่เมื่อพิจารณาผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินิยมขั้นพื้นฐาน (O-NET) ของผู้เรียนโรงเรียนทรายมูลวิทยา ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งสะท้อนมุมมองในการพัฒนาตนเองให้เจริญเติบโตด้านการเรียนรู้ (Learning and Growth Perspective) และอยู่รอดในโลกตามมาตรฐานการเรียนรู้ และตัวชี้วัดตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ใช้ในการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินิยมขั้นพื้นฐาน (วิชาภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และภาษาอังกฤษ) กลับพบว่าโดยรวมต่ำกว่าค่าเฉลี่ยคะแนนของทั้งระดับเขตพื้นที่การศึกษา เมื่อพิจารณาเป็นรายวิชา พบว่า วิชาภาษาไทย มีคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด (45.15) ซึ่งต่ำกว่าค่าเฉลี่ยคะแนนของทั้งระดับเขตพื้นที่การศึกษา รองลงมา คือ วิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม (35.20) ซึ่งต่ำกว่าค่าเฉลี่ยคะแนนของทั้งระดับเขตพื้นที่การศึกษา วิชาวิทยาศาสตร์ (26.57) ซึ่งต่ำกว่าค่าเฉลี่ยคะแนนของทั้งระดับเขตพื้นที่การศึกษา วิชาภาษาอังกฤษ (21.28) ซึ่งต่ำกว่าค่าเฉลี่ยคะแนนของทั้งระดับเขตพื้นที่การศึกษา (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร, 2566) ซึ่งอาการปรากฏดังกล่าวเป็นอาการซ้ำซากของผลลัพธ์การจัดการศึกษา (Output) ที่ไม่เฉพาะกับโรงเรียนทรายมูลวิทยาเอง แต่ยังเป็นอาการปรากฏกับหลายโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร และเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอื่น ๆ ด้วยเช่นกัน โดยที่ ผ่านมา ผู้บริหารโรงเรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษา ตลอดจนผู้มีส่วนได้เสียในการจัดการศึกษาต่าง ๆ จะพยายามหาแนวทาง และแก้ไขกันมาโดยตลอดตั้งแต่ 1) การพิจารณาที่ปัจจัยนำเข้าต่าง ๆ (Input) เช่น ตัวผู้เรียน ตัวบุคลากร หลักสูตรสถานศึกษา ทรัพยากรทางการศึกษา เป็นต้น ซึ่งก่อให้เกิดการวางระบบการวางแผนคัดเลือกผู้เรียนที่จะเข้ารับการศึกษา การจัดการเรียนปรับพื้นฐานให้กับผู้เรียนก่อนเปิดภาคเรียน การสอนเสริม การวางระบบเพื่อพัฒนาสมรรถนะครู และบุคลากรทางการศึกษา การพัฒนาและการปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษา 2) การออกแบบหรือการนำกระบวนการ แนวทาง หรือรูปแบบมาใช้ในการพัฒนาการบริหารจัดการศึกษา (Process/

Guidelines/ Model) เช่น รูปแบบการบริหารคุณภาพด้วยวงจร PDCA รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม แนวทางโรงเรียนมาตรฐานสากล (World-Class Standard School) เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนสู่ความเป็นพลโลก (World Citizen) ที่มุ่งเน้นความสำเร็จของโรงเรียนมาตรฐานสากลเพื่อยกระดับโรงเรียนชั้นนำที่มีความพร้อมสู่โรงเรียนมาตรฐานสากลและเพื่อให้เป็นโรงเรียนที่มีการบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพตามเกณฑ์สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (OBECQA) และพัฒนาก้าวสู่มาตรฐานคุณภาพแห่งชาติ (TQA)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาข้างต้น ผู้วิจัยจึงทำการศึกษาวิจัย เรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนสู่ความเป็นพลโลก โดยประยุกต์ใช้มุมมองแบบดุลยภาพโรงเรียนทรายมูลวิทยา ทั้งนี้ เพื่อให้การจัดการศึกษาของโรงเรียนทรายมูลวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัชฌิมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร เป็นไปได้อย่างมีคุณภาพ ด้วยการดำเนินการจัดการศึกษาโดยมุ่งเน้นที่การจัดการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน ซึ่งถือเป็นเป้าหมายปลายทางที่สำคัญที่สุด และยังเป็นการยกระดับการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อให้มีวิธีการและผลการดำเนินงานสำหรับสถานศึกษาที่มีคุณภาพได้ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. พัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนสู่ความเป็นพลโลก โดยประยุกต์ใช้มุมมองแบบดุลยภาพโรงเรียนทรายมูลวิทยา
2. ศึกษาผลลัพธ์การนำรูปแบบการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนสู่ความเป็นพลโลก โดยประยุกต์ใช้มุมมองแบบดุลยภาพโรงเรียนทรายมูลวิทยา ลงสู่การปฏิบัติ
3. ประเมินรูปแบบการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนสู่ความเป็นพลโลก โดยประยุกต์ใช้มุมมองแบบดุลยภาพโรงเรียนทรายมูลวิทยา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ ได้แก่ ครูผู้สอน จำนวน 49 คน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 13 คน และผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 1,000 คน รวมทั้งสิ้น 2,181 คน

2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยกำหนดตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ไว้ ดังนี้

2.1 ตัวแปรต้น (Independent Variables) ได้แก่ รูปแบบการบริหารจัดการโดยประยุกต์ใช้มุมมองแบบดุลยภาพโรงเรียนทรายมูลวิทยา

2.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ได้แก่ คุณภาพผู้เรียนโรงเรียนทรายมูลวิทยา สู่ความเป็นพลโลก

3. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยนี้มีขอบเขตด้านเนื้อหาครอบคลุมรูปแบบการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนสู่ความเป็นพลโลก โดยประยุกต์ใช้มุมมองแบบดุลยภาพโรงเรียนทรายมูลวิทยา ที่ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) กระบวนการ ที่มีความเป็นระบบ (System: S) โดยมีปัจจัยนำเข้าที่เป็นองค์ประกอบหลักและองค์ประกอบย่อยในด้านมุ่งเน้นผู้เรียน ด้านบริหารจัดการศึกษา ด้านพัฒนาคุณภาพครู และด้านงบประมาณและทรัพยากร ซึ่งจะถูกนำมาบริหารจัดการ (Management: M) ด้วยวงจรคุณภาพ PDCA 4) ข้อมูลย้อนกลับคุณภาพผู้เรียน 5) เงื่อนไขความสำเร็จ และ 6) การประเมินรูปแบบ

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ได้แก่

4.1 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ซึ่งสร้างขึ้นโดย 1) ศึกษาองค์ประกอบการบริหารจัดการ เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนสู่ความเป็นพลโลก โดยประยุกต์ใช้มุมมองแบบดุลยภาพโรงเรียนทรายมูลวิทยา 2) สร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างองค์ประกอบการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนสู่ความเป็นพลโลก โดยประยุกต์ใช้มุมมองแบบดุลยภาพโรงเรียนทรายมูลวิทยา 3) นำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน เพื่อพิจารณาความตรงด้วยค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence - IOC) ซึ่งได้ค่า IOC ระหว่าง 0.67-1.00 4) นำแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างองค์ประกอบการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนสู่ความเป็นพลโลก โดยประยุกต์ใช้มุมมองแบบดุลยภาพโรงเรียนทรายมูลวิทยา มาทำการปรับปรุง และแก้ไขเพื่อจัดทำเป็นฉบับสมบูรณ์

4.2 แบบบันทึกผลลัพธ์การนำรูปแบบลงสู่การปฏิบัติ ซึ่งสร้างขึ้นโดย 1) ศึกษาองค์ประกอบการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนสู่ความเป็นพลโลก โดยประยุกต์ใช้มุมมองแบบดุลยภาพโรงเรียนทรายมูลวิทยา 2) ศึกษาแบบการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนสู่ความเป็นพลโลก โดยประยุกต์ใช้มุมมองแบบดุลยภาพโรงเรียนทรายมูลวิทยา 3) สร้างแบบบันทึกผลลัพธ์การนำรูปแบบลงสู่การปฏิบัติ 4) นำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน เพื่อพิจารณาความตรงด้วยค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence - IOC) ซึ่งได้ค่า IOC ระหว่าง 0.67-1.00 5) นำแบบบันทึกผลลัพธ์การนำรูปแบบลงสู่การปฏิบัติ มาทำการปรับปรุง และแก้ไขเพื่อจัดทำเป็นฉบับสมบูรณ์

4.3 แบบประเมินรูปแบบ ซึ่งสร้างขึ้นโดย 1) ศึกษาแบบการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนสู่ความเป็นพลโลก โดยประยุกต์ใช้มุมมองแบบดุลยภาพโรงเรียนทรายมูลวิทยา 2) สร้างแบบประเมินรูปแบบ ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) 3) นำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน เพื่อพิจารณาความตรงด้วยค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence - IOC) ได้ค่า IOC ระหว่าง 0.67-1.00 4) นำแบบบันทึกผลลัพธ์การนำรูปแบบลงสู่การปฏิบัติ มาทำการปรับปรุง และแก้ไข เพื่อจัดทำเป็นฉบับสมบูรณ์

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

- 5.1 จัดทำหนังสือแนะนำตัวจากโรงเรียนทรายมูลวิทยา เพื่อนำไปใช้ในการติดต่อขอความร่วมมือจากผู้เชี่ยวชาญ โดยผู้วิจัยติดต่อผู้เชี่ยวชาญด้วยตนเอง
- 5.2 วางแผนเพื่อการสัมภาษณ์ จัดเตรียมอุปกรณ์ เช่น สมุดบันทึก ดินสอ ปากกา อุปกรณ์โทรศัพท์ วีดีโอสำหรับบันทึกภาพและเสียง
- 5.3 การดำเนินการสัมภาษณ์ตามประเด็นที่กำหนด ในเดือนกรกฎาคม ถึงเดือนสิงหาคม 2565 โดยผู้วิจัยและผู้ช่วยผู้วิจัยเดินทางไปสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ตามวัน เวลา และสถานที่ที่กำหนด ซึ่งใช้เวลาในการสัมภาษณ์คนละประมาณ 20-30 นาที
- 5.4 จัดทำหนังสือจากโรงเรียนถึงผู้เชี่ยวชาญเพื่อขอเชิญร่วมการสนทนากลุ่มพร้อมกับเอกสารที่เกี่ยวข้อง
- 5.5 ดำเนินการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญในวันศุกร์ที่ 11 พฤศจิกายน 2565 เวลา 9.00-12.00 น. ณ ห้องประชุมโรงเรียนทรายมูลวิทยา เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนสู่ความเป็นพลโลก โดยประยุกต์ใช้มุมมองแบบคุณภาพโรงเรียนทรายมูลวิทยา ซึ่งผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินรายการ โดยมีคณะครูเป็นผู้จัดบันทึกการสนทนา บันทึกภาพและเสียง รวมถึงการอำนวยความสะดวกทั่วไป
- 5.6 ดำเนินการปรับปรุง แก้ไขตามที่คุณเชี่ยวชาญให้ข้อเสนอแนะ
- 5.7 จัดทำเป็นรูปแบบการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนสู่ความเป็นพลโลก โดยประยุกต์ใช้มุมมองแบบคุณภาพโรงเรียนทรายมูลวิทยา
- 5.8 ประชุมปฏิบัติการกับรองผู้อำนวยการ ครูผู้สอน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนทรายมูลวิทยา เพื่อชี้แจงทำความเข้าใจก่อนนำรูปแบบลงสู่การปฏิบัติ
- 5.9 ดำเนินการตามคู่มือรูปแบบ ในปีการศึกษา 2566
- 5.10 ผู้วิจัยนิเทศการปฏิบัติงานตามคู่มือรูปแบบ เพื่อนิเทศ กำกับ ติดตาม สอบถาม ปัญหา และให้ความช่วยเหลือ
- 5.11 หลังจากเสร็จสิ้นการนำรูปแบบลงสู่การปฏิบัติ ในปีการศึกษา 2566 ผู้วิจัยรองผู้อำนวยการ และครูผู้สอน ทำการสรุปผลลัพท์การนำรูปแบบลงสู่การปฏิบัติ
- 5.12 ผู้วิจัยทำการนัดหมายวัน เวลา และสถานที่กับครูผู้สอน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนทรายมูลวิทยา เพื่อนำแบบประเมินรูปแบบไปทำการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับผู้ปกครองนักเรียน ผู้วิจัยส่งรูปแบบและแบบประเมินรูปแบบ ฝากไปกับนักเรียน พร้อมทั้งมอบหมายให้ครูประจำชั้นทำการประสานเพื่อขอความอนุเคราะห์ให้ตอบแบบประเมินและส่งกลับมายังครูประจำชั้นภายใน 1 สัปดาห์ซึ่งต่อมา ผู้วิจัยได้รับแบบประเมินรูปแบบกลับคืนมาจำนวน 1,984 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 90.97

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

6.1 วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

6.2 วิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มเพื่อพัฒนารูปแบบ โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

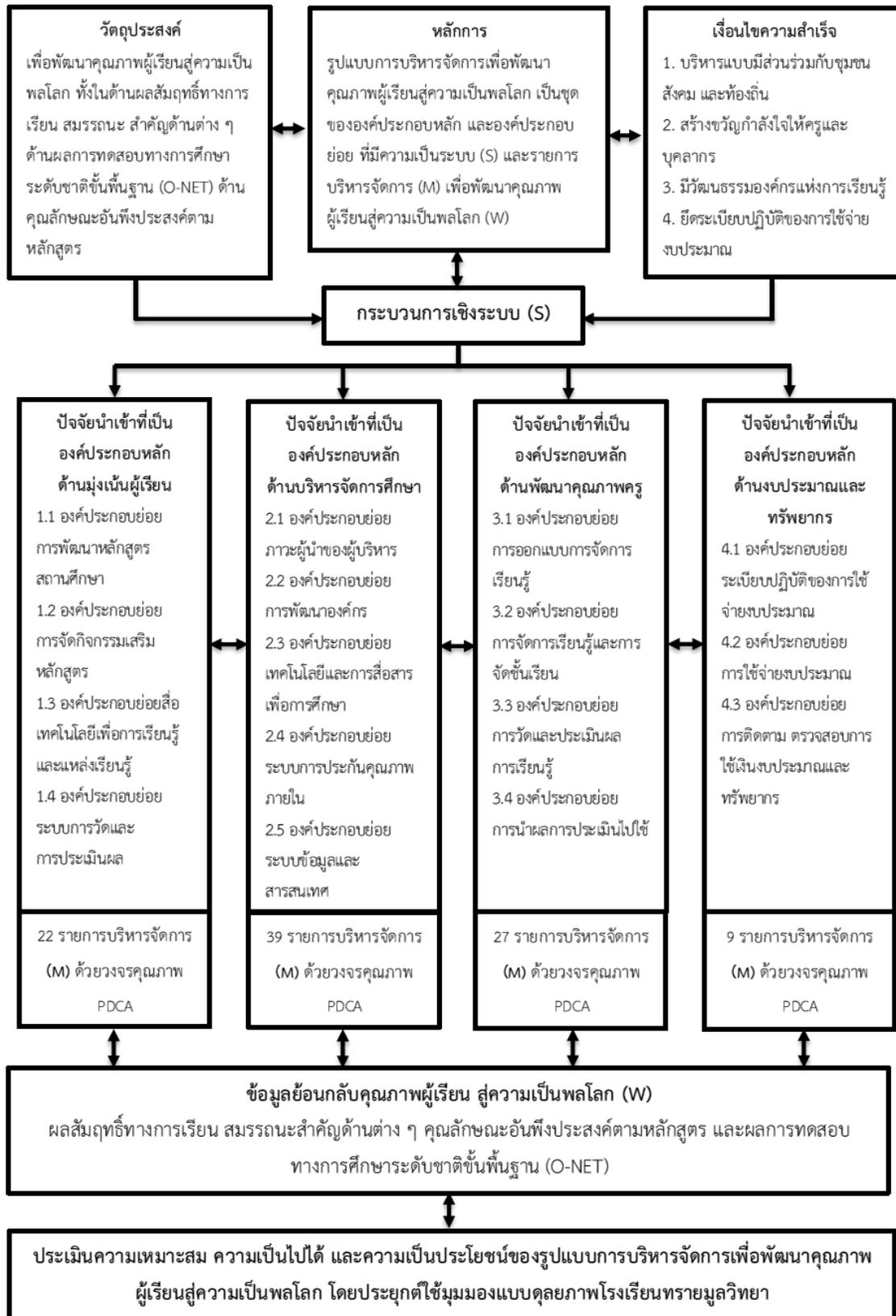
6.3 วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาผลลัพธ์การนำรูปแบบลงสู่การปฏิบัติ โดยใช้การค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

6.4 วิเคราะห์ข้อมูลจากการประเมินรูปแบบ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : SD) โดยเกณฑ์ที่ยอมรับได้ในประเด็นการประเมิน คือ มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ ตั้งแต่ระดับมากขึ้นไป

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ สรุปได้ว่า องค์ประกอบการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนสู่ความเป็นพลโลก โดยประยุกต์ใช้มุมมองแบบดุลยภาพโรงเรียนทรายมูลวิทยา มีจำนวน 4 องค์ประกอบหลัก 16 องค์ประกอบย่อย และ 97 รายการ โดย องค์ประกอบหลักด้านมุ่งเน้นผู้เรียนที่มีองค์ประกอบย่อยการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร สื่อ เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ และแหล่งเรียนรู้ และระบบการวัดและการประเมินผล ซึ่งมี 22 รายการ องค์ประกอบหลักด้านบริหารจัดการศึกษา ที่มีองค์ประกอบย่อยภาวะผู้นำของผู้บริหาร การพัฒนาองค์กร เทคโนโลยี และการสื่อสาร เพื่อการศึกษา ระบบการประกันคุณภาพภายใน และระบบข้อมูลและสารสนเทศ ซึ่งมี 39 รายการ องค์ประกอบหลักด้านพัฒนาคุณภาพครู ที่มีองค์ประกอบย่อยการออกแบบการจัดการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้และการจัดชั้นเรียน การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และการนำผลการประเมินไปใช้ ซึ่งมี 27 รายการ และองค์ประกอบหลักด้านงบประมาณและทรัพยากร ที่มีองค์ประกอบย่อยการยึดระเบียบปฏิบัติของการใช้จ่ายงบประมาณ การใช้จ่ายงบประมาณให้มีประสิทธิภาพ และการติดตามตรวจสอบการใช้จ่ายงบประมาณและทรัพยากร ซึ่งมี 9 รายการ

2. ผลการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนสู่ความเป็นพลโลก โดยประยุกต์ใช้มุมมองแบบดุลยภาพโรงเรียนทรายมูลวิทยา สรุปได้ว่า รูปแบบการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนสู่ความเป็นพลโลก โดยประยุกต์ใช้มุมมองแบบดุลยภาพโรงเรียนทรายมูลวิทยา ประกอบด้วยหลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการ จำนวน 4 องค์ประกอบหลัก 16 องค์ประกอบย่อย และ 97 รายการ ข้อมูลย้อนกลับคุณภาพผู้เรียน เงื่อนไขความสำเร็จ และการประเมินรูปแบบ ดังรูปที่ 1

รูปที่ 1 รูปแบบการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนสู่ความเป็นพลโลก โดยประยุกต์ใช้มุมมองแบบดุลยภาพโรงเรียนทรายมูลวิทยา (SMW Model)

3. ผลลัพธ์การนำรูปแบบลงสู่การปฏิบัติ แสดงดังตารางที่ 1-5

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบร้อยละของนักเรียนที่มีผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย วิชาภาษาอังกฤษ วิชาคณิตศาสตร์ และวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ระดับ 3 ขึ้นไป ระหว่างก่อน และหลังการนำรูปแบบลงสู่การปฏิบัติ

วิชา	ร้อยละของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 6 ที่มีผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับ 3 ขึ้นไป		ร้อยละของผลต่าง
	ก่อนใช้รูปแบบฯ (ปีการศึกษา 2565)	หลังใช้รูปแบบฯ (ปีการศึกษา 2566)	
ภาษาไทย	71.01	73.01	+2.00
ภาษาอังกฤษ	45.53	52.88	+7.35
คณิตศาสตร์	42.73	45.23	+2.50
วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	57.15	69.33	+12.18
เฉลี่ยรวม	54.11	60.11	+6.01

จากตารางที่ 1 สรุปได้ว่า หลังการนำรูปแบบลงสู่การปฏิบัติ ในปีการศึกษา 2566 นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 6 ที่มีผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย วิชาภาษาอังกฤษ วิชาคณิตศาสตร์ และวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ระดับ 3 ขึ้นไป มีจำนวนเพิ่มขึ้น ร้อยละ 6.01 เมื่อพิจารณาเป็นรายวิชา พบว่า นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่มีผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ระดับ 3 ขึ้นไป มีจำนวนเพิ่มขึ้น ร้อยละ 12.18 รองลงมา ได้แก่ วิชาภาษาอังกฤษ มีจำนวนเพิ่มขึ้น ร้อยละ 7.35 วิชาคณิตศาสตร์ มีจำนวนเพิ่มขึ้น ร้อยละ 2.50 และวิชาภาษาไทย มีจำนวนเพิ่มขึ้น ร้อยละ 2.00 ซึ่งมากกว่าก่อนการนำรูปแบบการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนสู่ความเป็นพลโลก โดยประยุกต์ใช้มุมมองแบบดุลยภาพโรงเรียนทรายมูลวิทยา ลงสู่การปฏิบัติ ในปีการศึกษา 2565

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบร้อยละของของนักเรียนที่มีผลการประเมินสมรรถนะสำคัญ ระดับยอดเยี่ยม ระหว่างก่อน และหลังการนำรูปแบบลงสู่การปฏิบัติ

รายการสมรรถนะสำคัญ	ร้อยละของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 6 ที่มีผลการประเมินสมรรถนะสำคัญระดับยอดเยี่ยม		ร้อยละของผลต่าง
	ก่อนใช้รูปแบบฯ (ปีการศึกษา 2565)	หลังใช้รูปแบบฯ (ปีการศึกษา 2566)	
ด้านความสามารถในการสื่อสาร	75.42	82.90	+7.48
ด้านความสามารถในการคิด	62.17	75.05	+12.88
ด้านความสามารถในการแก้ปัญหา	70.80	75.57	+4.77
ด้านความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต	70.58	73.32	+2.74
ด้านความสามารถในการใช้เทคโนโลยี	67.79	76.09	+8.30
เฉลี่ยรวม	69.35	76.59	7.23

จากตารางที่ 2 สรุปได้พบว่า หลังการนำรูปแบบลงสู่การปฏิบัติ ในปีการศึกษา 2566 นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 6 ที่มีผลการประเมินสมรรถนะสำคัญ ระดับยอดเยี่ยม โดยรวมมีจำนวนเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 7.23 เมื่อพิจารณาเป็นรายสมรรถนะ พบว่า นักเรียนมีสมรรถนะด้านความสามารถในการคิดระดับยอดเยี่ยม เพิ่มขึ้นร้อยละ 12.88 ซึ่งเพิ่มขึ้นมากที่สุดเป็นอันดับแรก รองลงมา มีสมรรถนะด้านความสามารถในการใช้เทคโนโลยี เพิ่มขึ้นร้อยละ 8.30 มีสมรรถนะด้านความสามารถในการสื่อสาร เพิ่มขึ้นร้อยละ 7.48 มีสมรรถนะด้านความสามารถในการแก้ปัญหา เพิ่มขึ้นร้อยละ 4.77 และมีสมรรถนะด้านความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต เพิ่มขึ้นร้อยละ 2.74 ตามลำดับ

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบร้อยละของนักเรียนที่มีผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตร ระดับดีขึ้นไป ระหว่างก่อน และหลังการนำรูปแบบลงสู่การปฏิบัติ

รายการ	ร้อยละของของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 6 ที่มีผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามหลักสูตร ระดับดีขึ้นไป		ร้อยละ ของ ผลต่าง
	ก่อนใช้รูปแบบฯ (ปีการศึกษา 2565)	หลังใช้รูปแบบฯ (ปีการศึกษา 2566)	
ข้อที่ 1 รักษาดี ศาสน์ กษัตริย์	100.00	100.00	-
ข้อที่ 2 ซื่อสัตย์ สุจริต	80.80	95.20	+14.40
ข้อที่ 3 มีวินัย	74.92	81.82	+6.90
ข้อที่ 4 ใฝ่เรียนรู้	78.75	84.50	+5.75
ข้อที่ 5 อยู่อย่างพอเพียง	69.50	88.10	+18.60
ข้อที่ 6 มุ่งมั่นในการทำงาน	77.10	89.90	+12.80
ข้อที่ 7 รักการทำงาน	67.30	79.88	+12.58
ข้อที่ 8 มีจิตสาธารณะ	86.00	96.10	+10.10
เฉลี่ยรวม	79.30	89.44	+10.14

จากตารางที่ 3 พบว่า หลังการนำรูปแบบลงสู่การปฏิบัติ ในปีการศึกษา 2566 นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 6 มีผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตร ระดับดีขึ้นไป โดยรวมเพิ่มขึ้นร้อยละ 10.14 เมื่อพิจารณาทีละรายการคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตร พบว่า เพิ่มขึ้นทุกข้อ โดยคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตร ข้อที่ 5 อยู่อย่างพอเพียง เพิ่มขึ้นมากที่สุด คือ ร้อยละ 18.60 รองลงมา คุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตร ข้อที่ 2 ซื่อสัตย์ สุจริต เพิ่มขึ้นร้อยละ 14.40 คุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตร ข้อที่ 6 มุ่งมั่นในการทำงาน เพิ่มขึ้นร้อยละ 12.80 คุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตร ข้อที่ 7 รักการทำงาน เพิ่มขึ้นร้อยละ 12.58 คุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตร ข้อที่ 8 มีจิตสาธารณะ เพิ่มขึ้นร้อยละ 10.10 คุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตร ข้อที่ 3 มีวินัย เพิ่มขึ้นร้อยละ 6.90 และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตร ข้อที่ 4 ใฝ่เรียนรู้เพิ่มขึ้นร้อยละ 5.75 ซึ่งเพิ่มขึ้นมากกว่าก่อนการนำรูปแบบลงสู่การปฏิบัติ ในปีการศึกษา 2565 มีเพียงคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตร ข้อที่ 1 รักษาดี ศาสน์ กษัตริย์ เท่านั้น ที่นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตร ระดับดีขึ้นไป ร้อยละ 100 ทั้งก่อน และหลังการนำรูปแบบลงสู่การปฏิบัติ

ตารางที่ 4 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินิยมขั้นพื้นฐาน (O-NET) ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 กับระดับประเทศ

วิชา	การจำแนกระดับ	จำนวนผู้เข้าสอบ	คะแนนเฉลี่ย (Mean)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
ภาษาไทย	โรงเรียน	62	43.36	12.57
	ประเทศ	125,374	40.78	13.79
สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม	โรงเรียน	61	35.93	7.24
	ประเทศ	121,429	33.09	8.47
ภาษาอังกฤษ	โรงเรียน	61	26.94	12.64
	ประเทศ	122,357	26.19	12.14
คณิตศาสตร์	โรงเรียน	58	16.66	7.68
	ประเทศ	123,792	19.96	12.73

จากตารางที่ 4 พบว่า หลังการนำรูปแบบลงสู่การปฏิบัติ ในปีการศึกษา 2566 นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีคะแนนเฉลี่ยผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินิยมขั้นพื้นฐาน (O-NET) วิชาภาษาไทย อยู่ที่ 43.36 คะแนน ซึ่งสูงกว่าระดับประเทศ อยู่ 2.58 คะแนน วิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม อยู่ที่ 35.93 คะแนน ซึ่งสูงกว่าระดับประเทศ 2.84 คะแนน และมีคะแนนเฉลี่ยผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินิยมขั้นพื้นฐาน (O-NET) และวิชาภาษาอังกฤษ อยู่ที่ 26.94 คะแนน ซึ่งสูงกว่าระดับประเทศ 0.75 คะแนน

4. ผลการประเมินรูปแบบการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนสู่ความเป็นพลโลก โดยประยุกต์ใช้มุมมองแบบดุลยภาพโรงเรียนทรายมูลวิทยา แสดงดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ ของรูปแบบการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนสู่ความเป็นพลโลก โดยประยุกต์ใช้มุมมองแบบดุลยภาพโรงเรียนทรายมูลวิทยา

(N = 1,984)

รายการ	ระดับคุณภาพของรูปแบบการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนสู่ความเป็นพลโลก โดยประยุกต์ใช้มุมมองแบบดุลยภาพโรงเรียนทรายมูลวิทยา								
	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้			ความเป็นประโยชน์		
	μ	σ	ระดับ	μ	σ	ระดับ	μ	σ	ระดับ
หลักการ	4.56	0.67	มากที่สุด	4.88	1.03	มากที่สุด	4.98	0.66	มากที่สุด
วัตถุประสงค์	4.95	0.61	มากที่สุด	4.78	0.83	มากที่สุด	4.90	0.80	มากที่สุด
กระบวนการ	4.76	0.83	มากที่สุด	4.91	0.85	มากที่สุด	4.95	0.81	มากที่สุด
ข้อมูลย้อนกลับ คุณภาพผู้เรียน	4.82	0.83	มากที่สุด	4.77	0.80	มากที่สุด	4.92	1.00	มากที่สุด
เงื่อนไขความสำเร็จ	4.91	0.55	มากที่สุด	4.68	0.84	มากที่สุด	4.83	0.90	มากที่สุด
การประเมินรูปแบบ	4.84	0.69	มากที่สุด	4.84	1.03	มากที่สุด	4.80	0.66	มากที่สุด
โดยภาพรวม	4.81	0.70	มากที่สุด	4.81	0.90	มากที่สุด	4.90	0.81	มากที่สุด

จากตารางที่ 6 สรุปได้ว่า รูปแบบการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนสู่ความเป็นพลโลก โดยประยุกต์ใช้มุมมองแบบดุลยภาพโรงเรียนทรายมูลวิทยา โดยภาพรวม มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.81, \sigma = 0.70$) มีความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.81, \sigma = 0.90$) และมีความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.90, \sigma = 0.81$) เมื่อพิจารณาเป็นรายการ พบว่าทุกรายการมีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ และมีความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า รูปแบบการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนสู่ความเป็นพลโลก โดยประยุกต์ใช้มุมมองแบบดุลยภาพโรงเรียนทรายมูลวิทยา ประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการ จำนวน 4 องค์ประกอบหลัก 16 องค์ประกอบย่อย และ 97 รายการ ข้อมูลย้อนกลับคุณภาพผู้เรียน เงื่อนไขความสำเร็จ และการประเมินรูปแบบ ทั้งนี้เพราะ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการบริหารแบบดุลยภาพ (Balanced Scorecard : BSC) ของ Kaplan and Norton

(2001) และของ Niven (2002) ด้วยมุมมองด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับผู้เรียน การบริหารจัดการศึกษา การเรียนรู้ และพัฒนา และงบประมาณและทรัพยากร มาปรับประยุกต์ให้เข้ากับบริบทการจัดการศึกษาของโรงเรียน ทราชมูลวิทยา ตามเกณฑ์การประเมินสถานศึกษาเพื่อรับรางวัลพระราชทาน ของสำนักทดสอบทางการศึกษา (2560) ส่งผลทำให้รูปแบบที่ได้มีองค์ประกอบย่อย และรายการ ครอบคลุมทุกประเด็นของการจัดการคุณภาพตามเกณฑ์การประเมินสถานศึกษาเพื่อรับรางวัลพระราชทาน เกี่ยวกับคุณภาพนักเรียน ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ การบริหารหลักสูตรและงานวิชาการ ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร สื่อ เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ และแหล่งเรียนรู้ ระบบการวัดและประเมินผล การบริหารและการจัดการศึกษา ได้แก่ ภาวะผู้นำของผู้บริหาร การพัฒนาองค์กร เทคโนโลยีและการสื่อสารเพื่อการศึกษา ระบบการประกันคุณภาพภายใน ระบบข้อมูล และสารสนเทศ การจัดการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ ได้แก่ การออกแบบการจัดการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้และการจัดการชั้นเรียน การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ การนำผลการประเมินไปใช้ สอดคล้องกับการวิจัยของ นพพร จันทรนำชู, ยური ผลพันธ์, และ พรรณธิดา เหล่าพวงศักดิ์ (2558) ที่ทำการศึกษาวิจัยการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนตามมาตรฐาน การศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนในภูมิภาคตะวันตก ซึ่งผลการวิจัย พบว่า รูปแบบประกอบด้วยรูปแบบ การเรียนรู้ที่พัฒนาทักษะด้านการสร้างสรรค์นวัตกรรม ทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ทักษะด้านภาษา และการสื่อสาร และทักษะความพร้อมทางอาชีพ โดยมีเงื่อนไขด้านมาตรฐานการศึกษา ประกอบด้วย ด้านสภาพแวดล้อมทางการศึกษา ด้านความเป็นครูด้านเครือข่ายทางปัญญา และด้านผู้เรียน มีกิจกรรม การเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน มีแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน ระเบียบ นโยบาย ระดับสถานศึกษา ระดับครูผู้สอน ระดับเครือข่ายทางการศึกษา และระดับผู้ปกครอง

2. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า หลังการนำรูปแบบลงสู่การปฏิบัติ ในปีการศึกษา 2566 พบว่า นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย วิชาภาษาอังกฤษ วิชาคณิตศาสตร์ และวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ในระดับ 3 ขึ้นไป มีสมรรถนะสำคัญด้านต่าง ๆ ในระดับยอดเยี่ยม และมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตร ในระดับดีขึ้นไป มีจำนวนเพิ่มขึ้น และนักเรียนระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 6 มีคะแนนเฉลี่ยผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) วิชา ภาษาไทย วิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และวิชาภาษาอังกฤษ สูงกว่าระดับประเทศ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการที่ผู้เรียนมีความเป็นพลโลกเพิ่มขึ้น ทั้งนี้เพราะ การดำเนินการบริหารจัดการตามรูปแบบ ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น มีกระบวนการดำเนินงานที่มีความยืดหยุ่นอย่างสอดคล้องกับบริบทเฉพาะของ สถานศึกษาเป็นสำคัญทุกขั้นตอน ทั้งการกำหนดมาตรฐานการศึกษา การนำวิสัยทัศน์ เป้าหมายและ พันธกิจไปสู่การปฏิบัติร่วมกันกำหนดเป้าหมายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่สะท้อนมุมมอง ในการพัฒนาตนเองให้เจริญเติบโตด้านการเรียนรู้ (Learning and Growth Perspective) และอยู่รอด ในโลก ตามมาตรฐานการเรียนรู้ และตัวชี้วัดตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ใช้ในการ ทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (วิชาภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และภาษาอังกฤษ)

ที่ครอบคลุมความเป็นพลโลก การที่ผู้บริหารสถานศึกษาและครูมีการร่วมกันสร้างเกณฑ์มาตรฐานวิชาการ และดำเนินการให้บรรลุเป้าหมาย การวางแผนและดำเนินการตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษา การดำเนินการตามแผนและติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาและการประเมินคุณภาพภายใน สถานศึกษา การใช้กิจกรรมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่เข้มแข็งมาอย่างต่อเนื่อง โดยผู้บริหาร สถานศึกษามีการประสานงานและสร้างความเข้าใจให้ตรงกันกับครูผู้สอนในการใช้หลักสูตรเพื่อให้บรรลุ เป้าหมายของหลักสูตร มีการพิจารณาปรับปรุงหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ให้มีคุณภาพและ ประสิทธิภาพอย่างสม่ำเสมอ โดยใช้กิจกรรมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ซึ่งเป็นกลไกสำคัญที่ ผู้บริหารสถานศึกษาจะใช้การสร้างแรงบันดาลใจ การให้การสนับสนุน และการให้คำปรึกษากับเพื่อนครู และพัฒนาความรับผิดชอบร่วมกัน เพื่อถ่ายทอดและสร้างความรู้ให้ครูผู้สอนสามารถนำไปใช้ประโยชน์ ในการจัดการหลักสูตร และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และมีการ ใช้ผลประเมินเพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ได้อย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับการศึกษาของไพรินทร์ ขุนศรี (2559) ที่ทำการวิจัยเรื่อง แรงจูงใจของครูกับคุณภาพผู้เรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ซึ่งผลการศึกษวิจัย พบว่า 1) แรงจูงใจของครูในโรงเรียนอยู่ในระดับมาก ดังนี้ ผลประโยชน์ทางอุดมคติ โอกาสที่จะมีส่วนร่วมในการทำงานอย่างกว้างขวาง สิ่งจูงใจเกี่ยวกับสภาพ การทำงานโดยปรับสภาพการทำงานให้เหมาะสมกับความสามารถของบุคคล และทัศนคติของผู้ปฏิบัติงาน แต่ละคน ความตั้งใจทางสังคมหน่วยงานสภาพการอยู่ร่วมกัน สิ่งจูงใจที่เป็นวัตถุประสงค์ทางกายภาพ ที่พึงปรารถนา และสิ่งจูงใจที่เกี่ยวกับโอกาสของบุคคล 2) คุณภาพผู้เรียนในโรงเรียนอยู่ในระดับมาก ผู้เรียนมีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์มีสุขภาวะที่ดีและมีสุนทรียภาพ มีความรู้และทักษะ ที่จำเป็นตามหลักสูตร มีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ มีเจตคติที่ดี ต่ออาชีพสุจริต มีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง และมีความสามารถในการคิดอย่างเป็นระบบ คิดสร้างสรรค์ ตัดสินใจแก้ปัญหาได้อย่างมีสติ สมเหตุสมผล 3) แรงจูงใจของครูกับคุณภาพผู้เรียนในโรงเรียนมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าความสัมพันธ์กันในทางบวก หรือมีความสัมพันธ์กันในลักษณะที่คล้อยตามกัน

3. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า โดยภาพรวมรูปแบบที่ได้มีความเหมาะสม มีความ เป็นไปได้ และมีความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เพราะ ครูผู้สอน คณะกรรมการสถานศึกษา ชั้นพื้นฐานโรงเรียนทรายมูลวิทยา และผู้ปกครองนักเรียน มีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนโครงการ/กิจกรรม ดังกล่าวมาโดยตลอดปีการศึกษา 2566 โดยสอดคล้องตามขั้นตอนและกระบวนการในการนำมุมมองแบบ ดุลยภาพมาประยุกต์ใช้ ของ Kaplan and Norton (2001) ที่ว่า การนำมุมมองแบบดุลยภาพไปประยุกต์ใช้ ควรจะมี 4 ระยะ คือ 1) ระยะทบทวนกลยุทธ์ ซึ่งผู้วิจัยระบุไว้ในตอนที่ 2 ของคู่มือรูปแบบ คือ ทิศทาง การพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ อัตลักษณ์ของ สถานศึกษา เอกลักษณ์ของสถานศึกษา จุดเน้นการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา กลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา และเป้าหมายและตัวชี้วัดความสำเร็จ

2) ระยะเวลาหนดวัตถุประสงค์ ซึ่งผู้วิจัยระบุไว้ในตอนที่ 3 ของคู่มือรูปแบบ คือ รูปแบบ ประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการ ข้อมูลย้อนกลับคุณภาพผู้เรียน เงื่อนไขความสำเร็จ และการประเมินรูปแบบ 3) ระยะเวลาการออกแบบวิธีวัดผลและประเมินผล ซึ่งผู้วิจัยระบุไว้ในตอนที่ 3 ของคู่มือรูปแบบ เช่นกัน และ 4) ระยะเวลาการนำไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งผู้วิจัยระบุไว้ในตอนที่ 4 ของคู่มือรูปแบบ คือ โครงการ/กิจกรรมที่สถานศึกษาปฏิบัติตามรูปแบบ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับนโยบายการทำงานเป็นทีมอย่างทุ่มเทเสียสละ เพื่อร่วมกันพัฒนาแนวทางในการจัดเตรียมการเรียนรู้เพื่อเพิ่มสมรรถนะของตัวบุคคล และองค์กรในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนสู่ความเป็นพลโลก
2. ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับนโยบายการกระจายอำนาจเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการกำหนดโครงการ/กิจกรรม ตามองค์ประกอบหลักด้านมุ่งเน้นผู้เรียน ด้านบริหารจัดการ การศึกษา ด้านพัฒนาคุณภาพครู และด้านงบประมาณและทรัพยากรของโรงเรียนเพื่อให้สามารถนำรูปแบบลงสู่การปฏิบัติได้อย่างสอดคล้องและเป็นระบบด้วยความเต็มใจของครู บุคลากรทางการศึกษา ตลอดจนชุมชน ให้ครู บุคลากรทางการศึกษา และคนในชุมชนรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของสถานศึกษาอย่างแท้จริง
3. ควรมีกิจกรรมเสริมหลักสูตรตามความหมายของพลโลกที่เน้นความสัมพันธ์ระหว่างวิธีการ ดุลยภาพ (BSC) กับมุมมองในการพัฒนาตนเองให้เจริญเติบโตด้านการเรียนรู้ (Learning and Growth Perspective) และอยู่รอดในโลก ที่องค์การสหประชาชาติเน้นให้ทั้งโลกพัฒนาตนเองแบบยั่งยืน (SDGs) ที่ว่าด้วยการเรียนรู้และเจริญเติบโต

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. โรงเรียนมัธยมศึกษา สามารถนำรูปแบบที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ ไปปรับประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับกลยุทธ์สถานศึกษาที่ต้องมีการปรับเปลี่ยนจากสภาพแวดล้อมภายใน และภายนอกสถานศึกษาที่มีการเปลี่ยนแปลง และจากนโยบายเร่งด่วนของหน่วยงานต้นสังกัด
2. การนำรูปแบบไปใช้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการปรับปรุงสถานที่ ด้วยการจัดเตรียมทรัพยากร งบประมาณ เวลา เทคโนโลยี ที่เหมาะสมในการสนับสนุนการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนและสถานศึกษา และการพัฒนาสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย เพื่อส่งเสริมโอกาสทางการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียม

เอกสารอ้างอิง

- จรูณี แก้วเอี่ยม. (2557). *เทคนิคการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). ชานเมืองการพิมพ์.
- นพพร จันทรนำชู, ยური ผลพันธิน และ พรรณธิดา เหล่าพวงศักดิ์. (2558). *รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน ตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียน ในภูมิภาคตะวันออกเฉียงใต้*. สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- ปริญญา เทวานฤมิตรกุล. (2559). *การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง (Civic Education)*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ไพรินทร์ ชุนศรี. (2559). แรงจูงใจของครูกับคุณภาพผู้เรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 9. *วารสารบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากร*. 8(2), 52-66.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร. (2566). *แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน (พ.ศ. 2566-2570) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร*.
https://www.secondarysskyst.go.th/?page_id=9285.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2566). *นโยบายและจุดเน้นของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566*. <https://www.obec.go.th/wp-content/uploads/2023/04/นโยบายและจุดเน้น-66-PDF.pdf>
- สำนักทดสอบทางการศึกษา. (2560). *คู่มือการประเมินสถานศึกษาเพื่อรับรางวัลพระราชทานระดับ ประถมศึกษาและมัธยมศึกษา*. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักทดสอบทางการศึกษา. (2564). *รายงานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐานปีการศึกษา 2564: บทสรุปและข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย*. โรงพิมพ์อักษรไทย (น.ส.พ.ฟ้าเมืองไทย).
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579*.
<https://www.onec.go.th/index.php/book/BookView/1540>.
- Kaplan, R. S. and Norton, D. P. (1996). Strategic Learning & The Balanced Scorecard. *Strategy & Leadership*, 24(5), 18-24.
- Kaplan, R. S. and Norton, D. P. (2001). *The Strategy-focused Organization: How Balanced Scorecard Companies Thrive in The New Business Environment*. Business School.
- Niven, P. R. (2002). *Balanced Scorecard Step by Step Maximizing Performance and Maintaining Results*. John Wiley & Sons.

อิทธิพลของการรับรู้การตลาดเชิงเนื้อหาส่งผลกระทบต่อเส้นทางการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ OTOP ของผู้บริโภคยุคดิจิทัล ในเขตภาคกลางตอนบนของประเทศไทย

The Influence of Content Marketing Perception on the Consumer Journey of Digital Consumers Toward OTOP Products in Thailand's Upper Central Region

นันทิตา เพชรารรณ์¹, นพปดล ขิงทอง^{2*}, พรรณราย ไพบูลย์³

Nantita Petcharaporn¹, Noppadol Khingthong^{2*}, Phannarai Paiboon³

¹⁻² คณะบริหารธุรกิจและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ศูนย์วาสุกรี

³ คณะบริหารธุรกิจและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ศูนย์สุพรรณบุรี

¹⁻² Faculty of Business Administration and Information Technology, Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi, Wasukri Campus

³ Faculty of Business Administration and Information Technology, Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi, Suphanburi Campus

*Corresponding Author E-mail: noppadol.k@rmutsb.ac.th

Received: September 5, 2025

Revised: October 19, 2025

Accepted: October 29, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับการรับรู้การตลาดเชิงเนื้อหาในการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ OTOP ของผู้บริโภคยุคดิจิทัลในเขตภาคกลางตอนบน 2) เพื่อศึกษาระดับเส้นทางการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ OTOP ของผู้บริโภคยุคดิจิทัล ในเขตภาคกลางตอนบน 3) เพื่อศึกษาอิทธิพลการรับรู้การตลาดเชิงเนื้อหาที่ส่งผลกระทบต่อเส้นทางการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ OTOP ของผู้บริโภคยุคดิจิทัล ในเขตภาคกลางตอนบน กลุ่มตัวอย่างจำนวน 385 คน เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามและสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

ผลการศึกษา พบว่า การรับรู้การตลาดเชิงเนื้อหาของผู้บริโภค ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะเนื้อหาด้านสร้างอารมณ์/บันเทิงมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา เนื้อหาบอกแนวทางแก้ปัญหา เนื้อหาให้ไอเดีย เนื้อหาให้คำแนะนำหรือความรู้ และเนื้อหาสร้างแรงบันดาลใจ ตามลำดับ ส่วนเส้นทางการตัดสินใจซื้อภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยการดึงดูดใจ (Appeal) มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือการซื้อ (Act) การสนับสนุน (Advocate) การสอบถาม (Ask) และการรับรู้ (Aware) ตามลำดับ ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า การรับรู้การตลาดเชิงเนื้อหา ได้แก่ เนื้อหาสร้างอารมณ์/บันเทิง เนื้อหาบอกแนวทางแก้ปัญหา เนื้อหาสร้างแรงบันดาลใจ และเนื้อหาให้คำแนะนำหรือความรู้ มีอิทธิพลเชิงบวกต่อเส้นทางการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ OTOP ของผู้บริโภคยุคดิจิทัลอย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 ซึ่งผลจากการวิจัยผู้ประกอบการสินค้า OTOP สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางการพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารการตลาดเชิงเนื้อหา โดยเน้นเนื้อหาสร้างอารมณ์/บันเทิง เนื้อหาบอกแนวทางแก้ปัญหา เนื้อหาสร้างแรงบันดาลใจ และเนื้อหาให้คำแนะนำหรือความรู้ เพื่อสร้างการรับรู้และดึงดูดใจนำไปสู่การตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค

คำสำคัญ: การตลาดเชิงเนื้อหา, เส้นทางการตัดสินใจซื้อ, ผลิตภัณฑ์ OTOP

Abstract

This research aimed to 1) To examine the level of content marketing perception that influences the purchase decision-making of OTOP products among digital-age consumers in Thailand's Upper Central Region; 2) To examine the consumer decision-making journey related to OTOP products in the same context; and 3) To analyze how content marketing perception impacts the purchase decision journey of OTOP products among digital-age consumers in this region. The study involved a sample of 385 respondents, selected through a stratified random sampling method. Data was collected using a structured questionnaire, and the statistical tools utilized for analysis included mean, standard deviation, and multiple regression analysis.

The findings revealed that consumers' overall awareness of content marketing was at the highest level. Specifically, emotional/entertaining content had the highest mean score, followed by problem-solving content, idea-generating content, advisory/educational content, and inspirational content, respectively. Similarly, the overall level of the consumer decision-making journey was also at the highest level, with Appeal showing the highest mean score, followed by Act, Advocate, Ask, and Aware, respectively. The hypothesis testing results indicated that content marketing awareness including emotional/entertaining content, problem-solving content, inspirational content, and advisory/educational content had a positive influence on the consumer decision-making journey toward OTOP product purchases among digital consumers at a statistical significance level of 0.01. The results of this study can serve as a guideline for OTOP entrepreneurs to develop effective content marketing strategies. Emphasis should be placed on creating emotional/entertaining, problem-solving, inspirational, and advisory/ educational content to enhance consumer awareness, attract attention, and ultimately drive purchasing decisions.

Keywords: Content Marketing, Consumer Journey, One Tambon One Product (OTOP)

บทนำ

ในปัจจุบันเทคโนโลยีดิจิทัลเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวันของมนุษย์ และยังเข้ามามีบทบาทสำคัญในภาคธุรกิจ ภาคอุตสาหกรรม โดยเป็นตัวขับเคลื่อนสำคัญทั้งในการผลิต การตลาด การบริหารจัดการธุรกิจ ซึ่งในการประกอบธุรกิจยุคปัจจุบัน การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการนำพาธุรกิจสู่เป้าหมายอย่างยั่งยืน (กรมพัฒนาธุรกิจการค้า, 2568) เทคโนโลยีดิจิทัลได้เปลี่ยนพฤติกรรมของผู้บริโภคอย่างรวดเร็ว และการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคมีพื้นฐานมาจากกระบวนการรับรู้ และมีส่วนร่วมกับข้อมูลจำนวนมาก โดยเฉพาะในช่องทางดิจิทัลที่ข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ให้บริการ

อย่างสะดวก (Chaffey & Ellis-Chadwick, 2019) ซึ่งกลยุทธ์การสื่อสารที่มีบทบาทสำคัญในภาคธุรกิจปัจจุบัน คือ การตลาดเชิงเนื้อหา (Content Marketing) โดยกลยุทธ์นี้มุ่งเน้นในการสร้างและนำเสนอเนื้อหาที่มีคุณค่าและเกี่ยวข้อง เพื่อกระตุ้นความสนใจ การมีส่วนร่วมกับผู้บริโภค และมุ่งสร้างความสัมพันธ์ระยะยาวกับผู้บริโภค (Pulizzi, 2014) และกลยุทธ์นี้ได้กลายเป็นกลยุทธ์สำคัญที่ส่งผลกระทบทางบวกต่อเส้นทางการตัดสินใจของผู้บริโภค (Customer Journey) ซึ่งเส้นทางการตัดสินใจของผู้บริโภค เป็นกระบวนการที่ผู้บริโภคต้องผ่านในการพิจารณาและเลือกผลิตภัณฑ์ที่ต้องการซื้อจากข้อมูลที่มีเป็นทางเลือกตลอดเส้นทางการตัดสินใจซื้อในฐานะผู้บริโภค (Lemon & Verhoef, 2016)

ผลิตภัณฑ์ OTOP (One Tambon One Product) เกิดจากแนวคิดของรัฐบาลที่มุ่งหวังจะสร้างความเจริญแก่ชุมชน ยกกระดับฐานะความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น ผลักดันการสร้างรายได้ โดยสนับสนุนและส่งเสริมให้คนในชุมชนนำทรัพยากรภูมิปัญญาในท้องถิ่นมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์และบริการที่มีคุณภาพ มีจุดเด่นและเป็นเอกลักษณ์ เพิ่มมูลค่า และตรงตามความต้องการของตลาด โดยยังคงไว้ซึ่งความสอดคล้องกับวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของท้องถิ่น เป็นเครื่องมือในการพัฒนาท้องถิ่น และสร้างชุมชนที่เข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้ (กระทรวงพาณิชย์, 2567) ถึงแม้ว่าปัจจุบันผลิตภัณฑ์ OTOP ได้มีการพัฒนาคุณภาพ รูปแบบผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย และสะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชนผ่านการเล่าเรื่องราวของสินค้า (Story telling) ได้เป็นอย่างดีแล้ว แต่ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ยังคงประสบปัญหาด้านทักษะเทคโนโลยี การสื่อสารแบบดิจิทัลเกี่ยวกับการตลาดและประชาสัมพันธ์ (วิชุดา มาตันบุญ, 2565) เข้าถึงผู้บริโภคกลุ่มใหม่ที่มีแนวโน้มเลือกซื้อสินค้าผ่านสื่อออนไลน์ และใช้ข้อมูลจากเนื้อหาการตลาดในสื่อดิจิทัลเพื่อประกอบการตัดสินใจซื้อ (สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล, 2566)

จากแนวโน้มดังกล่าว การตลาดเชิงเนื้อหา (Content Marketing) จึงเป็นกลยุทธ์สำคัญที่สามารถสร้างความเชื่อมั่น สร้างการมีส่วนร่วม และกระตุ้นการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในขั้นตอนของเส้นทางการตัดสินใจทั้งก่อนซื้อ ระหว่างซื้อและหลังการตัดสินใจซื้อ หากสามารถเข้าใจรูปแบบเนื้อหาที่ตอบโจทย์ความต้องการของผู้บริโภคแต่ละช่วงอย่างชัดเจนก็จะสามารถพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารที่ตอบสนองต่อพฤติกรรมของผู้บริโภคยุคใหม่ได้อย่างเหมาะสม (Kotler, Kartajaya & Setiawan, 2017) นอกจากนี้การตลาดเชิงเนื้อหาที่มีคุณภาพจะมีบทบาทสำคัญในการเพิ่มยอดขาย สร้างความสัมพันธ์ระหว่างแบรนด์กับผู้บริโภค และผู้ประกอบการสามารถใช้เนื้อหาที่มีคุณภาพเพิ่มประสิทธิภาพการสื่อสารทางการตลาด เพื่อบรรลุเป้าหมายทางธุรกิจและการมีส่วนร่วมของแบรนด์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Hadiyati, 2024)

ด้วยเหตุนี้งานวิจัยเรื่อง อิทธิพลของการรับรู้การตลาดเชิงเนื้อหาส่งผลต่อเส้นทางการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ OTOP ของผู้บริโภคยุคดิจิทัล ในเขตภาคกลางตอนบนของประเทศไทย จึงเป็นการค้นคว้าหาองค์ความรู้ใหม่ที่จะทำให้เข้าใจถึงการตลาดเชิงเนื้อหาลักษณะใดที่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคในเส้นทางการตัดสินใจซื้อ อันจะนำไปสู่การกำหนดกลยุทธ์การสื่อสารการตลาดให้เหมาะสม ช่วยให้ผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ OTOP สามารถเข้าถึงผู้บริโภครายใหม่ และเพิ่มความสามารถในการแข่งขันทางธุรกิจในยุคดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการรับรู้การตลาดเชิงเนื้อหาของผู้บริโภคยุคดิจิทัล ในเขตภาคกลางตอนบนของประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาระดับเส้นทางการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ OTOP ของผู้บริโภคยุคดิจิทัล ในเขตภาคกลางตอนบนของประเทศไทย
3. เพื่อศึกษาอิทธิพลการรับรู้การตลาดเชิงเนื้อหาที่ส่งผลต่อเส้นทางการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ OTOP ของผู้บริโภคยุคดิจิทัล ในเขตภาคกลางตอนบนของประเทศไทย

สมมติฐานการวิจัย

อิทธิพลการรับรู้การตลาดเชิงเนื้อหาส่งผลต่อเส้นทางการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ OTOP ของผู้บริโภคยุคดิจิทัล ในเขตภาคกลางตอนบนของประเทศไทย

ทบทวนวรรณกรรม

1. การตลาดเชิงเนื้อหา (Content Marketing)

กลยุทธ์การตลาดที่มุ่งเน้นการสร้างและเผยแพร่เนื้อหาหรือคอนเทนต์ที่มีคุณค่า ตรงประเด็นและสอดคล้อง เพื่อดึงดูดและรักษากลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจน ท้ายที่สุดคือการสร้างผลกำไรกับลูกค้า ปัจจุบันบริษัทตระหนักถึงกลยุทธ์การตลาดเชิงเนื้อหาไม่ใช้เพียงการโปรโมตสินค้าหรือการส่งเสริมการขายผลิตภัณฑ์ แต่กลยุทธ์การตลาดเชิงเนื้อหาไปสู่การรับรู้แบรนด์ (Brand Awareness) และการมีส่วนร่วมกับแบรนด์ (Brand Engagement) นอกจากนี้การตลาดเชิงเนื้อหายังช่วยให้ข้อมูลที่มีรายละเอียดมากขึ้นกับผู้บริโภค จึงเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการสร้างการมีส่วนร่วมกับลูกค้า (Chakravarti, 2024) ซึ่งสอดคล้องกับ Pulizzi (2012) กล่าวว่า การตลาดเชิงเนื้อหา เป็นการสร้างเนื้อหาที่มีคุณค่าตรงประเด็น และน่าสนใจโดยแบรนด์อย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างพฤติกรรมเชิงบวกจากลูกค้าหรือกลุ่มเป้าหมายของแบรนด์ ปัจจุบันการตลาดเชิงเนื้อหามีหลายรูปแบบ รวมถึงนิตยสารองค์กรจดหมายข่าว โพสต์บล็อก วิดีโอ พอดแคสต์ รวมถึงเว็บไซต์สื่อที่ใช้งานได้เต็มรูปแบบ ซึ่งการตลาดเชิงเนื้อหาไม่ใช้แค่การสร้างและเผยแพร่เนื้อหา แต่เป็นกระบวนการสร้างความสัมพันธ์กับผู้บริโภคผ่านการสื่อสารที่มีคุณภาพและมีเป้าหมายชัดเจน โดยมุ่งให้เกิดพฤติกรรมที่นำไปสู่ผลกำไรทางธุรกิจ

ประเภทของการตลาดเชิงเนื้อหา (Type of Content Marketing) ที่ธุรกิจสร้างขึ้นเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมกับผู้บริโภคมีหลากหลายรูปแบบทั้งบทความ, วิดีโอ, รูปภาพ, เสียง โดยแบ่งประเภทได้ ดังนี้

1. เนื้อหาที่สร้างการรับรู้ (Awareness Content)
2. เนื้อหาให้ความรู้ (Educated content)
3. เนื้อหาเพื่อความบันเทิง (Entertain content)
4. เนื้อหาสร้างแรงบันดาลใจ (Inspire content)
5. เนื้อหาสร้างยอดขาย (Sale Content) (Mandala AI, 2021)

นอกจากนี้สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (2560) ได้แบ่งประเภทของเนื้อหาเป็น 4 กลุ่ม คือ 1. กลุ่ม Entertain สื่อสารด้วยอารมณ์และเหมาะกับการสร้างการรับรู้ 2. กลุ่ม Educate เป็นแนวให้ความรู้ แบ่งปันความรู้ 3. กลุ่ม Inspire ใช้อารมณ์ปิดการ

ขายด้วยแรงบันดาลใจ และ 4. กลุ่ม Convince ลูกค้าจะซื้อหรือไม่ ต้องทำการปิดการขาย และ Linn (2014) ได้ให้แนวทางสำหรับการทำการตลาดเชิงเนื้อหา เพื่อสร้างความรู้เชิงบวกต่อผู้บริโภคจนทำให้เกิดการแชร์ต่อ ประกอบด้วย 1. เนื้อหาสร้างแรงบันดาลใจ 2. เนื้อหาให้อิทธิพล 3. เนื้อหาบอกแนวทางแก้ปัญหา 4. เนื้อหาให้คำแนะนำหรือความรู้เป็นเนื้อหา และ 5. เนื้อหาสร้างอารมณ์ บันเทิง เป็นเนื้อหา ภาพการสื่อสาร ด้วยภาพเสียงที่ต่อเนื่อง สอดคล้องกับแนวคิดของอัญชลี เยาวราช (2567) กล่าวว่า การตลาดเชิงเนื้อหา คือ การสร้างข้อมูลโดยมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับสินค้าที่จะช่วยให้ลูกค้าเกิดการรับรู้ จดจำ และส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าได้ ซึ่งการทำตลาดเชิงเนื้อหาประกอบด้วย 5 แนวทาง ได้แก่ การตลาดเชิงเนื้อหาที่ให้อิทธิพล เนื้อหาการให้แนวคิด เนื้อหาในเชิงบอกแนวทางแก้ไขปัญหา เนื้อหาการให้คำแนะนำ/ความรู้ และเนื้อหาที่สร้างอารมณ์/บันเทิง

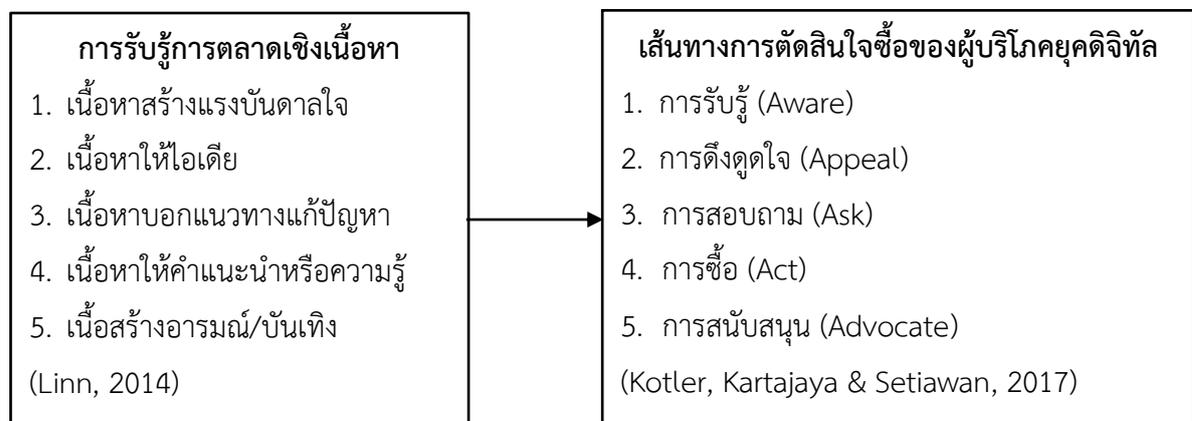
2. เส้นทางการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค (Customer Journey)

ลำดับการเดินทางของผู้บริโภคกับแบรนด์ตลอดระยะเวลาหนึ่งผ่านจุดสัมผัสที่หลากหลาย (touchpoints) รวมทั้งประสบการณ์ในอดีต (การซื้อครั้งก่อน) การปฏิสัมพันธ์กับผู้บริโภค ทำให้เกิดการรับรู้และมีส่วนร่วมกับแบรนด์หรือองค์กร ตั้งแต่ช่วงก่อนการตัดสินใจซื้อ ระหว่างการซื้อ ไปจนถึงหลังการซื้อ (Lemon & Verhoef, 2016) สอดคล้องกับแนวคิดของ Wolny & Charoensuksai (2014) เส้นทางการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค คือการบูรณาการและการจัดการจุดสัมผัสระหว่างลูกค้ากับแบรนด์แบบรอบด้าน โดยมีโครงสร้างแบบไม่เป็นเชิงเส้น (Non-linear) ซึ่งสะท้อนการรับรู้ การแสดงอารมณ์และพฤติกรรมของผู้ซื้อ โดยแนวคิดนี้ได้ถูกประยุกต์ใช้เป็นฐานในการออกแบบและขับเคลื่อนกลยุทธ์การตลาดแบบอัตโนมัติ เพื่อนำลูกค้าสู่การซื้ออย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ Kotler, Kartajaya & Setiawan (2017) ได้พัฒนาแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับเส้นทางการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค เรียกว่าทฤษฎี 5A's ประกอบด้วย 1. การรับรู้ (Aware) ผู้บริโภครับรู้ถึงแบรนด์ต่างๆ มากมาย ทั้งจากประสบการณ์ที่ผ่านมา การสื่อสารทางการตลาด และ/หรือการสนับสนุนจากผู้อื่น 2. การดึงดูดใจ (Appeal) เมื่อรู้จักแบรนด์แล้ว ลูกค้าจะประมวลผลข้อมูลทั้งหมดที่ได้รับ สร้างความจำเกี่ยวกับแบรนด์และจะสนใจเฉพาะแบรนด์ที่น่าจดจำและโดดเด่น 3. การสอบถาม (Ask) ผู้บริโภคเริ่มค้นหาข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ เช่น สื่อโฆษณา รีวิวผ่านโซเชียลมีเดีย หรือถามจากคนใกล้ตัว 4. การซื้อ (Act) ผู้บริโภคตัดสินใจซื้อสินค้า และหลังจากผู้บริโภซื้อแบรนด์ใดแบรนด์หนึ่งแล้วจะมีปฏิสัมพันธ์ที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นผ่านการบริโภค การใช้งาน และบริการหลังการขาย แบรนด์ต่าง ๆ จำเป็นต้องสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้บริโภค และทำให้มั่นใจว่าประสบการณ์การเป็นเจ้าของและการใช้งานโดยรวมเป็นไปในเชิงบวกและน่าจดจำ และเมื่อมีปัญหาและข้อร้องเรียนแบรนด์ต่าง ๆ จำเป็นต้องใส่ใจและมั่นใจว่าผู้บริโภคจะได้รับแนวทางแก้ไข และ 5. การสนับสนุน (Advocate) ผู้บริโภคกลายเป็นผู้สนับสนุนที่ภักดี การซื้อซ้ำและบอกต่อ แนะนำแบรนด์ที่ชื่นชอบโดยไม่ต้องขอร้อง ซึ่งจากแนวคิดเส้นทางการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคมีความสัมพันธ์กับองค์กรหรือตราสินค้า ตั้งแต่ก่อนซื้อ ระหว่างซื้อ และหลังการซื้อสินค้าหรือบริการ ซึ่งการพิจารณาเส้นทางการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคทำให้ธุรกิจสามารถพัฒนากลยุทธ์ที่จะสามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้มากขึ้น และในอนาคตสามารถนำมาวางแผนกลยุทธ์ทางการตลาด สร้างแรงจูงใจให้ผู้บริโภค

สนใจในสินค้า การพัฒนาสินค้าและบริการให้ตอบโจทย์ความต้องการ และสร้างความพึงพอใจ หลังการขายได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สลิลาทิพย์ ทิพย์ไกรสร, 2561)

จากการทบทวนวรรณกรรมสามารถกำหนดกรอบการวิจัยได้ ดังนี้ การรับรู้การตลาดเชิงเนื้อหา ประกอบด้วย เนื้อหาสร้างแรงบันดาลใจ เนื้อหาให้อิเดียบ เนื้อหาบอกแนวทางแก้ปัญหา เนื้อหาให้คำแนะนำหรือความรู้ เนื้อหาสร้างอารมณ์/บันเทิง และเส้นทางการตัดสินใจซื้อ ประกอบด้วย การรับรู้ (Aware) การดึงดูดใจ (Appeal) การสอบถาม (Ask) การซื้อ (Act) และการสนับสนุน (Advocate)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

รูปที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ มีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มผู้บริโภคในเขตภาคกลางตอนบนทั้ง 6 จังหวัด ได้แก่ จังหวัด ชัยนาท จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดลพบุรี จังหวัดสระบุรี จังหวัดสิงห์บุรีและจังหวัดอ่างทอง (กลุ่มงานบริหารยุทธศาสตร์ กลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนบน, 2568) ที่เคยซื้อผลิตภัณฑ์ OTOP ซึ่งไม่ทราบ จำนวนที่แน่นอน ดังนั้นในการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง จึงหาจากสูตรไม่ทราบขนาดตัวอย่างของ W.G. Cochran โดยกำหนดระดับค่าความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และระดับค่าความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 (Cochran, 1977) จากการคำนวณได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 385 คน ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบอาศัยความน่าจะเป็น ด้วยวิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) โดยกระจายตามสัดส่วน (Proportional Allocation) ให้ครบตามสัดส่วนของประชากรแต่ละจังหวัด จากนั้นเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เฉพาะผู้ที่เคยซื้อสินค้า OTOP และเต็มใจในการให้ข้อมูล ดังนี้

ตารางที่ 1 จำนวนประชากรในกลุ่มภาคกลางตอนบนของประเทศไทย

ลำดับ	ประชากร	จำนวน(คน)	สัดส่วน(%)	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
1	จังหวัดชัยนาท	311,902	10.56	41
2	จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	820,343	27.77	106
3	จังหวัดลพบุรี	720,703	24.40	94
4	จังหวัดสระบุรี	635,912	21.53	83
5	จังหวัดสิงห์บุรี	198,129	6.71	26
6	จังหวัดอ่างทอง	266,959	9.04	35
รวม		3,911,119	100.0	385

ที่มา: สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง (2568)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามออนไลน์ 4 ตอน ประกอบด้วย ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check Lists) ตอนที่ 2 ระดับการรับรู้การตลาดเชิงเนื้อหา ได้แก่ 1) เนื้อหาสร้างแรงบันดาลใจ 2) เนื้อหาให้โอเคเดียว 3) เนื้อหาบอกแนวทางแก้ปัญหา 4) เนื้อหาให้คำแนะนำหรือความรู้ 5) เนื้อหาสร้างอารมณ์/บันเทิง ตอนที่ 3 ระดับเส้นทางการตัดสินใจซื้อ ได้แก่ 1) การรับรู้ (Aware) 2) การดึงดูดใจ (Appeal) 3) การสอบถาม (Ask) 4) การซื้อ (Act) และ 5) การสนับสนุน (Advocate) ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะ ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบปลายเปิด (Open-end Questionnaire)

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ นำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามโดยรวมเท่ากับ 0.91 และทั้งฉบับอยู่ระหว่าง 0.63-1.00 แสดงว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย (Rovinelli & Hambleton, 1977) จากนั้นนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มผู้บริโภคในเขตภาคกลางตอนบนที่เคยซื้อสินค้า OTOP ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ราย วิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha - Coefficient) ด้วยวิธีของครอนบรัช (Cronbach) ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ 0.89 ซึ่งค่าความเชื่อมั่นอยู่ในระดับ 0.70 ขึ้นไปจึงเหมาะสมในการนำไปเก็บข้อมูล (Hair, et.al., 2006) และทั้งนี้งานวิจัยนี้ได้ผ่านรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ โครงการวิจัย REC No.IRB-RUS-2568-039 เลขที่โครงการ : IRB-RUS-2568-039

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) สำหรับวิเคราะห์การรับรู้การตลาดเชิงเนื้อหา เส้นทางการตัดสินใจซื้อ และสถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) การทดสอบ Collinearity โดยค่า Tolerance ต้องมีค่าไม่น้อยกว่า 0.01 และค่า VIF ต้องมีค่าไม่เกิน 10 ซึ่งจะทำให้ตัวแปรอิสระไม่ถึงขั้นก่อให้เกิดปัญหา Multicollinearity (Black, 2006) และการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ด้วยวิธี Enter

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องอิทธิพลของการรับรู้การตลาดเชิงเนื้อหาส่งผลกระทบต่อเส้นทางการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ OTOP ของผู้บริโภคยุคดิจิทัล ในเขตภาคกลางตอนบนของประเทศไทย พบว่า

1. การรับรู้การตลาดเชิงเนื้อหาของผู้บริโภคยุคดิจิทัล ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.29$, S.D. = 0.66) โดยเนื้อหาสร้างอารมณ์/บันเทิง ($\bar{X} = 4.32$, S.D. = 0.70) มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ เนื้อหาบอกแนวทางแก้ปัญหา ($\bar{X} = 4.31$, S.D. = 0.71) เนื้อหาให้อะเดีย ($\bar{X} = 4.29$, S.D. = 0.76) เนื้อหาให้คำแนะนำหรือความรู้ ($\bar{X} = 4.26$, S.D. = 0.76) และเนื้อหาสร้างแรงบันดาลใจ ($\bar{X} = 4.25$, S.D. = 0.81) ตามลำดับ

2. เส้นทางการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ OTOP ของผู้บริโภคยุคดิจิทัล ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.27$, S.D. = 0.71) โดยการดึงดูดใจ (Appeal) ($\bar{X} = 4.35$, S.D. = 0.75) มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ การซื้อ (Act) ($\bar{X} = 4.34$, S.D. = 0.74) การสนับสนุน (Advocate) ($\bar{X} = 4.26$, S.D. = 0.78) การสอบถาม (Ask) ($\bar{X} = 4.25$, S.D. = 0.73) และการรับรู้ (Aware) ($\bar{X} = 4.17$, S.D. = 0.74) ตามลำดับ

ผลการทดสอบสมมติฐาน

ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ในการพยากรณ์ความสัมพันธ์ของตัวแปรเพื่อทดสอบสมมติฐาน โดยทำการตรวจสอบคุณสมบัติของตัวแปรด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Correlation Coefficient) ค่า Variance Inflation Factors ค่า Tolerance แสดงในตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Correlation Coefficient) ระหว่างการรับรู้การตลาดเชิงเนื้อหาที่มีความสัมพันธ์ต่อเส้นทางการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ OTOP ของผู้บริโภคยุคดิจิทัล ในเขตภาคกลางตอนบนของประเทศไทย

ตัวแปร	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	Tolerance	VIF
(1) เนื้อหาสร้างแรงบันดาลใจ	1	0.75**	0.72**	0.63**	0.67**	0.70**	0.36	2.17
(2) เนื้อหาให้อะเดีย		1	0.76**	0.73**	0.68**	0.70**	0.29	3.50
(3) เนื้อหาบอกแนวทางแก้ปัญหา			1	0.76**	0.71**	0.75**	0.28	3.51
(4) เนื้อหาให้คำแนะนำหรือความรู้				1	0.75**	0.73**	0.31	3.23
(5) เนื้อหาสร้างอารมณ์/บันเทิง					1	0.76**	0.35	2.82
(6) เส้นทางการตัดสินใจซื้อ						1		

**ระดับนัยสำคัญ $p < 0.01$

จากตารางที่ 2 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างตัวแปรการรับรู้การตลาดเชิงเนื้อหาและเส้นทางการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ OTOP ของผู้บริโภคยุคดิจิทัล ในเขตภาคกลางตอนบน โดยการใช้วิธีการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Correlation Coefficient)

พบว่า การรับรู้การตลาดเชิงเนื้อหา ประกอบด้วย เนื้อหาสร้างแรงบันดาลใจ เนื้อหาให้ไอเดีย เนื้อหาบอกแนวทางแก้ปัญหา เนื้อหาให้คำแนะนำหรือความรู้ และเนื้อหาสร้างอารมณ์/บันเทิง ซึ่งเป็นตัวแปรอิสระ มีความสัมพันธ์กันมีค่าอยู่ระหว่าง 0.63-0.76 ซึ่งมีค่าไม่เกิน 0.80 และสำหรับการพิจารณาค่า VIF พบว่ามีค่าอยู่ระหว่าง 2.17-3.51 ซึ่งไม่เกินค่า 10 ส่วนค่า Tolerance พบว่ามีค่าอยู่ระหว่าง 0.29-0.36 ซึ่งอยู่ระหว่าง $0 > 1$ โดยเกณฑ์การพิจารณาตามแนวคิดของกัลยา วาณิชย์บัญชา (2561) สรุปได้ว่าความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระซึ่งเป็นองค์ประกอบของปัจจัยการรับรู้การตลาดเชิงเนื้อหาไม่ก่อให้เกิดปัญหา Multicollinearity จึงสามารถนำไปทดสอบสมมติฐานด้วยการวิเคราะห์ความถดถอยพหุคูณ

ตารางที่ 3 ผลการวิจัยทดสอบสมมติฐาน อิทธิพลการรับรู้การตลาดเชิงเนื้อหาส่งผลต่อเส้นทางการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ OTOP ของผู้บริโภคยุคดิจิทัล ในเขตภาคกลางตอนบนของประเทศไทย

การรับรู้การตลาดเชิงเนื้อหา	Unstandardized		Standardized	t	Sig
	Coefficients		Coefficients		
	B	Std. error	Beta		
ค่าคงที่ (Constant)	0.69	0.11		6.52	0.000
เนื้อหาสร้างแรงบันดาลใจ	0.16	0.03	0.19	4.83	0.000**
เนื้อหาให้ไอเดีย	0.03	0.04	0.03	0.67	0.503
เนื้อหาบอกแนวทางแก้ปัญหา	0.23	0.04	0.24	5.37	0.000**
เนื้อหาให้คำแนะนำหรือความรู้	0.13	0.03	0.15	3.46	0.001**
เนื้อหาสร้างอารมณ์/บันเทิง	0.31	0.04	0.33	8.19	0.000**
R = 0.84		adjusted R ² = 0.70		n = 385	Durbin – Watson = 1.77

*p < 0.05, **p < 0.01

จากตารางที่ 3 พบว่า อิทธิพลการรับรู้การตลาดเชิงเนื้อหาส่งผลต่อเส้นทางการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ OTOP ของผู้บริโภคยุคดิจิทัล ในเขตภาคกลางตอนบน โดยที่ตัวแปรอิสระร่วมกันพยากรณ์ตัวแปรตามได้ร้อยละ 70 โดยพิจารณาจากค่า adjusted R² เท่ากับ 0.70 ค่าของ Durbin-Watson มีค่า 1.77 ซึ่งอยู่ในช่วง 1.5 - 2.5 แสดงว่ามีความคลาดเคลื่อนที่เป็นอิสระต่อกัน ไม่มีปัญหาสหสัมพันธ์ในตัวแปร (Autocorrelation) และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า เนื้อหาให้ไอเดีย (B=0.03) ไม่มีอิทธิพลต่อเส้นทางการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ OTOP ของผู้บริโภคยุคดิจิทัล ในเขตภาคกลางตอนบน

ส่วนเนื้อหาสร้างอารมณ์/บันเทิง (B=0.31) เนื้อหาบอกแนวทางแก้ปัญหา (B=0.23) เนื้อหาสร้างแรงบันดาลใจ (B=0.16) และเนื้อหาให้คำแนะนำหรือความรู้ (B=0.13) มีอิทธิพลต่อเส้นทางการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ OTOP ของผู้บริโภคยุคดิจิทัล ในเขตภาคกลางตอนบน หมายความว่า การรับรู้การตลาดเชิงเนื้อหาที่สร้างอารมณ์/บันเทิง เนื้อหาบอกแนวทางแก้ปัญหา เนื้อหาสร้างแรงบันดาลใจ และเนื้อหาให้คำแนะนำหรือความรู้ เพิ่มขึ้น 1 หน่วย มีผลต่อเส้นทางการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ OTOP ของผู้บริโภค

ยุคดิจิทัล ในเขตภาคกลางตอนบนเพิ่มขึ้นอย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 จึงยอมรับสมมติฐานที่กำหนด และสามารถเขียนเป็นสมการถดถอยได้ ดังนี้

$$Y \text{ (เส้นทางการตัดสินใจซื้อ)} = 0.69 + 0.31 \text{ (เนื้อสร้างอารมณ์/บันเทิง)} + 0.23 \text{ (เนื้อหาบอกแนวทางแก้ปัญหา)} + 0.16 \text{ (เนื้อหาสร้างแรงบันดาลใจ)} + 0.13 \text{ (เนื้อหาให้คำแนะนำหรือความรู้)}$$

อภิปรายผล

ผลการวิจัยนี้ให้ข้อค้นพบว่า การรับรู้การตลาดเชิงเนื้อหา (Content Marketing) ได้แก่ เนื้อหาสร้างอารมณ์/บันเทิง เนื้อหาบอกแนวทางแก้ปัญหา เนื้อหาสร้างแรงบันดาลใจ และเนื้อหาให้คำแนะนำหรือความรู้ มีอิทธิพลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญต่อเส้นทางการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ OTOP ของผู้บริโภคในยุคดิจิทัล ในเขตภาคกลางตอนบนของประเทศไทย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการตลาดในปัจจุบันที่เน้นการสร้างความสัมพันธ์และคุณค่าให้แก่ผู้บริโภคผ่านเนื้อหาที่มีคุณภาพมากกว่าใช้การโฆษณาแบบดั้งเดิม ผลการวิจัยที่พบว่า เนื้อหาที่สร้างอารมณ์/บันเทิง ($B=0.31$) มีอิทธิพลสูงสุดต่อการตัดสินใจซื้อ ซึ่งการสร้างเนื้อหาเพื่อการสื่อสารไปยังผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมาย ควรให้คุณค่าความสำคัญกับเนื้อหาที่ต้องการสื่อสาร โดยจะต้องสร้างสรรค์เนื้อหาที่เป็นประโยชน์ต่อกลุ่มเป้าหมาย มีความชัดเจน มีความน่าสนใจ สามารถทำให้เกิดความรู้สึกสนใจอยากติดตาม และเกิดความประทับใจจนสามารถจดจำแบรนด์ เกิดทัศนคติที่ดีต่อแบรนด์ และเป็นแรงจูงใจในการตัดสินใจซื้อสินค้า (สายสุนีย์ เกษม, ณัฐมาน สุพล, ทรวงชนก รักษ์เจริญ, ฉัตรชัย สุพรรณบรรจง, 2566) เช่น การนำเสนอวิถีชีวิตชุมชน หรือการใช้เพลงและภาพที่น่าสนใจ ทำให้ผู้บริโภครู้สึกสนุกสนาน ประทับใจ มีอารมณ์ร่วมกับเนื้อหาที่เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ OTOP จะช่วยให้ผู้บริโภคจดจำผลิตภัณฑ์ได้ง่ายขึ้นและเกิดความต้องการผลิตภัณฑ์ในที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอัญชลี เยาวราช (2567) พบว่า การตลาดเชิงเนื้อหาด้านการสร้างอารมณ์/บันเทิง มีความสัมพันธ์ระดับสูงต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าแม่และเด็กผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร

รองลงมาคือ เนื้อหาที่บอกแนวทางแก้ปัญหา ($B=0.23$) ซึ่งมีอิทธิพลเชิงบวกต่อเส้นทางการตัดสินใจซื้อในระดับสูงเช่นกัน แสดงให้เห็นว่าผู้บริโภคยุคดิจิทัลมองหาผลิตภัณฑ์ที่สามารถช่วยแก้ไขปัญหาหรือตอบสนองความต้องการในชีวิตประจำวัน เช่น การนำเสนอผลิตภัณฑ์ OTOP ที่ช่วยแก้ปัญหาเรื่องสุขภาพหรือผลิตภัณฑ์ OTOP ที่ช่วยเพิ่มความสะอาดสบายภายในบ้าน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Hadiyati (2024) กล่าวว่า เนื้อหาการตลาดที่มีคุณภาพส่งผลอย่างมีนัยสำคัญในทุกขั้นตอนของเส้นทางของผู้บริโภค ช่วยเพิ่มการรับรู้ ช่วยพิจารณาโดยการให้ข้อมูลที่มีคุณค่าและมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจโดยการสร้างความไว้วางใจและการมีส่วนร่วม สามารถสร้างยอดขายและความภักดีต่อแบรนด์ ซึ่งการนำเสนอเนื้อหาที่มีคุณค่าโดยระบุว่าผลิตภัณฑ์ OTOP สามารถแก้ปัญหาให้กับผู้บริโภคจะช่วยลดความลังเลและเพิ่มโอกาสในการซื้อของผู้บริโภค และสอดคล้องกับงานวิจัยของขวัญชนก ผูกไมตรี (2564) ศึกษาเรื่อง อิทธิพลของคุณค่าตราสินค้า และการตลาดเชิงเนื้อหาที่มีต่อความพึงพอใจและความจงรักภักดีในบริการวิดีโอสตรีมมิ่ง

Netflix ของคน Generation Y ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า Content การบอกแนวทางการแก้ปัญหา มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในบริการวิดีโอสตรีมมิ่ง Netflix ของคน Generation Y ในเขตกรุงเทพมหานคร

นอกจากนี้เนื้อหาที่สร้างแรงบันดาลใจ (B=0.16) และเนื้อหาที่ให้คำแนะนำหรือความรู้ (B=0.13) มีอิทธิพลเชิงบวกต่อเส้นทางการตัดสินใจซื้อเช่นกัน ซึ่งเนื้อหาประเภทนี้ช่วยสร้างความน่าเชื่อถือและความไว้วางใจให้กับผลิตภัณฑ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับผลิตภัณฑ์ OTOP ที่ผู้บริโภคอาจยังไม่คุ้นเคย การให้ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับกระบวนการผลิต วัตถุดิบที่ใช้ หรือวิธีการใช้งานอย่างถูกต้อง จะช่วยสร้างความมั่นใจให้กับผู้บริโภคก่อนตัดสินใจซื้อ และเป็นการส่งเสริมภาพลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ OTOP เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพได้มาตรฐาน ทั้งนี้ Linn (2014) กล่าวว่า เนื้อหาที่สร้างแรงบันดาลใจด้วยรูปแบบต่าง ๆ สามารถเข้าถึงกลุ่มลูกค้าได้ทุกเพศ ทุกวัยในวงกว้าง อาจนำเสนอในรูปแบบรูปภาพ ข้อความที่โดนใจลูกค้า หรือข้อความที่สร้างพลังบวกให้กับลูกค้า สามารถช่วยดึงดูดลูกค้าได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับงานวิจัยของพลอยชมพู นาคสุรพันธุ์ (2565) ศึกษาเรื่องการรับรู้รูปแบบเนื้อหาเชิงการตลาดบนสื่อสังคมออนไลน์และความไว้วางใจต่อผู้ประกอบการที่ดำเนินธุรกิจบนสื่อสังคมออนไลน์ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อชุดออกกำลังกายผ่านเฟซบุ๊กของคนไทย พบว่า การรับรู้รูปแบบเนื้อหาเชิงการตลาดบนสื่อสังคมออนไลน์ด้านเนื้อหาสร้างแรงบันดาลใจ และด้านเนื้อหาที่ให้คำแนะนำหรือความรู้ ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อชุดออกกำลังกายผ่านเฟซบุ๊กของคนไทย เนื่องจากเนื้อหาสร้างแรงบันดาลใจทำให้ผู้อ่านเกิดแรงบันดาลใจ รู้สึกถึงคุณค่าในตัวเองหรือความรู้สึกเชิงบวก และการอ่านเนื้อหาสร้างแรงบันดาลใจบนสื่อสังคมออนไลน์ผ่านเฟซบุ๊กจะสามารถกระตุ้นให้ผู้อ่านเกิดความต้องการผลิตภัณฑ์ได้

ส่วนการรับรู้การตลาดเชิงเนื้อหาที่ให้ไอเดีย (B=0.03) ไม่มีอิทธิพลต่อเส้นทางการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ OTOP ของผู้บริโภคยุคดิจิทัล ในเขตภาคกลางตอนบน ซึ่งโดยปกติแล้วเนื้อหาที่ให้ไอเดีย เช่น การให้ไอเดียตกแต่งบ้านด้วยเฟอร์นิเจอร์ไม้ หรือการให้ไอเดียผลิตภัณฑ์จากผ้าทอมือสำหรับเป็นของขวัญ ในเทศกาลต่าง ๆ ไอเดียในการสวมผ้าไหมไทยสไตล์แฟชั่น โดยสะท้อนถึงความคิดสร้างสรรค์และนำเสนอแนวทางการนำใช้ประโยชน์ในรูปแบบใหม่ ๆ ซึ่งควรจะส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อ แต่ผลการวิจัยนี้ระบุให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างอาจไม่ได้มองหาเนื้อหาประเภทนี้เมื่อต้องการซื้อผลิตภัณฑ์ OTOP อาจเป็นไปได้ว่าผลิตภัณฑ์ OTOP จำนวนมากมีรูปแบบการใช้งานที่ชัดเจน ผู้บริโภคทราบถึงการใช้งานโดยทั่วไปอยู่แล้ว เช่น ผ้าทอ เครื่องปั้นดินเผา ผลิตภัณฑ์สมุนไพรไทย หรืออาหารแปรรูป ทำให้เนื้อหาที่ให้ไอเดียรูปแบบการใช้งานใหม่ ๆ ไม่ได้ดึงดูดความสนใจเท่าที่ควร หรือผู้บริโภคอาจมองว่าไม่จำเป็นต้องใช้ไอเดียใหม่สำหรับผลิตภัณฑ์ OTOP ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพรพิมล สัมพันธ์พงศ์ (2568) ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ของการรับรู้การตลาดเชิงเนื้อหาเกี่ยวกับเส้นทางการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เสริมอาหารเพื่อสุขภาพออนไลน์สำหรับผู้สูงอายุยุคดิจิทัล ในจังหวัดนนทบุรี พบว่า การรับรู้เนื้อหาการให้ไอเดียไม่มีความสัมพันธ์กับเส้นทางการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เสริมอาหารเพื่อสุขภาพออนไลน์ระหว่างการซื้อ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ประโยชน์

1. ผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ OTOP ควรให้ความสำคัญกับการสร้างสรรค์เนื้อหาในหลากหลายรูปแบบ โดยเน้นเนื้อหาที่สามารถสร้างอารมณ์และให้ความบันเทิงเป็นอันดับแรก เพื่อดึงดูดความสนใจและสร้างความผูกพันทางอารมณ์ ควบคู่ไปกับการนำเสนอเนื้อหาที่ตอบโจทย์การแก้ปัญหาของผู้บริโภค และเสริมด้วยเนื้อหาที่ให้ความรู้เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือ ซึ่งจะช่วยกระตุ้นให้ผู้บริโภคตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ OTOP ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ผู้ประกอบการควรพัฒนาการตลาดเชิงเนื้อหาที่เน้นการเล่าเรื่อง (Storytelling) เช่น จุดเริ่มต้นของผลิตภัณฑ์ OTOP ประวัติความเป็นมาของชุมชน วัตถุดิบและกระบวนการผลิตที่เป็นมาตรฐาน และความมุ่งมั่นของกลุ่มผู้ผลิต เพื่อสร้างความผูกพันทางอารมณ์และความรู้สึกอยากสนับสนุนสินค้าท้องถิ่นให้กับผู้บริโภค โดยอาจทำได้ในรูปแบบวิดีโอสั้นหรือภาพถ่ายที่น่าสนใจ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยที่ว่าเนื้อหาที่สร้างอารมณ์มีอิทธิพลสูงสุด

3. ผู้ประกอบการควรพัฒนาเนื้อหาที่สามารถตอบสนองความต้องการหรือแก้ไขปัญหาในชีวิตประจำวันของผู้บริโภค โดยเน้นการนำเสนอคุณค่าของผลิตภัณฑ์ OTOP เช่น การนำเสนอสมุนไพร OTOP ที่ช่วยเรื่องสุขภาพ การใช้ผ้าทอมือที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นแฟชั่นสมัยใหม่ได้ หรือการแนะนำอาหาร OTOP ที่สะดวกและดีต่อสุขภาพ เพื่อให้ผู้บริโภครู้สึกว่าคุณค่าผลิตภัณฑ์ OTOP เป็นส่วนหนึ่งของชีวิตและมีประโยชน์ต่อตนเอง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

1. ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมในพื้นที่อื่น ๆ ของประเทศไทย เช่น ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หรือภาคใต้ เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมผู้บริโภคและความแตกต่างทางวัฒนธรรมที่อาจส่งผลต่อการรับรู้การตลาดเชิงเนื้อหาและการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ OTOP

2. ควรมีการศึกษาอิทธิพลของปัจจัยอื่น ๆ เพิ่มเติม เช่น ประเภทของช่องทางการสื่อสาร (สื่อสังคมออนไลน์, บล็อกเกอร์, อินฟลูเอนเซอร์) หรือปัจจัยด้านจิตวิทยาของผู้บริโภค เช่น ค่านิยม ทัศนคติ และรูปแบบการดำเนินชีวิต ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจเส้นทางการตัดสินใจซื้อครอบคลุมมากขึ้น

3. ควรมีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) หรือการจัดกลุ่มสนทนา (Focus group) เพื่อทำความเข้าใจถึงเหตุผลและประสบการณ์ของผู้บริโภคในการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ OTOP ซึ่งจะช่วยให้ได้ข้อมูลเชิงคุณภาพที่สามารถนำมาวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลเชิงปริมาณ

เอกสารอ้างอิง

- กรมพัฒนาธุรกิจการค้า. (2568, 13 กรกฎาคม). *Digital Content ไทย ก้าวให้เร็ว กว่าให้ทัน บนโลกธุรกิจ*.
<https://www.dbd.go.th/data-storage/attachment/af86e39a6e29ea091f08d38d.pdf>
- กระทรวงพาณิชย์. (2568, 13 กรกฎาคม). *แนวทางการส่งเสริมสินค้าโอท็อป (OTOP)*.
<https://uploads.tps.go.th>
- กลุ่มงานบริหารยุทธศาสตร์ กลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนบน. (2568, 13 มิถุนายน). *เกี่ยวกับกลุ่มจังหวัด*.
<https://osmuppercentral.go.th/content/aboutus>.
- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2561). *การใช้ SPSS for Windows ในการวิเคราะห์ข้อมูล*. ศูนย์หนังสือ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ขวัญชนก ผูกไมตรี. (2564). *อิทธิพลของคุณค่าตราสินค้าและการตลาดเชิงเนื้อหาที่มีต่อความพึงพอใจ
และความจงรักภักดีในบริการวิดีโอสตรีมมิ่ง Netflix ของคน Generation Y ในเขต
กรุงเทพมหานคร*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พรพิมล สัมพันธ์พงศ์. (2568). *ความสัมพันธ์ของการรับรู้การตลาดเชิงเนื้อหาเกี่ยวกับเส้นทางการตัดสินใจซื้อ
ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารเพื่อสุขภาพออนไลน์สำหรับผู้สูงอายุยุคดิจิทัล ในจังหวัดนนทบุรี*. *วารสาร
ปาริชาติ*, 38(2), 394-410.
- พลอยชมพู นาคสุรพันธุ์. (2565). *การรับรู้รูปแบบเนื้อหาเชิงการตลาดบนสื่อสังคมออนไลน์และความ
ไว้วางใจต่อผู้ประกอบการที่ดำเนินธุรกิจบนสื่อสังคมออนไลน์ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อช่อดอก
กำลังกายผ่านเฟซบุ๊กของคนไทย*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิชุดา มาตันบุญ. (2565). *ปัญหาและความต้องการของกลุ่ม OTOP ในจังหวัดเชียงราย*. *วารสาร มจร
การพัฒนาสังคม*, 7(3), 240-257.
- สลิลาทิพย์ ทิพย์ไกรสร. (2561). *เส้นทางของผู้บริโภคในยุคดิจิทัล โจทย์ใหม่ทางการตลาด*. *วารสาร
ปัญญาวิวัฒน์*, 10(2), 294-302.
- สายสุนีย์ เกษม, ณิชฎิมาณ สุพล, ทรงชนก รักษ์เจริญ และฉัตรชัย สุพรรณบรรจง. (2566). *การตลาดเชิง
เนื้อหาเพื่อเปลี่ยนกลุ่มเป้าหมายให้กลายเป็นลูกค้า*. *วารสารมหาวิทยาลัยพายัพ*, 33(2), 227-242.
- สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์. (2560, 30 กรกฎาคม). *กลยุทธ์สร้างยอดขายรายทะเลสุร้าน
ด้วยการตลาดออนไลน์ ตอนที่ 2*. <https://www.eta.or.th/th/knowledge-sharing/articles/online-marketing-strategy-Ep2.aspx>.
- สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล. (2566, 30 กรกฎาคม). *รายงานภาพรวมเศรษฐกิจดิจิทัลไทย ปี 2566*.
[https://www.depa.or.th/storage/app/media/Sentiment% 20Q4_2023/
Full%20Report%20of%20Digital%20Sentiment%20Index_Q4-2023.pdf](https://www.depa.or.th/storage/app/media/Sentiment%20Q4_2023/Full%20Report%20of%20Digital%20Sentiment%20Index_Q4-2023.pdf)
- สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง. (2568, 30 กรกฎาคม). *สถิติประชากรทางการทะเบียนราษฎร
(รายเดือน)*. <https://stat.bora.dopa.go.th/stat/statnew/statMONTH/statmonth/#/mainpage>

- อัญชลี เยาวราช. (2567). ความสัมพันธ์ระหว่างการตลาดเชิงเนื้อหากับการตัดสินใจซื้อสินค้าแม่และเด็กผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร. *วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี*, 6(1), 122-140.
- Black, K. (2006). *Business statistics for contemporary decision making*. (4th ed.). John Wiley & Sons.
- Chaffey, D., & Ellis-Chadwick, F. (2019). *Digital Marketing: Strategy and Implementation*. (7th ed.). Pearson Education.
- Chakravarti, S. (2024). The Role of Content Marketing in Building Customer Engagement. *International Journal of Scientific Research in Engineering and Management (IJSREM)*, 8(6), 1-11.
- Cochran, W.G. (1977). *Sampling Techniques*. (3rd ed.). John Wiley and Sons Inc.
- Hadiyati, R. (2024). From Content to Commerce: Investigating the Role of Content Marketing in Driving Sales and Brand Engagement. *Management Studies and Business Journal (PRODUCTIVITY)*, 1(3), 355-368.
- Hair J.F., Black W.C., Babin B.J., Anderson R.E. & Tatham R.L. (2006). *Multivariate data analysis*. (6th ed.). Pearson Prentice Hall.
- Kotler, P., Kartajaya, H., & Setiawan, I. (2017). *Marketing 4.0: Moving from Traditional to Digital*. John Willey & Sons. Inc.
- Lemon, K. N., & Verhoef, P. C. (2016). Understanding customer experience throughout the customer journey. *Journal of Marketing*, 80(6), 69–96.
- Linn, M. (2025, 25 July). *How to Build a Better Content Marketing Strategy*.
<https://contentmarketinginstitute.com/2014/10/build-content-marketing-strategy>.
- Mandala AI. (22568, 30 กรกฎาคม). *Content Marketing คืออะไร มีอะไรบ้าง ?*.
<https://www.mandalasystem.com/blog/th/194/What-is-content-marketing>
- Pulizzi, J. (2012). The Rise of Storytelling as the New Marketing. *Publishing Research Quarterly*, 28(2), 116–123.
- Pulizzi, J. (2014). *Epic content marketing: how to tell a different story, break through the clutter, and win more customers by marketing less*. McGraw-Hill.
- Rovinelli, R. J., & Hambleton, R.K. (1977). On the use of content specialists in the assessment of criterion-referenced test item validity. *Tijdschrift Voor Onderwijs Research*, 2(2), 49–60.
- Wolny, J., & Charoensuksai, N. (2014). Mapping customer journeys in multichannel decisionmaking. *Journal of Direct Data and Digital Marketing Practice*, 15(4), 317–326.

การรับรู้จริยธรรมร่วมกับบรรทัดฐานทางสังคมของผู้เล่นทั่วไปและนักกีฬาอีสปอร์ต
ที่มีต่อพฤติกรรมการดัดแปลงเกม การเจาะระบบ และการใช้โปรแกรมโกงในวิดีโอเกม

Gamers' Ethical Perceptions and Social Norms on
Modding, Hacking, and Cheating Behavior in Video Games

ขจรศักดิ์ กันไช้^{1*}

Khajonsak Khanchai^{1*}

¹ สาขาวิชาธุรกิจอีสปอร์ต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

¹ Esports Business, Faculty of Management Science, Nakhon Pathom Rajabhat University

*Corresponding Author E-mail: khajonsak@webmail.npru.ac.th

Received: September 23, 2025

Revised: November 17, 2025

Accepted: November 27, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการรับรู้จริยธรรมและบรรทัดฐานทางสังคมของผู้เล่นต่อพฤติกรรมการดัดแปลงเกม การเจาะระบบ และการใช้โปรแกรมโกงในวิดีโอเกม โดยครอบคลุมการประเมินการรับรู้จริยธรรม การสำรวจบรรทัดฐานชุมชน การวิเคราะห์ปัจจัยที่ทำนายพฤติกรรม และการเปรียบเทียบระหว่างผู้เล่นทั่วไปกับนักกีฬาอีสปอร์ต กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน ได้จากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน แบ่งตามภูมิภาคหลักของประเทศ ภาคละ 80 คน เกณฑ์คัดเลือกคืออายุ 15 ปีขึ้นไป และเล่นเกมอย่างน้อย 5 – 10 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ เครื่องมือประกอบด้วยแบบสอบถาม 3 ตอน โดยใช้มาตรประมาณค่า 5 ระดับ ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 6 ท่าน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วย สถิติเชิงพรรณนา การทดสอบค่าที และการถดถอยพหุคูณ

ผู้วิจัยค้นพบว่า การรับรู้จริยธรรมโดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก โดยองค์ประกอบที่เด่นคือการยอมรับทางสังคมและการยึดมั่นกติกา ขณะที่มิติผลกระทบต่อผู้อื่นมีคะแนนต่ำกว่า เมื่อจำแนกตามพฤติกรรม พบว่าการดัดแปลงเกมได้รับการยอมรับสูงสุด รองลงมาคือการใช้โปรแกรมโกง และต่ำสุดคือการเจาะระบบ สำหรับบรรทัดฐานทางสังคม ภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยบรรทัดฐานเชิงสั่งสอนสูงกว่าบรรทัดฐานเชิงพรรณนา สะท้อนแรงคาดหวังของชุมชนต่อพฤติกรรมที่ควรหรือไม่ควรทำมากกว่า การเลียนแบบสิ่งที่พบเห็นจริง การเปรียบเทียบระหว่างผู้เล่นทั่วไปกับนักกีฬาอีสปอร์ตไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญในภาพรวม แต่มีความแตกต่างเฉพาะจุด นักกีฬาอีสปอร์ตทำคะแนนการยึดมั่นกติกาและบรรทัดฐานเชิงสั่งสอนสูงกว่าอย่างมีนัย และแสดงท่าทีปฏิเสธการเจาะระบบ ในเชิงพยากรณ์ โมเดลที่ใช้ตัวแปรจริยธรรมมีสูงมากที่สุดที่ร้อยละ 63.1 ถึง 79.6 ส่วนโมเดลบรรทัดฐานมีปานกลางที่ร้อยละ 23.9 ถึง 59.8 และทั้งสองโมเดลมีความแม่นยำที่ร้อยละ 75.5 ถึง 85.6

คำสำคัญ: โปรแกรมโกงเกม, การดัดแปลงเกม, การเจาะระบบเกม, จริยธรรมและบรรทัดฐานทางสังคม, วิดีโอเกม, อีสปอร์ต

Abstract

This study examines players' ethical perceptions and social norms regarding game modding, hacking, and cheating in contemporary digital gaming. Four objectives guided the inquiry: to assess ethical perceptions, to gauge community norms, to identify predictors of these behaviors, and to compare casual players with esports athletes. A multi-stage sample of 400 participants was drawn across four national regions, 80 per region. Eligibility required age 15 years or older and playtime of at least 5 to 10 hours per week. Data were collected using a three-part questionnaire with five-point Likert scales. Content validity was reviewed by six experts. Analyses included descriptive statistics, independent-samples t-tests, and multiple regression.

Findings show high overall ethical endorsement, with social acceptability and rule adherence scoring higher than perceived harm to others. By behavior, modding was most accepted, followed by the use of cheat programs, while hacking was least accepted. Perceived social norms were generally strong, with injunctive norms exceeding descriptive norms, indicating that community expectations matter more than observed prevalence. Group comparisons revealed no significant overall differences between casual players and esports athletes, although athletes scored significantly higher on rule adherence and injunctive norms and expressed stronger rejection of hacking. Predictive models using ethical variables alone explained 63.1 to 79.6 percent of variance. Norms-only models explained 23.9 to 59.8 percent. Models combining ethics and norms performed best, explaining 75.5 to 85.6 percent.

Keywords: Cheating, Esports, Ethical Perceptions and Social Norms, Hacking, Modding, Video Games

บทนำ

ในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมา วิดีโอเกมดิจิทัลได้เติบโตจนกลายเป็นสื่อบันเทิงกระแสหลักที่มีผู้เล่นทั่วโลกนับพันล้านคน และสร้างรายได้สูงกว่าธุรกิจภาพยนตร์และดนตรีรวมกัน (Curtis et al., 2021) การเติบโตของวิดีโอเกมออนไลน์ได้มาพร้อมกับพฤติกรรมเชิงลบอย่าง “การโกงเกม” (cheating) รวมถึงการเจาะระบบ (hacking) และการดัดแปลงเกมโดยไม่ได้รับอนุญาต (modding) ซึ่งก่อให้เกิดข้อกังวลด้านจริยธรรมและความยุติธรรมในการเล่นอย่างกว้างขวาง (Lee et al., 2023) การโกงเกมเป็นปรากฏการณ์ที่มีมานานตั้งแต่ยุคแรกของวิดีโอเกม แต่ความแพร่หลายและผลกระทบของมันทวีความรุนแรงยิ่งขึ้นในยุคเกมออนไลน์ที่ผู้เล่นจำนวนมากแข่งขันกัน การโกงเกมนับเป็นท่อนหลักการความยุติธรรม

ของการแข่งขัน ลดทอนความสนุกและความไว้วางใจระหว่างผู้เล่น ตลอดจนสร้างความเสียหายต่อชื่อเสียงของผู้ให้บริการเกม (Yan & Randell, 2005) กรณีเกี่ยวกับการโกงในวิดีโอเกมออนไลน์และอีสปอร์ตที่เกิดขึ้นทั่วโลกสะท้อนให้เห็นว่าปัญหานี้ไม่ใช่เรื่องเล็กน้อย หากแต่ส่งผลกระทบต่อทั้งชุมชนผู้เล่นและอุตสาหกรรมเกมโดยรวม (Lee et al., 2023) ดังนั้น ประเด็นเรื่องจริยธรรมและบรรทัดฐานทางสังคมของผู้เล่นในการดัดแปลงเกม การเจาะระบบ และการใช้โปรแกรมโกง จึงกลายเป็นประเด็นสำคัญที่สมควรได้รับการศึกษาอย่างจริงจังในปัจจุบัน (Kimpapa & Bissett, 2005; Boldi & Rapp, 2023)

พฤติกรรมดัดแปลงเกม การเจาะระบบ และการโกงในวิดีโอเกมมีความซับซ้อนและหลากหลาย ซึ่งนิยามและการรับรู้ของผู้เล่นต่อพฤติกรรมเหล่านี้อาจแตกต่างกันไปตามบริบทและมุมมองของแต่ละบุคคล (Consalvo, 2007) โดยทั่วไป “การโกงเกม” หมายถึงการกระทำที่ละเมิดกฎเกณฑ์ของเกมอย่างชัดเจน เช่น การใช้ซอฟต์แวร์หรืออุปกรณ์ภายนอกที่ไม่ได้รับอนุญาต หรือการอาศัยช่องโหว่ของเกมเพื่อให้ได้มาซึ่งความได้เปรียบอย่างไม่เป็นธรรม (Schöber & Stadtmann, 2022) ส่วน “การดัดแปลงเกม” คือการแก้ไขหรือเพิ่มเนื้อหาในเกมที่มีอยู่ ซึ่งสามารถทำได้หลายรูปแบบ ตั้งแต่การแก้ไขเล็กน้อยไปจนถึงการสร้างเนื้อหาใหม่ทั้งหมด (Thiel & Lyle, 2019) แม้ว่าการดัดแปลงเกมมักจะขัดกับข้อตกลงการใช้งานและกฎหมายลิขสิทธิ์ แต่ในทางปฏิบัติกลับถูกมองว่าเป็น “พื้นที่สีเทา” ทางจริยธรรมที่หลายชุมชนผู้เล่นยอมรับและบางครั้งได้รับการส่งเสริมจากผู้พัฒนาเกม ในทางตรงข้าม “การแฮก” ในบริบทวิดีโอเกมหมายถึงการเจาะหรือแก้ไขระบบซอฟต์แวร์หรือฮาร์ดแวร์ของเกมเพื่อเปลี่ยนแปลงการทำงาน ซึ่งมักถูกจัดเป็นการโกงที่ร้ายแรงและผิดกฎหมาย (Curtis et al., 2021) ความแตกต่างเหล่านี้ทำให้ผู้เล่นแต่ละคนอาจตีความพฤติกรรมดังกล่าวต่างกันไป อาทิ การใช้สูตรโกงหรือมีดในเกมผู้เล่นคนเดียวไม่ใช่เรื่องผิดร้ายแรง เพราะไม่ได้กระทบผู้อื่นโดยตรง ขณะที่การโกงในเกมแข่งขันออนไลน์เป็นสิ่งที่ไม่อาจยอมรับได้ทางจริยธรรม (Consalvo, 2007; Boldi & Rapp, 2023) นอกจากนี้ ผู้เล่นมักหาเหตุผลมาอธิบายความชอบธรรมของการโกงของตนเอง จากงานวิจัยของ Chen & Ong (2018) พบว่า ผู้เล่นใช้กระบวนการ “หาเหตุผลเข้าข้างตน” เพื่อปรับการรับรู้การโกง เช่น พิจารณาว่าตนโกงเพื่อความสนุกหรือเพื่อแก้เบื่อไม่ใช่เพื่อเอาเปรียบผู้อื่น โกงเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่เกมวางไว้ หรือการโกงบางแบบกลายเป็นบรรทัดฐานใหม่ของสังคมวิดีโอเกม Boldi & Rapp (2023) แสดงให้เห็นว่าผู้เล่นจะประเมินการกระทำที่ก้ำกึ่งระหว่างการเล่นตามปกติกับการโกงแตกต่างกันขึ้นอยู่กับ “บทบาท” ของผู้ที่กระทำ เช่น ผู้เล่นทั่วไปกับนักแข่งมืออาชีพหรือสตรีมเมอร์และระดับความซับซ้อนของเทคนิคที่ใช้ ซึ่งสิ่งนี้ส่งผลให้เกิดบรรยากาศของความระแวงระวังในหมู่ผู้เล่นด้วยกัน จากความดังกล่าว การตัดสินใจว่าการโกงหรือยอมรับได้ในวิดีโอเกมมิได้ขึ้นอยู่กับกฎที่เป็นลายลักษณ์อักษรเท่านั้น แต่ยังขึ้นอยู่กับบริบท เจตนา และบรรทัดฐานร่วมของผู้เล่นในชุมชนวิดีโอเกมนั้น ๆ ด้วย (Consalvo, 2007; Curtis et al., 2021)

ปัญหาข้างต้นในวิดีโอเกมมีนัยสำคัญทั้งต่อวัฒนธรรมผู้เล่นและอุตสาหกรรมเกมโดยรวม ในแง่ของวัฒนธรรมดิจิทัล พฤติกรรมเหล่านี้ทำลายค่านิยมพื้นฐานของการเล่นที่ยุติธรรม และบ่อนทำลายความไว้วางใจระหว่างผู้เล่นในสังคมออนไลน์ (Lee et al., 2023) การโกงเกมที่แพร่หลายทำให้บรรยากาศการแข่งขันเสื่อมถอย ผู้เล่นรู้สึกหมดสนุกและอาจถอนตัวออกจากชุมชนเกม (Yan & Randell, 2009) ซึ่งส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนในวัฒนธรรมเกมดิจิทัล นอกจากนี้ การปล่อยให้มีการโกงอย่างไม่ถูกควบคุมยังเสี่ยงที่จะทำให้ผู้เล่นรุ่นใหม่บางส่วนมองว่าพฤติกรรมเหล่านี้เป็นเรื่องปกติในโลกออนไลน์ ตรงกันข้ามการดัดแปลงเกมถูกมองในด้านบวกว่าเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมการมีส่วนร่วม (participatory culture) ที่ผู้เล่นร่วมสร้างสรรค์และต่อยอดเนื้อหาเกม ซึ่งช่วยส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และความรู้สึกเป็นชุมชนร่วมกัน (Postigo, 2007, 2010; Sotamaa, 2010) ในด้านธุรกิจเกม ปัญหาการโกงและแฮก ส่งผลกระทบต่อความยั่งยืนของเกมและรายได้ของผู้พัฒนามีหลักฐานว่าการโกงที่ระบาดนำไปสู่การเสียนฐานผู้เล่นจำนวนมากและทำลายภาพลักษณ์ของแบรนด์เกม ผู้ให้บริการเกมต้องลงทุนทรัพยากรจำนวนมากในการพัฒนาเทคโนโลยีป้องกันการโกงและดำเนินการลงโทษผู้กระทำผิด (Lee et al., 2023) เพื่อรักษาสมดุลของเกมและความพึงพอใจของผู้เล่น เช่นเดียวกับในประเทศไทย มีข้อเสนอให้มีการลงโทษผู้ใช้โปรแกรมโกงอย่างเข้มงวดและฉับไวเพื่อสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้เล่นและรักษาชื่อเสียงของผู้ให้บริการ (สิทธิธนิโชติ ตรงดี, 2555) ในทางกลับกันวัฒนธรรมมีส่วนร่วมช่วยสร้างคุณค่าให้แก่อุตสาหกรรมเกมอย่างมหาศาล

งานวิจัยก่อนหน้านี้จะได้ศึกษาปัญหาการโกงและการดัดแปลงเกมในหลายแง่มุม ทั้งด้านเทคนิค การป้องกันการโกง ด้านแรงจูงใจทางจิตวิทยาของผู้เล่น (Vorderer et al., 2004; Lee et al., 2023) และด้านกฎหมายธุรกิจของเกม (Yan & Randell, 2009) แต่งานวิจัยที่ทำความเข้าใจมุมมองด้านจริยธรรมและบรรทัดฐานของ ผู้เล่น โดยตรงต่อพฤติกรรมการใช้มอด แฮก และโปรแกรมโกงนั้นยังมีอยู่อย่างจำกัด (Lee et al., 2023; Curtis et al., 2021) โดยระบุว่างานวิจัยส่วนใหญ่ยังมุ่งแก้ปัญหาการโกงในเชิงเทคนิคและขาดมุมมองทางสังคม-จิตวิทยาที่เจาะลึกพฤติกรรมของผู้โกงในฐานะผู้ใช้ (user) ขณะที่ Boldi & Rapp (2023) เสริมว่างานก่อนหน้ามักมองข้ามความซับซ้อนด้านสังคมและบทบาทของเทคโนโลยีในการกำหนดความหมายของการโกงในสังคมเกมร่วมสมัย ในทิศทางเดียวกัน Curtis et al. (2021) พบว่ามีงานวิจัยเพียงหยิบมือที่สะท้อนมุมมองของ “คนใน” (insider perspectives) เช่น กลุ่มเกมเมอร์หรือนักดัดแปลงเกมต่อการกระทำมอดและการโกงส่งผลให้ความเข้าใจเกี่ยวกับบรรทัดฐานภายในชุมชนเกมยังไม่รอบด้านเท่าที่ควร และ Chen & Ong (2018) ตั้งข้อสังเกตไว้ว่าการศึกษาพฤติกรรมเบี่ยงเบนออนไลน์ ยังมีค่อนข้างน้อยเมื่อเทียบกับความแพร่หลายของปรากฏการณ์นี้ในโลกอินเทอร์เน็ต ความหมายและวิธีปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับการโกงยังเปลี่ยนแปลงไปตามวิวัฒนาการของแพลตฟอร์ม ซึ่งทำให้ผู้เล่นตีความ “ผิดชอบชั่วดี” ต่างไปจากเดิม (Vázquez & Consalvo, 2013) การเปลี่ยนแปลงลักษณะนี้ชี้ให้เห็นว่าความเข้าใจด้านจริยธรรมการเล่นเกมน่าจะต้องได้รับการปรับปรุงให้เท่าทันยุคสมัยอยู่เสมอ ในภาพรวมจะเห็นว่ายังขาดงานวิจัยแบบบูรณาการที่ศึกษาการรับรู้ด้านจริยธรรมและบรรทัดฐานของผู้เล่นต่อการมอด การแฮก และการโกงเกมในเชิงประจักษ์อย่างจริงจัง ซึ่งงานวิจัยนี้จะเข้ามาช่วยเติมเต็มช่องว่างดังกล่าวในวรรณกรรมวิชาการปัจจุบัน

จากช่องว่างขององค์ความรู้ที่ระบุไว้ข้างต้น งานวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจการรับรู้ด้านจริยธรรมและบรรทัดฐานของผู้เล่นที่มีต่อการดัดแปลงเกม การเจาะระบบ และการใช้โปรแกรมโกงในวิดีโอเกม โดยมีมุมมองของผู้เล่นเองในบริบทวัฒนธรรมดิจิทัลร่วมสมัย ด้วยแนวทางการวิจัยแบบสหวิทยาการที่ผสานองค์ความรู้ด้านนิเทศศาสตร์ ธุรกิจเกม และวัฒนธรรมดิจิทัลนี้ ผู้วิจัยเชื่อว่าจะสามารถสร้างความเข้าใจที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างผู้เล่น เทคโนโลยีเกม และจริยธรรม ในการเล่นซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งในยุคที่วิดีโอเกมกลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวันในสังคมดิจิทัลต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อประเมินการรับรู้จริยธรรมที่มีต่อพฤติกรรมการดัดแปลงเกม การเจาะระบบ และการใช้โปรแกรมโกงในวิดีโอเกม
2. เพื่อประเมินบรรทัดฐานทางสังคมที่มีต่อพฤติกรรมการดัดแปลงเกม การเจาะระบบ และการใช้โปรแกรมโกงในวิดีโอเกม
3. เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของการรับรู้จริยธรรมและบรรทัดฐานทางสังคมของผู้เล่นต่อการดัดแปลงเกม การเจาะระบบ และการใช้โปรแกรมโกงในวิดีโอเกมของผู้เล่นทั่วไปและนักกีฬาอีสปอร์ต
4. เพื่อศึกษาปัจจัยจริยธรรมและบรรทัดฐานทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการดัดแปลงเกม การเจาะระบบ และการใช้โปรแกรมโกงในวิดีโอเกม

ทบทวนวรรณกรรม

เกมเมอร์ (Gamer) หมายถึง บุคคลที่เล่นวิดีโอเกมเป็นกิจกรรมประจำสม่ำเสมอ โดยมีการให้คำนิยามจากองค์กรบันเทิงซอฟต์แวร์ (Entertainment Software Association: ESA) ว่าเกมเมอร์คือผู้ที่เล่นเกมอย่างน้อยสัปดาห์ละ 3 ชั่วโมงขึ้นไป (Watkins, 2022) Merriam-Webster นิยามว่าเกมเมอร์คือ “บุคคลที่เล่นเกมเป็นประจำ” ซึ่งรวมถึงเกมคอมพิวเตอร์หรือวิดีโอเกมด้วย ทั้งนี้ ประชากรเกมเมอร์มีความหลากหลายอย่างมากในปัจจุบัน ไม่ได้จำกัดแค่เยาวชนหรือเพศชายเท่านั้น รายงานของ ESA ปี 2023 ชี้ว่าในสหรัฐฯ ผู้เล่นเกม 53% เป็นเพศชาย และ 46% เป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ยของผู้เล่นอยู่ที่ประมาณ 32 ปี แสดงให้เห็นถึงความหลากหลายด้านเพศและวัยของชุมชนเกมเมอร์ ชุมชนดังกล่าวประกอบด้วยผู้คนจากทุกช่วงวัย เชื้อชาติ และวัฒนธรรมที่หลากหลาย สะท้อนว่า “เกม” กลายเป็นวัฒนธรรมกระแสหลักที่ครอบคลุมคนหมู่มาก (mass culture) (Crichton-Stuart, 2025)

การรับรู้จริยธรรมและบรรทัดฐานทางสังคม (Ethical Perception & Social Norms)
แบ่งออกเป็น

1. **จริยธรรมในการเล่น** โลกของเกมมักถูกมองว่าเป็น “magic circle” หรือวงเวทย์จำลองที่แยกจากชีวิตจริง ซึ่งผู้เล่นเข้าสู่พื้นที่ที่มีกฎเกณฑ์และบทบาทของตัวเองต่างจากโลกภายนอก การกระทำบางอย่างที่อาจผิดจริยธรรมในชีวิตจริง เช่น ความรุนแรง และการโจมตีผู้อื่น ซึ่งกลายเป็นสิ่งที่ทำได้ในเกมภายใต้บริบทการเล่น Sicart (2009) ระบุว่าผู้เล่นไม่ได้ละทิ้งจริยธรรมส่วนตัวเมื่อเล่นเกมเสมอไป

ผู้เล่นยังคงตัดสินใจเชิงคุณค่าต่อการกระทำในเกม และเกมหลาย ๆ เกมออกแบบมาให้ผู้เล่นต้องเผชิญกับภาวะตัดสินใจทางศีลธรรม (moral choices) ที่ส่งผลต่อเนื้อเรื่องหรือผลลัพธ์ การกระทำที่เกิดขึ้น “นอกกรอบของเกม” เช่น การโกงหรือการคุกคามผู้เล่นอื่นผ่านช่องทางสื่อสาร กลับมีนัยทางจริยธรรมจริงจัง เพราะกระทบต่อผู้อื่นโดยตรง ดังนั้น จริยธรรมในการเล่นเกมนั้น จึงครอบคลุมทั้งการตัดสินใจของผู้เล่นภายในโลกสมมติและพฤติกรรมนอกเหนือกฎของเกมส่งผลต่อความยุติธรรมและบรรยากาศของการเล่น

2. บรรทัดฐานทางสังคมในการเล่นเกมนั้น ผู้เล่นเกมส่วนใหญ่มักมีกลไกการกำกับดูแลตนเอง (self-regulation) ในด้านจริยธรรมขณะเล่น พวกเขาเรียนรู้ที่จะควบคุมพฤติกรรมให้ไม่ละเมิดกฎหรือบรรทัดฐานที่กลุ่มผู้เล่นยอมรับ ตัวอย่างเช่น ในเกมออนไลน์ ผู้เล่นจำนวนมากหลีกเลี่ยงการใช้ช่องโหว่ (exploits) ที่ถือว่าการเอาเปรียบ แม้ว่าช่องโหว่นั้นจะไม่ถูกเขียนไว้ว่า “ผิดกฎ” ก็ตาม เนื่องจากพวกเขามองว่านั่นเป็นการเล่นไม่แฟร์และทำลายความสนุกของเกม ซึ่งเป็นการยึดมั่นในจิตสำนึกด้าน “น้ำใจนักกีฬา” (Lee et al., 2023) นอกจากนี้ ชุมชนเกมมักพัฒนาบรรทัดฐานของตนเองเพื่อรักษาความเป็นระเบียบ ตัวอย่างเช่น ชุมชนผู้เล่น จัดตั้งกฎมารยาท ไม่ให้ผู้เล่นแสดงพฤติกรรมก้าวร้าว เหยียดหยาม หรือมิดดิก้าไม่เขียนลายลักษณ์อักษรบางประการ อาทิ ในเกมยิงมุมมองบุคคลที่หนึ่ง ผู้เล่นอาจถือเป็นมารยาทที่จะไม่ “spawn camping” ตักฆ่าคู่ต่อสู้ตรงจุดเกิดซ้ำๆ เพราะถือว่ามีจริยธรรม ผู้ที่ละเมิดบรรทัดฐานเหล่านี้มักถูกวิจารณ์ หรือตักเตือนโดยเพื่อนร่วมชุมชน และหากร้ายแรงอาจถูกการขับออกจากสังคม (ban)

การดัดแปลงเกม (Modding) หมายถึง กระบวนการที่ผู้เล่นหรือชุมชนผู้เล่นแก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือเพิ่มเติมเนื้อหาในเกมจากรูปแบบดั้งเดิมที่ผู้พัฒนาที่กำหนดไว้ การมีอดอาจทำได้หลายรูปแบบ ตั้งแต่การปรับแต่งเล็กน้อย เช่น เปลี่ยนสกินตัวละคร เสียงประกอบ อินเทอร์เฟซผู้ใช้ ไปจนถึงการดัดแปลงครั้งใหญ่ที่เพิ่มเนื้อเรื่อง แผนที่ หรือระบบการเล่นใหม่ทั้งหมด (MTLR, n.d.) รูปแบบของการดัดแปลงเกมสามารถจำแนก ได้แก่ 1) ด้านภาพและเสียง (Aesthetic Mods) 2) ปรับปรุงการเล่น (Gameplay Mods) 3) เนื้อหาใหม่ (Content Mods) และ 4) รวม (Overhaul/Total Conversion Mods) โดยผู้ดัดแปลงเกมมีแรงจูงใจ ได้แก่ 1) ความคิดสร้างสรรค์และความสนุกส่วนตัว 2) การยืดอายุและปรับปรุงเกม 3) การสร้างประสบการณ์ใหม่ และ 4) ชื่อเสียงในชุมชนเกม

การเจาะระบบเกม (Hacking) หมายถึง การกระทำที่ผู้เล่นหรือบุคคลที่สามเข้าไปแก้ไขเปลี่ยนแปลง หรือแทรกแซงโปรแกรมเกมหรือระบบที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้มาซึ่งความได้เปรียบหรือผลลัพธ์บางอย่างที่เกินขอบเขตปกติของเกม การเจาะระบบต่างจากการมีอดตรงที่มักเกี่ยวข้องกับการละเมิดความปลอดภัยหรือเจตนาที่ไม่พึงประสงค์ (malicious intent) ต่อระบบเกม โดยมีวิธี อาทิ 1) การแก้ไขหน่วยความจำ (Memory Editing) 2) การฉีดโค้ดหรือดัดแปลงไบนารี (Code Injection/Binary Patching) 3) การเจาะระบบเครือข่าย (Network Packet Hacking) 4) การทำวิศวกรรมย้อนกลับ (Reverse Engineering) และ 5) การเจาะระบบบัญชีออนไลน์ โดยผู้เล่นหรือผู้เจาะระบบเกมมักใช้เทคนิคทางวิศวกรรมซอฟต์แวร์และความรู้ระบบความปลอดภัยของคอมพิวเตอร์ โดยดักโปรเซสของเกมแล้วใช้การเขียนสคริปต์หรือโปรแกรมขนาดเล็ก (trainer) เพื่อแก้พฤติกรรมเกมขณะวีดีโอเกมทำงาน นอกจากนี้ยังมีการใช้สคริปต์อัตโนมัติ (bot) ในการเจาะระบบบางรูปแบบ

การใช้โปรแกรมโกงเกม (Cheating) หมายถึง พฤติกรรมหรือการกระทำใด ๆ ของผู้เล่นที่ละเมิดกฎหรือเจตนาของเกมนั้น เพื่อให้ได้มาซึ่งความได้เปรียบโดยไม่ชอบธรรม คำว่า “โกง” ในบริบทเกมครอบคลุมตั้งแต่การป้อนรหัสลับหรือใช้ช่องโหว่ที่ผู้พัฒนามิได้ตั้งใจ โดยการใช้บั๊ก (bug) ไปจนถึงการใช้โปรแกรมภายนอกช่วยเล่น คำนิยามจากงานวิจัยหนึ่งอธิบายว่า “การโกงหมายถึงการกระทำที่ฝ่าฝืนบรรทัดฐานและกฎที่ผู้เล่นในชุมชนยอมรับร่วมกัน” (Kafai et al., 2019) กล่าวคือ การโกงจะไม่ละเมิดกฎทางเทคนิค อาทิ ระบบไม่ห้าม แต่คนเล่นด้วยกันถือว่าไม่ยุติธรรม ก็ยังถือเป็นการโกงในสายตาชุมชน ลักษณะสำคัญของการโกงคือ การแสวงหาประโยชน์ที่ไม่ควรได้ตามปกติของการเล่น โดยเล่นผ่านทางลัดหรือวิธีที่ผู้เล่นทั่วไปไม่มี การโกงอาจเกิดขึ้นในโหมดผู้เล่นคนเดียว (single-player) และผู้เล่นหลายคน (multiplayer) แต่ผลกระทบจะรุนแรงในกรณีหลังเพราะมีผู้อื่นเสียประโยชน์ งานศึกษาของ Consalvo (2007) ได้สำรวจและสรุปเหตุผลที่ผู้เล่นให้ในการใช้โปรแกรมโกงเกมไว้ 4 ประการ ได้แก่ 1) ติดขัดในเกม (Because I was stuck) 2) อยากเล่นเป็นพระเจ้า (To play God) 3) เบื่อเกม (Feeling bored with the game) และ 4) ตั้งใจแกล้งคน (To be a jerk)

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณแบบสำรวจ โดยข้อมูลเชิงปริมาณด้วยแบบสอบถามมาตรฐานประมาณค่า 5 ระดับ เพื่อประเมินการรับรู้จริยธรรมและบรรทัดฐานทางสังคม รวมถึงการประเมินพฤติกรรมที่เกี่ยวกับการดัดแปลงเกม การเจาะระบบ และการใช้โปรแกรมโกง

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ในปี 2563 มีจำนวนผู้เล่นเกมในประเทศไทยจำนวน 27.8 ล้านคน (อัศรียาใจเย็น, 2565) และในปี 2564 ในอุตสาหกรรมอีสปอร์ตของประเทศไทยมีผู้เล่น 9.8 ล้านคน (เสาวลักษณ์เขตสูงเนิน, 2566)

กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มผู้เล่นเกมต้องมีอายุมากกว่าหรือเท่า 15 ปี และต้องเล่นเกมอย่างน้อย 5-10 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ และกลุ่มนักกีฬาอีสปอร์ตต้องเป็นผู้ที่เข้าร่วมการแข่งขันอีสปอร์ตเป็นทางการ กลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่มได้มาด้วยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) โดยแบ่งตามพื้นที่ภูมิภาคเหนือ กลาง ใต้ และตะวันออกเฉียงเหนือ ภูมิภาคละ 80 คน รวมทั้งสิ้น 400 คน จำนวนนี้ได้จากรางขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ตามเกณฑ์ของ Yamane (1973)

3. เครื่องมือวิจัยและการหาคุณภาพของเครื่องมือวิจัย

ผู้วิจัยได้ออกแบบแบบประเมินและแบบสอบถามประกอบด้วย 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานทางประชากรศาสตร์ ได้แก่ อายุตามการแบ่งช่วงของ USDN (1982) ระดับการศึกษาสูงสุดตามการแบ่งของ UIS (2012) และภูมิภาคที่อาศัยอยู่ตามการแบ่งของ สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2567)

ตอนที่ 2 การรับรู้จริยธรรมต่อการดัดแปลงเกม การเจาะระบบ และการใช้โปรแกรมโกง ผู้วิจัยพัฒนาและกำหนดองค์ประกอบของแบบประเมินสำหรับประเมินไว้โดยปรับปรุงจากกรอบของ Consalvo (2007) และ Sicart (2009) ได้แก่ 1) ความชอบธรรม 2) ความยุติธรรม 3) การยอมรับทางสังคม 4) ผลกระทบต่อผู้อื่น และ 5) การยึดมั่นกติกา องค์ประกอบละ 9 ข้อ รวมทั้งสิ้น 45 ข้อ ดังในตารางที่ 2

ตอนที่ 3 บรรทัดฐานทางสังคมต่อการดัดแปลงเกม การเจาะระบบ และการใช้โปรแกรมโกง ผู้วิจัยได้แบ่งเป็นบรรทัดฐานเชิงพรรณนา (Descriptive Norms) และบรรทัดฐานเชิงสั่งสอน (Injunctive Norms) โดยปรับปรุงจากงานของ Cialdini et al. (1990) และ Ajzen (1991) อย่างละ 9 ข้อ รวมทั้งสิ้น 18 ข้อ ดังในตารางที่ 2

แบบประเมินในตอนที่ 2 และ 3 สำหรับวัดพฤติกรรมการดัดแปลงเกม การเจาะระบบ และการใช้โปรแกรมโกงในวิดีโอเกม เป็นมาตรประเมินค่า มี 5 ระดับ ตามเกณฑ์ของ Likert (1932) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ช่วงคะแนนระดับของการรับรู้จริยธรรมและบรรทัดฐานทางสังคมของผู้เล่นต่อการดัดแปลงเกม การเจาะระบบ และการใช้โปรแกรมโกงในวิดีโอเกม

ช่วงคะแนน	การรับรู้จริยธรรม	บรรทัดฐานทางสังคม
1.00 ถึง 1.80	ไม่เห็นด้วยมากที่สุด	ไม่มีเลย
1.81 ถึง 2.60	ค่อนข้างไม่เห็นด้วย	มีน้อยที่สุด
2.61 ถึง 3.40	ไม่แน่ใจ หรือ ก้ำกึ่ง	มีน้อย
3.41 ถึง 4.20	เห็นด้วยมาก	มีมาก
4.21 ถึง 5.00	เห็นด้วยมากที่สุด	มีมากที่สุด

ตารางที่ 2 การแทนอักษรและจำนวนข้อคำถามในแบบประเมินและแบบสอบถามการรับรู้จริยธรรมและบรรทัดฐานทางสังคมของผู้เล่นต่อการดัดแปลงเกม การเจาะระบบ และการใช้โปรแกรมโกงในวิดีโอเกม

	อักษรย่อ	การดัดแปลงเกม	การเจาะระบบเกม	การใช้โปรแกรมโกงเกม	รวม (ข้อ)
การรับรู้จริยธรรม (EP)					
ความชอบธรรม	L	LM1-LM3	LH1-LH3	LC1-LC3	9
ความยุติธรรม	F	FM1-FM3	FH1-FH3	FC1-FC3	9
การยอมรับทางสังคม	S	SM1-SM3	SH1-SH3	SC1-SC3	9
ผลกระทบต่อผู้อื่น	I	IM1-IM3	IH1-IH3	IC1-IC3	9
การยึดมั่นกติกา	R	RM1-RM3	RH1-RH3	RC1-RC3	9
รวมการรับรู้จริยธรรม (ข้อ)		15	15	15	45

ตารางที่ 2 การแทนอักษรและจำนวนข้อคำถามในแบบประเมินและแบบสอบถามการรับรู้จริยธรรมและบรรทัดฐานทางสังคมของผู้เล่นต่อการดัดแปลงเกม การเจาะระบบ และการใช้โปรแกรมโกงในวิดีโอเกม (ต่อ)

	อักษรย่อ	การดัดแปลงเกม	การเจาะระบบเกม	การใช้โปรแกรมโกงเกม	รวม (ข้อ)
บรรทัดฐานทางสังคม (SN)					
บรรทัดฐานเชิงพรรณนา	Dn	DnM1-DnM3	DnH1-DnH3	DnC1-DnC3	9
บรรทัดฐานเชิงสั่งสอน	In	InM1-InM3	InH1-InH3	InC1-InC3	9
รวมบรรทัดฐานทางสังคม (ข้อ)		6	6	6	18
รวม (ข้อ)		21	21	21	63

กระบวนการพัฒนาแบบวัด ผู้วิจัยสร้างรายการคำถามตามหลักพัฒนาเครื่องมือ DeVellis (2017) และ Boateng et al. (2018) และตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 6 ท่าน แบ่งเป็นด้านจริยธรรม 3 ท่าน และด้านบรรทัดฐาน 3 ท่าน คำนวณดัชนีความสอดคล้องระหว่างผู้เชี่ยวชาญ (CVI) โดยทดลองใช้เครื่องมือกับกลุ่มทดลอง 50 คน เพื่อทดสอบความเที่ยงและความตรงตามเกณฑ์ของ Cronbach (1951) ที่มากกว่าหรือเท่ากับ 0.70

ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ลอคอคติวิธีร่วม โดยควบคุมด้วยการสุ่มลำดับส่วนของแบบประเมินและสอบถามด้วยการยืนยันความไม่ระบุตัวตน และวิเคราะห์ภายหลังด้วยวิธีการทดสอบทางสถิติเพื่อประเมินว่าปัจจัยเดียว (Harman's single-factor test) (Podsakoff et al., 2003)

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยจะคำนวณค่าทางสถิติตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 และ 2 ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่อนำเสนอระดับการรับรู้จริยธรรมและบรรทัดฐานของผู้เล่นตามการแนะนำของ Gravetter & Wallnau (2017)

วัตถุประสงค์ที่ 3 ใช้การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อทดสอบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่าง 1) ตัวแปรต้น คือ การรับรู้จริยธรรมและบรรทัดฐาน และ 2) ตัวแปรตาม คือ พฤติกรรมการดัดแปลงเกม การเจาะระบบ และการใช้โปรแกรมโกง ด้วยการทดสอบสมมติฐานด้วยสถิติเอฟ (F-test) เพื่อวัดความมีนัยสำคัญของโมเดล และค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย (β) เพื่อตีความอิทธิพลของแต่ละตัวแปรตามเทคนิคมาตรฐานสำหรับทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระหลายตัวกับตัวแปรตามของ Cohen et al. (2003)

วัตถุประสงค์ที่ 4 ใช้การทดสอบค่าที (t-test) สำหรับกลุ่มอิสระ (Independent Samples t-test) เพื่อตรวจสอบว่าค่าเฉลี่ยของทั้งสองกลุ่มแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างผู้เล่นเกมและกลุ่มนักกีฬาอีสปอร์ต ด้วยการตรวจสอบสมมติฐานความแปรปรวนเท่ากัน (Levene's Test for Equality of Variances) ตามมาตรฐานสำหรับเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของกลุ่มอิสระสองกลุ่มของ Field (2018)

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการรับรู้จริยธรรมและบรรทัดฐานทางสังคมของผู้เล่นต่อพฤติกรรมกรรมการตัดแปลงเกม การเจาะระบบ และการใช้โปรแกรมโกงในวิดีโอเกม โดยครอบคลุมการประเมินการรับรู้จริยธรรม การสำรวจบรรทัดฐานชุมชน การวิเคราะห์ปัจจัยที่ทำนายพฤติกรรม และการเปรียบเทียบระหว่างผู้เล่นทั่วไปกับนักกีฬาอีสปอร์ต โดยผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3 จำนวนและค่าร้อยละแบ่งตามลักษณะทางประชากรศาสตร์ (n = 400)

ลักษณะทางประชากรศาสตร์	จำนวน (คน)	ค่าร้อยละ
เพศ		
ชาย	320	80.00
หญิง	67	16.75
ไม่ต้องการระบุ	13	3.25
อื่นๆ	0	-
ประเภทผู้เล่น		
ผู้เล่นทั่วไป	237	59.25
นักกีฬาอีสปอร์ต	163	40.75
ช่วงอายุ		
15-24 ปี	227	56.75
25-44 ปี	114	28.50
45-65 ปี	59	14.75
มากกว่า 65 ปี	0	-
ระดับการศึกษาสูงสุด		
มัธยมศึกษาตอนปลาย อาชีวศึกษา อนุปริญญา	104	59.75
ปริญญาตรี หรือเทียบเท่า	239	14.25
ปริญญาโท เอก หรือเทียบเท่า	57	26.00

ตารางที่ 4 ผลประเมินการรับรู้จริยธรรมของผู้เล่นต่อพฤติกรรมการดัดแปลงเกม การเจาะระบบ และการใช้โปรแกรมโกงในวิดีโอเกม

จริยธรรมของผู้เล่น	การดัดแปลงเกม			การเจาะระบบเกม			การใช้โปรแกรมโกงเกม			เฉลี่ยรวม		
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
ความชอบธรรม	3.96	0.88	เห็นด้วยมาก	3.09	1.28	ไม่แน่ใจ	3.56	1.16	เห็นด้วยมาก	3.54	0.84	เห็นด้วยมาก
ความยุติธรรม	3.56	0.94	เห็นด้วยมาก	3.60	0.66	เห็นด้วยมาก	3.44	0.82	เห็นด้วยมาก	3.53	0.63	เห็นด้วยมาก
การยอมรับทางสังคม	4.06	0.88	เห็นด้วยมาก	3.68	0.78	เห็นด้วยมาก	3.86	0.93	เห็นด้วยมาก	3.87	0.70	เห็นด้วยมาก
ผลกระทบต่อผู้อื่น	3.54	0.77	เห็นด้วยมาก	3.27	0.98	ไม่แน่ใจ	3.37	0.98	ไม่แน่ใจ	3.39	0.55	เห็นด้วยมาก
การยึดมั่นกติกา	3.63	0.89	เห็นด้วยมาก	3.60	1.16	เห็นด้วยมาก	3.63	0.79	เห็นด้วยมาก	3.62	0.82	เห็นด้วยมาก
เฉลี่ยรวม	3.75	0.61	เห็นด้วยมาก	3.45	0.64	เห็นด้วยมาก	3.57	0.64	เห็นด้วยมาก	3.59	0.55	เห็นด้วยมาก

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อประเมินการรับรู้จริยธรรมที่มีต่อพฤติกรรมการดัดแปลงเกม การเจาะระบบ และการใช้โปรแกรมโกงในวิดีโอเกม จากตารางที่ 4 พบว่า การรับรู้เชิงจริยธรรมโดยรวมอยู่ในระดับ “เห็นด้วยมาก” ($\bar{x} = 3.59$, S.D. = 0.55) องค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ “การยอมรับทางสังคม” ($\bar{x} = 3.87$, S.D. = 0.70) รองลงมาคือ “การยึดมั่นกติกา” ($\bar{x} = 3.62$, S.D. = 0.82) และ “ความชอบธรรม” ($\bar{x} = 3.54$, S.D. = 0.84) ส่วนองค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ “ผลกระทบต่อผู้อื่น” ($\bar{x} = 3.39$, S.D. = 0.55) และเมื่อจำแนกตามประเภทพฤติกรรม พบว่า การดัดแปลงเกม ได้รับการประเมินสูงที่สุด ($\bar{x} = 3.75$, S.D. = 0.61) รองลงมาคือ การใช้โปรแกรมโกงเกม และต่ำสุดคือการเจาะระบบเกม ($\bar{x} = 3.45$, S.D. = 0.64) แสดงให้เห็นว่าผู้เล่นมองการดัดแปลงเกมเชิงสร้างสรรค์เป็นสิ่งที่ยอมรับได้มากกว่าเมื่อเทียบกับพฤติกรรมโกงหรือการแทรกแซงเชิงเทคนิคที่อาจสร้างความเสียหายแก่ระบบและผู้เล่นหรือนักกีฬาอื่น

ตารางที่ 5 ผลประเมินบรรทัดฐานทางสังคมที่เกิดขึ้นในชุมชนผู้เล่นต่อพฤติกรรมการดัดแปลงเกม การเจาะระบบ และการใช้โปรแกรมโกงในวิดีโอเกม

บรรทัดฐานทางสังคมที่เกิดขึ้นในชุมชนผู้เล่น	การดัดแปลงเกม			การเจาะระบบเกม			การใช้โปรแกรมโกงเกม			เฉลี่ยรวม		
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
บรรทัดฐานเชิงพรรณนา	3.82	0.83	มีมาก	3.18	0.78	มีน้อย	3.11	0.78	มีน้อย	3.37	0.62	มีน้อย
บรรทัดฐานเชิงสั่งสอน	3.80	0.88	มีมาก	4.10	1.06	มีมาก	3.60	0.80	มีมาก	3.83	0.75	มีมาก
เฉลี่ยรวม	3.81	0.77	มีมาก	3.64	0.65	มีมาก	3.36	0.58	มีน้อย	3.60	0.57	มีมาก

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อประเมินบรรทัดฐานทางสังคมที่มีต่อพฤติกรรมการดัดแปลงเกม การเจาะระบบ และการใช้โปรแกรมโกงในวิดีโอเกม จากตารางที่ 5 พบว่า มีการรับรู้บรรทัดฐานทางสังคม ในภาพรวมอยู่ในระดับ “มีมาก” ($\bar{x} = 3.60$, S.D. = 0.57) บรรทัดฐานเชิงสั่งสอนมีค่าเฉลี่ยสูงกว่า ($\bar{x} = 3.83$, S.D. = 0.75) เมื่อเทียบกับบรรทัดฐานเชิงพรรณนา ($\bar{x} = 3.37$, S.D. = 0.62) หมายความว่า ผู้เล่นรับรู้แรงกดดันทางสังคมว่าควรหรือไม่ควรทำพฤติกรรมบางอย่าง มากกว่าการรับรู้จากสิ่งที่เห็นว่าเพื่อนผู้เล่นทำจริง และเมื่อจำแนกตามประเภทพฤติกรรม พบว่า การดัดแปลงเกมมีบรรทัดฐานทางสังคมสูงที่สุด ($\bar{x} = 3.81$, S.D. = 0.77) รองลงมาคือ การเจาะระบบ ($\bar{x} = 3.64$, S.D. = 0.65) และต่ำสุดคือ การใช้โปรแกรมโกง ($\bar{x} = 3.36$, S.D. = 0.58) โดยเฉพาะการเจาะระบบที่แม้ผู้เล่นเห็นว่ามีการกระทำไม่บ่อย ($\bar{x} = 3.18$) แต่ก็รับรู้ว่ามีชุมชนสั่งห้ามและไม่ยอมรับในระดับสูง ($\bar{x} = 4.10$)

ตารางที่ 6 ผลการทดสอบความแตกต่างของลักษณะทางประชากรศาสตร์ในการรับรู้จริยธรรมและบรรทัดฐาน

ประเด็นการเปรียบเทียบประเด็น	ผู้เล่นเกม (237 คน)			นักกีฬาอีสปอร์ต (163 คน)			t	P	แปลผล
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล			
การรับรู้จริยธรรม	3.57	0.55	เห็นด้วยมาก	3.63	0.55	เห็นด้วยมาก	-1.107	0.269	ไม่แตกต่าง
ความชอบธรรม	3.51	0.80	เห็นด้วยมาก	3.59	0.89	เห็นด้วยมาก	-0.907	0.365	ไม่แตกต่าง
ความยุติธรรม	3.60	0.61	เห็นด้วยมาก	3.46	0.65	เห็นด้วยมาก	1.822	0.069	ไม่แตกต่าง
การยอมรับทางสังคม	3.89	0.66	เห็นด้วยมาก	3.84	0.76	เห็นด้วยมาก	0.594	0.553	ไม่แตกต่าง
ผลกระทบต่อผู้อื่น	3.36	0.56	ไม่แน่ใจ	3.43	0.53	เห็นด้วยมาก	-1.244	0.214	ไม่แตกต่าง
การยึดมั่นกติกาก	3.49	0.84	เห็นด้วยมาก	3.81	0.76	เห็นด้วยมาก	-3.893	0.000*	แตกต่าง
บรรทัดฐาน	3.58	0.64	เห็นด้วยมาก	3.64	0.45	เห็นด้วยมาก	-1.126	0.261	ไม่แตกต่าง
บรรทัดฐานเชิงพรรณนา	3.38	0.64	ไม่แน่ใจ	3.36	0.60	ไม่แน่ใจ	0.433	0.666	ไม่แตกต่าง
บรรทัดฐานเชิงสั่งสอน	3.77	0.83	เห็นด้วยมาก	3.92	0.60	เห็นด้วยมาก	-2.093	0.037*	แตกต่าง

* มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ตารางที่ 7 ผลการทดสอบความแตกต่างของลักษณะทางประชากรศาสตร์ในพฤติกรรมการดัดแปลงเกม การเจาะระบบ และการใช้โปรแกรมโกงในวิดีโอเกม

ประเด็นการเปรียบเทียบประเด็น	ผู้เล่นเกม (237 คน)			นักกีฬาอีสปอร์ต (163 คน)			t	P	แปลผล
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล			
การรับรู้จริยธรรม	3.57	0.55	มีมาก	3.63	0.55	มีมาก	-1.107	0.269	ไม่แตกต่าง
การดัดแปลงเกม	3.74	0.62	มีมาก	3.76	0.61	มีมาก	-0.304	0.761	ไม่แตกต่าง
การเจาะระบบเกม	3.38	0.63	มีน้อย	3.54	0.64	มีมาก	-2.443	0.015*	แตกต่าง
การใช้โปรแกรมโกงเกม	3.57	0.63	มีมาก	3.58	0.67	มีมาก	-0.141	0.888	ไม่แตกต่าง
บรรทัดฐาน	3.58	0.64	มีมาก	3.64	0.45	มีมาก	-1.126	0.261	ไม่แตกต่าง
การดัดแปลงเกม	3.81	0.85	มีมาก	3.81	0.64	มีมาก	-0.010	0.992	ไม่แตกต่าง
การเจาะระบบเกม	3.54	0.68	มีมาก	3.79	0.56	มีมาก	-3.952	0.000*	แตกต่าง
การใช้โปรแกรมโกงเกม	3.38	0.59	มีน้อย	3.32	0.55	มีน้อย	1.093	0.275	ไม่แตกต่าง

* มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของการรับรู้จริยธรรมและบรรทัดฐานทางสังคมของผู้เล่นต่อการดัดแปลงเกม การเจาะระบบ และการใช้โปรแกรมโกงในวิดีโอเกมของผู้เล่นทั่วไปและนักกีฬาอีสปอร์ต จากในตารางที่ 6 และ 7 พบว่า โดยรวมแล้วผู้เล่นทั่วไปและนักกีฬาอีสปอร์ตไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทั้งในด้านการรับรู้จริยธรรม ($P = 0.269$) และบรรทัดฐานทางสังคม ($P = 0.261$) ทั้งนี้มีความแตกต่างในบางองค์ประกอบ โดยนักกีฬาอีสปอร์ตมีคะแนน “การยึดมั่นกติกาก” สูงกว่าผู้เล่นทั่วไปอย่างมีนัยสำคัญ และยังมีคะแนน “บรรทัดฐานเชิงสั่งสอน” สูงกว่าอย่างมีนัยสำคัญเช่นกัน ขณะที่พฤติกรรมการเจาะระบบเป็นพฤติกรรมที่มีความแตกต่างชัดเจนทั้งด้านการรับรู้จริยธรรมและบรรทัดฐานทางสังคม โดยนักกีฬาอีสปอร์ตไม่มีพฤติกรรมการเจาะระบบมากกว่าผู้เล่นทั่วไปอาจจะเพราะในการแข่งขันจริงการกระทำลักษณะนี้มีโทษที่รุนแรงมากกว่าการเล่นแบบทั่วไป

ตารางที่ 8 การถดถอยพหุคูณของตัวแปรลักษณะทางประชากรศาสตร์ การรับรู้จริยธรรมและบรรทัดฐานของผู้เล่นต่อพฤติกรรมการดัดแปลงเกม การเจาะระบบ และการใช้โปรแกรมโกงในวิดีโอเกม

โมเดล	ตัวแปรต้น	ตัวแปรต้นตาม	ค่าคงที่	β_0	t _{value}	t _{prob}	F _{Value}	F _{Prob}	R	R ²	R _{adj}	Std.Err.
1	การรับรู้จริยธรรม	การดัดแปลงเกม	0.740	0.843	*6.297	0.000	*680.550	0.000	0.794	0.631	0.630	0.356
		การเจาะระบบเกม	0.562	0.819	**6.020	0.000	*1015.062	0.000	0.848	0.718	0.718	0.283
		การใช้โปรแกรมโกงเกม	0.399	0.867	*4.996	0.000	*1550.181	0.000	0.892	0.796	0.795	0.253
2	บรรทัดฐานทางสังคม	การดัดแปลงเกม	0.900	0.796	*7.543	0.000	*592.928	0.000	0.774	0.598	0.597	0.372
		การเจาะระบบเกม	1.674	0.508	*11.631	0.000	*165.439	0.000	0.542	0.294	0.292	0.448
		การใช้โปรแกรมโกงเกม	1.852	0.461	*12.331	0.000	*125.083	0.000	0.489	0.239	0.237	0.468
3	การรับรู้จริยธรรม บรรทัดฐานทางสังคม	การดัดแปลงเกม	-0.337	0.599 0.543	*3.957-	0.000	*1178.660	0.000	0.925	0.856	0.855	0.223
		การเจาะระบบเกม	0.168	0.729 0.199	1.656	0.099	*610.933	0.000	0.869	0.755	0.754	0.255
		การใช้โปรแกรมโกงเกม	0.170	0.815 0.116	*1.885	0.060	*834.898	0.000	0.899	0.808	0.807	0.235

* มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

จากตารางที่ 8 พบว่าการพยากรณ์พฤติกรรมการดัดแปลงเกม การเจาะระบบเกม และการใช้โปรแกรมโกง จากตัวแปรทำนายการรับรู้จริยธรรมและบรรทัดฐานทางสังคมของผู้เล่น โดยสามารถระบุสมการถดถอยของแต่ละโมเดล ได้ดังตารางที่ 9

ตารางที่ 9 แบบจำลองถดถอยเชิงเส้นเดียวของโมเดลตัวทำนายเดี่ยวและร่วมพร้อมการอธิบายความแปรปรวน

โมเดล	ตัวแปรต้น	ตัวแปรต้นตาม	แบบจำลองถดถอยเชิงเส้นเดียว	การอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรตาม (ร้อยละ)	คลาดเคลื่อนโดยเฉลี่ย (หน่วย)
1	การรับรู้จริยธรรม	การดัดแปลงเกม	$\hat{y} = 0.740 + 0.843(EP)$	63.1	≈0.36
		การเจาะระบบเกม	$\hat{y} = 0.562 + 0.819(EP)$	71.8	≈0.28
		การใช้โปรแกรมโกงเกม	$\hat{y} = .399 + 0.867(EP)$	79.6	≈0.25
2	บรรทัดฐานทางสังคม	การดัดแปลงเกม	$\hat{y} = 0.900 + 0.796(SN)$	59.8	≈0.37
		การเจาะระบบเกม	$\hat{y} = 1.674 + 0.508(SN)$	29.4	≈0.45
		การใช้โปรแกรมโกงเกม	$\hat{y} = 1.852 + 0.461(SN)$	23.9	≈0.47
3	การรับรู้จริยธรรม บรรทัดฐานทางสังคม	การดัดแปลงเกม	$\hat{y} = -0.337 + 0.599(EP) + 0.543(SN)$	85.6	≈0.22
		การเจาะระบบเกม	$\hat{y} = 0.168 + 0.729(EP) + 0.199(SN)$	75.5	≈0.26
		การใช้โปรแกรมโกงเกม	$\hat{y} = 0.170 + 0.815(EP) + 0.116(SN)$	80.8	≈0.23

วัตถุประสงค์ที่ 4 เพื่อศึกษาปัจจัยจริยธรรมและบรรทัดฐานทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการดัดแปลงเกม การเจาะระบบ และการใช้โปรแกรมโกงในวิดีโอเกม จากในตารางที่ 8 และ 9 พบว่าหากพิจารณาเฉพาะการรับรู้จริยธรรม พบว่ามีอำนาจการทำนายสูงมาก ($R^2 = 0.631 - 0.796$) กล่าวคือ การที่ผู้เล่นเห็นว่าการกระทำใดมีความชอบธรรมหรือสอดคล้องกับค่านิยมทางสังคม จะเป็นปัจจัยสำคัญที่กำหนดท่าทีและพฤติกรรมจริง เช่น การดัดแปลงเกมมักสัมพันธ์กับการรับรู้ด้าน “ความชอบธรรม” และ “การยอมรับทางสังคม” ที่สูง ทำให้ผู้เล่นมองว่าเป็นสิ่งที่ไม่ผิดจริยธรรม ในทางกลับกัน การเจาะระบบ

และการใช้โปรแกรมโกง แม้จะได้รับการประเมินว่ามีระดับการยอมรับต่ำกว่า แต่ก็ยังคงถูกอธิบายด้วยตัวแปรจริยธรรมเช่นกัน โดยเฉพาะด้าน “ผลกระทบต่อผู้อื่น” และ “การยึดมั่นกติกากฎ” ที่มีเป็นตัวชี้ให้เห็นถึงความไม่ยอมรับ แล้วหากพิจารณาบรรทัดฐานทางสังคมเพียงอย่างเดียว พบว่ามีอำนาจการทำนายในระดับปานกลาง ($R^2 = 0.239 - 0.598$) แสดงให้เห็นว่าการรับรู้แรงกดดันจากชุมชนผู้เล่น และความคาดหวังทางสังคมมีผลต่อการตัดสินใจเช่นกัน โดยเฉพาะ “บรรทัดฐานเชิงสั่งสอน” ที่เป็นแรงผลักดันเชิงศีลธรรมจากกลุ่มผู้เล่นอื่น ๆ ส่งผลให้พฤติกรรมการใช้โปรแกรมโกงและการเจาะระบบถูกจำกัดหรือถูกยับยั้งในระดับหนึ่ง ขณะที่บรรทัดฐานมีอิทธิพลน้อยกว่า ซึ่งอาจสะท้อนว่าผู้เล่นตัดสินใจจากความถูกต้องที่ควรเป็น มากกว่าการทำตามพฤติกรรมที่พบเห็นบ่อยในชุมชน ข้อเสนอแนะที่ผู้วิจัยพบอีกคือ เมื่อรวมทั้งการรับรู้จริยธรรมและบรรทัดฐานทางสังคมเข้าด้วยกัน โมเดลการพยากรณ์มีความแม่นยำสูงที่สุด ($R^2 = 0.755 - 0.856$) โดยเฉพาะการทำนายพฤติกรรมการดัดแปลงเกมที่มีค่าอธิบายความแปรปรวนสูงถึงร้อยละ 85.6 แสดงให้เห็นว่าทั้งสองปัจจัยส่งเสริมกัน กล่าวคือ ผู้เล่นไม่ได้พิจารณาเพียงว่าพฤติกรรมใดถูกหรือผิดในมุมมองส่วนตัวเท่านั้น แต่คำนึงถึงการยอมรับหรือแรงกดดันจากชุมชนด้วย

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยพบข้อค้นพบที่สะท้อนถึงความซับซ้อนของการรับรู้จริยธรรมและบรรทัดฐานทางสังคมของผู้เล่นวิดีโอเกมต่อพฤติกรรมดัดแปลงเกม การเจาะระบบ และการใช้โปรแกรมโกงในวิดีโอเกม โดยผลลัพธ์แสดงให้เห็นว่าผู้เล่นมีการแยกแยะระหว่างพฤติกรรมที่ถือว่ามี ความชอบธรรมและไม่ยุติธรรม โดยผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

การรับรู้จริยธรรมของผู้เล่นต่อการดัดแปลงเกม การเจาะระบบ และการใช้โปรแกรมโกง จากผลวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 แสดงว่า ผู้เล่นมีทัศนคติต่อพฤติกรรมเหล่านี้แตกต่างกันไปตามประเภทของการโกง ในกรณีการดัดแปลงเกม ผู้เล่นส่วนใหญ่เห็นว่าเป็นเรื่องที่ยอมรับได้ทางจริยธรรม เนื่องจากมองว่าไม่ส่งผลเสียต่อผู้อื่นและอาจเพิ่มความสุขหรือความคิดสร้างสรรค์ให้เกม ขณะที่การเจาะระบบเกมหรือการใช้โปรแกรมโกง ถูกมองเชิงลบมากกว่า ผู้เล่นจำนวนมากเห็นพ้องว่าการโกงเหล่านี้เป็นการละเมิดความยุติธรรมของเกมและผิดจริยธรรมการเล่น (Schöber & Stadtmann, 2022) มีบางกรณีที่กำลังก้ำกึ่งหรือไม่แน่ใจในมุมมองผลกระทบต่อผู้เล่นอื่น แต่โดยรวมถือว่า “การโกงคือการผิดกติกา” ที่บ่อนทำลายความสนุกและคุณค่าการแข่งขันที่เป็นธรรมในวิดีโอเกม แนวคิดนี้สอดคล้องกับนิยามของ Consalvo (2007) ที่กล่าวว่า การโกงในเกมคือการแสวงหาประโยชน์ที่ไม่เป็นธรรมด้วยวิธีผิดกติกา ซึ่งละเมิดจริยธรรมและความเชื่อใจระหว่างผู้เล่น ทั้งนี้วัฒนธรรมการเล่นวิดีโอเกมในประเทศไทยให้ความสำคัญกับ “น้ำใจนักกีฬา” และการเคารพกติกา ดังจะเห็นได้ว่ากีฬาอีสปอร์ตถูกยกระดับเป็นกีฬาอาชีพและอยู่ภายใต้กฎหมายกีฬาไทย ซึ่งกำหนดโทษทางอาญาต่อการโกงการแข่งขันหรือ “การล้มกีฬา” ไว้ในมาตรา 64 65 66 และ 67 อย่างเข้มงวด (พระราชบัญญัติส่งเสริมกีฬาอาชีพ, 2556) การที่ภาครัฐยอมรับอีสปอร์ตเป็นกีฬาทางการและจัดตั้งสมาคมกีฬาอีสปอร์ตแห่งประเทศไทยเพื่อส่งเสริมการแข่งขันที่ยุติธรรมและมีมาตรฐานสากล โดยมีการนำมาตรการต่อต้านการโกงและสารต้องห้ามมาใช้เช่นเดียวกับ

กีฬาประเภทอื่น ๆ บุณทริกา ขุนวิมล (2565) ระบุว่าภารกิจและการเล่นนอกรกติการาก็มีรากจากโครงสร้างและการยอมรับทางสังคม หากขาดการบ่มเพาะจริยธรรมก็จะนำไปสู่การช่วงชิงผลประโยชน์อย่างไม่เป็นธรรม อีกทั้ง วัฒนา ธรรมลังกา (2565) ยังเตือนว่าอีสปอร์ตอาจเป็น “กั๊กตัก” ได้ หากสังคมขาดกลไกควบคุมพฤติกรรมและไม่สร้างความเข้าใจเรื่องจริยธรรมอย่างเพียงพอ

บรรทัดฐานทางสังคมของผู้เล่นต่อการดัดแปลงเกม การเจาะระบบ และการใช้โปรแกรมโกง ในชุมชนผู้เล่นมีบทบาทสำคัญในการยอมรับหรือปฏิเสธพฤติกรรมโกงแบ่งออกเป็น บรรทัดฐานเชิงพรรณนาและ บรรทัดฐานเชิงสั่งสอน ผลวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 แสดงว่าในการดัดแปลงเกมผู้เล่นรับรู้พฤติกรรมนี้ “ทำกันแพร่หลาย” และสังคมเกมมองว่าเป็นเรื่องปกติซึ่งตรงกันข้ามกับการเจาะระบบหรือโกงเกมที่ผู้เล่นรับรู้ว่าเป็น “คนส่วนใหญ่ไม่ทำ” และชุมชนเกมไม่ยอมรับอย่างรุนแรง สิ่งนี้สะท้อนว่าถึงแม้จะมีคนโกงอยู่ แต่ส่วนใหญ่ของสังคมผู้เล่นต่อต้านการโกง และแรงกดดันทางสังคมมีผลยับยั้งพฤติกรรมดังกล่าว โดยสอดคล้องกับทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน (Theory of Planned Behavior) บรรทัดฐานอ้างอิงหรือความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งที่ผู้อื่นคาดหวัง จะส่งผลต่อความตั้งใจในการกระทำพฤติกรรมนั้น ๆ ร่วมกับทัศนคติส่วนบุคคลและการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม (Ajzen, 1991) ผู้เล่นที่เห็นว่าการโกงเป็นสิ่งผิดและไม่มีเหตุผลความชอบธรรมทางจริยธรรม จะมีแนวโน้มเลี่ยงการโกงมากกว่า ขณะที่คนที่แวดล้อมด้วยกลุ่มเพื่อนหรือสังคมที่เคร่งครัดกับกติกา นอกจากนั้นยังพบแรงขับเคลื่อนเชิงจิตวิทยาและสถานการณ์ แรงจูงใจการแข่งขันที่สูงทำให้ผู้เล่นให้อยอมเสี่ยงโกงในทางกลับกันความภาคภูมิใจในตนและประสบการณ์เล่นยาวนานมีสัมพันธ์กับการเคารพกติกา (Lee et al., 2021) ทั้งนี้การรับรู้ “ส่วนใหญ่ไม่ยอมรับการโกง” ช่วยกันไม่ให้เกิดพฤติกรรมแพร่ระบาด และกระตุ้นการรายงานผู้กระทำผิดในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับ ขจรศักดิ์ กั้นใจ (2568) ที่ระบุว่าแรงจูงใจไม่ควบคุมคู่กับพฤติกรรมการฝึกที่มีระบบ ผลลัพธ์จะไม่ยั่งยืน เช่นเดียวกับงานของ ชนาภรณ์ ปัญญาการผล และขจรศักดิ์ กั้นใจ (2568) ที่พบว่าการเสริมสร้างสมรรถนะอีสปอร์ตต้องคำนึงถึงทั้งปัจจัยทางจิตใจและพฤติกรรมควบคู่กัน และณัฐพงษ์ สายพิณ และวรัชฌ์ ครุจิต (2565) เสนอว่าการจัดการผลกระทบทางสังคมอีสปอร์ตที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายมีส่วนร่วมและการออกกฎหมายควบคุมที่ทันสมัยเพื่อสร้างบรรทัดฐานร่วมกัน

สุดท้ายข้อแตกต่างระหว่างผู้เล่นทั่วไปกับนักกีฬาอีสปอร์ต จากผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 และ 4 พบว่านักกีฬาอีสปอร์ตทำคะแนน “ยึดมั่นกติกา” และ “บรรทัดฐานเชิงสั่งสอน” สูงกว่าแสดงถึงบทบาทของวัฒนธรรมการแข่งขันอาชีพและการกำกับดูแลที่ยกระดับมาตรฐานความซื่อตรงและบทลงโทษต่อการโกงหรือใช้สารต้องห้าม (ผู้จัดการออนไลน์, 2562) แนวโน้มนี้สอดคล้องงานต่างประเทศที่พบว่าชุมชนแข่งขันสร้าง “แรงคาดหวังสูง” ต่อความโปร่งใส และลงโทษทางสังคมอย่างรวดเร็วเมื่อพบการทุจริตเชิงระบบ (Boldi & Rapp, 2023) แนะนำให้เสริมสร้างบรรทัดฐานเชิงสั่งสอนผ่านกติกาชัดเจน การบังคับใช้ต่อเนื่อง และการสื่อสารคุณค่าความยุติธรรมเพื่อให้บรรทัดฐานที่ “ไม่ยอมรับการโกง” ควบคุมโครงการรู้เท่าทันสื่อและวัฒนธรรมดิจิทัลสำหรับเยาวชน (กองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์, 2567) กุลชา ปรีดาศักดิ์ (2566) ระบุว่าพัฒนาอุตสาหกรรมเกมและอีสปอร์ตไทยควรเดินตามสามยุทธศาสตร์คือ การพัฒนาบุคลากร การปรับปรุงนโยบาย และการส่งเสริมการตลาด

ทั้งนี้ วุฒิพงษ์ ยี่สาคร (2565) ชี้ว่ากฎหมายไทยยังไม่มีมาตรการเฉพาะในการคุ้มครองเยาวชนและควบคุมการแข่งขันอีสปอร์ต ซึ่งสอดคล้องกับทิศทางนโยบายดิจิทัลและกีฬาไทยในการยกระดับ “การแข่งขันที่ใสสะอาด” และระบบนิเวศเกมอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเผชิญข้อจำกัดสำคัญหลายประการ ได้แก่ ความคลุมเครือของนิยามระหว่าง การดัดแปลงเกม การเจาะระบบ และการใช้โปรแกรมโกง ที่ทำให้ผู้ตอบตีความไม่ตรงกัน อคติการรายงานตนเองและความพึงประสงค์ทางสังคมที่อาจลดทอนความจริงของพฤติกรรม จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เอนเอียง ไปยังผู้เล่นที่มีส่วนร่วมสูงและไม่ได้ควบคุมแพลตฟอร์มหรือแนวของวิดีโอเกม ตลอดจนนักกีฬาอีสปอร์ตที่หลากหลายตามวินัยและระดับการแข่งขัน ทั้งนี้ข้อจำกัดข้อสรุปและการวิเคราะห์ในระดับบุคคลที่แตกต่างของบรรทัดฐานเฉพาะชุมชนเกม

การวิจัยครั้งถัดไปควรออกแบบการติดตามแบบตามยาวเพื่อดูผลวัดหลังการเปลี่ยนนโยบายต่อต้านการโกง เก็บข้อมูลหลายระดับผูกกับชุมชนหรือชื่อเกมแล้วใช้แบบจำลองหลายระดับ ปรับการสุ่มตามแพลตฟอร์ม แนวเกม เพศ ช่วงวัย กำหนดเกณฑ์นักกีฬาอีสปอร์ต และควรยืนยันโครงสร้างโดยใช้แบบจำลองโครงสร้างเชิงสาเหตุเพื่อตรวจสอบบาทตัวแปรคั่นกลางหรือกำกับ ผสานวิธีเชิงคุณภาพเพื่ออธิบายเหตุผลและความหมายเชิงวัฒนธรรม แยกวิเคราะห์ตามแพลตฟอร์ม และเพิ่มตัวแปรจิตวิทยาและสังคมที่เกี่ยวข้อง

เอกสารอ้างอิง

- กองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์. (2567, 28 ตุลาคม). *กองทุนสื่อ ร่วมกับ สมาคมอุตสาหกรรมซอฟต์แวร์เกมไทย จับมือลงนามความร่วมมือ ส่งเสริมและสนับสนุนการสร้างสรรค์สื่อการเรียนรู้ การสอนด้านเกมและเกมอิเล็กทรอนิกส์ที่ทันสมัยและเป็นประโยชน์ต่อกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ ในสังคม*. <https://www.thaimediafund.or.th/2024/10/28/กองทุนสื่อ-ร่วมกับ-สมาคม-2/>
- กุลชา ปรีดาศักดิ์. (2566). *แนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาอุตสาหกรรมเกมและอีสปอร์ต (Esports) ไทย*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ขจรศักดิ์ กั่นใช้. (2568). *แบบจำลองโครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัยเชิงพฤติกรรมและแรงจูงใจในการแข่งขันอีสปอร์ตที่มีผลต่อสมรรถนะอีสปอร์ตของผู้เรียนในระดับอุดมศึกษาไทย*. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี*, 13(2), 71–90.
- ชนาภรณ์ ปัญญาการผล และ ขจรศักดิ์ กั่นใช้. (2568). *การวิเคราะห์พฤติกรรมและแรงจูงใจในการแข่งขันอีสปอร์ตที่นำไปสู่สมรรถนะอีสปอร์ตของนักศึกษาปริญญาตรี มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี*. *วารสารเสียงธรรมจากมหายาน*, 11(5), 40-57.
- ณัฐพงษ์ สายพิณ และ วรชัย คุรุจิต. (2565). *แนวทางการจัดการการสื่อสารและผลกระทบของอีสปอร์ตในสังคมไทย*. *วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 7(10), 133–152.

- บุณตริกา ขุนนิมล. (2565). กระบวนการช่วงชิงอำนาจและแนวคิดเชิงจริยธรรมในวรรณกรรมเรื่องฉลาดเกมส์โกง. *วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 7(4), 507–527.
- ผู้จัดการออนไลน์. (2562, 10 ตุลาคม). *ไดอารี่อีสปอร์ต: สารต้องห้ามทางกีฬา*.
<https://mgronline.com/game/detail/9620000097677>
- พระราชบัญญัติส่งเสริมกีฬาอาชีพ พ.ศ. 2556. (2556, 16 ธันวาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*, 130(118ก), 1–18.
- วัฒนา ธรรมลังกา. (2565). อีสปอร์ต: กับดักหรือโอกาสในสังคมไทย. การค้นคว้าอิสระนิติศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชากฎหมายธุรกิจ. *วารสารความเป็นธรรมทางสังคมและความเหลื่อมล้ำ*, 3(3), 67–79.
- วุฒิพงษ์ ยี่สาคร. (2565). *มาตรการทางกฎหมายในการกำกับดูแลกีฬาอีสปอร์ต*. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2567). *การสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2567 ระดับจังหวัด*. สำนักงานสถิติแห่งชาติ.
- สิทธิชนโชติ ตรงดี. (2555). *ปัจจัยที่มีผลต่อการเล่นเกมในสมาร์ตโฟนของคนวัยทำงานในกรุงเทพมหานคร*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- เสาวลักษณ์ เขตสูงเนิน. (2566). *ไทยกำลังจะก้าวสู่ประเทศศูนย์กลาง E-Sports ระดับโลก เมื่อมูลค่าตลาดโตก้าวกระโดด 3.8 หมื่นล้านบาท คาดอีก 4 ปี เกมเมอร์ไทยพุ่งเป็น 18 ล้านคน*.
<https://thestandard.co/thailand-world-e-sports/>
- อัศรียา ใจเย็น. (2565). การรับรู้ความหมายของอีสปอร์ตในสังคมไทยกับความคิดเห็นของบุคคลทั่วไปต่อร่างพระราชบัญญัติการกำกับดูแลเกม และการประกอบกิจการเกมเพื่อคุ้มครองเด็ก และเยาวชน. *วารสารธรรมศาสตร์*, 41(1), 201–220.
- Ajzen, I. (1991). The theory of planned behavior. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 50(2), 179–211.
- Boateng, G. O., Neilands, T. B., Frongillo, E. A., Melgar-Quinonez, H. R., & Young, S. L. (2018). Best practices for developing and validating scales for health, social, and behavioral research: A primer. *Frontiers in Public Health*, 6, 149.
<https://doi.org/10.3389/fpubh.2018.00149>
- Boldi, A., & Rapp, A. (2023). “Is it legit, to you?” An exploration of players’ perceptions of cheating in a multiplayer video game: Making sense of uncertainty. *International Journal of Human–Computer Interaction*, 40(15), 4021–4041.
- Chen, V. H. H., & Ong, J. (2018). The rationalization process of online game cheating behaviors. *Information, Communication & Society*, 21(2), 273–287.
- Cialdini, R. B., Reno, R. R., & Kallgren, C. A. (1990). A focus theory of normative conduct: Recycling the concept of norms to reduce littering in public places. *Journal of Personality and Social Psychology*, 58(6), 1015–1026.

- Cohen, J., Cohen, P., West, S. G., & Aiken, L. S. (2003). *Applied multiple regression/correlation analysis for the behavioral sciences* (3rd ed.). Lawrence Erlbaum Associates.
- Consalvo, M. (2007). *Cheating: Gaining advantage in videogames*. MIT Press.
- Crichton-Stuart, E. (2025). *Essential facts about the U.S. video game industry: 2023 ESA report*. <https://gam3s.gg/news/usa-game-industry-2023-esa-report/>
- Cronbach, L. J. (1951). Coefficient alpha and the internal structure of tests. *Psychometrika*, 16(3), 297–334.
- Curtis, J., Oxburgh, G., & Briggs, P. (2021). Heroes and hooligans: The heterogeneity of video game modders. *Games and Culture*, 17(2), 219–243.
- DeVellis, R. F. (2017). *Scale development: Theory and applications* (4th ed.). Sage.
- Field, A. P. (2018). *Discovering statistics using IBM SPSS statistics* (5th ed.). Sage.
- Gravetter, F. J., & Wallnau, L. B. (2017). *Statistics for the behavioral sciences* (10th ed.). Cengage Learning.
- Kafai, Y. B., Fields, D. A., & Ellis, E. (2019). The ethics of play and participation in a tween virtual world: Continuity and change in cheating practices and perspectives in the Whyville community. *Cognitive Development*, 49, 33–42.
- Kimppa, K. K., & Bissett, A. K. (2005). The ethical significance of cheating in online computer games. *International Review of Information Ethics*, 4, 31–38.
- Lee, S. J., Jeong, E. J., Kim, D. J., & Kong, J. (2023). The influence of psychological needs and motivation on game cheating: Insights from self-determination theory. *Frontiers in Psychology*, 14, 1278738.
- Lee, S. J., Jeong, E. J., Lee, D. Y., & Kim, G. M. (2021). Why do some users become enticed to cheating in competitive online games? *Psychology*, 12, 768825.
- Likert, R. (1932). *A technique for the measurement of attitudes*. The Science Press.
- MTLR. (n.d.). *Gaming Mods and Copyright*. Retrieved <https://mttlr.org/2012/11/gaming-mods-and-copyright/>
- Podsakoff, P. M., MacKenzie, S. B., Lee, J. Y., & Podsakoff, N. P. (2003). Common method biases in behavioral research: a critical review of the literature and recommended remedies. *Journal of applied psychology*, 88(5), 879.
- Postigo, H. (2007). Of mods and modders: Chasing down the value of fan-based digital game modifications. *Games and Culture*, 2(4), 300–313.
- Postigo, H. (2010). Modding to the big leagues: Exploring the space between modders and the game industry. *First Monday*, 15(5).

- Schöber, T., & Stadtmann, G. (2022). The dark side of e-sports: An analysis of cheating, doping and match-fixing activities and their countermeasures. *International Journal of Esports*, 1(1), 1-15.
- Sicart, M. (2009). *The ethics of computer games*. Boston Review.
- Sotamaa, O. (2010). When the game is not enough: Motivations and practices among computer game modding culture. *Games and Culture*, 5(3), 239–255.
- Thiel, S.-K., & Lyle, P. T. (2019). Malleable games: A literature review on communities of game modders. In *C&T 2019: Proceedings of the 9th International Conference on Communities and Technologies* (pp. 198–209).
- UIS. (2012). *International standard classification of education: ISCED 2011*. UNESCO.
- USDN. (1982). *Provisional guidelines on standard international age classifications*. United Nations Statistics Division.
- Vázquez, I. S., & Consalvo, M. (2013). Cheating in social network games. *New Media & Society*, 17(6), 829–844.
- Vorderer, P., Klimmt, C., & Ritterfeld, U. (2004). Enjoyment at the heart of media entertainment. *Communication Theory*, 14(4), 388–408.
- Watkins, W. A. (2022). *Game development program women graduates: Perceptions of influential factors* [Doctoral dissertation]. Texas Tech University.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis*. Harper & Row.
- Yan, J., & Randell, B. (2005). A systematic classification of cheating in online games. In *Proceedings of the ACM SIGCOMM Workshop on Network and System Support for Games* (pp. 1–9).

รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการสถานศึกษาปลอดภัยที่มีประสิทธิผล
โรงเรียนบ้านชำโพธิ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1

A Participatory Management Model for Effective Safe School
Management at Baan-Sampho School

รุ่งรัตน์ สหัตถ์^{1*}

Rungrat Sahatsadee^{1*}

¹โรงเรียนบ้านชำโพธิ์

¹Baan-Sampho School

*Corresponding Author E-mail: rungsahat@gmail.com

Received: September 11, 2025

Revised: November 25, 2025

Accepted: November 27, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนารูปแบบและคู่มือรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการสถานศึกษาปลอดภัยที่มีประสิทธิผล โรงเรียนบ้านชำโพธิ์ 2) ประเมินรูปแบบและคู่มือรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการสถานศึกษาปลอดภัยที่มีประสิทธิผล โรงเรียนบ้านชำโพธิ์ และ 3) ศึกษาผลลัพธ์การนำรูปแบบและคู่มือรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการสถานศึกษาปลอดภัยที่มีประสิทธิผล โรงเรียนบ้านชำโพธิ์ ลงสู่การปฏิบัติ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อนำไปพัฒนารูปแบบและคู่มือรูปแบบ ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา จำนวน 9 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง ประชากรที่ใช้ในการประเมินรูปแบบและคู่มือรูปแบบ ได้แก่ ครูผู้สอน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และผู้ปกครองนักเรียน รวมทั้งสิ้น 113 คน โดยมีกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาผลลัพธ์การนำรูปแบบและคู่มือรูปแบบลงสู่การปฏิบัติ ได้แก่ นักเรียนโรงเรียนบ้านชำโพธิ์ ปีการศึกษา 2567 จำนวนทั้งหมด 118 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบบันทึกข้อมูลการสังเคราะห์เอกสารแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แบบประเมินรูปแบบและคู่มือรูปแบบ แบบบันทึกผลลัพธ์การนำรูปแบบลงสู่การปฏิบัติ และแบบสอบถามการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. รูปแบบและคู่มือรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการสถานศึกษาปลอดภัยที่มีประสิทธิผล โรงเรียนบ้านชำโพธิ์ ประกอบด้วยหลักการ วัตถุประสงค์ เงื่อนไขความสำเร็จ กระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วม (DPOE) ได้แก่ การประเมินสภาพความเสี่ยงด้านความปลอดภัย และการจัดลำดับความเสี่ยง (D) การจัดทำแผนดำเนินการความปลอดภัย (P) การดำเนินการตามมาตรการและขอข่วยความปลอดภัย (O) และการกำกับ ติดตาม และประเมินผล (E) ที่ประกอบไปด้วยรายการหลักและรายการย่อย ตามมาตรการ 3 ป (การป้องกัน การปลุกฝัง การปราบปราม) โดยแต่ละรายการย่อย

ตามมาตรการ 3 ป จะประกอบไปด้วยรายการที่จำแนกตามหลักอิทธิบาท 4 (ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และ วิมังสา) และการประเมินรูปแบบ

2. รูปแบบและคู่มือรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการสถานศึกษาปลอดภัยที่มีประสิทธิผล โรงเรียนบ้านชำโพธิ์ ในภาพรวม และในรายด้านมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด มีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด และมีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด

3. หลังการนำรูปแบบและคู่มือรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการสถานศึกษาปลอดภัยที่มีประสิทธิผล โรงเรียนบ้านชำโพธิ์ ลงสู่การปฏิบัติ นักเรียนส่วนใหญ่มีความสามารถในการดูแลตนเองจากภัยอันตรายต่าง ๆ นักเรียนระดับปฐมวัยส่วนใหญ่มีพัฒนาการด้านร่างกาย ด้านอารมณ์จิตใจ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา ระดับดี นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ ผลการประเมินความสามารถด้านการอ่าน รวม 2 สมรรถนะ สูงกว่าระดับสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสูงกว่าระดับประเทศ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ ผลการทดสอบความสามารถพื้นฐานระดับชาติ (NT) รวมความสามารถทั้ง 2 ด้าน สูงกว่าระดับประเทศ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินั้นพื้นฐาน (O-NET) ทุกวิชาเพิ่มขึ้นมากกว่าก่อนการนำรูปแบบลงสู่การปฏิบัติ และผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนบ้านชำโพธิ์ ส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการจัดการสถานศึกษาปลอดภัยที่มีประสิทธิผล ในระดับมาก

คำสำคัญ: รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม, การจัดการสถานศึกษาปลอดภัย, ประสิทธิภาพ

Abstract

This research aimed to 1) develop a participatory management model and handbook for effective safe school management at Baan-Sampho school 2) assess the model and handbook and 3) study of the results of implementing the model and handbook. The research key informant groups in in-depth interviews were 9 educational administration experts, which is obtained from specific selection, the research population used in assess the model and handbook included teachers, basic education committee members, and parents of students, totaling 113 people. The target group used in the study of the results of implementing the model and handbook were Baan-Sampho School students in the academic year 2024, totaling 118 people. The tools used in the research were the data recording form, a structured interview document synthesis form, the model and handbook evaluation form, a model implementation result recording form, and a parent participation questionnaire. Data were analyzed using content analysis, frequency, percentage, mean, and standard deviation.

The results indicated that

1. A participatory management model for effective safe school management at Baan-Sampho school consisted of 1) principles, 2) objectives, 3) success conditions 4) systematic process with components of participative management in the field of decision-making, planning, operation, and evaluation, (DPOE) consisting of main items and sub-items of 3P measures (Prevention, Cultivation, Suppression) classified according to the four principles of influence (Aspiration, Exertion, Thoughtfulness and Investigation), and 5) appraise the model.

2. A participatory management model for effective safe school management at Baan-Sampho school revealed that its overall appropriateness, feasibility, and utility were all at the highest levels.

3. Students demonstrated improved self-protection skills, and preschoolers showed positive development across physical, emotional, social, and intellectual domains. Primary year 1 reading scores rose above both OBEC and national levels following the new model, while year 3 students outperformed the national average in basic National Test skills. Year 6 students achieved higher O-NET scores in all subjects after implementation, and parental involvement in safe school management remained high.

Keywords: Participatory management model, Safe school management, Effectiveness

บทนำ

นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ผ่านมายังมุ่งมั่นในการพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานให้เป็น “การศึกษาขั้นพื้นฐานวิถีใหม่ วิถีคุณภาพ” มุ่งเน้นความปลอดภัยในสถานศึกษา ส่งเสริมโอกาสทางการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียม และบริหารจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมุ่งเน้นพัฒนาระบบและกลไกในการดูแลความปลอดภัยให้แก่ผู้เรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษา และสถานศึกษา จากภัยพิบัติและภัยคุกคามทุกรูปแบบ รวมถึงการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีสุขภาวะที่ดี สามารถปรับตัวต่อโรคอุบัติใหม่และอุบัติซ้ำ ส่งเสริมความปลอดภัย สร้างความมั่นใจให้สังคม เพื่อคุ้มครองความปลอดภัยแก่ผู้เรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษา เพื่อให้การป้องกัน ดูแล ช่วยเหลือ หรือเยียวยา และแก้ไขปัญหาที่มีความเป็นเอกภาพ มีข้อมูลสารสนเทศที่เป็นระบบ สามารถแก้ไขปัญหา และบริหารจัดการความเสี่ยงได้อย่างยั่งยืนด้วยการบริหารจัดการตามมาตรการ 3 ป ได้แก่ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2564) 1) ป้องกัน 2) ปลुกฝัง และ 3) ปราบปราม ให้เกิดความปลอดภัยให้มากที่สุด และไม่ให้เกิดเหตุการณ์นั้นซ้ำอีก เพื่อสร้างความมั่นใจ และความเชื่อมั่นให้แก่ผู้เรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษา ผู้ปกครอง และประชาชนทั่วไป ในการที่จะได้เรียนรู้อย่างมี

คุณภาพ และเกิดความปลอดภัยอย่างมั่นคงและยั่งยืน เนื่องด้วยความปลอดภัยเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อโดยตรงต่อคุณภาพและการเรียนรู้ของผู้เรียน ประกอบกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา คือ การที่ประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการศึกษามีโอกาสเข้าร่วมในกระบวนการหรือขั้นตอนต่าง ๆ ของการดำเนินการด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา ตั้งแต่การประเมินสภาพความเสี่ยงด้านความปลอดภัย และการจัดลำดับความเสี่ยง การจัดทำแผนดำเนินการความปลอดภัย การดำเนินการตามมาตรการและขอขายความปลอดภัย และการกำกับ ติดตาม และประเมินผล แต่โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ดังเช่น โรงเรียนบ้านชำโพธิ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 ที่มีข้อจำกัดของบุคลากร ทรัพยากร และงบประมาณ ควรใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษาอย่างไรให้เกิดการเชื่อมโยงในการทำงานร่วมกันระหว่างประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการศึกษา เช่น เจ้าหน้าที่สาธารณสุข พยาบาล ครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะกรรมการเครือข่ายผู้ปกครอง เจ้าหน้าที่ตำรวจ เจ้าหน้าที่ศูนย์บรรเทาสาธารณภัย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานอื่น ๆ ที่มีบทบาทสำคัญในการจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษา ให้สามารถจัดการสถานศึกษาปลอดภัยได้อย่างมีประสิทธิภาพได้ เพราะยังมีปัญหาสำคัญ คือ องค์กร หรือหน่วยงานราชการ หรือแม้แต่องค์กรภาคเอกชน ที่จะเข้ามามีส่วนร่วมดูแลความปลอดภัยให้กับผู้เรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษาโรงเรียนบ้านชำโพธิ์ นั้น แต่ละองค์กรหรือหน่วยงาน จะมีแผนกลยุทธ์ หรือมีแผนปฏิบัติการที่สร้างขึ้นภายใต้วิสัยทัศน์ขององค์กร หรือหน่วยงานนั้น ๆ ซึ่งอาจไม่ได้มุ่งเน้นที่งานการจัดการศึกษา ดังเช่น โรงเรียนบ้านชำโพธิ์ ส่งผลให้การมีส่วนร่วมเป็นไปในลักษณะของต่างฝ่ายต่างทำ มิได้มีโครงสร้างการดำเนินการที่ชัดเจน มิได้มีกระบวนการสานสัมพันธ์ที่มีประสิทธิผลมากพอที่จะทำให้ได้ผลประโยชน์ร่วมกันภายใต้งานการจัดการศึกษาของโรงเรียนบ้านชำโพธิ์เป็นสำคัญ แม้ว่าท้ายที่สุดแล้วบุคคลผู้จะได้รับประโยชน์สูงสุด จากการสร้างความปลอดภัยในสถานศึกษาก็คือผู้เรียนซึ่งเป็นบุตรหลานของประชาชนในชุมชนที่องค์กร หรือหน่วยงานนั้น ๆ ตั้งอยู่ที่ตาม

ดังนั้น การให้สถานศึกษามีรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการปกป้องคุ้มครองความปลอดภัยทั้งด้านร่างกายและจิตใจ และมีความสามารถในการดูแลตนเองจากภัยอันตรายต่าง ๆ ท่ามกลางสภาพแวดล้อมทางสังคม เกิดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพและมีความสุข จึงทำทนายผู้วิจัยเป็นอย่างมาก ผู้วิจัยในฐานะผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านชำโพธิ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 จึงทำการศึกษาวิจัย เรื่อง รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการสถานศึกษาปลอดภัยที่มีประสิทธิผล โรงเรียนบ้านชำโพธิ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 โดยเน้นมาตรการที่เข้มงวดตามมาตรการ 3 ป และหลักอิทธิบาท 4 อันจะนำไปสู่การเติมเต็มการจัดหลักสูตรสถานศึกษาระดับปฐมวัย การจัดกิจกรรมประกอบการจัดประสบการณ์ และการเติมเต็มการจัดหลักสูตรสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ ให้ผู้เรียนทุกคนสามารถดูแลตนเองจากภัยอันตรายต่าง ๆ ท่ามกลางสภาพแวดล้อมในโรงเรียนและในชุมชน ผู้เรียนระดับปฐมวัยมีพัฒนาการ ทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย

ด้านอารมณ์จิตใจ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา ระดับดี ผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละผลการประเมินความสามารถด้านการอ่าน (Reading Test : RT) เพิ่มขึ้น ผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละผลการทดสอบความสามารถพื้นฐานระดับชาติ (National Test : NT) เพิ่มขึ้น ผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินิยมขั้นพื้นฐาน (O-NET) เพิ่มขึ้น และผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดการสถานศึกษาปลอดภัยที่มีประสิทธิผลก่อให้เกิดเครือข่ายความร่วมมือระหว่างบ้าน วัด และโรงเรียนที่มีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้นได้ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. พัฒนารูปแบบและคู่มือรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการสถานศึกษาปลอดภัยที่มีประสิทธิผล โรงเรียนบ้านชำโพธิ์
2. ประเมินรูปแบบและคู่มือรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการสถานศึกษาปลอดภัยที่มีประสิทธิผล โรงเรียนบ้านชำโพธิ์
3. ศึกษาผลลัพธ์การนำรูปแบบและคู่มือรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการสถานศึกษาปลอดภัยที่มีประสิทธิผล โรงเรียนบ้านชำโพธิ์ ลงสู่การปฏิบัติ

วิธีดำเนินการวิจัย

ขอบเขตด้านประชากร กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และกลุ่มเป้าหมาย

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การจัดการสถานศึกษาปลอดภัยที่มีประสิทธิผล โดยใช้มาตรการ 3 ป จำแนกตามหลักอิทธิบาท 4 (ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา) เพื่อนำไปพัฒนารูปแบบและคู่มือรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการสถานศึกษาปลอดภัยที่มีประสิทธิผล โรงเรียนบ้านชำโพธิ์ ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา จำนวน 9 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Specific Selection)
2. ประชากรที่ใช้ในการประเมินรูปแบบและคู่มือรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการสถานศึกษาปลอดภัยที่มีประสิทธิผล โรงเรียนบ้านชำโพธิ์ ได้แก่ ครูผู้สอน จำนวน 9 คน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนบ้านชำโพธิ์ จำนวน 7 คน (ยกเว้นผู้วิจัย และผู้แทนครูที่เป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนบ้านชำโพธิ์) และผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 97 คน (ผู้ปกครองมีจำนวนน้อยกว่านักเรียนเนื่องจากบางคนมีจำนวนนักเรียนในปกครองมากกว่า 1 คน) รวมทั้งสิ้น 113 คน
3. กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาผลลัพธ์การนำรูปแบบและคู่มือรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการสถานศึกษาปลอดภัยที่มีประสิทธิผล โรงเรียนบ้านชำโพธิ์ ลงสู่การปฏิบัติ ได้แก่ นักเรียนโรงเรียนบ้านชำโพธิ์ ปีการศึกษา 2567 จำนวนทั้งหมด 118 คน จำแนกเป็น นักเรียนระดับปฐมวัย จำนวน 39 คน นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา จำนวน 79 คน และผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 97 คน (ผู้ปกครองมีจำนวนน้อยกว่านักเรียนเนื่องจากบางคนมีจำนวนนักเรียนในปกครองมากกว่า 1 คน)

ขอบเขตด้านตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยกำหนดตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ไว้ ดังนี้

1. ตัวแปรต้น (Independent Variables) ได้แก่ รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการสถานศึกษาตลอดภัยที่มีประสิทธิผล
2. ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ได้แก่ ประสิทธิภาพการจัดการสถานศึกษาตลอดภัย โรงเรียนบ้านชำโพธิ์

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยนี้ มีขอบเขตด้านเนื้อหาการจัดการสถานศึกษาตลอดภัยที่มีประสิทธิผล โดยการป้องกันการปลูกฝัง และการปราบปราม จำแนกตามหลักอิทธิบาท 4 (ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา) จำนวน 3 รายการหลักตามมาตรการ 3 ป 15 รายการย่อย และ 96 รายการจำแนกตามหลักอิทธิบาท 4 ซึ่งได้มาจากการสังเคราะห์ลักษณะร่วม (Synthesis of Common Characteristics) การสังเคราะห์เอกสาร และการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา โดยสามารถจัดเป็นกลุ่มองค์ประกอบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการสถานศึกษาตลอดภัยที่มีประสิทธิผล โรงเรียนบ้านชำโพธิ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 ได้ 4 กลุ่มองค์ประกอบ ดังนี้ 1) กลุ่มองค์ประกอบด้านการประเมินสภาพความเสี่ยงด้านความปลอดภัย และการจัดลำดับความเสี่ยง (Participation in Decision-making: D) 2) กลุ่มองค์ประกอบด้านการจัดทำแผนดำเนินการความปลอดภัย (Participation in Planning: P) 3) กลุ่มองค์ประกอบด้านการดำเนินการตามมาตรการและขอความช่วยเหลือความปลอดภัย (Participation in the Operation: O) และ 4) กลุ่มองค์ประกอบด้านการกำกับ ติดตาม และประเมินผล (Participation in Evaluation: E)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเพื่อให้ได้คำตอบตามวัตถุประสงค์การวิจัยในแต่ละข้อ ดังนี้

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเพื่อให้ได้คำตอบตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 พัฒนารูปแบบและคู่มือรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการสถานศึกษาตลอดภัยที่มีประสิทธิผล โรงเรียนบ้านชำโพธิ์ มีดังนี้
  - 1.1 แบบบันทึกข้อมูลการสังเคราะห์เอกสารการจัดการสถานศึกษาตลอดภัยที่มีประสิทธิผลโดยใช้มาตรการ 3 ป จำแนกตามหลักอิทธิบาท 4 ซึ่งสร้างขึ้นโดย 1) ศึกษาการจัดทำแบบบันทึกข้อมูลการสังเคราะห์เอกสาร 2) สร้างแบบบันทึกข้อมูลการสังเคราะห์เอกสาร 3) นำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน เพื่อพิจารณาความตรงด้วยค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ซึ่งต่อมาได้ค่า IOC เท่ากับ 1.00 4) นำแบบบันทึกข้อมูลการสังเคราะห์เอกสารมาทำการปรับปรุง และแก้ไขเพื่อจัดทำเป็นฉบับสมบูรณ์

1.2 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ซึ่งสร้างขึ้นโดย 1) ศึกษาองค์ประกอบ การจัดการสถานศึกษาปลอดภัยที่มีประสิทธิผลโดยใช้มาตรการ 3 ปี จำแนกตามหลักกอิทธิบาท 4 2) สร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง 3) นำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน เพื่อพิจารณาความตรง ด้วยค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ซึ่งต่อมาได้ค่า IOC ระหว่าง 0.67-1.00 4) นำแบบสัมภาษณ์แบบมี โครงสร้าง มาทำการปรับปรุง และแก้ไขเพื่อจัดทำเป็นฉบับสมบูรณ์

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเพื่อให้ได้คำตอบตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 ประเมิน รูปแบบและคู่มือรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการสถานศึกษาปลอดภัยที่มีประสิทธิผล โรงเรียนบ้านชำโพธิ์ ได้แก่ แบบประเมินรูปแบบ ซึ่งสร้างขึ้นโดย 1) ศึกษาและคู่มือรูปแบบการบริหาร แบบมีส่วนร่วมในการจัดการสถานศึกษาปลอดภัยที่มีประสิทธิผล โรงเรียนบ้านชำโพธิ์ 2) สร้างแบบ ประเมินรูปแบบ ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) 3) นำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน เพื่อพิจารณาความตรงด้วยค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ซึ่งต่อมาได้ค่า IOC ระหว่าง 0.67-1.00 4) นำแบบประเมินรูปแบบมาปรับปรุง และแก้ไข เพื่อจัดทำเป็นฉบับสมบูรณ์

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเพื่อให้ได้คำตอบตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 ศึกษา ผลลัพธ์การนำรูปแบบและคู่มือรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการสถานศึกษาปลอดภัยที่มี ประสิทธิภาพ โรงเรียนบ้านชำโพธิ์ ลงสู่การปฏิบัติ มีดังนี้

3.1 แบบบันทึกผลลัพธ์การนำรูปแบบลงสู่การปฏิบัติ ซึ่งสร้างขึ้นโดย 1) ศึกษา องค์ประกอบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการสถานศึกษาปลอดภัยที่มีประสิทธิผล 2) ศึกษา รูปแบบและคู่มือรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการสถานศึกษาปลอดภัยที่มีประสิทธิผล โรงเรียนบ้านชำโพธิ์ 3) สร้างแบบบันทึกผลลัพธ์การนำรูปแบบลงสู่การปฏิบัติ 4) นำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน เพื่อพิจารณาความตรงด้วยค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ซึ่งต่อมาได้ค่า IOC ระหว่าง 0.67-1.00 5) นำแบบบันทึกผลลัพธ์การนำรูปแบบลงสู่การปฏิบัติ มาปรับปรุง และแก้ไขเพื่อจัดทำเป็น ฉบับสมบูรณ์

3.2 แบบสอบถามการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ซึ่งสร้างขึ้นโดย 1) ศึกษาการ บริหารแบบมี ส่วนร่วมในการจัดการสถานศึกษาปลอดภัยที่มีประสิทธิผล 2) ศึกษารูปแบบการบริหาร แบบมีส่วนร่วมในการจัดการสถานศึกษาปลอดภัยที่มีประสิทธิผล โรงเรียนบ้านชำโพธิ์ 3) สร้างแบบสอบถาม การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองที่มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ คือ เข้าร่วมกิจกรรม และไม่เข้าร่วมกิจกรรม โดยกำหนดให้ เข้าร่วมตั้งแต่ 1 คน ถึง 32 คน หมายถึง มีส่วนร่วมในระดับน้อย เข้าร่วมตั้งแต่ 33 คน ถึง 64 คน หมายถึง มีส่วนร่วมในระดับปานกลาง และเข้าร่วมตั้งแต่ 65 คน ขึ้นไป หมายถึง มีส่วนร่วม ในระดับมาก (ผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 97 คน เมื่อต้องแบ่งออกเป็น 3 ช่วงชั้น จึงได้ช่วงชั้นละ 32 คน) 4) นำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน เพื่อพิจารณาความตรงด้วยค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ซึ่งต่อมาได้ค่า IOC ระหว่าง 0.67-1.00 5) นำแบบสอบถามการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง มาปรับปรุง และ แก้ไขเพื่อจัดทำเป็นฉบับสมบูรณ์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. จัดทำหนังสือแนะนำตัวจากโรงเรียนบ้านชำโพธิ์ เพื่อนำไปใช้ในการติดต่อขอความร่วมมือจากผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา จำนวน 9 คน ที่เป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยผู้วิจัยติดต่อผู้เชี่ยวชาญด้วยตนเอง

2. ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกตามประเด็นที่กำหนด ในเดือนกุมภาพันธ์ 2566 โดยผู้วิจัยและผู้ช่วยผู้วิจัยเดินทางไปสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ตามวัน เวลา และสถานที่ที่กำหนด ซึ่งใช้เวลาในการสัมภาษณ์คนละประมาณไม่เกิน 30 นาที

3. นำผลการสัมภาษณ์เชิงลึกมาทำการสังเคราะห์ลักษณะร่วม (Synthesis of Common Characteristics) กับการสังเคราะห์เอกสาร เพื่อพัฒนาเป็นรูปแบบและคู่มือรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการสถานศึกษาปลอดภัยที่มีประสิทธิภาพ โรงเรียนบ้านชำโพธิ์

4. ทำการนัดหมายวัน เวลา และสถานที่กับครูผู้สอน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อประเมินรูปแบบและคู่มือรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการสถานศึกษาปลอดภัยที่มีประสิทธิภาพ โรงเรียนบ้านชำโพธิ์ โดยผู้วิจัยนำแบบประเมินรูปแบบไปทำการเก็บรวบรวมข้อมูล สำหรับผู้ปกครองนักเรียน ผู้วิจัยส่งรูปแบบและแบบประเมินรูปแบบ ฝากไปกับนักเรียน พร้อมทั้งมอบหมายให้ครูประจำชั้นทำการประสาน เพื่อขอความอนุเคราะห์ให้ตอบแบบประเมินและส่งกลับมายังครูประจำชั้น ภายใน 1 สัปดาห์ซึ่งต่อมา ผู้วิจัยได้รับแบบประเมินรูปแบบกลับคืนมาจำนวน 113 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

5. ดำเนินการตามรูปแบบและคู่มือรูปแบบ ในปีการศึกษา 2567

6. หลังจากเสร็จสิ้นการนำรูปแบบและคู่มือรูปแบบลงสู่การปฏิบัติ ผู้วิจัย และครูผู้สอน ทำการสรุปผลลัพธ์การนำรูปแบบลงสู่การปฏิบัติลงในแบบบันทึกผลลัพธ์การนำรูปแบบลงสู่การปฏิบัติ

7. หลังจากเสร็จสิ้นการนำรูปแบบและคู่มือรูปแบบลงสู่การปฏิบัติ ผู้วิจัยมอบหมายให้ครูประจำชั้นฝากแบบสอบถามการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองไปกับนักเรียน พร้อมทั้งให้ครูประจำชั้นทำการประสาน เพื่อขอความอนุเคราะห์ให้ตอบแบบสอบถามการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและส่งกลับมายังครูประจำชั้น ภายใน 1 สัปดาห์

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้ได้คำตอบตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 พัฒนารูปแบบและคู่มือรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการสถานศึกษาปลอดภัยที่มีประสิทธิภาพ โรงเรียนบ้านชำโพธิ์ มีดังนี้

1.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสังเคราะห์เอกสารการจัดการสถานศึกษาปลอดภัยที่มีประสิทธิภาพโดยใช้มาตรการ 3 ป จำแนกตามหลักอิทธิบาท 4 ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

1.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญ ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

1.3 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสังเคราะห์ลักษณะร่วม (Synthesis of Common Characteristics) ผลการสังเคราะห์เอกสาร และผลการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญ เพื่อพัฒนาเป็นรูปแบบและคู่มือรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการสถานศึกษาปลอดภัยที่มีประสิทธิผล โรงเรียนบ้านชำโพธิ์ ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณเพื่อให้ได้คำตอบตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 ประเมินรูปแบบและคู่มือรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการสถานศึกษาปลอดภัยที่มีประสิทธิผล โรงเรียนบ้านชำโพธิ์ ผู้วิจัยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: SD) โดยเกณฑ์ที่ยอมรับได้ในประเด็นการประเมิน คือ มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ ตั้งแต่ระดับมากขึ้นไป

3. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณเพื่อให้ได้คำตอบตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 ศึกษาผลลัพธ์การนำรูปแบบและคู่มือรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการสถานศึกษาปลอดภัยที่มีประสิทธิผล โรงเรียนบ้านชำโพธิ์ ลงสู่การปฏิบัติ มีดังนี้

3.1 การวิเคราะห์ข้อมูลความสามารถในการดูแลตนเองจากภัยอันตรายต่าง ๆ หลังการนำคู่มือรูปแบบ ลงสู่การปฏิบัติ ผู้วิจัยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) ได้แก่ ค่าความถี่ และค่าร้อยละ

3.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจำนวน และร้อยละของผู้เรียนระดับปฐมวัยที่มีพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์จิตใจ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา ระดับดีขึ้นไป ผู้วิจัยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) ได้แก่ ค่าความถี่ และค่าร้อยละ

3.3 การวิเคราะห์ข้อมูลผลการประเมินความสามารถด้านการอ่าน (Reading Test : RT) ของผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 หลังการนำคู่มือรูปแบบลงสู่การปฏิบัติ ผู้วิจัยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) ได้แก่ ค่าเฉลี่ย

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูลผลการทดสอบความสามารถพื้นฐานระดับชาติ (NT) ของผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 หลังการนำคู่มือรูปแบบลงสู่การปฏิบัติ ผู้วิจัยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) ได้แก่ ค่าเฉลี่ย

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูลผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินั้นพื้นฐาน (O-NET) ของผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังการนำคู่มือรูปแบบลงสู่การปฏิบัติ ผู้วิจัยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) ได้แก่ ค่าเฉลี่ย

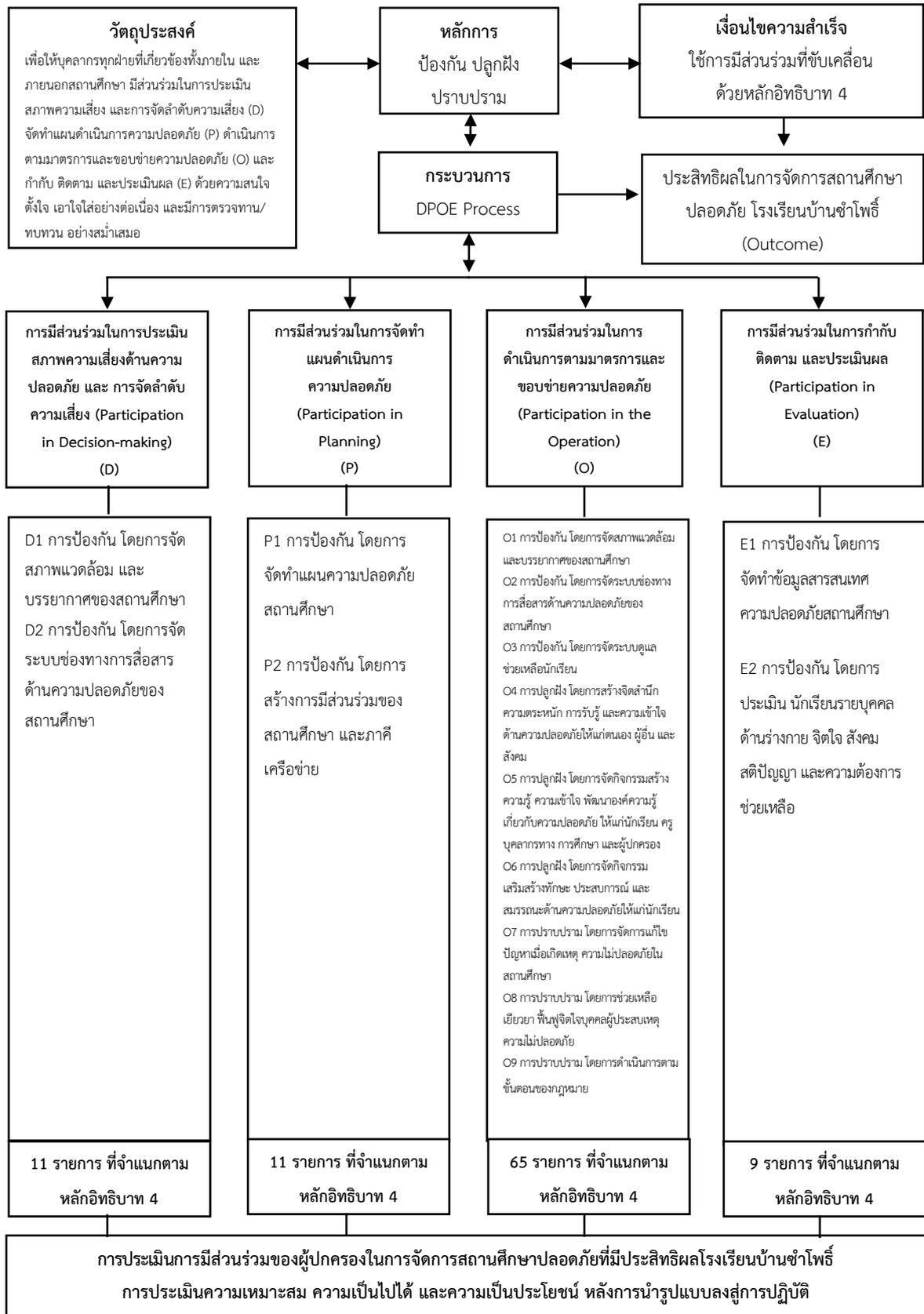
3.6 การวิเคราะห์ข้อมูลจำนวน และร้อยละการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการสถานศึกษาปลอดภัยที่มีประสิทธิผล โรงเรียนบ้านชำโพธิ์ ปีการศึกษา 2567 ผู้วิจัยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) ได้แก่ ค่าความถี่

สรุปผลการวิจัย

1. รูปแบบและคู่มือรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการสถานศึกษาปลอดภัยที่มีประสิทธิผล โรงเรียนบ้านชำโพธิ์ ประกอบด้วยหลักการ วัตถุประสงค์ เงื่อนไขความสำเร็จ กระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วม (DPOE) ในการประสานประโยชน์ร่วมกันตามความเชื่อและความศรัทธาในพระพุทธศาสนา เพื่อสร้างความสนใจให้บุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภายใน ภายนอกสถานศึกษา เห็นความสำคัญและความจำเป็นเร่งด่วน (ฉันทะ) เห็นถึงความตั้งใจ (วิริยะ) เห็นถึงความเอาใจใส่อย่างต่อเนื่อง (จิตตะ) และเห็นถึงความจำเป็นในการทบทวนข้อมูลให้เป็นปัจจุบัน (วิมังสา) ได้แก่

- 1) การประเมินสภาพความเสี่ยงด้านความปลอดภัย และการจัดลำดับความเสี่ยง (D) ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบย่อย 11 รายการที่จำแนกตามหลักอิทธิบาท 4
- 2) การจัดทำแผนดำเนินการความปลอดภัย (P) ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบย่อย 11 รายการที่จำแนกตามหลักอิทธิบาท 4
- 3) การดำเนินการตามมาตรการ และขอข่วยความปลอดภัย (O) ประกอบด้วย 9 องค์ประกอบย่อย 65 รายการที่จำแนกตามหลักอิทธิบาท 4
- 4) การกำกับ ติดตาม และประเมินผล (E) ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบย่อย 9 รายการที่จำแนกตามหลักอิทธิบาท 4 ทั้งนี้ และการประเมินรูปแบบ ดังรูปที่ 1

รูปที่ 1 รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการสถานศึกษาปลอดภัยที่มีประสิทธิผล โรงเรียนบ้านชำโพธิ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1

2. ผลลัพธ์การนำรูปแบบลงสู่การปฏิบัติ แสดงดังตารางที่ 1 – 6

ตารางที่ 1 จำนวน และร้อยละของผู้เรียนที่มีความสามารถในการดูแลตนเองจากภัยอันตรายต่าง ๆ หลังการนำคู่มือรูปแบบ ลงสู่การปฏิบัติ (N = 117)

ระดับชั้น	ผู้เรียนที่มีความสามารถในการดูแลตนเองจากภัยอันตรายต่าง ๆ	
	จำนวน	ร้อยละ
อนุบาล 1	6	50.00
อนุบาล 2	12	80.00
อนุบาล 3	10	83.33
ประถมศึกษาปีที่ 1	5	83.33
ประถมศึกษาปีที่ 2	8	80.00
ประถมศึกษาปีที่ 3	14	82.35
ประถมศึกษาปีที่ 4	15	78.95
ประถมศึกษาปีที่ 5	15	93.75
ประถมศึกษาปีที่ 6	10	90.90

จากตารางที่ 1 พบว่า หลังจากเสร็จสิ้นการนำคู่มือรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการสถานศึกษาปลอดภัยที่มีประสิทธิผล โรงเรียนบ้านชำโพธิ์ ลงสู่การปฏิบัติ ในปีการศึกษา 2567 ผู้เรียนส่วนใหญ่มีความสามารถในการดูแลตนเองจากภัยอันตรายต่าง ๆ

ตารางที่ 2 จำนวน และร้อยละของผู้เรียนระดับปฐมวัยที่มีพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ จิตใจ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา ระดับดี (N = 39)

พัฒนาการ	ผู้เรียนระดับปฐมวัยที่มีความสามารถในการดูแลตนเองจากภัยอันตรายต่าง ๆ	
	จำนวน	ร้อยละ
ด้านร่างกาย	39	100.00
ด้านอารมณ์และจิตใจ	39	100.00
ด้านสังคม	39	100.00
ด้านสติปัญญา	39	100.00

จากตารางที่ 2 พบว่า หลังจากเสร็จสิ้นการนำคู่มือรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการสถานศึกษาปลอดภัยที่มีประสิทธิผล โรงเรียนบ้านชำโพธิ์ ลงสู่การปฏิบัติ ในปีการศึกษา 2567 ผู้เรียนระดับปฐมวัยทุกคน มีพัฒนาการด้านร่างกาย ด้านอารมณ์จิตใจ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา ระดับดี คิดเป็นร้อยละ 100

ตารางที่ 3 คะแนนเฉลี่ยร้อยละผลการประเมินความสามารถด้านการอ่าน (Reading Test : RT) ของผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 หลังการนำคู่มือรูปแบบลงสู่การปฏิบัติ (N = 6)

ระดับ	การอ่านออกเสียง	การอ่านรู้เรื่อง	รวม 2 สมรรถนะ
โรงเรียน	83.66	91.66	87.66
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน	84.05	80.06	82.06
ระดับประเทศ	80.28	77.16	78.72

จากตารางที่ 3 หลังการนำคู่มือรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการสถานศึกษาปลอดภัยที่มีประสิทธิผล โรงเรียนบ้านชำโพธิ์ ลงสู่การปฏิบัติ ในปีการศึกษา 2567 ผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละผลการประเมินความสามารถด้านการอ่าน (RT) รวม 2 สมรรถนะเฉลี่ยร้อยละ 87.66 ซึ่งสูงกว่าระดับสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสูงกว่าระดับประเทศ เมื่อพิจารณาเป็นรายสมรรถนะ พบว่า มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละสมรรถนะการอ่านออกเสียงเฉลี่ยร้อยละ 83.66 ซึ่งสูงกว่าระดับสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสูงกว่าระดับประเทศ และยังมีคะแนนเฉลี่ยร้อยละสมรรถนะการอ่านรู้เรื่องเฉลี่ยร้อยละ 91.66 ซึ่งสูงกว่าระดับสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสูงกว่าระดับประเทศ เช่นกัน

ตารางที่ 4 คะแนนเฉลี่ยร้อยละผลการทดสอบความสามารถพื้นฐานระดับชาติ (NT) ของผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 หลังการนำคู่มือรูปแบบลงสู่การปฏิบัติ (N = 17)

ระดับ	ด้านภาษาไทย	ด้านคณิตศาสตร์	รวมความสามารถทั้ง 2 ด้าน
โรงเรียน	69.88	63.47	66.67
เขตพื้นที่การศึกษา	63.78	57.92	60.85
ประเทศ	61.21	54.41	57.81

จากตารางที่ 4 หลังการนำคู่มือรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการสถานศึกษา ปลดดภัยที่มีประสิทธิผล โรงเรียนบ้านชำโพธิ์ ลงสู่การปฏิบัติ ในปีการศึกษา 2567 ผู้เรียนระดับชั้น ประถมศึกษาปีที่ 3 มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละผลการทดสอบความสามารถพื้นฐานระดับชาติ (NT) รวม ความสามารถทั้ง 2 ด้าน และทั้ง 2 รายวิชา สูงกว่าระดับประเทศ

ตารางที่ 5 คะแนนเฉลี่ยร้อยละผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ของผู้เรียน ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังการนำคู่มือรูปแบบลงสู่การปฏิบัติ (N = 11)

ผลการทดสอบ	ภาษาไทย	คณิตศาสตร์	วิทยาศาสตร์	ภาษาอังกฤษ
ปีการศึกษา 2566	46.00	18.52	30.00	22.40
ปีการศึกษา 2567	50.58	22.23	36.50	24.38
ผลการพัฒนา	+ 4.58	+ 3.71	+ 6.50	+ 1.98

จากตารางที่ 5 หลังการนำคู่มือรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการสถานศึกษา ปลดดภัยที่มีประสิทธิผล โรงเรียนบ้านชำโพธิ์ ลงสู่การปฏิบัติ ในปีการศึกษา 2567 ผู้เรียนระดับชั้น ประถมศึกษาปีที่ 6 มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) วิชาภาษาไทย เฉลี่ยร้อยละ 50.58 ซึ่งเพิ่มขึ้นกว่าปีการศึกษา 2566 เฉลี่ยร้อยละ 4.58 วิชาคณิตศาสตร์ มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 22.23 ซึ่งเพิ่มขึ้นกว่าปีการศึกษา 2566 เฉลี่ยร้อยละ 3.71 วิชาวิทยาศาสตร์ มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 36.50 ซึ่งเพิ่มขึ้นกว่าปีการศึกษา 2566 เฉลี่ยร้อยละ 6.50 และวิชาภาษาอังกฤษ มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 24.38 ซึ่งเพิ่มขึ้นกว่าปีการศึกษา 2566 เฉลี่ยร้อยละ 1.98

ตารางที่ 6 จำนวน และร้อยละการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการสถานศึกษาปลดดภัยที่มี ประสิทธิภาพ โรงเรียนบ้านชำโพธิ์ ปีการศึกษา 2567 (N = 97)

รายการ	จำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรม		ระดับ การมีส่วนร่วม
	เข้าร่วม	ไม่ได้เข้าร่วม	
ด้านการประเมินสภาพความเสี่ยงด้านความ ปลดดภัย และการจัดลำดับความเสี่ยง	70	27	มาก
ด้านการจัดทำแผนดำเนินการความปลดดภัย	90	5	มาก
ด้านการดำเนินการตามมาตรการและขอข่วย ความปลดดภัย	80	17	มาก
ด้านในการกำกับ ติดตาม และประเมินผล	69	28	มาก

จากตารางที่ 6 หลังการนำคู่มือรูปแบบ ลงสู่การปฏิบัติ ในปีการศึกษา 2567 ผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนบ้านชำโพธิ์ ส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการจัดการสถานศึกษาปลอดภัยที่มีประสิทธิผล ในระดับมาก โดยมีส่วนร่วมในด้านการจัดทำแผนดำเนินการความปลอดภัย มากเป็นอันดับที่ 1 รองลงมาคือ มีส่วนร่วมในด้านการดำเนินการตามมาตรการและขอข้ายความปลอดภัย ด้านการประเมินสภาพความเสี่ยงด้านความปลอดภัย และการจัดลำดับความเสี่ยง และด้านในการกำกับ ติดตาม และประเมินผล ตามลำดับ

3. ผลการประเมินรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการสถานศึกษาปลอดภัยที่มีประสิทธิผล โรงเรียนบ้านชำโพธิ์ แสดงดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ ของรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการสถานศึกษาปลอดภัยที่มีประสิทธิผล โรงเรียนบ้านชำโพธิ์ ในภาพรวมและในรายด้าน (N = 113)

รายการ	ระดับคุณภาพของรูปแบบ								
	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้			ความเป็นประโยชน์		
	μ	σ	ระดับ	μ	σ	ระดับ	μ	σ	ระดับ
หลักการ	4.61	0.91	มากที่สุด	4.77	0.86	มากที่สุด	4.94	0.63	มากที่สุด
วัตถุประสงค์	4.87	0.92	มากที่สุด	4.83	0.86	มากที่สุด	4.81	0.89	มากที่สุด
เงื่อนไขความสำเร็จ	4.95	0.94	มากที่สุด	4.96	0.89	มากที่สุด	4.96	0.88	มากที่สุด
กระบวนการ	4.87	0.87	มากที่สุด	4.88	0.89	มากที่สุด	4.83	0.91	มากที่สุด
การประเมินรูปแบบ	4.94	0.96	มากที่สุด	4.94	0.99	มากที่สุด	4.94	0.93	มากที่สุด
โดยภาพรวม	4.85	0.92	มากที่สุด	4.88	0.90	มากที่สุด	4.90	0.85	มากที่สุด

จากตารางที่ 7 พบว่า รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการสถานศึกษาปลอดภัยที่มีประสิทธิผล โรงเรียนบ้านชำโพธิ์ โดยภาพรวม มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.85$, $\sigma = 0.92$) มีความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.88$, $\sigma = 0.90$) และมีความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.90$, $\sigma = 0.85$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ และมีความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผล

1. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ที่พบว่า รูปแบบและคู่มือรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการสถานศึกษาปลอดภัยที่มีประสิทธิผล โรงเรียนบ้านชำโพธิ์ ประกอบด้วยหลักการวัตถุประสงค์ เจาะใจความสำเร็จ กระบวนการการบริหารแบบมีส่วนร่วม (DPOE) ในการประสานประโยชน์ร่วมกันตามความเชื่อและความศรัทธาในพระพุทธศาสนา เพื่อสร้างความสนใจให้บุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภายใน ภายนอกสถานศึกษาเห็นความสำคัญและความจำเป็นเร่งด่วน (ฉันทะ) เห็นถึงความตั้งใจ (วิริยะ) เห็นถึงความเอาใจใส่อย่างต่อเนื่อง (จิตตะ) และเห็นถึงความจำเป็นในการทบทวนข้อมูลให้เป็นปัจจุบัน (วิมังสา) ได้แก่ 1) การประเมินสภาพความเสี่ยงด้านความปลอดภัย และการจัดลำดับความเสี่ยง (D) ประกอบด้วย 2 องค์กรย่อย 11 รายการที่จำแนกตามหลักอิทธิบาท 4 2) การจัดทำแผนดำเนินการความปลอดภัย (P) ประกอบด้วย 2 องค์กรย่อย 11 รายการที่จำแนกตามหลักอิทธิบาท 4 3) การดำเนินการตามมาตรการและขอข่ายความปลอดภัย (O) ประกอบด้วย 9 องค์กรย่อย 65 รายการที่จำแนกตามหลักอิทธิบาท 4 และ 4) การกำกับ ติดตาม และประเมินผล (E) ประกอบด้วย 2 องค์กรย่อย 9 รายการที่จำแนกตามหลักอิทธิบาท 4 ทั้งนี้เพราะทางโรงเรียนบ้านชำโพธิ์ มีความตระหนัก และใส่ใจในความสำคัญ จำเป็นเร่งด่วนในการสร้างสถานศึกษาให้มีความปลอดภัยสำหรับผู้เรียน และ ครู และด้วยเล็งเห็นว่าในการจัดการสถานศึกษาปลอดภัยให้มีประสิทธิผลได้นั้น ทางโรงเรียนบ้านชำโพธิ์ ไม่สามารถดำเนินการด้วยตนเองได้ทั้งหมด เนื่องจากเป็นโรงเรียนขนาดเล็กที่มีความขาดแคลนงบประมาณ และทรัพยากรสำคัญบางประการ จึงต้องใช้บริการการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่คำนึงถึงภาคีเครือข่ายบ้าน วัด และโรงเรียน ตามความเชื่อและความศรัทธาเดียวกันในพระพุทธศาสนา โดยนำหลักอิทธิบาท 4 มาใช้ในรายการการบริหารแบบมีส่วนร่วม เพื่อจุดใจให้เกิดการมีส่วนร่วม โดยสร้างความสนใจให้บุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภายใน ภายนอกสถานศึกษาได้เห็นความสำคัญและความจำเป็นเร่งด่วน (ฉันทะ) แล้วเข้ามามีส่วนร่วม เห็นถึง ความตั้งใจ (วิริยะ) แล้วเข้ามามีส่วนร่วม เห็นถึงความเอาใจใส่อย่างต่อเนื่อง (จิตตะ) แล้วเข้ามามีส่วนร่วม และเห็นความจำเป็นในการทบทวนข้อมูลให้เป็นปัจจุบัน (วิมังสา) แล้วเข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งเป็นการกระตุ้นให้เกิดความเต็มใจในการเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินสภาพ ความเสี่ยงด้านความปลอดภัย และการจัดลำดับความเสี่ยง (D) การจัดทำแผนดำเนินการความปลอดภัย (P) การดำเนินการตามมาตรการและขอข่ายความปลอดภัย (O) และการกำกับ ติดตาม และประเมินผลให้ได้มากขึ้นกว่าปกติที่เคยแต่ขอความร่วมมือ และรอคอยการอนุเคราะห์เข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งอาจไม่ทันต่อความต้องการ และความจำเป็นเร่งด่วนสอดคล้องกับการศึกษาของนุชา สระสม (2560) ที่ทำการศึกษาร่วมในการบริหารแบบบ้าน วัด โรงเรียน ของโรงเรียนวัดพระอินทร์ทรงช้างเอราวัณซึ่งเป็นโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร มี 5 ลักษณะ 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจโดยยึดหลักความอาวุโส 2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงาน โดยให้เกียรติผู้ที่มีบารมีหรือผู้ที่ได้รับการยอมรับจากคนส่วนใหญ่ 3) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติและการดำเนินการตามความเชื่อและความศรัทธาในพระพุทธศาสนา 4) การมีส่วนร่วมในการประสาน

ประโยชน์ร่วมกัน 5) การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลแบบกัลยาณมิตร โดยมีผลสำเร็จของการมีส่วนร่วมในการบริหารแบบบ้าน วัด โรงเรียนของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร คือ 1) การมีส่วนร่วมในการบริหารแบบบ้าน วัด โรงเรียน ของโรงเรียนวัดพระอินทร์ทรงช้างเอราวัณ เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียน คือ โรงเรียนจัดการศึกษาได้มาตรฐาน ผ่านเกณฑ์มาตรฐานการประกันคุณภาพโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ดังนี้ ด้านนักเรียน ด้านการจัดการศึกษา ด้านการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ และด้านอัตลักษณ์ของสถานศึกษา 2) การมีส่วนร่วมในการบริหารแบบบ้าน วัด โรงเรียนของโรงเรียนวัดพระอินทร์ทรงช้างเอราวัณ เป็นไปตามความคาดหวังของชุมชน

2. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า รูปแบบและคู่มือรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการสถานศึกษาปลอดภัยที่มีประสิทธิผล โรงเรียนบ้านชำโพธิ์ ในภาพรวม และในรายด้านมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด มีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด และมีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เพราะการพัฒนาแบบและคู่มือรูปแบบครั้งนี้เกิดจากการมีส่วนร่วมของผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา ครูผู้สอน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนบ้านชำโพธิ์ ซึ่งเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการจัดการศึกษา และเป็นผู้มีประสบการณ์ตรงกับการจัดการศึกษาของโรงเรียนบ้านชำโพธิ์ ส่งผลให้รูปแบบและคู่มือรูปแบบที่ได้จึงมีความเหมาะสมกับที่จะนำไปปฏิบัติกับโรงเรียนบ้านชำโพธิ์ ประกอบกับในการนำไปปฏิบัตินั้น การนำหลักอิทธิบาท 4 มาใช้ ก่อให้เกิดการประสานประโยชน์ร่วมกันตามความเชื่อและความศรัทธาในพระพุทธศาสนา เพื่อสร้างความสนใจให้บุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภายใน ภายนอกสถานศึกษาเห็นความสำคัญและความจำเป็นเร่งด่วน (ฉันทะ) เห็นถึงความตั้งใจ (วิริยะ) เห็นถึงความเอาใจใส่อย่างต่อเนื่อง (จิตตะ) และเห็นถึงความจำเป็นในการทบทวนข้อมูลให้เป็นปัจจุบัน (วิมังสา) ซึ่งสามารถจูงใจให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเห็นถึงความตั้งใจในการจัดการสถานศึกษาปลอดภัยที่โรงเรียนบ้านชำโพธิ์ ทำมาอย่างต่อเนื่อง จึงมีความเต็มใจที่จะเข้ามามีส่วนร่วม โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ปกครองนักเรียนที่มีส่วนร่วมในด้านการจัดทำแผนดำเนินการความปลอดภัยมากเป็นอันดับที่ 1 รองลงมาคือ มีส่วนร่วมในด้านการดำเนินการตามมาตรการและขอขบข้ายความปลอดภัย ด้านการประเมินสภาพความเสี่ยง ด้านความปลอดภัย และการจัดลำดับความเสี่ยง และด้านการกำกับ ติดตาม และประเมินผล ตามลำดับ สอดคล้องกับการศึกษาของไศภิดา คล้ายหนองสรวง (2558) ที่ทำการวิจัยการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 โดยรวมและรายด้านทุกด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 โดยเรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ คือ ความเป็นอิสระต่อความรับผิดชอบในงาน ความยึดมั่นผูกพัน การไว้วางใจกัน และการตั้งเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน 2) ประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 โดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 โดยเรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมาก

ไปหาน้อย ได้ดังนี้ คือ ความสามารถแก้ปัญหาภายในโรงเรียน ความสามารถปรับเปลี่ยนและพัฒนาโรงเรียนให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม ความสามารถผลิตนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง และความสามารถพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก 3) การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 3 ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

3. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า หลังการนำรูปแบบและคู่มือรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาปลอดภัยที่มีประสิทธิผล โรงเรียนบ้านชำโพธิ์ ลงสู่การปฏิบัติ ผู้เรียนส่วนใหญ่มีความสามารถในการดูแลตนเองจากภัยอันตรายต่าง ๆ ผู้เรียนระดับปฐมวัยส่วนใหญ่มีพัฒนาการด้านร่างกาย ด้านอารมณ์จิตใจ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา ระดับดี ผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละผลการประเมินความสามารถด้านการอ่าน รวม 2 สมรรถนะ สูงกว่าระดับสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสูงกว่าระดับประเทศ ผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละผลการทดสอบความสามารถพื้นฐานระดับชาติ (NT) รวมความสามารถทั้ง 2 ด้าน สูงกว่าระดับประเทศ ผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้ขั้นพื้นฐาน (O-NET) ทุกวิชาเพิ่มขึ้นมากกว่าก่อนการนำรูปแบบลงสู่การปฏิบัติ และผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนบ้านชำโพธิ์ ส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาปลอดภัยที่มีประสิทธิผลในระดับมาก ทั้งนี้เพราะรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาปลอดภัยที่มีประสิทธิผล โรงเรียนบ้านชำโพธิ์ นำไปสู่การเติมเต็มการจัดหลักสูตรสถานศึกษาระดับปฐมวัย การจัดกิจกรรมประกอบการจัดประสบการณ์ และการเติมเต็มการจัดหลักสูตรสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตลอดจนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ ให้ผู้เรียนทุกคนสามารถดูแลตนเองจากภัยอันตรายต่าง ๆ ท่ามกลางสภาพแวดล้อมในโรงเรียนและในชุมชน เมื่อผู้เรียนและครูได้รับการดูแลให้มีความปลอดภัยจะเกิดการเติมเต็มความต้องการขั้นพื้นฐานของชีวิต และเกิดการก้าวสู่การเข้าสู่ขั้นของการเติมเต็มทางสังคม ด้วยการเรียนรู้ให้เป็นผู้มีความรู้ และทักษะพื้นฐานต่าง ๆ ตามที่หลักสูตรสถานศึกษากำหนด จึงกล่าวได้ว่าการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาปลอดภัยส่งผลให้โรงเรียนบ้านชำโพธิ์ สามารถผลิตนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง มีพัฒนาการสมวัย และมีความรู้ความสามารถได้ตามจุดมุ่งหมายของการทดสอบความรู้ความสามารถในระดับชาติ แต่หากไม่สามารถจัดการให้โรงเรียนเป็นสถานที่ที่ปลอดภัยได้ ผู้เรียนจะยังติดอยู่กับการแสวงหาความปลอดภัยในชีวิต ไม่สามารถก้าวผ่านสู่การเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Maslow, 1970) สอดคล้องกับการศึกษาของธีรยุทธ เมืองแมน (2566) ที่ทำการวิจัย การพัฒนาระบบการบริหารจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 มีวัตถุประสงค์เพื่อ:

- 1) ศึกษาสภาพและความต้องการในการพัฒนาระบบการบริหารจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษา
- 2) พัฒนาระบบการบริหารจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษา
- 3) ประเมินประสิทธิผลของระบบการบริหารจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษา

เป็นการวิจัยและพัฒนา มี 3 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพและความต้องการในการพัฒนาระบบ โดยกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู

ประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 469 คนได้มาโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ที่มีค่าความเชื่อมั่น 0.98 ขั้นตอนที่ 2 พัฒนาระบบ โดยการสังเคราะห์เนื้อหา วิเคราะห์ข้อมูลที่เก็บจากกลุ่มตัวอย่างมาช่วยร่างระบบแล้วตรวจสอบความเหมาะสม โดยการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน ขั้นตอนที่ 3 ประเมินประสิทธิภาพของระบบที่พัฒนาขึ้น ใช้แบบประเมินประสิทธิภาพ มีค่าความเชื่อมั่น 0.95 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับน้อย ความต้องการพัฒนาระบบการบริหารจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) ผลการพัฒนาระบบการบริหารจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษา ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ส่วนนำ ส่วนที่ 2 เนื้อหา ได้แก่ องค์ประกอบหลักของระบบการบริหารจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษาและแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามกรอบของระบบเพื่อการบริหารจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษาส่วนที่ 3 เจาะใจความสำเร็จ 3) ผลการประเมินประสิทธิภาพของระบบการบริหารจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษา พบว่า ระบบมีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการสะท้อนปัญหา และอุปสรรคจากภาคีเครือข่ายที่เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการสถานศึกษาปลอดภัย ทั้งนี้ เพื่อนำไปปรับปรุงนโยบายให้เอื้อต่อการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการสถานศึกษาปลอดภัยโรงเรียนบ้านชำโพธิ์ ให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการจัดทำนโยบายการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูภายใต้บริบทการเป็นสถานศึกษาที่ปลอดภัยเพื่อผลิตผู้เรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง มีพัฒนาการสมวัย และมีความรู้ความสามารถได้ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรสถานศึกษา

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ในการนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปใช้ประโยชน์ สถานศึกษาต่าง ๆ สามารถนำรูปแบบที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ ไปปรับประยุกต์ใช้เพื่อจัดทำคู่มือการพัฒนาระบบหรือกลไกในการมีส่วนร่วมเพื่อดูแลให้ความปลอดภัยกับผู้เรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษา ตลอดจนการจัดทำแผนเผชิญเหตุ เพื่อฝึกผู้เรียนให้รู้จักช่วยเหลือตนเอง และมีความสามารถในการดูแลตนเองจากภัยอันตรายต่าง ๆ ท่ามกลางสภาพแวดล้อมในโรงเรียนและในชุมชน
2. ในการนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปใช้ประโยชน์ ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการมอบหมายหรือแต่งตั้งคณะกรรมการหรือผู้รับผิดชอบเพื่อทำหน้าที่ตามที่ระบุไว้ในคู่มือรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการสถานศึกษาปลอดภัยที่มีประสิทธิผล โดยควรเริ่มจากการประเมินสภาพความเสี่ยงด้านความปลอดภัย และการจัดลำดับความเสี่ยง (D) การจัดทำแผนดำเนินการความปลอดภัย (P) การดำเนินการตามมาตรการ และขอข่วยความปลอดภัย (O) และการกำกับ ติดตาม และประเมินผล (E) หรือ DPOE ตามลำดับ

เอกสารอ้างอิง

- ธีรยุทธ เมืองแมน. (2566). การพัฒนาระบบการบริหารจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1. *Journal of Roi Kaensarn Academic*. 8(11), 251–265.
- นุชา สระสม. (2560). การมีส่วนร่วมในการบริหารแบบบ้าน วัด โรงเรียน ของโรงเรียน สังกัด กรุงเทพมหานคร. [วิทยานิพนธ์ปริญญาตรีบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- โศภิตา คล้ายหนองสรวง. (2558). การบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2564). คู่มือการดำเนินงานความปลอดภัยสถานศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. <https://www.cpn1.go.th/2021/wp-content/uploads/2022/11/คู่มือความปลอดภัย-กระทรวงศึกษาธิการ.pdf>.
- Maslow, A. H. (1970). *Motivation and Personality*. Harpers and Row.

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา
กับการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2
The Relationship Between Instructional Leadership of
Principals and Professional Learning Community of
Schools under Sisaket Primary Educational Service Area Office 2

พจนนา ปลั่งนวน^{1*} เจริญวิชัย สมพงษ์ธรรม² และ จำรัส สอนกล้า³
Podjana Plangnuan^{1*} Charoenwich Sompongtham² and Jamrat Sonkla³

¹ นักศึกษาลัทธิศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชธานี

²⁻³ อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชธานี

¹ Master of Education Program in Educational Administration, Ratchathani University

²⁻³ Faculty of Education, Rajathani University

*Corresponding Author E-mail: podjana176@gmail.com

Received: September 29, 2025 Revised: November 28, 2025 Accepted: December 8, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา 2) ศึกษาการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา และ 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูและบุคลากรทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 จำนวน 315 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert's Rating Scale) ที่มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.943 ซึ่งสร้างตามแนวคิดองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของ Davis & Thomas (1989) แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสำนักพัฒนาครูและบุคลากรการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2560) ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลในปีการศึกษา 2568 สถิติที่ใช้ ได้แก่ ความถี่, ร้อยละ, ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$), ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (r)

ผลการวิจัยพบว่า

1. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 พบว่า อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.73$, S.D. = 0.60)
2. การเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 พบว่า อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.03$, S.D. = 0.49)

3. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับค่อนข้างมาก ($0.61 < r \leq 0.80$) กับการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($r = 0.767^{**}$)

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำทางวิชาการ, ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ, สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2

Abstract

This research aimed to 1) study the instructional leadership of principals in schools, 2) study the level of school's Professional Learning Community (PLC) in schools, and 3) study the relationship between instructional leadership of principals and school's professional learning community. The research samples consisted of 315 government teachers and education personnel under Sisaket primary educational service area office 2 ($n = 315$). The tools used in the research were Likert 5-point questionnaires with a reliability value of 0.943, which was created according to the concept of instructional leadership components of Davis & Thomas (1989) and according to the concept of PLC of the Office of Teacher and Basic Education Personnel Development (2017). Data collection will be conducted in the academic year 2025. Statistics used include frequency, percentage, mean ($\bar{X}$), SD, and Pearson's correlation coefficient (r_{xy}).

The results indicated that

1. The instructional leadership of principals in schools under Sisaket primary educational service area office 2 were at high level ($\bar{X} = 3.73$, S.D. = 0.60)

2. School's professional learning community under Sisaket primary educational service area office 2 were at high level ($\bar{X} = 4.03$, S.D. = 0.49)

3. Principals' instructional leadership was quite high ($0.61 < r \leq 0.80$), and positively correlated with school's professional learning community under Sisaket primary educational service area office 2 ($r = 0.767^{**}$) with statistical significance at the 0.01

Keywords: Instructional leadership, Professional learning community, Schools under Sisaket primary educational service area office 2

บทนำ

การจัดการศึกษาในยุคปฏิรูปการศึกษาจะประสบความสำเร็จหรือไม่ตัวแปรที่สำคัญที่สุดคือผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งนักการศึกษาทั้งหลายต่างมีทัศนะตรงกันว่าผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีทักษะภาวะภาวะผู้นำทางวิชาการที่มีความเป็นมืออาชีพ โดย Davis & Thomas (1989) ได้เสนอองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ไว้ 7 ประเด็นสำคัญ ได้แก่ การกำหนดภารกิจของโรงเรียน การบริหารหลักสูตรและการสอน การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ การนิเทศการศึกษา การพัฒนาบุคลากรด้านวิชาการ การสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา จึงจะสามารถบริหารงานให้เกิดประสิทธิผลทั่วทั้งองค์กร สร้างบรรยากาศที่ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วม สามารถเชื่อมโยงสภาพปัจจุบันและภาพอนาคต มุ่งพัฒนาขีดความสามารถของบุคลากรให้สามารถปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ (กรรณิกา กันทำ, 2561) นอกจากนี้ผู้บริหารสถานศึกษา ควรแสดงบทบาทและพฤติกรรมที่เหมาะสมในการทำงานร่วมกับครู กระตุ้นครูให้คำแนะนำครู และประสานงานให้ครูร่วมมือกันด้วยชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) ร่วมด้วย (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2553) เพราะการเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เป็นการรวมกลุ่มบุคคลที่มีเป้าหมายเดียวกันและมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในประเด็นที่แต่ละคนให้ความสนใจ มีการพัฒนาทางการศึกษาอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดการสืบเสาะแสวงหาความรู้ ชุมชนแห่ง การเรียนรู้ทางวิชาชีพจึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน โดยสำนักพัฒนาครูและบุคลากรการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2560) กำหนดองค์ประกอบการเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ไว้ 6 ประเด็นสำคัญ ได้แก่ วิสัยทัศน์ร่วม ที่มีส่วนร่วมแรงร่วมใจ ภาวะผู้นำร่วม การเรียนรู้และการพัฒนาวิชาชีพ ชุมชนกัลยาณมิตร และโครงสร้างสนับสนุน เพื่อให้ครูนำแนวทางที่ได้จากคำแนะนำในชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพไปปรับใช้ในการจัดการเรียนรู้ของตนเอง ให้สามารถเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนและลดอัตราการตกซ้ำชั้นของผู้เรียน ซึ่งเป็นหัวใจของการจัดการเรียนรู้อีกด้วย (เรวณี ชัยเขวรัตน์, 2558) แสดงให้เห็นว่าภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์และสอดคล้องกับการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สอดคล้องกับบุญยวีร์ นามปวน (2564) ที่กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการกับการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา โดยใช้กระบวนการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียน ซึ่งเป็นกระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างผู้บริหาร ครู และบุคลากรในโรงเรียน โดยผู้บริหารจะใช้ภาวะผู้นำทางวิชาการกับการใช้การดำเนินงานนิเทศภายใน เพื่อส่งเสริมสนับสนุนหรือให้ความช่วยเหลือครูในโรงเรียนให้สามารถปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล อันจะส่งผลต่อคุณภาพทางการศึกษาของนักเรียนให้สูงขึ้น

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาสภาพปัญหาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 พบว่า ที่ผ่านมามีปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ อาทิเช่น การรับรู้บทบาทและพฤติกรรมบางประการของผู้บริหารสถานศึกษาในภาพรวม เช่น การมอบหมายงาน การเสนอพิจารณาเลื่อนขั้นเงินเดือน การกำหนด

เป้าหมายในการดำเนินงานของโรงเรียนบางประการอาจไม่ตรงตามแผนปฏิบัติการ เป็นต้น ซึ่งส่งผลให้ครูมีอคติในการทำงานร่วมกับผู้บริหาร ขณะที่ยังมีปัจจัยอื่นที่ไม่สามารถควบคุมได้ ซึ่งมีผลกระทบต่อคติในการทำงานร่วมกับผู้บริหาร เช่น การเปลี่ยนแปลงนโยบายเร่งด่วนของหน่วยงานต้นสังกัด การจัดเตรียมสถานที่เพื่อรองรับการประเมินต่าง ๆ หรือแม้แต่การต้องจัดส่งข้อมูลการจัดการศึกษาสำคัญตามที่หน่วยงานต้นสังกัดร้องขอมาเป็นการด่วน เป็นต้น ทั้งที่ในความเป็นจริงยังมีมิติอื่น ๆ ที่สามารถลดผลกระทบของการมีอคติต่อผู้บริหารสถานศึกษา และยังอาจลดผลกระทบของปัจจัยอื่น ๆ ที่ไม่สามารถควบคุมได้ดังกล่าวมาแล้ว เช่น การใช้ทักษะภาวะภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีความเป็นมืออาชีพ โดยอาจมุ่งเน้นในมิติของการพัฒนาบุคลากรด้านวิชาการ การสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ซึ่งถือเป็นการเตรียมความพร้อมของการจัดการศึกษาด้วยการสร้างวิสัยทัศน์ร่วม การสร้างทีมร่วมแรงร่วมใจให้เกิดภาวะผู้นำร่วมด้วยการเรียนรู้และการพัฒนาวิชาชีพโดยใช้ชุมชนกัลยาณมิตร และการมีโครงสร้างสนับสนุนที่ชัดเจน

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการที่ส่งผลต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 เพื่อเป็นแนวทางในการใช้ภาวะผู้นำทางวิชาการบริหารงานและพัฒนาสถานศึกษาให้สามารถก้าวไปสู่การเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 ที่เกิดผลลัพธ์ที่ดีต่อการจัดการศึกษาและทางวิชาชีพ รวมถึงการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีประสิทธิผล ต่อไป

คำถามการวิจัย

1. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 อยู่ในระดับใด
2. การเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 อยู่ในระดับใด
3. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 มีความสัมพันธ์กันทางบวกหรือไม่

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2
2. เพื่อศึกษาการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2

3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2

สมมติฐานของการวิจัย

H1: ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการกำหนดภารกิจของโรงเรียนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 หรือ 0.01

H2: ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการบริหารหลักสูตรและการสอนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 หรือ 0.01

H3: ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 หรือ 0.01

H4: ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการนิเทศการศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกกับการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 หรือ 0.01

H5: ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการพัฒนาบุคลากรด้านวิชาการมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 หรือ 0.01

H6: ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 หรือ 0.01

H7: ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกกับการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 หรือ 0.01

H8: ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกกับการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 หรือ 0.01

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 ปีการศึกษา 2567 ครอบคลุม 7 อำเภอ ได้แก่ อำเภออุทุมพรพิสัย อำเภอห้วยทับทัน อำเภอโพธิ์ศรีสุวรรณ อำเภอเมืองจันทร์ อำเภอศิลาลาด อำเภอบึงบูรพ์ อำเภอราศีไศล รวมทั้งหมด 178 โรงเรียน รวมจำนวนครูและบุคลากรทางการศึกษาทั้งสิ้น 1,740 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 จำนวน 315 คน ซึ่งได้มาจากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie & Morgan (1970) จากนั้น ใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ตามขนาดโรงเรียน และการสุ่มอย่างง่ายจากจำนวนครูและบุคลากรทางการศึกษา ดังตารางที่ 1 โดยใช้สูตรวิธีจัดสัดส่วนต่อชั้น (proportional allocation) ดังนี้

$$\text{จำนวนกลุ่มตัวอย่าง} = \frac{\text{จำนวนขนาดตัวอย่างทั้งหมด} \times \text{จำนวนประชากรในแต่ละขนาดโรงเรียน}}{\text{จำนวนประชากรทั้งหมด}}$$

ตารางที่ 1 ตารางแสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีสะเกษ เขต 2

ลำดับที่	ขนาดโรงเรียน	จำนวนโรงเรียน	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
1	ขนาดเล็ก	120	926	168
2	ขนาดกลาง	57	759	137
3	ขนาดใหญ่	1	55	10
รวม		178	1740	315

2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยกำหนดตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ไว้ ดังนี้

ตัวแปรต้น (Independent Variables) ได้แก่ ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2

ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ได้แก่ การเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2

3. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยนี้ มีขอบเขตด้าน ดังนี้

3.1 เนื้อหาภาวะผู้นำทางวิชาการ ประกอบด้วย 7 ด้าน ตามเครื่องมือของ Davis & Thomas (1989) คือ ด้านการกำหนดภารกิจของโรงเรียน เช่น ผู้บริหารสถานศึกษาประชุมร่วมกับบุคลากรเพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และพันธกิจ ด้านการบริหารหลักสูตรและการสอน เช่น ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญกับการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ เช่น ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้ครูและนักเรียนได้สำรวจแหล่งเรียนรู้ ด้านการนิเทศการศึกษา เช่น ผู้บริหารสถานศึกษามีการนิเทศและประเมินศักยภาพครู ด้านการพัฒนาบุคลากร เช่น ผู้บริหารส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูมีการพัฒนาและแก้ปัญหาร่วมกันโดยใช้ กระบวนการชุมชนทางวิชาชีพ (PLC) ด้านวิชาการด้านการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เช่น ผู้บริหารสถานศึกษาสร้างสิ่งแวดล้อมบรรยากาศและวัฒนธรรมของโรงเรียนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน และด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา เช่น ผู้บริหารสถานศึกษามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา

3.2 เนื้อหาการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ประกอบด้วย 6 ด้าน ตามเครื่องมือของสำนักพัฒนาครูและบุคลากรการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2560) คือ ด้านวิสัยทัศน์ร่วม เช่น สถานศึกษาเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์การจัดการศึกษา ด้านทีมร่วมแรงร่วมใจ เช่น ผู้บริหารสถานศึกษาและครูมีการวางแผนการทำงานร่วมกัน ด้านภาวะผู้นำร่วม เช่น ผู้บริหารสถานศึกษาและครูมีการแสวงหาความรู้ที่ใช้ในการปฏิบัติงานเป็นประจำอย่างต่อเนื่อง ด้านการเรียนรู้และการพัฒนาวิชาชีพ เช่น ผู้บริหารสถานศึกษาและครูมีการเรียนรู้เพื่อพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง สม่่าเสมอ ด้านชุมชนกัลยาณมิตร เช่น สถานศึกษามีวัฒนธรรมในการทำงานร่วมกันอย่างอบอุ่นปลอดภัย และด้านโครงสร้างสนับสนุน เช่น สถานศึกษามีโครงสร้างทางวิชาการที่ชัดเจน

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถามความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการที่ส่งผลต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา ซึ่งสร้างขึ้นโดย 1) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำทางวิชาการ และการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ 2) สร้างแบบสอบถามความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการที่ส่งผลต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา จำนวน 1 ฉบับ 3 ตอน ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งเป็นแบบมีตัวเลือกที่กำหนดคำตอบไว้ให้ (Forced choice) ตอนที่ 2 ภาวะผู้นำทางวิชาการ และตอนที่ 3 การเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา ซึ่งแบบสอบถามตอนที่ 1 และตอนที่ 2 มีลักษณะเป็นแบบประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) 3) นำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน เพื่อพิจารณาความตรงด้วยค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence-IOC) ได้ค่า IOC ระหว่าง 0.67-1.00 4) นำแบบสอบถามความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการที่ส่งผลต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา ไปทดลองใช้ (Tryout)

เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) กับครูและบุคลากรทางการศึกษากับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง คือ โรงเรียนบ้านหนองครก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 โดยแบบสอบถาม ตอนที่ 2 ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.949 ซึ่งตัวแปร ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษามีระดับความสัมพันธ์ระหว่างกันไม่เกินระดับปานกลาง ($0.41 < r \leq 0.60$) จึงไม่เกิดปัญหา Multicollinearity และแบบสอบถามตอนที่ 3 ความเป็นชุมชนแห่ง การเรียนรู้ทางวิชาชีพ มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.943

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง เนื่องจากผู้วิจัยได้เข้าร่วมการประชุมประจำเดือน ของผู้บริหารสถานศึกษา ณ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 จึงมีความสะดวก ในการประสานงานและเก็บรวบรวมข้อมูล และเพื่อลดอคติที่ครูอาจตอบตามคาดหวังของผู้บริหาร ผู้วิจัยจึงควรระบุมাত্রการลดอคติ ดังนี้ ไม่ระบุชื่อ สกุลของผู้ตอบแบบสอบถาม ระบุคำเกริ่นนำในคำชี้แจง ของแบบสอบถามว่าความคิดเห็นของท่านจะไม่มีผลกระทบใด ๆ ต่อการปฏิบัติหน้าที่ของท่าน โดยเมื่อ กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามแล้วจะให้นำมาใส่กล่องด้านหลังห้องประชุม ซึ่งผู้วิจัยได้รับแบบสอบถาม กลับคืนมา จำนวน 315 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 และตรวจสอบความถูกต้อง ความสมบูรณ์ของเนื้อหา ในแบบสอบถาม เพื่อนำข้อมูลจากแบบสอบถามที่ได้รับไปวิเคราะห์ข้อมูลในลำดับต่อไป

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

6.1 นำแบบสอบถามที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูล 315 ฉบับ มาตรวจสอบความสมบูรณ์ ให้ค่าน้ำหนักคะแนนแต่ละข้อเพื่อนำไปวิเคราะห์ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์จากโปรแกรมสำเร็จรูป

6.2 ทำการตรวจสอบการแจกแจงความเบ้ (Skewness) (หาก < 3 แสดงว่าสมมาตร) และการตรวจสอบภาวะยอตนน (หาก < 7 แสดงว่าโค้งปกติ) (Kline, 2011)

6.3 ทำการวิเคราะห์ปัญหาภาวะร่วมเส้นตรงพหุจาก Tolerance ซึ่งต้องมีค่าไม่เกิน 1 และ Variance Inflation Factor (VIF) ซึ่งต้องมีค่าไม่เกิน 10 (Hair, Black, Babin, & Anderson, 2019) แสดงว่า ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ดังกล่าวมีค่าไม่สูงมาก และไม่ทำให้เกิดปัญหา Multicollinearity

6.4 ทำการวิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 โดยใช้การหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

6.5 ทำการวิเคราะห์การเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 โดยใช้การหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)

6.6 ทำการทดสอบสมมติฐานการวิจัย โดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของ เพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) มีเกณฑ์การวิเคราะห์ต่อไปนี้ (อโนทัย ตรีวานิช, 2552) เมื่อ r แทนค่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์

$r < 0.20$	หมายถึง	ระดับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรน้อย
$0.21 < r \leq 0.40$	หมายถึง	ระดับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรค่อนข้างน้อย
$0.41 < r \leq 0.60$	หมายถึง	ระดับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรปานกลาง
$0.61 < r \leq 0.80$	หมายถึง	ระดับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรค่อนข้างมาก
$r > 0.80$	หมายถึง	ระดับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรมาก

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตอนต้นที่ 1 สถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่เป็นครูผู้สอน จำนวน 182 คน (คิดเป็นร้อยละ 57.8) ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดเล็ก (นักเรียนไม่เกิน 120 คน) จำนวน 168 คน (คิดเป็นร้อยละ 53.3) และมีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานมากกว่า 20 ปี จำนวน 111 คน (คิดเป็นร้อยละ 35.2)

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตอนต้นที่ 2 ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแจกแจงตัวแปรภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา

(n = 315)

ตัวแปร	$\bar{X}$	S.D.	Skewness		Kurtosis		Tolerance	VIF
			Statistic	Std. Error	Statistic	Std. Error		
1. ด้านการกำหนดภารกิจของโรงเรียน	3.56	0.67	-0.318	0.070	-1.142	0.139	0.561	1.784
2. ด้านการบริหารหลักสูตรและการสอน	3.95	0.61	-0.512	0.070	-0.681	0.139	0.627	1.595
3. ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้	3.76	0.83	-0.057	0.070	-0.927	0.139	0.649	1.541
4. ด้านการนิเทศการศึกษา	4.02	0.83	-0.113	0.070	-0.804	0.139	0.581	1.722
5. ด้านการพัฒนาบุคลากรด้านวิชาการ	3.91	0.55	0.095	0.070	-0.924	0.139	0.390	2.561
6. ด้านการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้	3.84	0.69	-0.440	0.070	-0.643	0.139	0.361	2.767
7. ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา	4.61	0.64	-0.610	0.070	0.231	3.80	0.362	2.759
รวม	3.73	0.60	-	-	-	-	-	-

จากตารางที่ 2 พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.73$, S.D. = 0.60) เมื่อพิจารณา เป็นรายด้าน โดยเรียงอันดับด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดไปหาต่ำสุด คือ ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพ ภายในสถานศึกษา ($\bar{X} = 4.61$, S.D. = 0.64) ด้านการนิเทศการศึกษา ($\bar{X} = 4.02$, S.D. = 0.83) ด้านการ บริหารหลักสูตรและการสอน ($\bar{X} = 3.95$, S.D. = 0.61) ด้านการพัฒนาบุคลากรด้านวิชาการ ($\bar{X} = 3.91$, S.D. = 0.55) ด้านการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ($\bar{X} = 3.84$, S.D. = 0.69) ด้านการพัฒนา แหล่งเรียนรู้ ($\bar{X} = 3.76$, S.D. = 0.83) และด้านการกำหนดภารกิจของโรงเรียน ($\bar{X} = 3.56$, S.D. = 0.67) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาการแจกแจงตัวแปรแต่ละตัว พบว่า การแจกแจงมีค่าความเบ้ (Skewness) อยู่ระหว่าง -0.610 ถึง 0.095 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 3.0 แสดงว่าสมมาตร และภาวะยอดมน (Kurtosis) อยู่ระหว่าง -1.142 ถึง 0.231 ซึ่งมีค่าไม่เกิน 7.0 แสดงว่าโค้งปกติ สรุปได้ว่า ข้อมูลมีการแจกแจงไม่ผิดไป จากการแจกแจงปกติ และเมื่อพิจารณาปัญหาภาวะร่วมเส้นตรงพหุจาก Tolerance พบว่า มีค่าอยู่ระหว่าง 0.361 - 0.649 ซึ่งเข้าใกล้ 1 แสดงว่ามีความเป็นอิสระต่อกัน และ Variance Inflation Factor (VIF) มีค่าอยู่ระหว่าง 1.541 - 2.767 ซึ่งมีค่าไม่เกิน 10 แสดงว่า ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรมีค่าไม่สูงมาก และไม่ทำให้เกิดปัญหา Multicollinearity

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตอนที 3 การเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแจกแจงตัวแปรการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ ทางวิชาชีพของสถานศึกษา

(n = 315)

ตัวแปร	$\bar{X}$	S.D.	Skewness		Kurtosis	
			Statistic	Std. Error	Statistic	Std. Error
1. ด้านวิสัยทัศน์ร่วม	4.06	0.68	-0.224	0.070	0.813	0.139
2. ด้านทีมร่วมแรงร่วมใจ	3.88	0.80	0.293	0.070	-0.569	0.139
3. ด้านภาวะผู้นำร่วม	4.00	0.69	0.453	0.070	0.314	0.139
4. ด้านการเรียนรู้และการพัฒนาวิชาชีพ	4.20	0.73	-0.185	0.070	-0.469	0.139
5. ด้านชุมชนกัลยาณมิตร	4.03	0.78	-0.529	0.070	-0.549	0.139
6. ด้านโครงสร้างสนับสนุน	4.02	0.71	0.118	0.070	-0.744	0.139
รวม	4.03	0.49	-	-	-	-

จากตารางที่ 3 พบว่า การเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.03$, S.D. = 0.49) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงอันดับด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดไปหาต่ำสุด คือ ด้านการเรียนรู้และการพัฒนาวิชาชีพ ($\bar{X} = 4.20$, S.D. = 0.73) ด้านวิสัยทัศน์ร่วม ($\bar{X} = 4.06$, S.D. = 0.68) ด้านชุมชนกัลยาณมิตร ($\bar{X} = 4.03$, S.D. = 0.78) ด้านโครงสร้างสนับสนุน ($\bar{X} = 4.02$, S.D. = 0.71) ด้านภาวะผู้นำร่วม ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = 0.69) และด้านทีมร่วมแรงร่วมใจ ($\bar{X} = 3.88$, S.D. = 0.80) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาการแจกแจงตัวแปรแต่ละตัว พบว่า การแจกแจงมีค่าความเบ้ (Skewness) อยู่ระหว่าง -0.529 ถึง 0.453 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 3.0 แสดงว่าสมมาตร และภาวะยอดมน (Kurtosis) อยู่ระหว่าง -0.744 ถึง 0.813 ซึ่งมีค่าไม่เกิน 7.0 แสดงว่าโด่งปกติ สรุปได้ว่า ข้อมูลมีการแจกแจงไม่ผิดไปจากการแจกแจงปกติ

4. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตอนที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา กับการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2

ภาวะผู้นำทางวิชาการ ของผู้บริหารสถานศึกษา	การเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ ทางวิชาชีพของสถานศึกษา	สรุปผลการทดสอบ สมมติฐานของการวิจัย
1. ด้านการกำหนดภารกิจของโรงเรียน	0.752 ^{**}	ยอมรับสมมติฐานที่ 1
2. ด้านการบริหารหลักสูตรและการสอน	0.796 ^{**}	ยอมรับสมมติฐานที่ 2
3. ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้	0.757 ^{**}	ยอมรับสมมติฐานที่ 3
4. ด้านการนิเทศการศึกษา	0.717 [*]	ยอมรับสมมติฐานที่ 4
5. ด้านการพัฒนาบุคลากรด้านวิชาการ	0.592 [*]	ยอมรับสมมติฐานที่ 5
6. ด้านการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อ การเรียนรู้	0.499 [*]	ยอมรับสมมติฐานที่ 6
7. ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพ ภายในสถานศึกษา	0.756 ^{**}	ยอมรับสมมติฐานที่ 7
โดยรวม	0.767 ^{**}	ยอมรับสมมติฐานที่ 8

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed)

* Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed)

จากตารางที่ 4 พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับค่อนข้างมาก ($0.61 < r \leq 0.80$) กับการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($r = 0.767^{**}$) (ยอมรับสมมติฐานการวิจัย) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการกำหนดภารกิจของโรงเรียนมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับค่อนข้างมาก ($0.61 < r \leq 0.80$) กับการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษากับการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($r = 0.752^{**}$) (ยอมรับสมมติฐานการวิจัย)

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการบริหารหลักสูตรและการสอนมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับค่อนข้างมาก ($0.61 < r \leq 0.80$) กับการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษากับการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($r = 0.796^{**}$) (ยอมรับสมมติฐานการวิจัย)

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับค่อนข้างมาก ($0.61 < r \leq 0.80$) กับการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษากับการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($r = 0.757^{**}$) (ยอมรับสมมติฐานการวิจัย)

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการนิเทศการศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับค่อนข้างมาก ($0.61 < r \leq 0.80$) กับการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษากับการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($r = 0.717^*$) (ยอมรับสมมติฐานการวิจัย)

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการพัฒนาบุคลากรด้านวิชาการมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลาง ($0.41 < r \leq 0.60$) กับการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษากับการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($r = 0.592^*$) (ยอมรับสมมติฐานการวิจัย)

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลาง ($0.41 < r \leq 0.60$) กับการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษากับการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($r = 0.499^*$) (ยอมรับสมมติฐานการวิจัย)

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการพัฒนากระบวนการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับค่อนข้างมาก ($0.61 < r \leq 0.80$) กับการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษากับการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($r = 0.756^{**}$) (ยอมรับสมมติฐานการวิจัย)

อภิปรายผล

1. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการกำหนดภารกิจของโรงเรียนมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับค่อนข้างมาก ($0.61 < r \leq 0.80$) กับการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษากับการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($r = 0.752^{**}$) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการสูง จะใช้กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษาเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการกำหนดภารกิจของโรงเรียน เช่น การกำหนดเป้าหมายวิสัยทัศน์ และพันธกิจสถานศึกษา การดำเนินงานพัฒนาวิชาการที่เน้นคุณภาพผู้เรียนรอบด้านตามหลักสูตรสถานศึกษาและทุกกลุ่มเป้าหมาย การส่งเสริมและพัฒนาครูและบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพการสภาพแวดล้อมทางกายภาพและสังคมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ การนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการ และการจัดการเรียนรู้ เป็นต้น ในการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิดและคิดสร้างสรรค์โดยการปฏิบัติจริงและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตได้ การใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ และแหล่งเรียนรู้อย่างหลากหลายที่เอื้อต่อการเรียนรู้หรือแม้แต่การบริหารจัดการชั้นเรียนเชิงบวก การตรวจสอบและประเมินผู้เรียนอย่างเป็นระบบและนำผลมาพัฒนาผู้เรียน และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และให้ข้อมูลสะท้อนกลับเพื่อพัฒนาและปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของนาถดา บุขบงค์ (2563) ที่ศึกษาวิจัยเรื่อง สภาพชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 ซึ่งผลการวิจัยมีความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับสภาพชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 ที่มีจำนวนมากที่สุดในแต่ละด้านคือ ผู้บริหารควรเป็นแกนนำในการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้และมีการประชุมคณะกรรมการ PLC ร่วมกันเพื่อแก้ปัญหาด้านการเรียนการสอนอย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง ให้บุคลากรในโรงเรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายร่วมกัน และครูได้แสดงวิสัยทัศน์ของตนเองเกี่ยวกับแนวทางในการจัดการเรียนการสอน โดยร่วมแสดงความคิดเห็นในการพัฒนาและแก้ปัญหาร่วมกัน เพื่อเป็นพลังในการพัฒนาในทุก ๆ ด้าน ควรตั้งคณะกรรมการการนิเทศภายในโรงเรียน เพื่อสะท้อนคุณภาพงานของโรงเรียนควรสนับสนุนงบประมาณในการจัดทำสื่อ และมีการระดมทรัพยากรจากชุมชนเพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนงบประมาณที่ได้รับ จัดสรรจากทางราชการ ส่งเสริม สนับสนุนให้ครูได้พัฒนาเกี่ยวกับวิชาชีพ ทั้งด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ทำผลงานทางวิชาการเพื่อขอเลื่อนวิทยฐานะการสร้างนวัตกรรม การสอน และการทำวิจัยในชั้นเรียนอย่างต่อเนื่องตามลำดับ

2. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการบริหารหลักสูตรและการสอนมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับค่อนข้างมาก ($0.61 < r \leq 0.80$) กับการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษากับการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($r = 0.796^{**}$) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการสูง จะเน้นที่การสร้างความร่วมมือของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในการวางแผนพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนที่เป็นรูปธรรมให้คณะครูและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของโรงเรียนได้นำไปปฏิบัติร่วมกันในแนวทางเดียวกันได้อย่างต่อเนื่อง โดยใช้กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา จึงส่งผลให้ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการบริหารหลักสูตรและการสอน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 สอดคล้องกับกรูค (Krug, 1993) ที่ว่าพฤติกรรม หรือการกระทำที่แสดงให้เห็นถึงภาวะผู้นำทางวิชาการที่มีประสิทธิผล คือ การบริหารหลักสูตรและการสอน โดยการสอนถือว่าเป็นงานเบื้องต้นของโรงเรียน ดังนั้น ผู้บริหารโรงเรียน จะต้องวางขอบข่ายของรายวิชาที่สอนและรู้ความจำเป็นที่ต้องสอนรายวิชานั้น ๆ การที่ผู้บริหารมีพื้นฐาน ความรอบรู้จะสามารถนำผู้อื่นให้ปฏิบัติตามพันธกิจของโรงเรียนได้ โดยผู้บริหารโรงเรียนต้องเป็น แหล่งข้อมูลและแนะนำวิธีการสอนให้กับครู และผู้บริหารควรใส่ใจและสนับสนุนการพัฒนาหลักสูตร อย่างจริงจัง

3. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับค่อนข้างมาก ($0.61 < r \leq 0.80$) กับการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษากับการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($r = 0.757^{**}$) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการสูง จะมุ่งสร้างทีมร่วมแรงร่วมใจเพื่อร่วมกันพัฒนาแหล่งเรียนรู้เพื่อเปิดประสบการณ์ให้กับผู้เรียนทั้งในชั้นเรียน และนอกชั้นเรียน เช่น การวางโครงสร้างทางเทคโนโลยี เพื่อสนับสนุนการปรับเปลี่ยนวิธีสอน และวิธีการเรียนรู้ของผู้เรียนให้เกิดขึ้นได้ทุกที่ทุกเวลาที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และยังเป็น การช่วยครูให้มีการสอนที่เป็นส่วนตัวมากขึ้น เนื่องจากผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ตามขั้นตอนของตนเอง สอดคล้องกับผลการวิจัยของวนิดา เชื้อคมตา (2566) ที่ทำการวิจัยเรื่องภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ซึ่งพบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน 3 อันดับแรกคือ ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมาย การเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ พบว่ามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก คือ ด้านวิสัยทัศน์ร่วม ด้านโครงสร้างสนับสนุนและด้านทีมร่วมแรงร่วมใจ

4. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการนิเทศการศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับค่อนข้างมาก ($0.61 < r \leq 0.80$) กับการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษากับการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($r = 0.717^*$) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการสูงจะใช้การนิเทศการศึกษาโดยการรวมตัว ร่วมมือร่วมใจ และร่วมเรียนรู้ร่วมกันกับครู และบุคลากรทางการศึกษา บนพื้นฐานความสัมพันธ์แบบกัลยาณมิตร มีวิสัยทัศน์ คุณค่า เป้าหมาย และภารกิจร่วมกัน โดยทำงานร่วมกันแบบทีม การเรียนรู้ที่มีครูเป็นผู้นำร่วมกัน และผู้บริหารเป็นผู้ดูแลสนับสนุนสู่การเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพ เปลี่ยนแปลงคุณภาพตนเองสู่คุณภาพการจัดการเรียนรู้ที่เน้นความสำเร็จ หรือประสิทธิผลของผู้เรียนเป็นสำคัญและความสุขของการทำงานร่วมกันของสมาชิกในชุมชนการเรียนรู้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของณัฐภา นครสูงเนิน (2564) ที่ศึกษาวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารกับการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารมีความสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในระดับสูง ($r = 0.772$) กับการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 อย่างมีนัยสำคัญ โดยด้านที่มีความสัมพันธ์สูงสุดได้แก่ ด้านการกำกับติดตามและจัดให้มีการสะท้อนผลกระบวนการเรียนและการสอน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียน อยู่ในระดับสูง ($r = 0.713$)

5. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการพัฒนาบุคลากรด้านวิชาการมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลาง ($0.41 < r \leq 0.60$) กับการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษากับการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($r = 0.592^*$) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการสูงจะใช้กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ของสถานศึกษา ในการร่วมกันวางแผน ค้นหา พุดคุย และแบ่งปันความรู้ ทักษะ กลวิธี นวัตกรรมใหม่ ๆ มาปฏิบัติ เพื่อการเรียนรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้กับงานสอนและเกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ด้วยการเคารพความคิดเห็นซึ่งกันและกัน นำมาซึ่งแนวทางที่การพัฒนาความเป็นครูมืออาชีพพร้อมต่อการเข้าอบรมเพิ่มพูนความรู้ใหม่ เพื่อตอบสนองเป้าหมายการเรียนรู้ของผู้เรียน และเพิ่มพูนหน้าที่ในการ มุ่งพัฒนาผู้เรียน สอดคล้องกับผลการวิจัยของปานหทัย ธรรมรัตน์ (2564) ที่ทำการวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 ซึ่งพบว่า แนวทางพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาและการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียน โดยภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาเสนอแนะไว้ 3 ด้าน ประกอบด้วย 1) การบริหารหลักสูตรและการสอน โดยผู้บริหารและคณะครู ร่วมกันวางแผนและช่วยกันจัดทำหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และสังคม 2) การพัฒนาบุคลากรด้านวิชาการ โดยกำหนดรูปแบบการพัฒนาผู้บริหาร เช่น จัดอบรมเชิงปฏิบัติการ 3) การสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้โดยส่งเสริมให้ครูสร้างบรรยากาศ ที่ดีเอื้อต่อการเรียนรู้

6. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลาง ($0.41 < r \leq 0.60$) กับการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ของสถานศึกษากับการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($r = 0.499^*$) ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการสูงจะใช้การสร้างบรรยากาศเพื่อกระตุ้นจิตใจ และ เสริมแรงให้ครู และบุคลากรทางการศึกษาได้ร่วมกันทำงานเป็นทีม อย่างทุ่มเทเสียสละ ร่วมกันพัฒนา แนวทางในการจัดเตรียมการเรียนการสอน และจัดเตรียมแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อเพิ่มสมรรถนะของตนเอง ในการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน เช่น การจัดเตรียมทรัพยากร งบประมาณ เวลา เทคโนโลยีที่เหมาะสม ในการสนับสนุนการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนและสถานศึกษา การพัฒนา สภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยเพื่อส่งเสริมโอกาสทางการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียม และบริหารจัดการ การศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ โดยผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการสูง จะมุ่งเน้นการพัฒนาระบบ และกลไกในการดูแลความปลอดภัยให้แก่ผู้เรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษา และสถานศึกษา รวมถึงการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีสุขภาพที่ดี สามารถปรับตัวต่อโรคอุบัติใหม่และอุบัติซ้ำ ส่งเสริมความปลอดภัย สร้างความมั่นใจให้สังคม เพื่อคุ้มครองความปลอดภัยแก่นักเรียน ครู และบุคลากร ทางการศึกษา เพื่อให้การป้องกัน ดูแล ช่วยเหลือหรือเยียวยา และแก้ไขปัญหาที่มีความเป็นเอกภาพ มีข้อมูลสารสนเทศที่เป็นระบบ สามารถแก้ไขปัญหาและบริหารจัดการความเสี่ยงได้อย่างยั่งยืน เป็นต้น สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Alig-Mielcarek & Hoy (2005) ที่ศึกษาตามหลักทฤษฎีและที่ปรากฏ เกี่ยวกับธรรมชาติความหมายและอิทธิพลของภาวะผู้นำทางวิชาการ มีข้อสรุปการวิจัยว่า ภาวะผู้นำทาง วิชาการของผู้บริหารโรงเรียนเป็นหน้าที่สำคัญ แต่ภาวะผู้นำทางวิชาการเพียงอย่างเดียวคงไม่สามารถ ช่วยให้ผลสัมฤทธิ์ในระดับสูงได้ ความจริงแล้วบทบาทที่มีผลทางอ้อม ที่ได้ผลตรงนั้นเกิดจากการมุ่งเน้น ทางวิชาการของโรงเรียน รูปแบบและการวัดผลภาวะผู้นำทางวิชาการที่พัฒนาขึ้นในงานวิจัยนี้ได้จาก การศึกษาวรรณกรรมที่สำคัญ และช่วยให้นักวิจัยคนอื่น ๆ มีเครื่องมือที่เชื่อถือได้เป็นที่สงสัยกันว่า ความเข้าใจเรื่องการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนในบริบทของโรงเรียนจะประสบผลสำเร็จได้ดีกว่า ที่มีบริบทเหมาะสม เพื่อการใช้ภาวะผู้นำผู้บริหารโรงเรียนจะเป็นผู้มีประสิทธิผลในการเพิ่มพูนผลสัมฤทธิ์ ของนักเรียน ถ้าหากว่าพวกเขาเหล่านั้นหันไปใส่ใจกับการพัฒนาบรรยากาศของโรงเรียนโดยมุ่งเน้น ทางวิชาการให้มาก สร้างเป้าหมายร่วมกับกับครู จัดให้มีการสะท้อนความคิดเห็นต่อครูเกี่ยวกับความก้าวหน้า ของนักเรียน ฟังเสียงครู และจัดให้มีกิจกรรมการพัฒนาวิชาชีพครูในเรื่องที่เกี่ยวข้องกัน เพิ่มความขลัง ที่สั่งสมกันมาให้กับโรงเรียนและส่งเสริมความร่วมมือและความไว้วางใจระหว่างครู ผู้ปกครอง และ นักเรียน ภาวะผู้นำทางวิชาการไม่ใช่กระแสลมที่จรรยง แต่ก็เป็นส่วนหนึ่งของหลักการของผู้บริหาร โรงเรียนที่จะใช้พัฒนาบริบทของโรงเรียนให้ครู

7. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการพัฒนาาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับค่อนข้างมาก ($0.61 < r \leq 0.80$) กับการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษากับการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($r = 0.756^{**}$) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการสูง จะมุ่งที่การมีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาที่เป็นระบบ ด้วยการกำหนดโครงการต่าง ๆ ให้สามารถนำมาเป็นอัตลักษณ์ หรือแบบอย่างที่ดีให้กับทั้งสถานศึกษาและชุมชนได้นำไปปฏิบัติ โดยจงใจให้ครูและบุคลากรเข้าร่วมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษาเพื่อร่วมกันกำหนดเป้าหมายในการแก้ไข/พัฒนาผู้เรียนคุณภาพ และพึงใช้กระบวนการบริหารและการจัดการ และกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้ได้ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยการมีระบบการประเมินคุณภาพการศึกษาเพื่อรวบรวมข้อมูลผลการดำเนินงานที่สะท้อนคุณภาพของผู้เรียน และกระบวนการบริหารและการจัดการอีกด้วย สอดคล้องกับบุหงา วชิระศักดิ์มงคล (2556) ที่กล่าวถึงบทบาทของผู้นำว่าเป็นการแสดงออกโดยอิสระที่มีผลดีต่อผู้อื่นหรือสังคม เช่น การตัดสินใจ การจงใจให้คนทำงาน การแสดงออกทางความคิด การพูด พฤติกรรมทางอารมณ์ การอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคม ดังนี้ 1) เป็นผู้ชี้้นำให้คำปรึกษาหารือในสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสมและเป็นธรรม 2) เป็นผู้จงใจให้ผู้อื่นปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องตามตัวแบบหรือตัวอย่างที่ดีได้ 3) เป็นผู้พัฒนาให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในสิ่งที่พึงประสงค์ขององค์กรหรือสังคม 4) มีบทบาทในเชิงวิชาการ และ 5) มีบทบาทในการเป็นบุคคลที่มีความรอบรู้ เฉลียวฉลาด อารมณ์มั่นคง มีความฉลาด มีอารมณ์ดี และมีคุณธรรมและจริยธรรมสูง มีมนุษยสัมพันธ์ สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ เป็นทีมงานที่เข้มแข็ง มีบุคลิกภาพทั้งภายนอกและภายในงดงาม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับนโยบายส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการปรับปรุงสถานที่ด้วยการจัดเตรียมทรัพยากร งบประมาณ เวลา เทคโนโลยี ที่เหมาะสมในการสนับสนุนการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา และการพัฒนาสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย เพื่อส่งเสริมโอกาสทางการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียม
2. ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการนำนโยบายการบริหารจัดการเทคโนโลยีดิจิทัลที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพลงสู่การปฏิบัติ ด้วยการมีคู่มือที่สามารถระบุตัวแบบการสื่อสารระหว่างเพื่อนครู ระหว่างครูกับผู้เรียน ระหว่างครูกับผู้ปกครอง และระหว่างครูกับผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพ เพื่อผลักดันให้ครูผู้สอนสามารถจัดการเรียนการสอนได้ด้วย การมีรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียน บริบทโรงเรียน และบริบทของประเทศในภาพรวมได้ต่อไป

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ผู้บริหารสถานศึกษาควรใช้การกระจายอำนาจเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการกำหนดภารกิจของโรงเรียนเพื่อให้แนวทางการปฏิบัติที่สอดคล้องและเป็นระบบด้วยความเต็มใจของครู บุคลากรทางการศึกษา ตลอดจนชุมชน ให้ครู บุคลากรทางการศึกษา และคนในชุมชนรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของสถานศึกษาอย่างแท้จริง
2. ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการทำงานเป็นทีม อย่างทุ่มเทเสียสละ เพื่อร่วมกันพัฒนาแนวทางในการจัดเตรียมการเรียนการสอนเพื่อเพิ่มสมรรถนะของตัวบุคคลและองค์การในการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน

เอกสารอ้างอิง

- กรรณิกา กันท่า. (2561). ทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 12(2), 20.
- ณัฐิกา นครสูงเนิน. (2564). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารกับการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1*. วิทยานิพนธ์ค.ม. เลย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- นาถลดา บุขบงค์. (2563). *สภาพชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ <http://202.29.14.20/thesis/index.php>
- บุหงา วชิระศักดิ์มงคล. (2556). สมรรถนะครูมืออาชีพ: ปฏิบัติการให้คำปรึกษาอย่างมืออาชีพ. *วารสารราชภัฏอุตรดิตถ์*, 8(2), 247-264.
- ปานหทัย ธรรมรัตน์. (2564). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสถานศึกษากับการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต2*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร. https://gsmis.snru.ac.th/ethesis/thesis_detail?r= 62421229108
- บุญยวีร์ นามปวน. (2564). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนกับการดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียน*. *วารสารสมาคมพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย*, 3(2), 58-59.
- เรวณี ชัยเขาวรัตน์. (2558). *กระบวนการเสริมสร้างความสามารถในการออกแบบการเรียนการสอนของนักศึกษาปฏิบัติการวิชาชีพครูตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ: การวิจัยกรณีศึกษา*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย <https://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/50775>

- วนิดา เชื้อคมตา. (2566). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1.* [สารนิพนธ์ปริญญาโท]. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร. <https://gsmis.snru.ac.th> > e-thesis > thesis_detail.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2553). *การบริหารการเปลี่ยนแปลง*. โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักพัฒนาครูและบุคลากรการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). *คู่มือประกอบการอบรมการขับเคลื่อนกระบวนการ PLC (Professional Learning Community) ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสู่สถานศึกษา*. สำนักพัฒนาครูและบุคลากรการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- อโนทัย ตรีวานิช. (2552). *สถิติธุรกิจ*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). คณะวิทยาศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- Alig-Mielcarek, J. M., & Hoy, W. K. (2005). *A Theoretical and Empirical Analysis of The Nature, Meaning, and Influence of Instructional Leadership*. The Ohio State University.
- Davis, K. I., and Thomas, P. I. (1989). *Human Characteristic and School Learning*. McGraw Hill.
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2019). *Multivariate Data Analysis*. (8th ed.). Cengage.
- Kline, R. B. (2011). *Principle and Practice of Structural Equation Modeling*. (3rd ed.). The Guilford Press.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.
- Krug, S. (1993). *Leadership Craft and The Crafting of School Leaders*. Phi Delta Kappan.

ทุนชุมชน 5 มิติ: เครื่องมือขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืน

Title Five Dimensions of Community Capital:

A Framework for Grassroots Economic Empowerment

ดร.ศิริวุฒิ วรรณทอง^{1*}

Dr.Siriwuth Wannathong^{1*}

¹ สาขาวิชาประวัติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

¹ History Program, Faculty of Humanity and Social Sciences, Sisaket Rajabhat university

*Corresponding Author E-mail: siriwuth.w@sskru.ac.th

Received: July 11, 2025 Revised: December 8, 2025

Accepted: December 15, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง การจัดการทุนชุมชนประมงพื้นบ้านบ้านจอมพระ เพื่อส่งเสริมอาชีพประมงพื้นบ้าน โดยชุมชนมีส่วนร่วม ที่มุ่งเสนอการจัดการจัดการทุนชุมชนโดยชุมชนมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ในที่นี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอประเด็น “การจัดการทุนชุมชน 5 มิติ: เครื่องมือขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืน” เพื่อศึกษาและพัฒนาศักยภาพของทุนชุมชนใน 5 ด้าน ได้แก่ ทุนมนุษย์ ทุนสังคม ทุนวัฒนธรรม ทุนทรัพยากรธรรมชาติ และทุนเศรษฐกิจ ในการส่งเสริมอาชีพและวิสาหกิจชุมชนของชาวบ้านจอมพระ ตำบลบึงบูรพ์ อำเภอบึงบูรพ์ จังหวัดศรีสะเกษ บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ (1) เพื่อศึกษาสภาพ ทุนชุมชนประมงพื้นบ้านบ้านจอมพระ ตำบลบึงบูรพ์ อำเภอบึงบูรพ์ จังหวัดศรีสะเกษ (2) เพื่อการจัดการ ทุนชุมชนสู่กลุ่มอาชีพที่ยั่งยืนโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนประมงพื้นบ้านจอมพระ และ (3) เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการกลุ่มอาชีพที่ยั่งยืนโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนประมงพื้นบ้าน บ้านจอมพระ สู่การเป็นชุมชนพึ่งตนเอง การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลกับอาสาสมัคร จำนวน 30 คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ผสานการสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการจัดประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) กับผู้นำชุมชน

ผลการวิจัยพบว่า งานวิจัยเรื่องนี้จัดทำขึ้นจากปัญหาหลักที่พบในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ คือ ความไม่เข้าใจของชุมชนเกี่ยวกับทุนชุมชนในเชิงองค์รวม แม้ชุมชนมีทรัพยากรทางวัฒนธรรม เศรษฐกิจ สังคม และภูมิปัญญาอย่างหลากหลาย แต่การรับรู้ของคนในชุมชนกลับจำกัดอยู่เฉพาะ “ทรัพยากรที่เป็น รูปธรรม” เช่น รายได้หรือสินค้าชุมชน ขณะที่ทุนด้านมนุษย์ ทุนสังคม ทุนวัฒนธรรม และทุนสิ่งแวดล้อม กลับถูกมองข้ามส่งผลให้ชุมชนไม่สามารถใช้ศักยภาพทั้งหมดเพื่อการพัฒนาได้อย่างเต็มที่และเกิดความ เหลื่อมล้ำในการเข้าถึงประโยชน์ด้านเศรษฐกิจและสังคม

จากบริบทดังกล่าวงานวิจัยจึงดำเนินการด้วยระเบียบวิธีเชิงคุณภาพเพื่อทำความเข้าใจโครงสร้าง ทุนชุมชนอย่างลึกซึ้ง ผ่านการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน กลุ่มอาชีพ และสมาชิกวิสาหกิจชุมชนบ้านจอมพระ ตลอดจนการสังเกตการณ์และเก็บข้อมูลเชิงพื้นที่ ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาความไม่เข้าใจทุนชุมชนเป็นทั้ง

รากเหง้าและอุปสรรคสำคัญของการพัฒนา เพราะทำให้ชุมชนไม่สามารถเชื่อมโยงทุนของตนเองให้เกิดมูลค่าเพิ่ม หรือสร้างสวัสดิการส่วนรวมที่ยั่งยืน

กระบวนการวิจัยจึงมุ่งพัฒนา การจัดการความรู้ (Knowledge Management) เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมของคนในชุมชนเกี่ยวกับทุนทั้ง 5 มิติ ได้แก่ ทุนมนุษย์ ทุนสังคม ทุนวัฒนธรรม ทุนสิ่งแวดล้อม และทุนเศรษฐกิจ ผ่านเวทีสนทนากลุ่ม การถอดบทเรียน และการวิเคราะห์ทุนร่วมกันในเชิงลึก ซึ่งนำไปสู่การพัฒนา โมเดลการจัดการทุนชุมชนแบบมีส่วนร่วม ที่ชุมชนสามารถนำไปใช้ในการวางแผน การบริหารจัดการ ทรัพยากร และการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากได้อย่างเหมาะสมและยั่งยืน

ผลลัพธ์สำคัญของงานวิจัยคือ ชุมชนเกิดความตระหนักรู้ใหม่เกี่ยวกับศักยภาพที่ตนมีอยู่ และสามารถเชื่อมโยงทุนทั้ง 5 มิติให้เกิดการใช้ประโยชน์ร่วมกัน นำไปสู่การสร้างระบบการจัดการทุนชุมชนที่มีประสิทธิภาพ ลดความเหลื่อมล้ำภายในชุมชน และวางรากฐานสู่การพัฒนาในระยะยาวตามแนวคิดเศรษฐกิจฐานรากและความยั่งยืน

คำสำคัญ: ทุนชุมชน, เศรษฐกิจฐานราก, การพัฒนาอย่างยั่งยืน, วิสาหกิจชุมชน, ศรีสะเกษ

Abstract

This study, entitled “Community Capital Management for Strengthening Local Fisheries in Ban Chom Phra through Participatory Processes,” investigates how community-based management of local resources can enhance sustainable livelihoods. The research advances the analytical framework of the five dimensions of community capital—human, social, cultural, natural, and economic capital—as a strategic mechanism for developing local occupations and community enterprises in Ban Chom Phra, Bueng Bun Subdistrict, Bueng Bun District, Sisaket Province. The objectives are: (1) to examine the existing conditions of community capital in the local fishery sector of Ban Chom Phra, (2) to explore participatory community-based management strategies for strengthening sustainable local occupations, and (3) to propose pathways for developing self-reliant community enterprises through inclusive participation.

Employing a qualitative research methodology, data were collected from 30 volunteer participants through in-depth interviews, participant observation, and focus group discussions with community leaders and members of local occupational groups.

Findings reveal that a fundamental challenge in the study area lies in the community’s limited understanding of community capital as an integrated system. Although the community possesses diverse cultural, social, economic, and ecological resources, local perceptions tend to emphasize only tangible assets such as income or

marketable products. In contrast, human capital, social networks, cultural heritage, and environmental capital are often overlooked, resulting in underutilization of existing capacities and unequal access to communal benefits.

Through in-depth qualitative inquiry, the study identifies that this conceptual gap constitutes both the root cause and a major barrier to sustainable development, as it prevents the community from leveraging its assets to create value addition or long-term collective welfare. Consequently, the research emphasizes knowledge management processes aimed at building a shared understanding of the five forms of capital. This is achieved through interactive community forums, collaborative analysis, and lesson-learning workshops, leading to the development of a participatory community capital management model. The model provides practical guidance for planning, resource governance, and grassroots economic development aligned with local contexts.

The study concludes that enhanced awareness of community capital enables Ban Chom Phra residents to integrate the five dimensions of capital into a coherent framework for action. This integration strengthens local resource governance, reduces internal inequalities, and lays a foundation for long-term development consistent with principles of grassroots economics and sustainable development.

Keywords: community capital, grassroots economy, sustainable development, community enterprise, Sisaket Province

บทนำ

ในช่วงไม่กี่ทศวรรษที่ผ่านมา การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากได้กลายเป็นวาระสำคัญของประเทศไทย ภายใต้ความพยายามที่จะสร้างความเข้มแข็งจากระดับล่างขึ้นบน ลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม และเสริมสร้างความสามารถในการพึ่งตนเองของชุมชนท้องถิ่น แนวคิดเรื่อง “ทุนชุมชน” จึงได้รับความสนใจมากขึ้นในฐานะรากฐานสำคัญของการพัฒนาที่ตั้งอยู่บนศักยภาพที่ชุมชนมีอยู่แล้ว ไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรด้านคน ความสัมพันธ์ทางสังคม วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือทรัพยากรธรรมชาติ และเศรษฐกิจที่สะสมและสั่งสมผ่านประสบการณ์ของชุมชนเอง

อย่างไรก็ตาม แม้ชุมชนหลายแห่งจะมีทุนเหล่านี้อยู่มากมาย แต่การขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับทุนชุมชน โดยเฉพาะการจัดการอย่างบูรณาการและมีส่วนร่วม ทำให้ศักยภาพดังกล่าวไม่ถูกนำมาใช้ประโยชน์อย่างแท้จริง ทุนชุมชนจึงไม่ได้หมายถึงเพียง “สิ่งที่มีอยู่” ในพื้นที่ หากแต่หมายถึง “สิ่งที่สามารถถูกจัดการได้” เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงในระดับเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน การจัดการทุนที่มีประสิทธิภาพจึงกลายเป็นปัจจัยชี้ขาดที่ทำให้ชุมชนเข้มแข็งหรืออ่อนแอได้ในระยะยาว

กรอบแนวคิด “ทุนชุมชน 5 มิติ” ได้แก่ ทุนมนุษย์ ทุนสังคม ทุนวัฒนธรรม ทุนทรัพยากรธรรมชาติ และทุนเศรษฐกิจได้ช่วยทำให้การทำความเข้าใจทุนชุมชนเป็นระบบมากขึ้น การจำแนกเช่นนี้มิได้เป็นเพียงการจัดประเภททรัพยากรเท่านั้น แต่ยังเปิดโอกาสให้วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างทุนแต่ละด้านซึ่งมักจะส่งผลต่อกันแบบเชิงซ้อน เช่น ทุนสังคมที่เข้มแข็งอาจช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของทุนเศรษฐกิจหรือทุนวัฒนธรรมอาจกลายเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาอาชีพและวิสาหกิจชุมชน หากได้รับการจัดการอย่างเหมาะสม

อย่างไรก็ตาม การจัดการทุนทั้ง 5 มิติต้องอาศัย “กระบวนการมีส่วนร่วม” เป็นแกนกลาง เพื่อให้สมาชิกในชุมชนเห็นคุณค่า เข้าใจบทบาท และรู้สึกเป็นเจ้าของในการพัฒนา การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก เช่น อปท. หน่วยงานรัฐ หรือสถาบันวิชาการ จะช่วยเสริมพลังให้ชุมชนบริหารทุนของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น งานวิจัยก่อนหน้าแสดงให้เห็นว่า เมื่อชุมชนสามารถบริหารทุนของตนเองโดยเข้าใจศักยภาพและข้อจำกัดตามบริบท จะนำไปสู่การพัฒนาอาชีพที่สอดคล้องกับพื้นที่ การสร้างวิสาหกิจชุมชนที่มั่นคง และการยกระดับคุณภาพชีวิตที่นำไปสู่ความยั่งยืนในระยะยาว

ด้วยเหตุนี้ บทความวิจัยฉบับนี้จึงมุ่งศึกษารูปแบบ องค์ประกอบ และพลวัตของทุนชุมชนทั้ง 5 มิติในบริบทของชุมชนระดับฐานราก วิเคราะห์บทบาทของการจัดการทุนชุมชนต่อการส่งเสริมอาชีพและการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน พร้อมทั้งสำรวจแนวทางหรือโมเดลการใช้ทุนชุมชนเป็นกลไกในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืน งานวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ผ่านการศึกษารายเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกตภาคสนาม เพื่อให้เข้าใจมิติทางสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจที่ดำเนินอยู่จริงในชุมชนตัวอย่าง

คาดว่าผลการวิจัยจะช่วยเปิดมุมมองใหม่ต่อการจัดการทุนชุมชนแบบองค์รวม ทำให้ผู้กำหนดนโยบาย นักพัฒนาชุมชน และผู้นำท้องถิ่นตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการทุนชุมชนอย่างเป็นระบบ และสามารถประยุกต์ใช้โมเดลการบริหารทุนชุมชนที่เหมาะสมกับบริบทของแต่ละพื้นที่ช่วยขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากไปสู่ความเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบและองค์ประกอบของทุนชุมชนทั้ง 5 มิติ ได้แก่ ทุนมนุษย์ ทุนสังคม ทุนวัฒนธรรม ทุนทรัพยากรธรรมชาติ และทุนเศรษฐกิจ ในบริบทของชุมชนระดับฐานราก
2. เพื่อวิเคราะห์บทบาทของการจัดการทุนชุมชนทั้ง 5 มิติในการส่งเสริมอาชีพและพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอย่างมีส่วนร่วม
3. เพื่อเสนอแนวทางหรือโมเดลการใช้ทุนชุมชนเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืนในระดับพื้นที่

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมุ่งเน้นการทำความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับลักษณะทุนชุมชนทั้ง 5 มิติ ได้แก่ ทุนมนุษย์ ทุนสังคม ทุนวัฒนธรรม ทุนทรัพยากรธรรมชาติ และทุนเศรษฐกิจ ภายใต้บริบทของชุมชนระดับฐานรากที่มีพลวัตทางสังคมและวัฒนธรรมเฉพาะตัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่บ้านจอมพระ ตำบลบึงบูรพ์ อำเภอบึงบูรพ์ จังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งเป็นพื้นที่ชนบทที่มีการรวมกลุ่มของชาวบ้านในการประกอบอาชีพ การจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน และการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกับทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนอย่างต่อเนื่อง

บ้านจอมพระเป็นตัวแทนของชุมชนที่มีศักยภาพในการบริหารจัดการทุนชุมชนเพื่อการพัฒนาอาชีพ โดยมีจุดแข็งหลายด้าน เช่น ความสัมพันธ์ในชุมชนที่แน่นแฟ้น การมีแกนนำท้องถิ่นที่เข้มแข็ง และการมีภูมิปัญญาพื้นบ้านที่ยังคงได้รับการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น การเลือกพื้นที่ศึกษาจึงอาศัยหลักการแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อให้สอดคล้องกับลักษณะเฉพาะของชุมชนที่มีทุนหลากหลายมิติ นำมาใช้ในการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรม

ผู้ให้ข้อมูลหลักในงานวิจัยนี้เป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญและเกี่ยวข้องกับกระบวนการจัดการทุนชุมชนโดยตรง ประกอบด้วยผู้นำชุมชน เช่น ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน แกนนำกลุ่มอาชีพและวิสาหกิจชุมชน ตลอดจนประชาชนชาวบ้านและผู้สูงอายุที่มีความรู้ด้านประวัติศาสตร์ท้องถิ่นและภูมิปัญญาชาวบ้าน นอกจากนี้ยังรวมถึงเจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมอาชีพและเศรษฐกิจชุมชน จำนวนผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดประมาณ 15 – 20 คน หรือจนกว่าข้อมูลที่ได้จะถึงจุดอิ่มตัว (Data Saturation)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่ แนวคำถามกึ่งโครงสร้างสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การสังเกตแบบมีโครงสร้างเบื้องต้น ตลอดจนการวิเคราะห์เอกสารในชุมชน เช่น รายงานวิสาหกิจชุมชน แผนพัฒนาท้องถิ่น และข้อมูลพื้นฐานของหมู่บ้าน ซึ่งเครื่องมือเหล่านี้ช่วยให้ผู้วิจัยสามารถเข้าถึงเนื้อหาเชิงลึกของการจัดการทุนในแต่ละมิติได้อย่างครอบคลุม

กระบวนการเก็บข้อมูลดำเนินการผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มเป้าหมายในบรรยากาศไม่เป็นทางการ เปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลแสดงความคิดเห็นและประสบการณ์อย่างอิสระ ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่สังเกตกิจกรรมชุมชนอย่างใกล้ชิด เช่น การประชุมกลุ่มอาชีพ การดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจ และการประกอบอาชีพในชีวิตประจำวัน รวมถึงการเข้าร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรมในชุมชน เพื่อให้เข้าใจความเชื่อมโยงระหว่างทุนต่าง ๆ กับวิถีชีวิตจริง

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยเริ่มจากการถอดความจากการสัมภาษณ์ แยกข้อมูลออกเป็นประเด็นต่าง ๆ ตามมิติของทุนชุมชน จากนั้นทำการตีความความสัมพันธ์ระหว่างทุนชุมชนกับการส่งเสริมอาชีพ วิสาหกิจชุมชน และความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ แล้วจึงสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำไปสู่การออกแบบแนวทางหรือโมเดลการจัดการทุนชุมชนที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่

เพื่อให้ข้อมูลมีความน่าเชื่อถือ ผู้วิจัยใช้เทคนิคการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) โดยเปรียบเทียบข้อมูลจากหลายแหล่ง ได้แก่ ข้อมูลจากผู้ให้สัมภาษณ์ การสังเกตภาคสนาม และเอกสารประกอบ รวมทั้งมีการตรวจสอบข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูล (Member Check) เพื่อยืนยันความถูกต้อง และการใช้ผู้วิจัยร่วมหรือผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อวิพากษ์การวิเคราะห์ (Peer Review)

ท้ายที่สุด การดำเนินการวิจัยนี้อยู่ภายใต้กรอบจริยธรรมวิจัยอย่างเคร่งครัด โดยได้รับความยินยอมจากผู้ให้ข้อมูลล่วงหน้า มีการชี้แจงจุดประสงค์ของการศึกษาอย่างชัดเจน และรับรองว่าจะไม่เปิดเผยข้อมูลที่สามารถระบุตัวตนของผู้ให้ข้อมูลได้ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความปลอดภัยและเคารพสิทธิของผู้ให้ข้อมูลทุกคนอย่างสูงสุด

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพ รูปแบบ และองค์ประกอบของทุนชุมชน

จากการศึกษาวิจัยเรื่องการจัดการทุนชุมชนประมงพื้นบ้านบ้านจอมพระเพื่อส่งเสริมอาชีพประมงพื้นบ้านโดยชุมชนมีส่วนร่วม พบประเด็นสำคัญที่สะท้อนภาพโครงสร้างความรู้ของชุมชนอย่างเด่นชัด นั่นคือ ประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจว่า “ทุนชุมชน” คืออะไร ทั้งที่ชุมชนเองมีทุนจำนวนมากอยู่แล้วแต่ไม่เคยรับรู้หรือมองเห็นคุณค่าของทุนเหล่านั้น การขาดความเข้าใจดังกล่าวเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาศักยภาพของชุมชนและการจัดการอาชีพประมงพื้นบ้านอย่างยั่งยืน

ในเชิงแนวคิด “ทุนชุมชน” ตามกรอบของ Flora & Flora (2004) ประกอบด้วยทุนทางธรรมชาติ ทุนมนุษย์ ทุนสังคม ทุนกายภาพ ทุนวัฒนธรรม ทุนการเงิน และทุนการเมือง ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่มีอยู่ในทุกชุมชน แต่ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับทุนเหล่านี้อาจเป็นเรื่องใหม่สำหรับชุมชนประมงพื้นบ้าน เช่น ชาวประมงบ้านจอมพระอาจมองว่าตนมีเพียงเครื่องมือประมงและแรงงาน ซึ่งเป็นเพียงส่วนหนึ่งของทุนเท่านั้น แต่ยังไม่เห็นคุณค่าของทุนด้านความรู้ดั้งเดิม ความสัมพันธ์ภายในชุมชน หรือระบบนิเวศที่ตนพึ่งพาอยู่ เนื่องจากไม่เคยถูกนิยามหรืออธิบายให้เข้าใจอย่างเป็นระบบ จากคำบอกเล่าของชาวบ้านสะท้อนให้เห็นช่องว่างทางความรู้ดังกล่าว เช่น ประมวล เกิดจอมพระ (นามสมมุติ; สัมภาษณ์, 15 กุมภาพันธ์ 2567) เป็นชาวประมงรายหนึ่งกล่าวว่า

“ผมก็รู้แต่หาปลา ทำกับดัก ทำเอาแบบที่เคยทำมาตั้งแต่ปู่พ่อ ไม่เคยรู้หรอกครับว่ามันเรียกว่าทุนอะไร เราก็กทำไปตามที่เคยรู้”

ในขณะที่อุดร เกียรติจอมพระ (นามสมมุติ; สัมภาษณ์, 15 กุมภาพันธ์ 2567) เป็นอีกคนหนึ่งที่ยพยายามชี้ให้เห็นถึงความไม่เข้าใจของทุนชุมชน กล่าวว่า

“ถ้าบอกว่าทุนชุมชน ผมนึกถึงเงิน แต่ถ้าพูดเรื่องภูมิปัญญาหรือลำห้วย ผมไม่เคยคิดเลยว่ามันคือ ทุน ที่เรามีอยู่แล้ว”

ข้อความเหล่านี้สะท้อนว่า การเข้าใจ “ทุนชุมชน” มักติดอยู่กับกรอบความหมายที่จำกัด เช่น มองว่าทุนคือเงินหรือสิ่งของ จึงไม่สามารถเชื่อมโยงความเป็นจริงของชุมชนกับแนวคิดทุนได้อย่างถูกต้อง ส่งผลให้ชุมชนไม่เห็นศักยภาพของตนเอง และขาดทิศทางการพัฒนาอย่างยั่งยืน ในเชิงวิเคราะห์

สาเหตุของความไม่เข้าใจดังกล่าวอาจมาจาก 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ ประการแรกการขาดกระบวนการให้ความรู้เชิงทฤษฎีที่เข้าถึงง่าย ชาวบ้านไม่คุ้นกับคำศัพท์ทางวิชาการ เช่น “ทุนสังคม” หรือ “ทุนวัฒนธรรม” ทำให้ไม่สามารถเชื่อมโยงกับประสบการณ์ตรงและที่สำคัญเป็นสิ่งคนผู้สูงอายุระดับการศึกษาต่ำ ประการที่สองบทบาทของหน่วยงานรัฐและสถาบันการศึกษายังไม่ลึกซึ้งพอการทำงานกับชุมชนในอดีตมักเน้นการให้วัตถุ หรือแหล่งเงินทุน มากกว่าการเสริมสร้างมุมมองเรื่องทุนที่มีอยู่แล้ว และประการที่สามความเคยชินทางวัฒนธรรมในการทำตามประสบการณ์ ทำให้ชุมชนไม่คุ้นกับการวิเคราะห์ทรัพยากรของตนเองอย่างเป็นระบบ

อย่างไรก็ตาม การที่ชุมชน “ไม่รู้ว่ามีทุนอะไร” ไม่ได้หมายความว่าชุมชนขาดทุน แต่เป็นเพียงการไม่รู้จัก และไม่เรียก สิ่งเหล่านั้นว่า “ทุน” เท่านั้น การสร้างความรู้ความเข้าใจจึงต้องเริ่มจากการอธิบายแนวคิดด้วยภาษาที่ชาวบ้านเข้าถึงได้ เช่น การยกตัวอย่างจากชีวิตประจำวัน กระบวนการชี้ให้เห็นคุณค่าทุนที่มีอยู่แล้ว จะช่วยให้ชุมชนสามารถจัดการทรัพยากรและอาชีพของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ดังนั้น การบริหารจัดการทุนชุมชนบ้านจอมพระควรมุ่งเน้นการสร้าง “สายตาใหม่” ให้ชุมชนมองเห็นศักยภาพที่มีอยู่ และเชื่อมโยงทุนเหล่านั้นเข้ากับแผนพัฒนาอาชีพประมงพื้นบ้านอย่างยั่งยืน นับเป็นก้าวสำคัญสู่การพัฒนาที่เกิดจากชุมชนและเพื่อชุมชนอย่างแท้จริง

2. บทบาทของการจัดการทุนชุมชน 5 มิติในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนประมงพื้นบ้าน

การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนประมงพื้นบ้านลุ่มน้ำห้วยทับทันเป็นกระบวนการที่ต้องอาศัย “ทุนชุมชน” ที่มีอยู่ในพื้นที่อย่างรอบด้าน การจัดการทุนชุมชน 5 มิติ ได้แก่ ทุนมนุษย์ ทุนสังคม ทุนกายภาพ ทุนทรัพยากรธรรมชาติ และทุนวัฒนธรรม มีบทบาทสำคัญในการสร้างความยั่งยืนให้แก่การทำประมงพื้นบ้าน รวมถึงเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของวิสาหกิจชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทที่ชุมชนต้องเผชิญกับข้อจำกัดด้านทรัพยากรน้ำ การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อม และความท้าทายใหม่ของตลาดสมัยใหม่

ประการแรก ทุนมนุษย์ คือทักษะ ความรู้ และประสบการณ์ของชาวประมงในพื้นที่ ซึ่งสะสมยาวนานผ่านการสังเกตสภาวะน้ำ วงจรชีวิตปลา และภูมิปัญญาเครื่องมือประมงพื้นบ้าน การจัดการทุนมนุษย์อย่างเป็นระบบ เช่น การอบรมเรื่องสุขอนามัยการแปรรูป การตลาดออนไลน์ และการทำบัญชีชุมชน ช่วยให้วิสาหกิจสามารถยกระดับมาตรฐานสินค้าและบริหารจัดการได้อย่างมืออาชีพ ใจสบาย (นามสมมุติ; สัมภาษณ์, 15 กุมภาพันธ์ 2567) สะท้อนเสียงของชาวบ้านว่า

“เมื่อก่อนเราจับปลาแล้วขายสดอย่างเดียว เดี่ยวนี้พอได้เรียนรู้การทำปลาร้าและวิธีแพ็กสุญญากาศ รายได้มันมั่นคงขึ้นเยอะ”

ประการที่สอง ทุนสังคม หมายถึงความสัมพันธ์ ความไว้วางใจ และเครือข่ายในชุมชน การรวมกลุ่มของชาวประมงทำให้เกิดพลังต่อรองและการแบ่งปันข้อมูล เช่น แหล่งหาปลาที่ปลอดภัย ฤดูวางไข่ หรือการเตือนภัยแล้ง การมีส่วนร่วมอย่างจริงจังช่วยสร้างวัฒนธรรมการบริหารงานแบบโปร่งใส และลดความขัดแย้งที่อาจเกิดจากการใช้ทรัพยากรร่วมกัน โดม กองพล (นามสมมุติ; สัมภาษณ์, 15 กุมภาพันธ์ 2567) อธิบายว่าผู้นำชุมชนคนหนึ่งกล่าวว่า

“ถ้าเราทำงานคนเดียวมันสู้กลุ่มไม่ได้ การรวมกลุ่มทำให้พวกเราไม่เสี่ยงและมีโอกาสต่อรองกับหน่วยงานรัฐมากขึ้น”

ประการที่สาม ทุนกายภาพ เช่น อุปกรณ์จับปลา โรงเรือนแปรรูป หรือทำเทียบเรือ มีบทบาทต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต การได้รับการสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อปรับปรุงโรงเรือนให้ได้มาตรฐาน อย. หรือการสร้างคลังเก็บผลิตภัณฑ์ ก็ทำให้วิสาหกิจชุมชนมีศักยภาพทางธุรกิจสูงขึ้น

ประการที่สี่ ทุนทรัพยากรธรรมชาติ เป็นหัวใจของวิถีประมงพื้นบ้าน การจัดการทรัพยากรอย่างมีส่วนร่วม เช่น การกำหนดเขตอนุรักษ์ปลา การกำหนดฤดูปิด-เปิดการจับสัตว์น้ำ และการฟื้นฟูพรรณไม้น้ำ ช่วยให้แหล่งน้ำมีความสมบูรณ์และเกิดความมั่นคงด้านอาหาร สายไหม โตจอมพระ (นามสมมุติ; สัมภาษณ์, 15 กุมภาพันธ์ 2567) สมาชิกกลุ่มประมงกล่าวว่า

“เราดูแล้วยให้ดี ลูกหลานเราก็ยังมีปลากิน ไม่ใช่จับกันหมดวันนี้แล้วปีหน้าไม่เหลืออะไรเลย”

ประการสุดท้าย ทุนวัฒนธรรม ประกอบด้วยภูมิปัญญาประมงดั้งเดิม การผลิตอาหารพื้นถิ่น เช่น ปลาแดดเดียว ปลาข้าวบอง และการจัดงานประเพณีเกี่ยวกับน้ำ สิ่งเหล่านี้เป็นอัตลักษณ์ที่สามารถต่อยอดเป็นผลิตภัณฑ์และเรื่องเล่าทางการตลาด ช่วยเพิ่มมูลค่าและสร้างความแตกต่างให้กับสินค้าชุมชน

โดยสรุป การจัดการทุนชุมชนทั้ง 5 มิติอย่างบูรณาการและมีส่วนร่วม ทำให้วิสาหกิจประมงพื้นบ้านลุ่มน้ำห้วยทับทันสามารถสร้างความเข้มแข็งจากฐานราก ลดความเสี่ยงทางเศรษฐกิจ และพัฒนาไปสู่ความยั่งยืนในระยะยาวได้อย่างแท้จริง

3. โมเดลการใช้ทุนชุมชนเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืนในวิสาหกิจชุมชน

การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในพื้นที่ชนบทไทยยุคปัจจุบันจำเป็นต้องมองเห็นพลังของทรัพยากรที่ชุมชนมีอยู่เดิม โดยเฉพาะในอาชีพประมงพื้นบ้านซึ่งผูกพันกับระบบนิเวศ วัฒนธรรม และวิถีชีวิตแบบท้องถิ่น ลุ่มน้ำห้วยทับทันเป็นตัวอย่างสำคัญที่สะท้อนให้เห็นว่า ทุนชุมชนจำนวนมากมิได้แฝงตัวอยู่เฉย ๆ แต่พร้อมจะถูกนำออกมาใช้เป็นพลังขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจ หากได้รับการจัดการอย่างถูกต้องพัฒนากลไกการมีส่วนร่วม และถูกผสานเข้ากับความรู้ใหม่ในโลกสมัยใหม่ โมเดลการใช้ทุนชุมชนทั้ง 5 มิติ (ทุนมนุษย์ สังคม กายภาพ ทรัพยากรธรรมชาติ และวัฒนธรรม) จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการผลักดันให้วิสาหกิจประมงพื้นบ้านลุ่มน้ำห้วยทับทันสามารถเติบโตได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน

ต้นทุนแรกที่ปรากฏเด่นชัดในชุมชนประมงคือ “ทุนมนุษย์” ความรู้และประสบการณ์ในการทำประมงพื้นบ้านสั่งสมผ่านรุ่นสู่รุ่น แต่ในยุคปัจจุบัน ความรู้เดิมนั้นต้องเชื่อมกับความรู้ใหม่ เช่น การตลาดออนไลน์ เทคนิคสุขอนามัย หรือมาตรฐานผลิตภัณฑ์ ความสามารถในการปรับตัวของชาวประมงจึงกลายเป็นแรงผลักดันสำคัญในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน หนึ่งในสมาชิกกลุ่มกล่าวอย่างภาคภูมิใจว่า “เมื่อก่อนเรารู้จับปลา แต่ไม่รู้ขาย เดียวนี้ลูกหลานในหมู่บ้านช่วยถ่ายรูปสินค้าใส่เพจให้ ทำให้ปลาร้าและปลาแดดเดียวของพวกเราส่งไปขายได้ไกลขึ้น รายได้มันเปลี่ยนไปเลยครับ” ข้อความนี้สะท้อนให้เห็นว่าการจัดการทุนมนุษย์ไม่ใช่แค่การอบรม แต่คือการสร้างพลเมืองรุ่นใหม่ที่ผสมผสานภูมิปัญญาดั้งเดิมเข้ากับความรู้สมัยใหม่อย่างกลมกลืน

นอกจากนี้ ทุนสังคมในพื้นที่ถือเป็นอีกหนึ่งรากฐานความสำเร็จที่มองข้ามไม่ได้ ความสัมพันธ์ ความไว้วางใจ และการรวมกลุ่มของชาวประมงทำให้มีพลังต่อรองมากขึ้น และสามารถกำหนดกติกาที่ ชุมชนยอมรับร่วมกัน เช่น การควบคุมฤดูวางไข่ การดูแลเขตอนุรักษ์ และการแบ่งปันพื้นที่ทำประมง ซึ่งกลายเป็นวัฒนธรรมการจัดการทรัพยากรที่ยั่งยืนโดยชุมชนเอง ผู้นำชุมชนคนหนึ่งกล่าวว่า “ถ้าทุกคน ช่วยกันดูแลช่วย ใครจะกล้าลงอวนในฤดูวางไข่ เพราะเราตกลงกันเอง ไม่ใช่คำสั่งจากข้างบน” คำกล่าวนี้ สะท้อนบทบาทของทุนสังคมอย่างชัดเจนว่าเป็นพลังการจัดการที่เกิดขึ้นจากภายในชุมชน มิใช่จาก กฎระเบียบที่บังคับใช้โดยรัฐเพียงอย่างเดียว

ด้านทุนกายภาพ ชุมชนลุ่มน้ำห้วยทับทันได้พัฒนาสิ่งปลูกสร้างและเครื่องมือที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพ และมาตรฐานผลิตภัณฑ์ เช่น โรงเรือนผลิตปลาร้าให้ได้มาตรฐาน ห้องเย็นที่ช่วยรักษาคุณภาพวัตถุดิบ เครื่องอบลมร้อนเพื่อยกระดับสินค้าแบบดั้งเดิมให้ปลอดภัยยิ่งขึ้น การลงทุนในทุนกายภาพเหล่านี้ไม่ได้ แยกออกจากทุนมนุษย์และทุนสังคม หากแต่เป็นผลของกระบวนการคิดร่วมและการตัดสินใจร่วมกัน ภายในชุมชน สมาชิกกลุ่มแปรรูปท่านหนึ่งเล่าว่า “เมื่อก่อนเราทำปลาแดดเดียววางตามลานหน้าบ้าน แต่เดี๋ยวนี้มีโรงเรือนสะอาด ๆ ทำให้ขายได้ราคาและมีตลาดประจำ” สิ่งนี้ชี้ว่า ทุนกายภาพช่วยสร้างความ น่าเชื่อถือ และเป็นรากฐานให้วิสาหกิจสามารถเข้าสู่ตลาดที่กว้างขึ้น

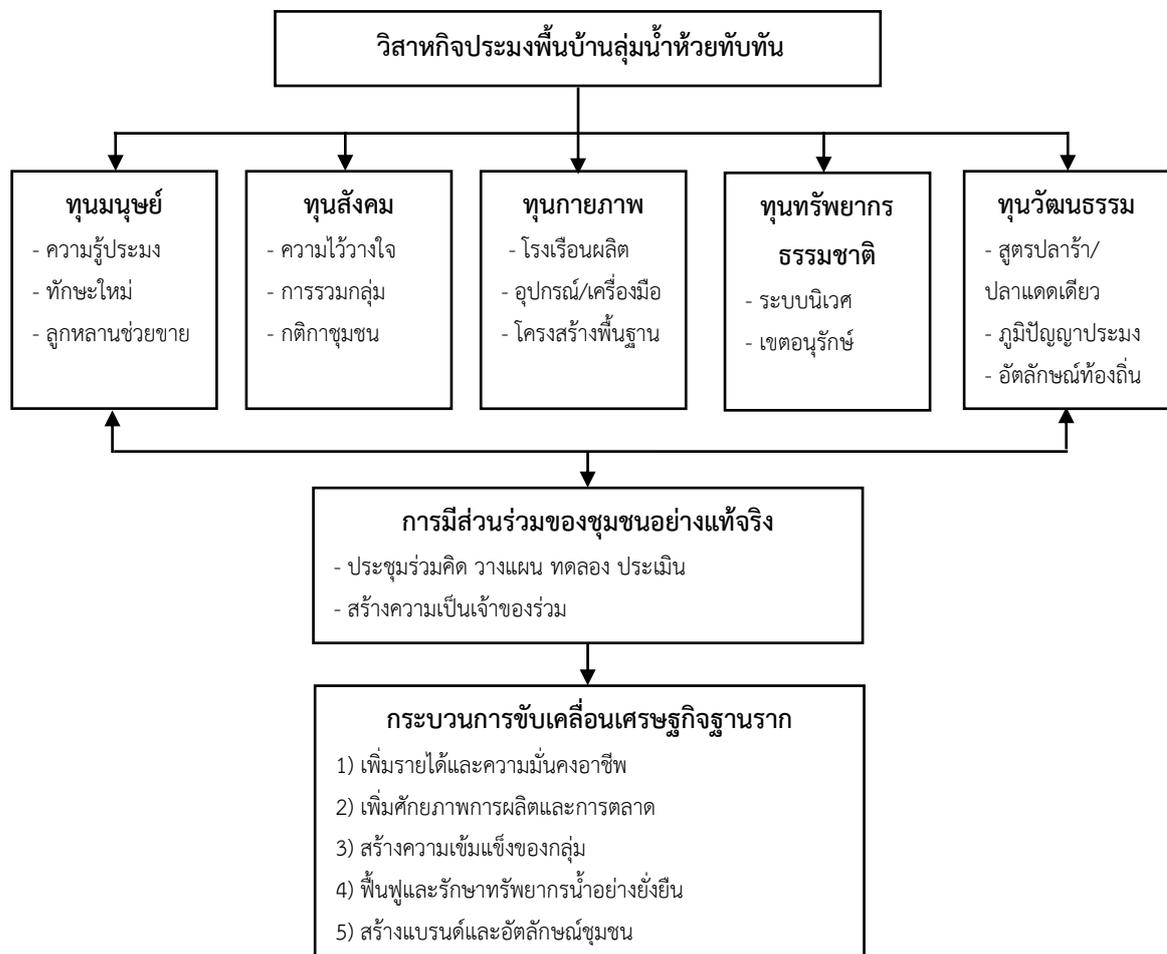
ในขณะที่ทุนทรัพยากรธรรมชาติเป็นเงื่อนไขสำคัญที่สุดในการดำรงอยู่ของอาชีพประมง การดูแล ลุ่มน้ำห้วยทับทันในระยะยาวย่อมเป็นเงื่อนไขพื้นฐานของความมั่นคงทางเศรษฐกิจ การทำเขตอนุรักษ์ ปลา การฟื้นฟูพืชน้ำ และการห้ามจับปลาในฤดูวางไข่เป็นมาตรการที่ชุมชนร่วมกันริเริ่มเพราะ เห็นผลกระทบของการใช้ทรัพยากรเกินขนาดในอดีต อาสาสมัครผู้คอยดูแลเขตอนุรักษ์กล่าวว่า “พอเราคุมพื้นที่วางไข่ดี ๆ สองปีหลังมานี้ปลาเริ่มกลับมาเยอะขึ้น ทุกบ้านจับได้ทั่วถึง ไม่ใช่แค่บางคน” นี่เป็นตัวอย่างของการจัดการทุนธรรมชาติแบบยั่งยืนที่ชุมชนเป็นเจ้าของจริง

ท้ายที่สุด ทุนวัฒนธรรมของลุ่มน้ำห้วยทับทัน เช่น สูตรปลาร้าโบราณ ภูมิปัญญาการทำอวน แบบท้องถิ่น และเรื่องเล่าที่เกี่ยวข้องกับน้ำ ล้วนสามารถนำมาต่อยอดเป็นมูลค่าทางเศรษฐกิจที่จับต้องได้ อัตลักษณ์ท้องถิ่นเป็นจุดแข็งที่ตลาดปัจจุบันให้ความสนใจมากขึ้น โดยเฉพาะตลาดสินค้าวัฒนธรรมและ อาหารพื้นถิ่น ชาวบ้านสูงอายุคนหนึ่งกล่าวว่า “ปลาร้าของสูตรแม่เฒ่าไม่ใส่วัตถุกันเสีย คนซื้อบอกว่าหอม และรสชาติไม่เหมือนที่อื่น” อัตลักษณ์นี้คือพลังทางเศรษฐกิจที่ทำให้ผลิตภัณฑ์ของชุมชนโดดเด่นเหนือคู่แข่ง

การจัดการทุนชุมชนทั้ง 5 มิติจึงไม่ใช่กระบวนการแยกส่วน หากแต่เป็นการสานต่อพลังที่มีอยู่เดิม ให้กลายเป็นโมเดลแบบบูรณาการ โดยมีกลไกสำคัญคือการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย การจัดการความรู้ และ การสร้างความร่วมมือกับภาคส่วนต่าง ๆ การเปิดพื้นที่ให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมตั้งแต่การวิเคราะห์ปัญหา การวางแผน การทดลองผลิต ไปจนถึงการประเมินผล ทำให้ชุมชนเกิดความเป็นเจ้าของและพึ่งพาตนเอง ได้อย่างแท้จริง ในขณะเดียวกัน การนำมหาวิทยาลัย หน่วยงานรัฐ และภาคเอกชนเข้ามาเป็นพันธมิตร ช่วยเติมเต็มช่องว่างด้านเทคโนโลยี มาตรฐาน และตลาด ทำให้วิสาหกิจชุมชนมีโอกาสขยายผลได้มากยิ่งขึ้น

ผลลัพธ์ของโมเดลนี้จึงมีทั้งมิติทางเศรษฐกิจและสังคม ได้แก่ ความมั่นคงทางอาชีพ รายได้ที่เพิ่มขึ้น ความเข้มแข็งของกลุ่ม ความโปร่งใสในการบริหารจัดการ และความยั่งยืนของทรัพยากรน้ำ ผลเหล่านี้ไม่ได้เกิดจาก “โครงการ” ระยะสั้น แต่เป็นผลจาก “กระบวนการจัดการทุนชุมชน” ที่ส่งเสริมต่อเนื่องจนชาวบ้านสามารถยืนหยัดได้ด้วยตนเอง

กล่าวโดยสรุป โมเดลการใช้ทุนชุมชนเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากของกลุ่มน้ำห้วยทับทันคือ บทเรียนสำคัญที่แสดงให้เห็นว่า การพัฒนาที่ยั่งยืนมิได้อยู่ที่การเพิ่มปัจจัยจากภายนอก หากแต่เริ่มต้นจากการปลุกศักยภาพของชุมชนให้ตระหนักในคุณค่าของทุนที่ตนมีอยู่ เมื่อชุมชนลุกขึ้นจัดการทุนเหล่านั้น ด้วยความรู้ ความไว้วางใจ และความร่วมมือ ก็จะสามารถสร้างเศรษฐกิจฐานรากที่เข้มแข็งและสอดคล้องกับคุณค่าของตนเองได้อย่างแท้จริง

รูปที่ 1 แสดงแผนภาพโมเดลการใช้ทุนชุมชนเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืน สำหรับวิสาหกิจชุมชนประมงพื้นบ้านลุ่มน้ำห้วยทับทัน

ที่มา: ปรับปรุงจากกรอบแนวคิดของ Flora & Flora (2013) และ Flora, Cornelia & Bregendahl, Corry (2012) โดยนายศิริวุฒิ วรรณทอง

โมเดลการใช้ทุนชุมชนในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากของวิสาหกิจประมงพื้นบ้านลุ่มน้ำห้วยทับทัน แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของ ทุนชุมชนทั้ง 5 มิติ ซึ่งประกอบด้วย ทุนมนุษย์ ทุนสังคม ทุนกายภาพ ทุนทรัพยากรธรรมชาติ และทุนวัฒนธรรม ทั้งห้าประเภทนี้ไม่ได้ทำงานแยกกัน แต่เป็นรากฐานสำคัญที่ซ้อนทับ และเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ ทุนมนุษย์สะท้อนถึงความรู้ ความชำนาญ และทักษะของคนในชุมชน โดยเฉพาะทักษะการประมงและการบริหารจัดการผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน ทุนสังคมแสดงออกผ่านความสัมพันธ์ ความไว้วางใจ และเครือข่ายการทำงานร่วมกันของสมาชิกในชุมชน ทุนกายภาพรวมถึงสิ่งปลูกสร้าง เครื่องมือ และโครงสร้างพื้นฐานที่สนับสนุนการผลิตและการจัดจำหน่ายสินค้า ส่วนทุนทรัพยากรธรรมชาติ เป็นเงื่อนไขพื้นฐานในการดำรงชีพของชุมชน ทั้งในด้านระบบนิเวศ แหล่งน้ำ และความหลากหลายของสัตว์น้ำ หายที่สุด ทุนวัฒนธรรมสะท้อนอัตลักษณ์และภูมิปัญญาที่สามารถต่อยอดเป็นคุณค่าทางเศรษฐกิจได้

อย่างไรก็ตาม การมีทุนชุมชนครบทั้ง 5 มิติ ไม่ได้หมายความว่า จะเกิดผลลัพธ์ทันที โมเดลนี้ชี้ให้เห็นว่า ความสำเร็จขึ้นอยู่กับกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน การตัดสินใจ วางแผน และลงมือปฏิบัติร่วมกันช่วยสร้างความเป็นเจ้าของและความรับผิดชอบต่อทรัพยากรและกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ทุนชุมชนทุกประเภทจึงเกิดผลจริงและต่อเนื่องก็ต่อเมื่อสมาชิกชุมชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ตั้งแต่การแบ่งปันความรู้ การจัดการทรัพยากร ไปจนถึงการพัฒนาผลิตภัณฑ์และการตลาด

เมื่อทุนชุมชนทั้ง 5 มิติถูกจัดการอย่างบูรณาการและผสานกับการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน จะส่งผลต่อ เศรษฐกิจฐานรากที่เข้มแข็ง ยั่งยืน และสามารถพึ่งพาตนเองได้ ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นมิใช่เพียงรายได้หรือผลิตภัณฑ์ที่มากขึ้นเท่านั้น แต่ยังรวมถึงความเข้มแข็งของกลุ่ม ความมั่นคงทางอาชีพ การรักษาทรัพยากรธรรมชาติ และการสร้างมูลค่าเพิ่มทางวัฒนธรรม โมเดลนี้จึงสะท้อนให้เห็นว่า การพัฒนา เศรษฐกิจฐานรากในลุ่มน้ำห้วยทับทันมิใช่เพียงกระบวนการเพิ่มปัจจัยภายนอก แต่เริ่มต้นจากการมองเห็น และจัดการ ศักยภาพและทรัพยากรที่ชุมชนมีอยู่เดิม ให้เกิดประโยชน์สูงสุดอย่างยั่งยืน

4. การปรับใช้ทุนชุมชนเพื่อพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนในยุคปัจจุบันจำเป็นต้องอาศัยความเข้าใจลึกซึ้งเกี่ยวกับบริบททาง สังคม วัฒนธรรม และทรัพยากรธรรมชาติที่ชุมชนมีอยู่เดิม ชุมชนประมงพื้นบ้านบ้านจอมพระ ซึ่งดำรง วิถีชีวิตและอาชีพประมงพื้นบ้านมายาวนาน สามารถใช้ โมเดลการจัดการทุนชุมชนทั้ง 5 มิติ เป็นเครื่องมือ ในการสร้างความเข้มแข็งและพัฒนาชุมชนตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ทุนมนุษย์ ถือเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนา ชุมชนสามารถเริ่มจากการสร้างความรู้และทักษะ ทั้งด้านประมงพื้นบ้านและเทคโนโลยีใหม่ ๆ เช่น การใช้เครื่องมือจับปลาที่ไม่ทำลายระบบนิเวศ การปรับปรุง คุณภาพสินค้าเพื่อให้ได้มาตรฐานความปลอดภัยทางอาหาร หรือการเรียนรู้เรื่องการตลาดและการบริหารกลุ่ม ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นคือการพัฒนาศักยภาพคนในชุมชนให้สามารถพึ่งพาตนเองได้และมีความรู้พร้อมรับการ เปลี่ยนแปลงของสังคมและเศรษฐกิจ ผู้นำชุมชนสมมุติกล่าวว่า “เมื่อเรารู้จักปรับปรุงวิถีจับปลาและเรียนรู้การ แปรรูป เราก็สามารถขายสินค้าได้คุณภาพดีและสร้างรายได้ให้ครอบครัวอย่างพอเพียง” คำกล่าวนี้สะท้อนถึง การบูรณาการความรู้ดั้งเดิมกับความรู้ใหม่ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่เน้นความรู้คู่คุณธรรม และการดำรงชีวิตอย่างมีเหตุผล

ทุนสังคม มีบทบาทสำคัญในการสร้างความร่วมมือและความเข้มแข็งของกลุ่ม ชุมชนบ้านจอมพระ สามารถจัดตั้งกลุ่มประมงเพื่อกำหนดกติกาการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน เช่น การแบ่งโควตาการจับปลา การกำหนดฤดูกาลห้ามจับ และการร่วมกันฟื้นฟูแหล่งน้ำ กติกาที่ชุมชนร่วมกำหนดเองช่วยสร้างความรู้สึกรักเป็นเจ้าของและลดความขัดแย้งระหว่างสมาชิก ผู้นำกลุ่มประมงสมมุติกล่าวว่า “ทุกคนช่วยกันดูแลแหล่งน้ำ ใครจะกล้าละเมิดกติกา เพราะเราตกลงกันเองและเห็นประโยชน์ร่วมกัน” การบริหารทุนสังคม เช่นนี้สอดคล้องกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงที่เน้นการพึ่งพาตนเองด้วยความร่วมมือและความสมดุลระหว่างปัจเจกและสังคม

ทุนกายภาพ ชุมชนสามารถพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพและเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ เช่น โรงเรือนอบปลา ห้องเย็นเก็บรักษาวัตถุดิบ หรือทำเทียบเรือชุมชน การลงทุนในทุนกายภาพต้องคำนึงถึงความเหมาะสมและความพอเพียงเพื่อไม่ให้เกิดการใช้เงินเกินความจำเป็นและส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สมาชิกชุมชนสมมุติกล่าวว่า “เราสร้างโรงเรือนตามความต้องการจริง ๆ ของชาวบ้าน ไม่ใหญ่เกินไป และทุกคนมีส่วนร่วมในการดูแล” การบริหารทรัพยากรกายภาพเช่นนี้สอดคล้องกับหลักพอเพียง โดยเน้นความพอดีและการใช้อย่างประหยัด

ทุนทรัพยากรธรรมชาติ เป็นหัวใจของอาชีพประมง ชุมชนบ้านจอมพระสามารถนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง มาใช้ในการฟื้นฟูและอนุรักษ์ลุ่มน้ำอย่างยั่งยืน ผ่านการจัดตั้งเขตอนุรักษ์ปลา การปล่อยพันธุ์ปลา ในฤดูกาลที่เหมาะสม การฟื้นฟูพืชน้ำและระบบนิเวศในลุ่มน้ำ รวมถึงการติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง สมาชิกชุมชนสมมุติกล่าวว่า “เรารักษาแหล่งน้ำเหมือนรักษาบ้าน ถ้าไม่ดูแล วันหนึ่งเราก็ไม่มีปลาให้จับ” การจัดการทุนธรรมชาติเช่นนี้สะท้อนหลักพอเพียงด้านความสมดุลและความรอบคอบในการใช้ทรัพยากร

ทุนวัฒนธรรมของชุมชน เช่น สูตรปลาร้าดั้งเดิม การทำอวนแบบพื้นบ้าน หรือเรื่องเล่าพื้นถิ่น สามารถต่อยอดเป็นมูลค่าทางเศรษฐกิจและสร้างอัตลักษณ์ชุมชน ชุมชนสามารถใช้ทุนวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้โดดเด่นในตลาดและส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน ซึ่งไม่เพียงช่วยเพิ่มรายได้ แต่ยังสร้างความภาคภูมิใจและสืบสานวิถีชีวิตดั้งเดิม สมาชิกสูงอายุสมมุติกล่าวว่า “สูตรปลาร้าที่แม่เฒ่าสอนเราไม่ได้ใช้วัตถุดิบเสีย คนซื้อชอบเพราะรสดั้งเดิมและปลอดภัย” การบูรณาการทุนวัฒนธรรมเข้ากับเศรษฐกิจพอเพียงช่วยให้ชุมชนสามารถรักษารากฐานวัฒนธรรมพร้อมสร้างรายได้ที่เพียงพอและยั่งยืน

เมื่อชุมชนบ้านจอมพระนำทุนทั้ง 5 มิติมาบริหารจัดการอย่างบูรณาการ ผ่านกลไกการมีส่วนร่วม การแลกเปลี่ยนความรู้ และการสร้างความร่วมมือกับภาคส่วนต่าง ๆ เช่น อบต. มหาวิทยาลัย หน่วยงานรัฐ และภาคเอกชน จะเกิดผลลัพธ์เชิงเศรษฐกิจและสังคมอย่างเป็นรูปธรรม ได้แก่ ความมั่นคงทางอาชีพ รายได้ที่พอเพียง ความเข้มแข็งของกลุ่ม การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และการสร้างอัตลักษณ์ชุมชนที่แตกต่าง โมเดลนี้จึงสอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงทุกประการ คือ การพึ่งตนเอง การพัฒนาความรู้คู่คุณธรรม และการรักษาสมดุลระหว่างเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

กล่าวโดยสรุป การนำโมเดลการใช้ทุนชุมชนทั้ง 5 มิติมาปรับใช้ในชุมชนประมงพื้นบ้าน บ้านจอมพระ จะช่วยสร้างวิสาหกิจชุมชนที่เข้มแข็ง พึ่งพาตนเองได้ และสอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อย่างแท้จริง ทั้งยังช่วยสร้างฐานรากความยั่งยืนสำหรับคนรุ่นต่อไป ทั้งในด้านอาชีพ รายได้ สังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งทั้งหมดเกิดขึ้นจากความรู้ ความร่วมมือ และความภูมิใจในทรัพยากรและวัฒนธรรมของชุมชนเอง

อภิปรายผล

การพัฒนาชุมชนประมงพื้นบ้านบ้านจอมพระเพื่อต่อยอดทุนทางวัฒนธรรมและสร้างความยั่งยืน ด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม จำเป็นต้องอาศัยกรอบแนวคิด Community Capitals Framework (CCF) ซึ่งแบ่งทุนชุมชนออกเป็น 5 มิติ ได้แก่ ทุนมนุษย์ (Human Capital) ทุนสังคม (Social Capital) ทุนธรรมชาติ (Natural Capital) ทุนเศรษฐกิจ (Financial Capital) และทุนกายภาพ (Physical/ Infrastructure Capital) (Flora & Flora, 2013) การใช้โมเดลนี้สามารถช่วยให้การพัฒนาชุมชนมีมิติ รอบด้านและตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนได้อย่างสมดุล

อย่างไรก็ตาม การนำทุนชุมชนทั้ง 5 มิติมาใช้ในบริบทของบ้านจอมพระยังต้องเผชิญกับ ข้อจำกัด ด้านความรู้และความเข้าใจของชุมชน คนในชุมชนส่วนใหญ่ยังไม่ตระหนักถึงแนวคิดการพัฒนาชุมชน เชิงทุนหรือความสัมพันธ์ระหว่างทุนแต่ละมิติกับการสร้างความยั่งยืนของการดำรงชีพประมง การพัฒนา ที่เร่งรัดหรือใช้แนวทางทางทฤษฎีโดยตรงอาจไม่เกิดผล เนื่องจากชุมชนไม่สามารถเห็นความเชื่อมโยง หรือคุณค่าเชิงปฏิบัติของการเปลี่ยนแปลงได้ (Scoones, 1998)

เพื่อให้การพัฒนาเกิดผลอย่างแท้จริง จึงควรเริ่มจาก การสร้างความเข้าใจและความตระหนักรู้ (Awareness & Capacity Building) โดยใช้กิจกรรมที่เชื่อมโยงกับบริบทชีวิตประจำวัน เช่น การเวิร์กช็อป การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง และการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชน เพื่อให้คนในชุมชนเข้าใจว่าการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ทุนมนุษย์ และทุนสังคมอย่างมีระบบ สามารถสร้างรายได้และคุณภาพชีวิต ที่ยั่งยืนได้ (Chambers & Conway, 1992)

ต่อมา การสำรวจและวิเคราะห์ ทุนชุมชนทั้ง 5 มิติ เป็นขั้นตอนสำคัญ เพื่อระบุศักยภาพและ ข้อจำกัดของชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม ตัวอย่างเช่น ทุนมนุษย์สามารถพัฒนาได้จากการฝึกอบรมทักษะ การประมงอย่างยั่งยืนและการบันทึกภูมิปัญญาท้องถิ่น ทุนสังคมสามารถเสริมด้วยการสร้างกลุ่ม ความร่วมมือหรือสมาคมชาวประมง ทุนธรรมชาติต้องได้รับการฟื้นฟูและจัดการอย่างมีระบบ ทุนเศรษฐกิจต้องสร้างช่องทางรายได้และการออมอย่างมั่นคง ส่วนทุนกายภาพต้องพัฒนาโครงสร้าง พื้นฐานและอุปกรณ์ประมงที่เหมาะสม (Flora & Flora, 2013; Scoones, 1998)

แนวทางที่เหมาะสมคือการ พัฒนาผ่านกระบวนการเรียนรู้แบบลงมือทำ (Learning by Doing) โดยจัดกิจกรรมนำร่องที่ชุมชนมีส่วนร่วมเต็มที่ เช่น การทดลองจัดพื้นที่อนุรักษ์ปลา การพัฒนาผลิตภัณฑ์ ประมงเชิงวัฒนธรรม และการประเมินผลร่วมกับชุมชน การเรียนรู้แบบปฏิบัติช่วยให้เกิดความเข้าใจ เชิงประสบการณ์และค่อย ๆ สร้างความตระหนักรู้ในชุมชน โดยไม่สร้างแรงกดดันหรือความสับสนจาก แนวคิดเชิงทฤษฎีที่ซับซ้อน (Chambers, 1997)

สุดท้าย การสร้าง เครือข่ายสนับสนุนภายนอก ทั้งจากหน่วยงานท้องถิ่น มหาวิทยาลัย และองค์กรพัฒนาเอกชน เป็นสิ่งสำคัญเพื่อให้ชุมชนเข้าถึงความรู้ ทรัพยากร และเทคนิคในการจัดการทุนชุมชนได้อย่างต่อเนื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการวางแผนและตัดสินใจยังช่วยให้ผลลัพธ์ที่ได้สอดคล้องกับความต้องการและอัตลักษณ์ของชุมชน และลดความเสี่ยงของการถูกปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมหรือทรัพยากรไปในทิศทางที่ไม่ยั่งยืน (Flora & Flora, 2013; Scoones, 1998)

สรุปได้ว่า การใช้โมเดลทุนชุมชนทั้ง 5 มิติในการพัฒนาชุมชนประมงพื้นบ้านบ้านจอมพระควรดำเนินการแบบ ค่อยเป็นค่อยไป มีส่วนร่วม และเชื่อมโยงกับความต้องการพื้นฐานของชุมชน การออกแบบกิจกรรมพัฒนาอย่างมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากเครือข่ายภายนอกจะช่วยให้ชุมชนสามารถสร้างควมยั่งยืนตามแนวคิด Sustainable Livelihoods ได้อย่างแท้จริง โดยยังคงรักษาอัตลักษณ์และภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้

อย่างไรก็ตามการพัฒนาชุมชนประมงพื้นบ้านบ้านจอมพระโดยอาศัย ทุนชุมชนทั้ง 5 มิติ (Community Capitals Framework – CCF) เพื่อสร้างความยั่งยืนตามแนวคิด Sustainable Livelihoods สามารถวิเคราะห์ได้ว่ามีความสอดคล้องอย่างใกล้ชิดกับแนวคิดของ Flora & Flora (2013) ซึ่งเน้นให้ความสำคัญกับการระบุและใช้ประโยชน์จากทุนชุมชนในหลายมิติเพื่อพัฒนาชุมชนอย่างองค์รวมและยั่งยืน Flora & Flora (2013) และ Serrat, O. (2017) เสนอว่าชุมชนประกอบด้วย ทุน 7 มิติหลัก ได้แก่ ทุนมนุษย์ (Human Capital) ทุนสังคม (Social Capital) ทุนธรรมชาติ (Natural Capital) ทุนกายภาพ/โครงสร้าง (Physical Capital) ทุนการเงิน (Financial Capital) ทุนวัฒนธรรม (Cultural Capital) และทุนการเมือง/อำนาจ (Political Capital) ทั้งนี้ แต่ละมิติมีความสัมพันธ์และส่งเสริมซึ่งกันและกัน การพัฒนาชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพจึงต้องพิจารณาทุนแต่ละด้านร่วมกันและไม่แยกจากบริบทของชุมชน

กรณีของชุมชนประมงบ้านจอมพระ การใช้ทุนทั้ง 5 มิติตามที่กล่าวมา ได้แก่ ทุนมนุษย์ ทุนสังคม ทุนธรรมชาติ ทุนเศรษฐกิจ และทุนกายภาพ มีความสอดคล้องกับแนวคิดของ Flora & Flora อย่างชัดเจน ตัวอย่างเช่น ทุนมนุษย์ (Human Capital) การฝึกทักษะการประมงอย่างยั่งยืนและการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นสะท้อนถึงความสำคัญของความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ของคนในชุมชน ซึ่ง Flora & Flora ระบุว่าทุนมนุษย์เป็นพื้นฐานสำคัญที่จะช่วยให้ชุมชนสามารถใช้ทุนอื่น ๆ ได้อย่างเต็มศักยภาพ ทุนสังคม (Social Capital) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างชาวประมง การจัดตั้งสมาคมหรือกลุ่มความร่วมมือ เป็นตัวอย่างของการเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือภายในชุมชน ซึ่ง Flora & Flora เน้นว่าทุนสังคมเป็นปัจจัยสำคัญในการรวมพลังชุมชนและสร้างความสามารถในการแก้ปัญหาร่วมกัน ทุนธรรมชาติ (Natural Capital) การจัดการทรัพยากรน้ำและทรัพยากรประมงอย่างยั่งยืนสะท้อนความเข้าใจเรื่องความสำคัญของทุนธรรมชาติ ซึ่ง Flora & Flora ชี้ว่าชุมชนที่เข้าใจและรักษาทุนธรรมชาติมีโอกาสสร้างความยั่งยืนทางเศรษฐกิจและสังคม และทุนเศรษฐกิจและทุนกายภาพ (Financial & Physical Capital) การจัดการรายได้ การออม และการพัฒนาอุปกรณ์ประมงพื้นฐาน เป็นตัวอย่างของการใช้ทุนเศรษฐกิจและกายภาพสนับสนุนการพัฒนาชุมชนให้เกิดผลทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Flora & Flora ที่เน้นการบูรณาการทุนต่าง ๆ เพื่อสร้างระบบนิเวศของชุมชนที่เข้มแข็ง

นอกจากนี้ กระบวนการ สร้างความเข้าใจและการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการพัฒนาทุนทั้ง 5 มิติ ยังสะท้อนแนวคิดของ Flora & Flora ที่เน้นว่าชุมชนต้องมีบทบาทเป็นศูนย์กลางในการกำหนดและ ใช้ทุนของตนเอง การตัดสินใจโดยชุมชนและการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง (Learning by Doing) เป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้ทุนทุกมิติทำงานร่วมกันและเกิดผลลัพธ์ที่ยั่งยืน

สรุปได้ว่า แนวคิดการนำทุนชุมชนทั้ง 5 มิติมาพัฒนาชุมชนประมงพื้นบ้านบ้านจอมพระนั้น สอดคล้องกับหลักการของ Flora & Flora อย่างเป็นระบบ ทั้งในแง่ของการใช้ทุนหลากหลายมิติ การสร้างความเชื่อมโยงระหว่างทุน และการเน้นบทบาทของชุมชนในการตัดสินใจและพัฒนาอย่างยั่งยืน กระบวนการนี้จึงไม่เพียงแต่ตอบสนองต่อความต้องการพื้นฐานของชุมชน แต่ยังช่วยสร้างรากฐานของการ พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่มั่นคงและต่อเนื่อง

ตารางที่ 2 ตารางวิเคราะห์เชิงลึกที่เปรียบเทียบ ทุนชุมชนทั้ง 5 มิติของบ้านจอมพระ กับ ทุน 7 มิติของ Flora & Flora (2013) and Serrat, O. (2017)

มิติทุนชุมชน (บ้านจอมพระ)	ทุนชุมชนที่สอดคล้องใน Flora & Flora (2013)	การวิเคราะห์เชิงลึก/ความสัมพันธ์
ทุนมนุษย์ (Human Capital)	Human Capital	ทั้งสองแนวคิดให้ความสำคัญกับความรู้ ทักษะ และ ประสบการณ์ของคนในชุมชน บ้านจอมพระ เน้นการฝึก ทักษะประมงอย่างยั่งยืน การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น Flora & Flora ขยายความโดยรวมถึงสุขภาพ ความรู้ เชิงวิชาชีพ และความสามารถในการปรับตัว ซึ่งสนับสนุน การใช้ทุนอื่น ๆ ให้เกิดประสิทธิภาพ
ทุนสังคม (Social Capital)	Social Capital	ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกชุมชนและเครือข่ายความ ร่วมมือเป็นหัวใจของทั้งสองกรอบ บ้านจอมพระมีการ จัดตั้งกลุ่มชาวประมงหรือสมาคมชุมชน Flora & Flora เชื่อว่าทุนสังคมนำมาซึ่งความเชื่อถือ (trust) และการมี ส่วนร่วมทางสังคม ซึ่งช่วยสร้างความร่วมมือและ แก้ไขปัญหาด้วยกันอย่างยั่งยืน
ทุนธรรมชาติ (Natural Capital)	Natural Capital	บ้านจอมพระเน้นการอนุรักษ์และจัดการทรัพยากรน้ำ และสัตว์น้ำ Flora & Flora ขยายแนวคิดให้รวมถึง คุณภาพสิ่งแวดล้อมและความสามารถในการใช้ประโยชน์ จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างต่อเนื่อง ทั้งสองกรอบ เห็นตรงกันว่าการรักษาทุนธรรมชาติเป็นพื้นฐาน สำคัญของความยั่งยืนและความมั่นคงทางเศรษฐกิจ

ตารางที่ 2 ตารางวิเคราะห์เชิงลึกที่เปรียบเทียบ ทุนชุมชนทั้ง 5 มิติของบ้านจอมพระ กับ ทุน 7 มิติของ Flora & Flora (2013) and Serrat, O. (2017) (ต่อ)

มิติทุนชุมชน (บ้านจอมพระ)	ทุนชุมชนที่สอดคล้องใน Flora & Flora (2013)	การวิเคราะห์เชิงลึก/ความสัมพันธ์
ทุนเศรษฐกิจ (Financial Capital)**	Financial Capital	การสร้างรายได้ การออม และการเข้าถึงแหล่งเงินทุน บ้านจอมพระมีการจัดการรายได้จากประมงและผลิตภัณฑชุมชน Flora & Flora เน้นว่าทุนเศรษฐกิจช่วยให้ชุมชนสามารถลงทุนในทุนอื่นๆ เช่น การศึกษาและโครงสร้างพื้นฐาน ทำให้ระบบเศรษฐกิจของชุมชนมั่นคงขึ้น
ทุนกายภาพ (Physical/Infrastr ucture Capital	Physical Capital	บ้านจอมพระพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก อุปกรณ์ประมง และโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็น Flora & Flora ให้ความสำคัญกับโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกที่สนับสนุนการดำเนินชีวิตและกิจกรรมเศรษฐกิจ การพัฒนาทุนกายภาพ จึงช่วยให้ทุนอื่น ๆ ทำงานได้เต็มศักยภาพ
	Cultural Capital	Flora & Flora เพิ่มมิติทุนวัฒนธรรม ซึ่งบ้านจอมพระยังไม่ได้รวมไว้อย่างเป็นระบบ แต่ทุนวัฒนธรรมเช่นประเพณี การประมง การละเล่นพื้นบ้าน และภูมิปัญญาท้องถิ่นสามารถบูรณาการเข้ากับทุนอื่น เช่น การพัฒนาผลิตภัณฑ์ประมงเชิงวัฒนธรรม เพื่อสร้างรายได้และรักษาอัตลักษณ์ชุมชน
	Political/Power Capital	บ้านจอมพระยังไม่ได้วางแผนการใช้ทุนการเมืองอย่างเป็นระบบ Flora & Flora ชี้ว่าการเข้าถึงอำนาจและการมีบทบาทในการตัดสินใจช่วยให้ชุมชนสามารถกำหนดทิศทาง การพัฒนาและควบคุมการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน การบูรณาการทุนนี้จะเสริมความเข้มแข็งของทุนอื่น ๆ ทั้ง 5 มิติ

จากตารางที่ 2 จะเห็นว่าทุนชุมชนทั้ง 5 มิติของบ้านจอมพระครอบคลุมหลักสำคัญของ Flora & Flora ในด้าน Human, Social, Natural, Financial, Physical Capital ได้เป็นอย่างดี แต่ยังขาด Cultural Capital และ Political/Power Capital ซึ่งเป็นมิติสำคัญที่ช่วยสร้างความยั่งยืนเชิงระบบ การบูรณาการทุนวัฒนธรรมจะช่วยให้ภูมิปัญญาและอัตลักษณ์ของชุมชนไม่ถูกละเลย และการสร้างบทบาททางการเมือง/อำนาจจะช่วยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และกำหนดทิศทางการพัฒนาที่ยั่งยืนได้จริง

การวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบนี้ชี้ให้เห็นว่าหากบ้านจอมพระสามารถ ขยายทุนทั้ง 5 มิติให้ครอบคลุม Cultural และ Political Capital จะสามารถสร้างชุมชนประมงที่เข้มแข็ง มีความสามารถในการจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน และพร้อมต่อการพัฒนาต่อยอดเชิงเศรษฐกิจและวัฒนธรรมได้อย่างสมดุล ดังรูปที่ 2 แสดงความสัมพันธ์ในการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน

รูปที่ 2 แสดงความสัมพันธ์ในการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน

ที่มา: ปรับปรุงจากกรอบแนวคิดของ Flora & Flora (2013) และ Flora, Cornelia & Bregendahl, Corry (2012) โดยศิริวุฒิ วรณทอง

การเปลี่ยนแปลงของชุมชนประมงพื้นบ้านจอมพระภายใต้การใช้ทุนชุมชน 7 มิติ และความเป็นไปได้ในการลดความเหลื่อมล้ำความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ การดำเนินงานพัฒนาชุมชนประมงพื้นบ้าน บ้านจอมพระ ตามแนวทางที่วางไว้ผ่านกรอบการใช้ "ทุนชุมชน 7 มิติ" (Community Capitals Framework: CCF) Flora, Cornelia & Bregendahl, Corry (2012) จะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างในชุมชนอย่างมีนัยสำคัญ ไม่เพียงแต่ยกระดับคุณภาพชีวิตหรือประสิทธิภาพการประกอบอาชีพประมงเท่านั้น แต่ยังเปิดโอกาสให้เกิดความเสมอภาคในการเข้าถึงทรัพยากรความร่วมมือ และผลประโยชน์ของสมาชิกทุกกลุ่มในชุมชน (Flora & Flora 2013) การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวสามารถวิเคราะห์ได้ในหลายมิติ ดังต่อไปนี้

1. การสร้างดุลยภาพใหม่ของทุนชุมชนและการลดช่องว่างระหว่างกลุ่มเมื่อชุมชนบ้านจอมพระ เริ่มดำเนินงานตามแผนพัฒนาโดยใช้ทุนชุมชน 7 มิติ ประกอบด้วยทุนมนุษย์ ทุนสังคม ทุนกายภาพ ทุนการเงิน ทุนธรรมชาติ ทุนวัฒนธรรม และทุนอำนาจจะทำให้เกิดโครงสร้างความเสมอภาคมากขึ้น เนื่องจากการจัดการแบบมีส่วนร่วมช่วยเปิดพื้นที่ให้ทุกกลุ่มได้รับสิทธิในการแสดงความคิดเห็นและการเข้าถึงทรัพยากร โดยเฉพาะกลุ่มชายขอบ เช่น ผู้สูงอายุ ผู้หญิง หรือครัวเรือนรายได้น้อย Flora & Flora (2013) อธิบายว่าการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืนเกิดขึ้นเมื่อทุนหลายมิติเกิดการเสริมแรงกัน (spiraling-up effects) การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมจึงช่วยให้กลุ่มที่เคยถูกกีดกันได้รับโอกาสในการใช้ความรู้ ฝีมือ และทรัพยากรของตนเอง ส่งผลต่อการลดความเหลื่อมล้ำเชิงโครงสร้างในระยะยาว

2. การลดความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ด้วยการบริหารทรัพยากรร่วมแบบโปร่งใส ประเด็นความขัดแย้งในชุมชนประมงมักมีรากฐานจากการเข้าถึงทรัพยากรอย่างไม่เท่าเทียม เช่น แหล่งทำประมง เขตแดนพื้นที่น้ำ การใช้เครื่องมือ และผลประโยชน์จากการขายผลผลิต การใช้กระบวนการจัดการแบบมีส่วนร่วม (participatory governance) จะทำให้เกิด “กติกากลาง” ที่ทุกคนยอมรับร่วมกัน ซึ่งช่วยลดความไม่ไว้วางใจและลดแรงปะทะของผลประโยชน์ระหว่างกลุ่ม

งานของ Ostrom (1990) ชี้ว่าทรัพยากรส่วนรวม (Common-pool Resources) จะถูกใช้ได้ อย่างยั่งยืนเมื่อชุมชนมีกลไกกำกับดูแลร่วมกัน เช่น

- การกำหนดเขตพื้นที่ทำประมง
- การแบ่งปันผลประโยชน์ตามส่วนร่วม
- การจัดเวรยามดูแลทรัพยากรน้ำ
- การควบคุมการใช้เครื่องมือจับปลาที่เป็นธรรม

เมื่อชุมชนจอมพระ ดำเนินงานตามโมเดลนี้อย่างจริงจัง จะสามารถลดความขัดแย้งเชิงผลประโยชน์ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. การเพิ่มศักยภาพทางเศรษฐกิจและลดความเหลื่อมล้ำรายได้ การลงทุนในทุนมนุษย์ เช่น การอบรมทักษะการแปรรูปสัตว์น้ำ การบริหารจัดการกลุ่ม หรือการพัฒนามาตรฐานผลิตภัณฑ์ จะทำให้ ครัวเรือนรายได้น้อยมีโอกาสสร้างรายได้มากขึ้น ตรงกับแนวคิดของ Sustainable Livelihoods (Chambers & Conway 1992) ที่ชี้ว่า “ความมั่นคงในการดำรงชีพ” เกิดขึ้นเมื่อคนสามารถขยายทางเลือกทางอาชีพ นอกจากนี้ การสร้างเครือข่ายตลาด การจัดตั้งสหกรณ์ประมง หรือการผลิตสินค้ามูลค่าเพิ่ม เช่น ปลาแห้ง ปลาเค็ม บ่อปลาอินทรี จะทำให้รายได้ของชุมชนมีความกระจายมากขึ้น และลดการพึ่งพาพ่อค้าคนกลางซึ่งเป็นต้นตอของความเหลื่อมล้ำในหลายพื้นที่

4. การสร้างความเป็นเจ้าของร่วมและความเข้มแข็งของทุนสังคม ทุนสังคม (Social Capital) เป็นหัวใจหลักในการลดความขัดแย้ง เนื่องจากความไว้วางใจและความสามัคคีจะนำไปสู่ “ความสงบภายในชุมชน” เมื่อชุมชนจอมพระสร้างกลไกประชุมสาธารณะ เวทีเรียนรู้ และการมีส่วนร่วมตลอดกระบวนการ จะทำให้สมาชิกทุกคนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วม (collective ownership) Flora & Flora (2013) เน้นว่าทุนสังคมที่ดีสามารถทำให้ผู้อื่น ๆ เช่น ทุนธรรมชาติ ทุนการเงิน และ

ทุนกายภาพ พัฒนาไปในทิศทางที่ยั่งยืนและเท่าเทียมมากขึ้น การร่วมคิด-ร่วมทำ-ร่วมรับผิดชอบ ทำให้การแก้ปัญหาเกิดขึ้นบนฐานความยอมรับร่วมกัน ไม่ใช่การบังคับจากกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง

5. ความเป็นไปได้ในการลดความเหลื่อมล้ำและความขัดแย้งในระยะยาว

เมื่อชุมชนประมงบ้านจอมพระ ดำเนินการตามแผนพัฒนาโดยมุ่งใช้ทุนชุมชนทั้ง 7 มิติ อย่างสอดคล้องประสาน จะเกิดผลเชิงบวกดังนี้

1. ความเหลื่อมล้ำลดลงเพราะเกิดการกระจายโอกาส การเข้าถึงทรัพยากร และการรับรู้ข้อมูล อย่างเท่าเทียม

2. ความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ลดลง จากกติกาที่สร้างร่วมกันและการกำกับดูแลแบบประชาชน มีส่วนร่วม

3. ความมั่นคงทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น จากการพัฒนาห่วงโซ่คุณค่าและมูลค่าเพิ่มของสินค้าชุมชน

4. ความเข้มแข็งของทุนสังคมและความไว้วางใจ ทำให้การตัดสินใจเกิดจากความเห็นพ้องของคน ทั้งชุมชน

5. ความยั่งยืนเชิงระบบของทรัพยากรน้ำและสิ่งแวดล้อม ช่วยให้ชุมชนมีแหล่งทำกินอย่างต่อเนื่องรุ่นต่อรุ่น

กล่าวโดยรวม โมเดลทุนชุมชนและการพัฒนาตามแนวคิด Livelihoods จะช่วยให้ชุมชนประมง บ้านบ้านจอมพระ เคลื่อนตัวจาก “ชุมชนที่ไม่รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง” ไปสู่ “ชุมชนแห่งการเรียนรู้ และการจัดการตนเอง” ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการลดความเหลื่อมล้ำและความขัดแย้งอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาที่ชี้ให้เห็นถึงศักยภาพของทุนชุมชนในด้านต่าง ๆ ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้าง อาชีพ วิสาหกิจชุมชน และความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจในระดับฐานรากนั้น ทำให้เกิดข้อเสนอแนะใน สองระดับ คือ ระดับเชิงวิชาการและเชิงนโยบาย เพื่อส่งเสริมให้แนวทางการจัดการทุนชุมชนสามารถพัฒนา และขยายผลได้อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะสำหรับชุมชน

การพัฒนาชุมชนประมงบ้านบ้านจอมพระให้เข้มแข็งและยั่งยืนจำเป็นต้องเริ่มจาก “การจัดการ ทุนชุมชน” อย่างเป็นระบบ โดยบูรณาการแนวคิด Livelihoods ซึ่งเน้นความมั่นคงในการดำรงชีวิต และกรอบ Community Capitals Framework ของ Flora & Flora ที่มองทุนชุมชนเป็นโครงสร้าง เชื่อมโยงกันหลายมิติ ทั้งสองแนวคิดต่างชี้ให้เห็นว่าความสำเร็จของการพัฒนาไม่ได้ขึ้นกับทรัพยากรเพียง ประเภทเดียว แต่เกิดจากความสามารถของชุมชนในการใช้ทุนที่มีอยู่ทั้งหมดให้ทำงานเสริมพลังซึ่งกันและกัน

ประการแรก ชุมชนต้องเสริมสร้าง ทุนมนุษย์ ผ่านการพัฒนาความรู้ด้านการจัดการประมง การแปรรูปสินค้า และการทำแผนชุมชน การมีทักษะที่เหมาะสมจะช่วยให้ครัวเรือนสามารถปรับตัวต่อภาวะ ความเสี่ยง เพิ่มโอกาสทางอาชีพ และลดการพึ่งพาคนกลาง ประการที่สอง การฟื้นฟู ทุนสังคม ถือเป็นหัวใจ

สำคัญ เพราะปัญหาความไม่ไว้วางใจและความขัดแย้งภายในทำให้การจัดการประมงไร้ประสิทธิภาพ การสร้างกติกากลาง กลไกประชาคม และเวทีสื่อสารจะช่วยให้ชุมชนกลับมาร่วมมือกันอย่างเข้มแข็ง

ในด้าน ทูทรีพยากรธรรมชาติ ชุมชนต้องจัดทำเขตอนุรักษ์ กำหนดฤดูจับปลา และใช้เครื่องมือประมงที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม การจัดการเช่นนี้ไม่เพียงคุ้มครองระบบนิเวศ แต่ยังเพิ่มผลผลิตในระยะยาว อีกทั้งการต่อยอด ทูทรีวัฒนธรรม เช่น ภูมิปัญญาประมงและอาหารพื้นถิ่น สามารถสร้างอัตลักษณ์และรายได้ใหม่ผ่านการท่องเที่ยวชุมชน สุดท่าย การเสริม ทูทรีเศรษฐกิจและโครงสร้างพื้นฐาน เช่น กองทุนชุมชน และศูนย์แปรรูปมาตรฐาน จะช่วยให้ชุมชนมีอำนาจต่อรองและเพิ่มมูลค่าสินค้าได้มากขึ้น

กล่าวโดยสรุป การจัดการทุนชุมชนแบบบูรณาการตามแนวคิด Livelihoods และ Flora & Flora จะช่วยให้บ้านจอมพระลดความเหลื่อมล้ำ ลดความขัดแย้งภายใน เพิ่มความมั่นคงทางรายได้ และก้าวสู่การพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืนในระยะยาว

ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

การพัฒนาชุมชนประมงพื้นบ้านบ้านจอมพระให้ก้าวสู่ความยั่งยืนจำเป็นต้องเริ่มจากการเข้าใจ “ทุนชุมชน” ที่มีอยู่แล้วในพื้นที่ และจัดการทุนเหล่านั้นอย่างเป็นระบบตามกรอบ Livelihoods และแนวคิด ทุนชุมชนของ Flora & Flora (2008) ซึ่งมองทุนแต่ละมิติเป็นระบบนิเวศทางสังคมที่ส่งผลต่อความมั่นคงในการดำรงชีพ การประเมินทุนที่มีอยู่ในชุมชนพบว่า แม้บ้านจอมพระจะมีศักยภาพด้านทรัพยากรน้ำ ภูมิปัญญาการประมง และความสัมพันธ์แบบเครือญาติ แต่กลับขาดการตระหนักรู้ถึงคุณค่าของทุนเหล่านี้ ทำให้ไม่สามารถใช้ประโยชน์ได้เต็มศักยภาพ ส่งผลให้เกิดปัญหาความขัดแย้ง ความเหลื่อมล้ำ และการใช้ทรัพยากรที่ไม่สมดุล

ในมุมมองของ Livelihoods ทุนมนุษย์เป็นฐานสำคัญของความเข้มแข็งของชุมชน จึงควรได้รับการพัฒนาผ่านการเพิ่มความรู้ด้านทรัพยากร การทำประมงที่ยั่งยืน และทักษะการบริหารจัดการทุนชุมชน ขณะเดียวกัน ทุนสังคมต้องได้รับการฟื้นฟูผ่านการสร้างเวทีประชาคม กติกาการใช้ทรัพยากร การแบ่งปันผลประโยชน์อย่างเท่าเทียม และการสร้างความไว้วางใจระหว่างกลุ่มต่าง ๆ เมื่อทุนสังคมเข้มแข็ง สามารถขับเคลื่อนทุนอื่นให้เกิดการพัฒนาได้อย่างเป็นระบบตามหลักของ Flora & Flora

ทูทรีวัฒนธรรม เช่น ภูมิปัญญาการจับปลา ประเพณีเกี่ยวกับแม่น้ำ และเรื่องเล่าชุมชน สามารถพัฒนาเป็นทุนเศรษฐกิจผ่านกิจกรรมเรียนรู้หรือการแปรรูปสินค้า ส่วนทูทรีพยากรธรรมชาติจำเป็นต้องได้รับการจัดการแบบมีส่วนร่วม เช่น การกำหนดเขตอนุรักษ์พันธุ์ปลา การฟื้นฟูแหล่งน้ำ และการเฝ้าระวังร่วมกัน สิ่งเหล่านี้เมื่อเชื่อมโยงกับทุนเศรษฐกิจ จะทำให้ชุมชนมีทางเลือกในการสร้างรายได้ที่หลากหลาย และลดความเสี่ยงจากการพึ่งพาทรัพยากรเพียงด้านเดียว

กล่าวโดยสรุป การจัดการทุนชุมชนตามกรอบ Livelihoods และ Flora & Flora สามารถยกระดับศักยภาพบ้านจอมพระให้ก้าวสู่ความยั่งยืน โดยสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ลดความเหลื่อมล้ำ และเสริมความเข้มแข็งของชุมชนบนฐานทุนที่มีอยู่จริง

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การพัฒนาชุมชนประมงพื้นบ้านบ้านจอมพระให้มีความยั่งยืนจำเป็นต้องตั้งอยู่บนการเสริมสร้างและบูรณาการ “ทุนชุมชน” ตามกรอบแนวคิด Livelihood Capital ของ Flora & Flora ซึ่งประกอบด้วยทุนมนุษย์ ทุนสังคม ทุนกายภาพ ทุนธรรมชาติ ทุนการเงิน และทุนวัฒนธรรม การประเมินศักยภาพและช่องว่างของทุนเหล่านี้สามารถนำไปสู่ข้อเสนอเชิงนโยบายที่ชัดเจนและสอดคล้องกับบริบทชุมชนได้ดังนี้

ประการแรก นโยบายเสริมสร้างทุนมนุษย์ ควรมุ่งพัฒนาทักษะด้านการจัดการประมงสมัยใหม่ การอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ และทักษะการตลาดออนไลน์สำหรับผลิตภัณฑ์ประมงพื้นบ้าน เพื่อให้ชาวประมงสามารถปรับตัวต่อความเปลี่ยนแปลงทั้งด้านเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ควบคู่กับการสร้างเวทีแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างรุ่นเพื่อสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น

ประการที่สอง นโยบายพัฒนาทุนสังคม ควรสนับสนุนการจัดตั้งกลุ่มประมงหรือสหกรณ์ที่มีระบบการบริหารจัดการโปร่งใส เพื่อเพิ่มพลังต่อรอง การแบ่งปันทรัพยากร และสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายภายในและภายนอกชุมชน รวมถึงการเชื่อมโยงกับสถาบันการศึกษา อปท. และองค์กรสิ่งแวดล้อม

ประการที่สาม นโยบายจัดการทุนธรรมชาติและกายภาพ ควรเน้นการฟื้นฟูแหล่งน้ำ การควบคุมการใช้เครื่องมือประมงที่ทำลายระบบนิเวศ และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่เหมาะสม เช่น ท่าเรือขนาดเล็ก พื้นที่แปรรูป และศูนย์เรียนรู้ประมงยั่งยืน เพื่อเสริมความมั่นคงด้านอาชีพในระยะยาว

ท้ายที่สุด นโยบายเพิ่มทุนการเงินและคุณค่าทางวัฒนธรรม จำเป็นต้องส่งเสริมตลาดผลิตภัณฑ์ชุมชนโดยสร้างแบรนด์ที่สะท้อนอัตลักษณ์ประมงพื้นบ้าน จัดทำกองทุนหมุนเวียนเพื่อสนับสนุนกิจกรรมอนุรักษ์ และส่งเสริมเทศกาลหรือกิจกรรมเชิงวัฒนธรรมที่สร้างมูลค่าทางสังคมและเศรษฐกิจควบคู่กัน

แนวนโยบายทั้งหมดนี้หากดำเนินการอย่างต่อเนื่องและมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน จะเป็นรากฐานสำคัญในการขับเคลื่อนชุมชนประมงพื้นบ้านบ้านจอมพระสู่ความยั่งยืนทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างแท้จริง

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยความร่วมมือจากหลายภาคส่วน ผู้วิจัยขอขอบคุณขอขอบคุณมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ โดยเฉพาะสาขาวิชาประวัติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ที่มอบโอกาสและสนับสนุนด้านวิชาการ คำแนะนำ และกำลังใจอันมีคุณค่าตลอดการทำวิจัย

ผู้วิจัยขอขอบคุณผู้นำชุมชน กลุ่มอาชีพ และสมาชิกวิสาหกิจชุมชนบ้านจอมพระ ตำบลบึงบูรพ์ อำเภอบึงบูรพ์ จังหวัดศรีสะเกษ ที่ให้ข้อมูลอย่างจริงใจ เปิดพื้นที่ให้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง และให้การต้อนรับอย่างอบอุ่น ความร่วมมือของทุกท่านคือหัวใจสำคัญในการทำความเข้าใจทุนชุมชนทั้ง 5 มิติอย่างลึกซึ้ง นอกจากนี้ ขอขอบคุณครอบครัวและเพื่อนร่วมงานที่เป็นกำลังใจและพลังสนับสนุนตลอดระยะเวลาการศึกษา ทำให้งานวิจัยชิ้นนี้บรรลุตามเป้าหมาย

ผู้วิจัยขอยืนยันว่าข้อค้นพบทั้งหมดเกิดจากความตั้งใจจริง และคาดหวังว่าจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชนและสังคมในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- โตม กองพล (นามสมมุติ). (2567, 15 กุมภาพันธ์). สัมภาษณ์ ณ ศาลาริมห้วยทับทัน บ้านจอมพระ ตำบลบึงบูรพ์ จังหวัดศรีสะเกษ.
- ใบ ใจสบาย (นามสมมุติ). (2567, 15 กุมภาพันธ์). สัมภาษณ์ ณ ศาลาริมห้วยทับทัน บ้านจอมพระ ตำบลบึงบูรพ์ จังหวัดศรีสะเกษ.
- ประมวล เกิดจอมพระ (นามสมมุติ). (2567, 15 กุมภาพันธ์). สัมภาษณ์ ณ ศาลาริมห้วยทับทัน บ้านจอมพระ ตำบลบึงบูรพ์ จังหวัดศรีสะเกษ.
- อุดร เกียรติจอมพระ (นามสมมุติ). (2567, 15 กุมภาพันธ์). สัมภาษณ์ ณ ศาลาริมห้วยทับทัน บ้านจอมพระ ตำบลบึงบูรพ์ จังหวัดศรีสะเกษ.
- สายไหม โตจอมพระ (นามสมมุติ). (2567, 15 กุมภาพันธ์). สัมภาษณ์ ณ ศาลาริมห้วยทับทัน บ้านจอมพระ ตำบลบึงบูรพ์ จังหวัดศรีสะเกษ.
- Chambers, R. (1997). *Whose reality counts? Putting the first last*. Intermediate Technology Publications. [https://doi.org/10.1016/S0305-750X\(97\)10001-8](https://doi.org/10.1016/S0305-750X(97)10001-8)
- Chambers, R., & Conway, G. (1992). *Sustainable rural livelihoods: Practical concepts for the 21st century* (IDS Discussion Paper No. 296). Institute of Development Studies.
- Flora, C. B., & Bregendahl, C. (2012). Collaborative community-supported agriculture: Balancing community capitals for producers and consumers. *International Journal of Sociology of Agriculture and Food*, 19(3), 329–346.
- Flora, C. B., & Flora, J. L. (2004). *Rural communities: Legacy and change* (2nd ed.). Westview Press. <https://doi.org/10.4324/9780429494697>
- Flora, C. B., & Flora, J. L. (2008). *Rural Communities: Legacy and Change* (3rd ed.). Westview Press.
- Flora, C. B., & Flora, J. L. (2013). *Rural communities: Legacy and change* (5th ed.). Westview Press.
- Ostrom, E. (1990). *Governing the commons: The evolution of institutions for collective action*. Cambridge University Press.
- Scoones, I. (1998). *Sustainable rural livelihoods: A framework for analysis* (IDS Working Paper No. 72). Institute of Development Studies.
- Serrat, O. (2017). The sustainable livelihoods approach. In *Knowledge solutions: Tools, methods, and approaches to drive organizational performance* (pp. 21–26). Springer. https://doi.org/10.1007/978-981-10-0983-9_5

พลังชุมชนกับการจัดการน้ำระบบชลประทานเพื่อการเกษตร สถานีสูบน้ำ RSP12

ตำบลเปือาะ อำเภอบึงบูรพ์ จังหวัดศรีสะเกษ

Community empowerment and the Management of Irrigation Water

for Agricultural Activities in the Service Area of RSP12

Pio Sub-district, Bungboon District, Sisaket Province

เอกพงษ์ วงศ์คำจันทร์^{1*}

Akepong Wongkamjan^{1*}

¹วิทยาลัยกฎหมายและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

¹ College of Law and Government, Sisaket Rajabhat University

*Corresponding Author E-mail: akepong_wongkamjan@gmail.com

Received: August 29, 2025

Revised: December 9, 2025

Accepted: December 15, 2025

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาพลังชุมชนในบริหารจัดการน้ำระบบชลประทานเพื่อการเกษตร และ 2) ศึกษากระบวนการจัดสรรการใช้ระบบชลประทานให้เกิดประสิทธิภาพ โดยเก็บข้อมูลสภาพชุมชนก่อนเข้ามาจัดตั้งสถานีสูบน้ำ RSP12 โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษามูลล้าง การใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการเกษตร เก็บข้อมูลภาคสนาม (Field works) สำรวจพื้นที่จริง เพื่อศึกษาสภาพทั่วไป ของพื้นที่ชุมชนที่เป็นเขตส่งน้ำของตลอดช่วงคลองส่งน้ำ ร่วมกับการสังเกตพฤติกรรมการใช้ตลอดฤดูกาล ผู้วิจัยสังเกตพฤติกรรมการสร้างพลังชุมชนของสมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรม การสนทนากลุ่มย่อย (Focus groups) กับผู้เป็นกุญแจสู่ความรู้ (Key informants) โดยนำข้อมูลจัดเวทีสนทนากลุ่มย่อย แยกเป็นสองกลุ่มคือ คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ และ สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ เพื่อตรวจสอบและยืนยันตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลร่วมกัน โดยใช้แนวคำถามสำหรับกลุ่มสนทนา ซึ่งเป็นลักษณะการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างโดยแยกเป็นข้อมูลภายใต้หลักการมีส่วนร่วม

ผลการวิจัยพบว่า

1. พลังชุมชนสามารถดำเนินการสู่เป้าหมายการจัดการใช้น้ำเพื่อการเกษตร ซึ่งถือได้ว่าความสำเร็จดังกล่าวเริ่มจากการร่วมกันเสียสละที่ดินเพื่อให้สามารถขุดคลองขอยให้ได้ครอบคลุมพื้นที่ของตนเอง และพื้นที่ข้างเคียง โดยชาวบ้านได้จัดประชุมหลายครั้งแต่ทุกครั้งจะให้ผู้ที่อาวุโสของชุมชน ที่เป็นญาติผู้ใหญ่ที่เจ้าของที่เคารพนับถือได้ช่วยพูดคุยให้เห็นความสำคัญ และประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นเป็นการสร้างมูลค่าที่ดินของตนเองได้ โดยใช้หลักภูมิความรู้ในอดีตอธิบายถึงความเป็นมาของชุมชนให้รับทราบถึงรากเหง้าของชุมชนที่ฝ่าฟันกับปัญหาภัยแล้งในอดีต มาเป็นประเด็นการพูดคุยและการแสดงความคิดเห็นซ้ำ ๆ ทำให้เกิดคล้อยตามและเริ่มรวมตัวกันของชุมชนที่เข้มแข็ง

2. กระบวนการในการจัดสรรการใช้ระบบชลประทาน มีประสิทธิภาพ ตามความสำคัญทั้งการอุปโภคบริโภค และเพื่อการเกษตรโดยหลักความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ โดยการจัดตั้งคณะกรรมการกลุ่มส่งเสริมการนำเทคโนโลยีมาใช้แก้ปัญหาความขัดแย้งเรื่องการใช้น้ำด้านการชลประทาน และนำเทคโนโลยีมาช่วยในการผลิต เพื่อช่วยลดต้นทุนการใช้น้ำและให้ทันเวลาในการเก็บผลผลิต

คำสำคัญ: พลังชุมชน, การจัดการน้ำระบบ, ชลประทาน, ผู้อาวุโสของชุมชน

Abstract

This research aims to 1) study community power to manage water in irrigation systems for agricultural activities; and 2) study the process of allocation of water usage in the irrigation system to be effective by collecting data on community conditions before setting up RSP12 pumping station under Lower Moon River Water Supply and Maintenance Project; data of agricultural land use; field works; and surveying the actual area to study the general condition of the community area that is the water delivery zone of the canal together with the observation of water usage behavior throughout the season. The author observed community empowerment behaviors of members who participating in the focus group and key informant by organizing a small group forum and divided members into two groups such as water user group committee and water user group. This is to check and verify the validity of the data by using the discussion group questionnaires - semi-structured interviews with separating data under the principle of participation.

The author found that

1. community power can work towards the goal of water management for agricultural activities which can be considered such success starting from jointly donating land to be able to dig canals to cover their own areas and neighboring areas the villagers held several meetings, each session was given to senior relatives of residents to explain land owners to understand the importance and the benefits that will increase the worth of their own land by using the knowledge of the past to explain the history of the community to know the roots of the community that has endured drought problems in the past as the point of discussion and repetition of opinions that led to reconciliation and began to unite a strong community.

2. the group process in allocating the use of water for the irrigation system which was effective in terms of both consumption and agricultural activities by establishing a committee to promote the introduction of irrigation technology into cultivation including reducing production costs and solving water resource conflicts.

Keywords: Community Power, Management of Irrigation Water, senior relatives of residents

บทนำ

น้ำเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างจำกัด ทิศทางการบริหารจัดการน้ำชลประทานจึงมุ่งไปที่การเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ประโยชน์จากน้ำชลประทานที่ได้รับการพัฒนาแล้วด้วยยุทธศาสตร์การพัฒนาอย่างยั่งยืน เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการชลประทานด้วยเทคโนโลยีที่เหมาะสม เพื่อเพิ่มคุณค่าของน้ำชลประทานโดยมีขบวนการที่สำคัญที่สุดคือการส่งเสริมให้เกษตรกรผู้ใช้น้ำมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำชลประทานอย่างจริงจัง กรมชลประทานได้ปรับเปลี่ยนแนวทางการบริหารจัดการน้ำให้สอดคล้องกับสถานการณ์และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน โดยเปิดโอกาสให้ประชาชน เกษตรกร รวมไปถึงกลุ่มผู้ใช้น้ำเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำมากขึ้น การบริหารจัดการน้ำต้องตั้งอยู่บนหลักการสำคัญว่าต้องจัดสรรทรัพยากรน้ำให้อย่างทั่วถึงไม่ว่าจะเป็นด้านการพัฒนาระบบชลประทานให้มีประสิทธิภาพเพื่อรองรับการพัฒนาด้านการเกษตรกรรม การพลังงาน การสาธารณสุข การอุตสาหกรรม การคมนาคมทางน้ำและการป้องกันความเสียหายอันเกิดจากน้ำของประเทศด้วยโดยที่น้ำมีอยู่อย่างจำกัด และเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญในการดำรงชีวิตของประชาชน การบริหารจัดการน้ำในปีที่น้ำน้อยต้องแบ่งน้ำแบบรอบเวรปัจจัยความสำเร็จของการส่งน้ำแบบรอบเวร คือ “ความร่วมมือของเกษตรกร” ความร่วมมือเกิดได้ก็ต่อเมื่อ เกษตรกรมีความเข้าใจสถานการณ์ ยอมรับกติกา เพื่อใช้น้ำสำหรับการอุปโภคบริโภค ตลอดจนการทำเกษตร (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2559) ซึ่งเมื่อถึงช่วงฤดูแล้งของแต่ละปี น้ำในลำห้วย หนอง คลอง บึง จะแห้ง หรือหากปีใดฝนตกน้อยไม่ตกต้องตามฤดูกาล ทั้งช่วงยาวนานประกอบกับไม่มีแหล่งเก็บกักน้ำทำให้เกิดปัญหาขาดแคลนน้ำ ความแห้งแล้ง ความร้อน จึงเกิดขึ้นตามมาเป็นภาวะที่เรียกว่าแล้งซ้ำซาก (กรมชลประทาน, 2562) ทิศทางการบริหารจัดการน้ำชลประทาน ในปัจจุบันจึงมุ่งไปที่การเพิ่มประสิทธิภาพ การใช้ประโยชน์จากน้ำชลประทาน ที่ได้รับการพัฒนาแล้วแทนการพัฒนาแหล่งน้ำ เพื่อขยายพื้นที่ชลประทานเป็นหลัก โดยการปรับเปลี่ยนจากการพัฒนาเชิงปริมาณ (Quantitative Oriented) ไปเป็นการพัฒนาเชิงคุณภาพ (Qualitative Oriented) ด้วย "ยุทธศาสตร์การพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development Approach)" เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการชลประทานด้วยเทคโนโลยีที่เหมาะสม (Appropriate Technology) เพื่อเพิ่มคุณค่าของน้ำชลประทานโดยมีขบวนการที่สำคัญที่สุดคือการส่งเสริมให้เกษตรกรผู้ใช้น้ำมีส่วนร่วม ในการบริหารจัดการน้ำชลประทานอย่างจริงจัง ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญ ในการบริหารจัดการน้ำชลประทานยุคใหม่ เพื่อรับมือกับสถานการณ์วิกฤติ

การขาดแคลนน้ำในอนาคต (กรมชลประทาน, 2558) สถานีสูบน้ำ RSP12 ตั้งอยู่ที่บ้านโนนลาน ตำบลเปือย อำเภอบึงบูรพ์ จังหวัดศรีสะเกษ อาคารโรงสูบน้ำจากลำห้วยทับทัน มีเครื่องสูบน้ำพร้อมระบบควบคุม จำนวน 5 เครื่อง มีอัตราการสูบน้ำ 1.50 ลูกบาศก์เมตร/วินาที/เครื่อง ระบบส่งน้ำประกอบด้วยคลองส่งน้ำ จำนวน 2 สาย 1) คลองส่งน้ำสายใหญ่ MC ความยาว 12.590 กิโลเมตร 2) คลองส่งน้ำสายชอย 1R-MC ความยาว 2.930 กิโลเมตร การบริหารจัดการน้ำสถานีสูบน้ำ RSP12 ที่ผ่านมามีความยุ่งยาก ด้วยการส่งน้ำต้องอาศัยการสูบน้ำด้วยเครื่องสูบน้ำด้วยระบบไฟฟ้า กระจายน้ำด้วยระบบคลองส่งน้ำ อยู่ในความดูแลของกรมชลประทาน ซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐ ที่รับผิดชอบในการพัฒนาและบริหารจัดการน้ำของประเทศ เพื่อให้มีน้ำเพียงพอ และกระจายไปยังพื้นที่เพาะปลูกอย่างทั่วถึงในเขตรอยต่อ 2 อำเภอ (อำเภอบึงบูรพ์ อำเภอราษีไศล) เพื่อให้มีน้ำใช้อย่างเพียงพอต่อการเกษตร และยังคงคำนึงถึงการใช้น้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค การใช้น้ำชลประทานจึงมีต้นทุนค่ากระแสไฟฟ้าเข้ามาเกี่ยวข้องจะต้องทำการเก็บเงินค่ากระแสไฟฟ้าจากสมาชิกผู้ใช้น้ำชลประทาน เพื่อนำมาชำระค่ากระแสไฟฟ้าที่เกิดขึ้นจากการสูบน้ำ ปัจจุบันเกษตรกรผู้ใช้น้ำจะเป็นผู้รับภาระค่ากระแสไฟฟ้าในการสูบน้ำทำนาปรังทั้งหมด (100 เปอร์เซ็นต์) ส่วนในฤดูฝน หากเกิดภาวะฝนทิ้งช่วง กรมชลประทานจะเป็นผู้รับภาระค่ากระแสไฟฟ้าให้ทั้งหมด ตามระเบียบกรมชลประทานว่าด้วยหลักเกณฑ์การมีส่วนร่วมจ่ายค่ากระแสไฟฟ้าของเกษตรกรในเขตโครงการประเภทสูบน้ำด้วยไฟฟ้าของกรมชลประทาน พ.ศ. 2556 เนื่องจากสถานีสูบน้ำ RSP12 ระบบส่งน้ำสายคลองชอยซึ่งชาวบ้านต้องเสียสละที่ดินในการทำคลองชอยผ่านพื้นที่ตนเอง และระบบส่งน้ำในแปลงนายังไม่ครอบคลุมและทั่วถึงในพื้นที่ชลประทาน ซึ่งใช้วิธีส่งน้ำแบบแปลงต่อแปลง ทำให้การเดินทางของน้ำจากแปลงต้นทางไปสู่แปลงที่อยู่ไกลต้องใช้เวลานาน ชั่วโมงสูบน้ำที่มากขึ้น ส่งผลให้ค่ากระแสไฟฟ้าเพิ่มขึ้น ซึ่งบางครั้งเกิดปัญหาความขัดแย้ง การแย่งน้ำ การไม่เปิดทางน้ำให้แปลงข้างเคียง ซึ่งปัญหาเหล่านี้ล้วนเป็นความยุ่งยากในการบริหารจัดการน้ำ และเป็นความท้าทายของพลังชุมชนในการร่วมมือกับคณะกรรมการกลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน สถานีสูบน้ำ RSP12 ได้รวมกลุ่มเพื่อหาวิธีช่วยแก้ไขปัญหาดังกล่าว จึงเกิดเป็นความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ด้านบริหารจัดการน้ำที่เหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบัน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษาพลังชุมชนในการบริหารจัดการน้ำระบบชลประทาน เพื่อการเกษตร
2. ศึกษากระบวนการจัดการสรรการใช้ระบบชลประทาน สถานีสูบน้ำ ให้เกิดประสิทธิภาพ

วิธีดำเนินการวิจัย

ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวกับสภาพภูมิสังคมของพื้นที่ศึกษา ข้อมูลการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการเกษตร สภาพชุมชนโดยการศึกษาจากเอกสารของกรมชลประทาน แผนที่ เอกสารงานวิจัยและภาพถ่ายทางอากาศข้อมูลปฐมภูมิจากการเก็บข้อมูลภาคสนาม (Field works) ผู้วิจัยได้แบ่งการเก็บข้อมูลออกดังนี้

1. การสำรวจพื้นที่จริง เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของพื้นที่ส่งน้ำ การใช้ประโยชน์ที่ดิน สภาพเศรษฐกิจ และสังคม เพิ่มเติมจากข้อมูลทุติยภูมิ โดยวิธีการเดินสำรวจพื้นที่สถานีสูบน้ำ และการไปเยี่ยมไร่นาร่วมกับการสังเกต ผู้วิจัยสังเกตพฤติกรรมของสมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรม

2. การสนทนากลุ่มย่อย (Focus groups) จากกลุ่มผู้เป้าหมายเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) คือ คณะกรรมการกลุ่มบริหารการใช้น้ำ คณะกรรมการกลุ่มย่อยผู้ใช้น้ำ และเป็นสมาชิกผู้ใช้น้ำกลุ่มย่อย จำนวน 12 หมู่บ้าน รวม 60 คน ใช้ระเบียบวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Action Participation Research) โดยระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ และสนทนากลุ่มผู้เป็นกุญแจสู่ความรู้ (Key informants) ประกอบด้วย (1) ผู้อาวุโสในชุมชน 10 คน ที่เคยมีส่วนร่วมในการเจรจากับเจ้าของที่ดินที่ได้รับผลกระทบ ห้วงที่เริ่มต้นขุดคลองสายหลักชลประทานตัดผ่าน (2) ตัวแทนคณะกรรมการบริหารกลุ่มผู้ใช้น้ำ นายช่างชลประทาน (มูลล่าง) (3) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง คือ เจ้าหน้าที่การไฟฟ้า เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร นายช่างประปาเทศบาลตำบลบึงบูรพ์

โดยนำข้อมูลมาจัดเวทีสนทนากลุ่มย่อย แยกเป็นสามกลุ่มคือ กลุ่มที่เป็นผู้รู้ (Key informants) คณะกรรมการกลุ่มบริหารการใช้น้ำ และคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ – สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ เพื่อตรวจสอบและยืนยันความถูกต้องของข้อมูลร่วมกัน เพื่อให้ได้ข้อมูลตามกรอบแนวคิด “พลังชุมชน (Community empowerment)” ข้อมูลที่สำคัญ ได้แก่ การได้มาซึ่งที่ดิน (ตลอดเกือบ 20 ปี) สามารถตัดผ่านทั้งคลองหลักและคลองซอยโดยพลังของชุมชน และกระบวนการจัดการระบบน้ำชลประทานตลอดสาย โดยใช้แนวคำถามเป็นลักษณะการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลไปพร้อมกับการเก็บข้อมูลที่ได้ แบบสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย คือ การนำข้อมูลที่ได้จากการสังเกต การร่วมกิจกรรม แล้วจัดบันทึกไว้ในลักษณะบรรยายมาวิเคราะห์ สร้างข้อสรุปจากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นภายใต้กรอบแนวคิดพลังชุมชน การมีส่วนร่วม นอกจากนั้น พิจารณาถึงความพอเพียงและสมบูรณ์ของข้อมูลโดยการเปรียบเทียบกับกรอบประเด็นที่ศึกษา หากยังขาดข้อมูลจะทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติมรวมทั้งผ่านกระบวนการตรวจสอบข้อมูลอย่างสม่ำเสมอ ทั้งการวิเคราะห์เบื้องต้นก่อนนำข้อมูลให้สมาชิกตรวจสอบและวิเคราะห์เพิ่มเติม ภายหลังจากที่สมาชิกได้ตรวจสอบข้อมูลแล้วผู้วิจัยได้สร้างรูปแบบในการจัดเก็บ ดังนี้

1. การจัดระเบียบข้อมูล ผู้วิจัยนำเอาข้อมูลที่ได้จากการจัดเก็บหลายวิธี เช่น การสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์ สังเกตการเข้าร่วมกิจกรรม แล้วทำการแยกแยะข้อมูลเพื่อให้อยู่ในสภาพพร้อมใช้งาน โดยยึดขอบเขตเนื้อหาของการวิจัยเป็นหลัก คือ บริบทเชิงพื้นที่ที่ตั้งจุดสูบน้ำ เส้นทางสายคลองน้ำที่ขุดผ่าน สภาพพื้นที่ทำการเกษตร วัตถุประสงค์/ประโยชน์จากการใช้น้ำ การมีส่วนร่วมการดำเนินการตามกิจกรรมที่ได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการบริหาร การปฏิบัติตามข้อบังคับของสมาชิกเกี่ยวกับการใช้น้ำ โดยแยกเป็นข้อมูลภายใต้หลักการมีส่วนร่วม

2. ผู้วิจัยนำผลสรุปของข้อมูลแต่ละประเด็นมาจัดหมวดหมู่ก่อนเพื่อเชื่อมโยงกันของข้อมูลที่ได้มา
3. การสรุปผลการวิจัย เมื่อผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้มาจัดเรียงเป็นหมวดหมู่แล้วทำการวิเคราะห์ข้อมูลว่าผลที่ได้จากการเก็บข้อมูลนั้นบอกอะไรกับผู้วิจัยได้บ้าง และสามารถตอบตามวัตถุประสงค์ที่ผู้วิจัยได้ตั้งไว้หรือไม่

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาภูมิสังคมของพื้นที่ศึกษา สภาพชุมชน ข้อมูลการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการเกษตร สภาพชุมชนโดยการศึกษาจากเอกสาร แผนที่ เอกสารงานวิจัยและภาพถ่ายทางอากาศ และจากการเก็บข้อมูลภาคสนาม (Field works) การสัมภาษณ์ ร่วมกับการสังเกตพฤติกรรมของสมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรม การสนทนากลุ่มย่อย (Focus groups) กับผู้เป็นกุญแจสู่ความรู้ (Key informants) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สำคัญ สรุปผล ดังนี้

1. พลังชุมชนในบริหารจัดการน้ำระบบชลประทาน เพื่อการเกษตร นั้น พบว่า สถานีสูบน้ำ RSP12 ได้บริการส่งน้ำเพื่อการเกษตรตามคลองส่งน้ำสายใหญ่ ความยาว 12.590 กิโลเมตร เริ่มแรกกรมส่งเสริมพลังงาน ได้จัดสรรงบประมาณเพื่อจัดซื้อที่ดินในการขุดคลองหลักแต่ไม่ได้รับความยินยอมจากชาวบ้านที่เป็นเจ้าของที่ดินบางส่วนและไม่ได้ดำเนินการต่อเป็นระยะเวลาเกือบ 10 ปี จนกระทั่งเมื่อปี พ.ศ.2559 กรมชลประทานได้เข้ามาดำเนินการโดยจัดสรรงบประมาณเพื่อจ่ายค่าเวนคืนบริเวณที่ดินที่คลองส่งน้ำสายใหญ่ (สายหลัก) ขุดผ่านตลอดสาย แต่ขาดงบประมาณในการที่จ่ายค่าเวนคืนเจ้าของที่ดินในการขุดคลองสายซอยเพื่อเข้าไปยังแปลงที่ดินของเกษตรกร ชาวบ้านจึงรวมตัวกันขึ้นแบ่งเป็นช่วง ๆ ของเส้นทางคลองส่งน้ำสายใหญ่ที่ชาวบ้านได้ใช้ประโยชน์จากน้ำร่วมกัน โดยจัดทำความเห็นและร่วมกันเสียสละที่ดินเพื่อให้สามารถขุดคลองสายซอยให้ได้ครอบคลุมพื้นที่ของตนเองและพื้นที่ข้างเคียง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเครือญาติกัน ซึ่งก่อนนั้นจะประสบปัญหาคือการปฏิเสธไม่ให้ที่ดินของตนเองในการขุดคลองซอย ทำให้คลองซอยเป็นลักษณะ “พื้นหลอ” ชาวบ้านจึงได้จัดประชุมหลายครั้งแต่ละครั้งจะให้ผู้ที่อาวุโสของชุมชนที่เป็นญาติผู้ใหญ่ที่เจ้าของที่ดินเคารพนับถือได้ช่วยพูดคุยให้เห็นความสำคัญและประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นเป็นการสร้างมูลค่าที่ดินของตนเอง โดยใช้หลักภูมิความรู้ในอดีตอธิบายถึงความจำเป็นมาของชุมชนให้รับทราบถึงรากเหง้าของชุมชนที่ฝืนกับปัญหาภัยแล้งในอดีต มาเป็นประเด็นการพูดคุยและการแสดงความคิดเห็นซ้ำ ๆ ทำให้เกิดคลายตามและเริ่มรวมตัวกันของชุมชนที่เข้มแข็งมีความไว้วางใจกัน เชื่อใจกัน ช่วยเหลือกัน หากแม่คลองสายซอยดังกล่าวไม่ผ่านถึงที่ดินของตนเอง หากแต่ผ่านที่ดินที่อยู่ข้างเคียงก่อนน้ำจะมาถึงที่ดินของตนเอง สมาชิกก็ยินดีให้ค่าตอบแทนเป็นเงินเป็นรายปีหรือผลผลิตพืชผลการเกษตรในรายปี เนื่องจากต้องอาศัยน้ำจากพื้นที่คลองส่งน้ำพื้นที่ใกล้เคียงมาใช้ประโยชน์ ส่งผลให้ชุมชนนั้น สามารถปรับตัว แก้ไขปัญหาในการดำเนินการสู่เป้าหมายการจัดการใช้น้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพซึ่งถือได้ว่าความสำเร็จดังกล่าวเกิดจากพลังชุมชน จนปัจจุบันได้มีกระจายน้ำจากคลองสายหลัก โดยระบบคลองซอย และวิธีส่งน้ำแปลงต่อแปลงในพื้นที่ที่อยู่ห่างไกล ครอบคลุมพื้นที่การเกษตร 3,500 ไร่ (กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน สถานีสูบน้ำ RSP12 : 2564)

2. กระบวนการจัดการจัดสรรการใช้ระบบชลประทาน สถานีสูบน้ำ ให้เกิดประสิทธิภาพ พบว่า

2.1 โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษามูลำง สถานีสูบน้ำ RSP12 ได้รับงบประมาณดำเนินการก่อสร้างเพื่อเชื่อมคลองส่งน้ำ โดยมีรูปแบบเป็นคลองสายใหญ่เป็นหลัก เมื่อดำเนินการก่อสร้างเสร็จแล้ว จึงทำให้สถานีสูบน้ำ RSP12 สามารถทำการส่งน้ำได้จนถึงปลายทางคลอง (เขตอำเภอราชไศล) เป็นครั้งแรกในรอบ 20 ปี มีความยาวคลองเพิ่มขึ้น มีระยะทางรวม 12.590 กิโลเมตร ทำให้มีความยุ่งยากในการบริหารจัดการน้ำมากขึ้น ขาดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการน้ำ ไม่สามารถดูแลพื้นที่ส่งน้ำได้อย่างทั่วถึง ในระหว่างรอกการจัดตั้งกลุ่มพื้นฐานและจัดตั้งกลุ่มบริหารการใช้ชลประทานขึ้นใหม่ โดยกรมชลประทาน เพื่อดำเนินการงานในด้านบริหารจัดการน้ำ เป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ คณะกรรมการกลุ่มบริหารการใช้ชลประทาน สถานีสูบน้ำ RSP12 จึงมีมติริเริ่มถึงวิธี ในการบริหารจัดการน้ำ โดยการจัดตั้งคณะกรรมการกลุ่มย่อยขึ้นมา จำนวน 3 กลุ่ม ตามแบ่งการเขตการส่งน้ำ รูปแบบจากโครงสร้างของบริหารการใช้ชลประทาน มีการดำเนินการคัดเลือกคณะกรรมการฯ จากสมาชิกผู้ใช้น้ำสายซอยนั้น มีการดำเนินงานในการบริหารจัดการน้ำคล้ายๆกับการดำเนินงานของกลุ่มบริหารฯ ชุดใหญ่ จากการดำเนินงานที่ผ่านมา สมาชิกผู้ใช้น้ำยอมรับและปฏิบัติตาม มติข้อตกลงขององค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน ให้ความร่วมมือในการซ่อมแซม บำรุงรักษาคลองส่งน้ำและอาคารที่ตั้งเครื่องสูบน้ำชลประทานก่อนถึงฤดูกาลใช้น้ำต่อไป ตามรอบที่กำหนดดูแลการใช้ไม่ให้เกิดการรั่วไหล แจ้งจำนวนพื้นที่และชนิดพืชการเกษตรเพาะปลูกโดยแยกพื้นที่ใช้น้ำมาก -น้อย และพื้นที่ให้มูลค่าสูง – ต่ำ ก่อนถึงฤดูกาลเพาะปลูกก่อนปีถัดไป ทำให้บริหารจัดการน้ำของคณะกรรมการฯ มีประสิทธิภาพและทั่วถึงทันต่อสถานการณ์ความต้องการของสมาชิกผู้ใช้น้ำ

การบริหารจัดการน้ำ สถานีสูบน้ำ RSP12 มีต้นทุนของการสูบน้ำ ที่ต้องจ่ายค่ากระแสไฟฟ้า ดังนั้น การติดตามประเมินผลการส่งน้ำ จึงมีความจำเป็นที่ต้องให้การส่งน้ำไปถึงพื้นที่ของสมาชิกผู้ใช้น้ำให้ทั่วถึงและรวดเร็วมากที่สุด เพื่อลดชั่วโมงในการสูบน้ำ ให้เกิดค่ากระแสแก๊สไฟฟ้าน้อยที่สุด คณะกรรมการกลุ่มบริหารการใช้ชลประทาน สถานีสูบน้ำ RSP12 จึงมีความคิดริเริ่มในการนำอากาศยานไร้คนขับ (Drone) มาใช้ในการบินสำรวจพื้นที่เพื่อเฝ้าดู ติดตามและประเมินการส่งน้ำถึงปลายคลองอย่างมีประสิทธิภาพตามข้อตกลง เมื่อต้นคลองเริ่มมีการส่งน้ำสมาชิกจะไม่เปิดประตูน้ำก่อนได้รับการอนุญาตจากคณะกรรมการการใช้แต่ละตอน และตรวจสอบการลักลอบการสูบน้ำไปแปลงเกษตรกรที่ไม่ได้เป็นสมาชิก ตลอดจนการใช้ประโยชน์จากน้ำให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ในการทำการเกษตรแต่ละประเภทตามที่ลงทะเบียนไว้กับกลุ่มใช้น้ำ เพื่อลดชั่วโมงในการสูบน้ำ ทำให้เกิดการประหยัดค่ากระแสไฟฟ้า ซึ่งก็สามารถทำให้ติดตามและประเมินผลการใช้น้ำได้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ตลอดจนประเมินปริมาณน้ำต้นทุนเพื่อเพียงพอในการผลิตน้ำประปาเพื่อใช้ในเขตเทศบาลตำบลบึงบูรพ์ อำเภอบึงบูรพ์ จังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งใช้น้ำจากลำห้วยทับทันแหล่งเดียวกัน

2.2 ได้นำเทคโนโลยีในการเพาะปลูก มาใช้กับพื้นที่เพื่อช่วยลดต้นทุนการผลิต

1) มีการนำเครื่องทำนาหยอด มาใช้ในการทำนาปรัง โดยใช้เครื่องหยอดเมล็ดข้าวเปลือกที่ได้จากนวัตกรรมภูมิปัญญาช่างท้องถิ่นติดตั้ง กับรถไถนาเดินตามแล้วทำการหยอดแห้ง ทำให้สะดวก รวดเร็ว ประหยัดเมล็ดพันธุ์ข้าว กว่าการทำงานหว่าน หรือนาคำหลายเท่าตัว

2) หลักการองค์ความรู้แห่งศาสตร์พระราชฯ กลุ่มบริหารฯ มีการศึกษาวิธีการแก้ไขปัญหและฟื้นฟูคุณภาพของดิน ในการทำการเกษตร โดยมีหมอดินอาสา ให้คำปรึกษาในการแก้ไขปัญหาเรื่องดิน

2.3 การแก้ปัญหาความขัดแย้งเรื่องการใช้น้ำ

ขั้นตอนกระบวนการในการลดความขัดแย้งเรื่องน้ำ นอกเหนือจากการปรับแก้เพิ่มเติมมาตรการไว้ในระเบียบข้อบังคับของกลุ่มฯ ยังมีแนวทางในการปฏิบัติงานเพื่อลดความขัดแย้งเรื่องน้ำ ซึ่งปัญหาส่วนใหญ่จะพบ 1) ปัญหาการเปิดประตูรับน้ำก่อนรอบที่คณะกรรมการกำหนดโดยไม่รอน้ำปลายคลองเข้าเต็มพื้นที่ 2) การขุดหรือทำลายคันคลองซอย 3) การปิดกั้นคูน้ำ 4) การลักลอบใช้เครื่องสูบน้ำไปยังพื้นที่นอกเขตบริการ 5) ไม่ทำการเพาะปลูกพืชชนิดตามที่แจ้งและจำนวนพื้นที่ไม่ตรงตามที่ลงทะเบียนไว้ คณะกรรมการยึดหลักวิธีการ โดยเมื่อพบปัญหาความขัดแย้งเรื่องน้ำในเขตส่งน้ำใดก็จะมอบหมายให้คณะกรรมการกลุ่มฯ ย่อยไปเป็นทีม เพื่อไกล่เกลี่ยความขัดแย้งดังกล่าว หากการเจรจาไกล่เกลี่ยในระดับกลุ่มย่อยไม่ได้ผล คณะกรรมการกลุ่มฯ ใหญ่ พร้อมด้วยเจ้าหน้าที่ชลประทานและอาสาสมัครชลประทาน จะร่วมลงพื้นที่ไปเป็นทีม เพื่อไกล่เกลี่ยปัญหาความขัดแย้งเรื่องน้ำให้อีกครั้ง ซึ่งจากการปฏิบัติงานที่ผ่านมาแก้ปัญหา ในการลดความขัดแย้งเรื่องน้ำได้ทุกกรณี

อภิปรายผล

1. พลังชุมชน เป็นการรวมตัวกันของชุมชนที่เข้มแข็ง มีความไว้วางใจกัน เกื้อกูลกัน ช่วยเหลือกัน ส่งผลให้ชุมชนนั้น สามารถปรับตัว แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นและกลับคืนสู่การดำเนินชีวิตตามปกติของชุมชนได้ โดยจัดทำความเห็นและร่วมกันเสียสละที่ดินเพื่อให้สามารถขุดคลองสายซอยให้ได้ครอบคลุมพื้นที่ของตนเองและพื้นที่ข้างเคียงส่วนใหญ่เป็นเครือญาติกัน ซึ่งก่อนนั้นจะประสบการปฏิเสศ ไม่ยินยอมที่ดินของตนเองในการขุดคลองซอย ทำให้คลองซอยเป็นลักษณะ “พื้นหลอ” โดยชุมชนได้ใช้บทบาทของผู้อาวุโสของชุมชน ที่เป็นญาติผู้ใหญ่ที่เจ้าของที่ดินเคารพนับถือได้ช่วยพูดคุยให้เห็นความสำคัญ และประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นเป็นการสร้างมูลค่าที่ดินของตนเองได้ โดยใช้หลักภูมิความรู้ในอดีตอธิบายถึงความเป็นมาของชุมชนให้รับทราบถึงรากเหง้าของชุมชนที่ฝ่าฟันกับปัญหาภัยแล้งในอดีตมาเป็นประเด็นการพูดคุยและการแสดงความคิดเห็น ช้า ๆ ทำให้เกิดคล้อยตามและเริ่มรวมตัวกันของชุมชนที่เข้มแข็ง หากแม้คลองซอยดังกล่าวไม่ได้กระทบที่ดินของตนเองแต่กระทบที่ดินที่อยู่ข้างเคียงที่คลองซอยตัดผ่านก็ยินดีให้ค่าตอบแทนเป็นเงินหรือผลผลิตการเกษตรเป็นรายปี เนื่องจากต้องอาศัยน้ำจากพื้นที่คลองส่งน้ำพื้นที่ใกล้เคียงมาใช้ประโยชน์ ส่งผลให้ชุมชนนั้น สามารถปรับตัว แก้ไขปัญหาในการดำเนินการสู่เป้าหมายการจัดการใช้น้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งถือได้ว่าความสำเร็จดังกล่าวเกิดจาก

พลังอำนาจชุมชน สอดคล้องกับแนวคิดวอลเลอร์สไตน์ (Wallerstein, 2016 อ้างใน โกวิทย์ พวงงาม, 2555) นิยามว่าพลังชุมชน (Community empowerment) เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ส่งเสริมให้บุคคลองค์กรและชุมชนมีความเป็นตัวของตัวเอง สามารถควบคุมตนเอง มีความสามารถในการเลือกและกำหนดอนาคตของตน ชุมชน และสังคมได้ เป็นการกระทำของบุคคลร่วมกับผู้อื่นในสังคมเพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเชิงบวกหรือเชิงสร้างสรรค์ต่อสังคมและสอดคล้องกับงานวิจัยของสิริพงษ์ กุลพงษ์ (2552) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการน้ำอย่างยั่งยืน โครงการอ่างเก็บน้ำขนาดเล็กอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการน้ำ เป็นการนำโครงการมาเปรียบเทียบ 3 โครงการ คือ โครงการอ่างเก็บน้ำห้วยไฟ โครงการอ่างเก็บน้ำห้วยซ้ายและโครงการอ่างเก็บน้ำน้ำเปื่อย ผลการศึกษาทั้ง 3 โครงการพบว่า มีข้อสรุปที่เหมือนกันในด้านการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการน้ำ โดยที่ผู้มีส่วนร่วมผ่านคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ เพื่อแจ้งความต้องการปลูกพืช มีส่วนร่วมในการจัดสรรน้ำประจำฤดูกาล ส่งน้ำ รวมถึงมีส่วนร่วมในการประชุมสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำและบำรุงรักษาฝายและคลองส่งน้ำร่วมกัน

2. การบริการจัดการน้ำ คณะกรรมการกลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน สถานีสูบน้ำ RSP12 ได้มีมติริเริ่มถึงวิธี ในการบริหารจัดการน้ำ โดยการจัดตั้งคณะกรรมการกลุ่มย่อยขึ้นมา จำนวน 3 กลุ่ม แบ่งตามเขตการส่งน้ำ (ตลอดความยาวคลอง 12.590 กม.) โดยอาศัยตัวอย่างรูปแบบจากโครงสร้างของบริหารการใช้น้ำชลประทาน มีการดำเนินการคัดเลือกคณะกรรมการฯ จากสมาชิกผู้ใช้น้ำเขตส่งน้ำนั้น การดำเนินงานในการบริหารจัดการน้ำคล้ายกับการดำเนินงานของกลุ่มบริหารฯชุดใหญ่ จากการดำเนินงานที่ผ่านมา สมาชิกผู้ใช้น้ำยอมรับและปฏิบัติตาม มติข้อตกลงขององค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน ให้ความร่วมมือในทุกกิจกรรม เช่น เวลาในการเปิดน้ำเข้าพื้นที่ทำการเกษตรเป็นตอน ๆ การช่วยกันตรวจสอบการรั่วไหลของน้ำ ตลอดจนคำนึงถึงจำนวนพื้นที่และชนิดพืชการเกษตรเพาะปลูก สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมปอง วงษ์ชัย (2554) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารจัดการ ชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วมของกลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว จังหวัดสุพรรณบุรี ผลของการศึกษาพบว่า การบริหารจัดการน้ำของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว ส่งเสริมให้เกษตรกรเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน เริ่มจากการฟื้นฟูกลุ่มผู้ใช้น้ำ ให้ความรู้ความเข้าใจ ฝึกอบรมและพัฒนาจนมีความเข้มแข็งมากขึ้น โดยมีเจ้าหน้าที่ชลประทานคอยเป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิด และเมื่อมีความเข้มแข็งมากขึ้นก็มีการจัดตั้งคณะกรรมการจัดการชลประทาน โครงการกระเสียวมีตัวแทนจากกลุ่มบริหารการใช้น้ำนอกเขตชลประทานเข้าร่วมด้วย เพื่อร่วมกันบริหารจัดการน้ำให้เกิดประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ประโยชน์

ผู้วิจัยให้ความสำคัญ “พลังชุมชน” ในการได้มาซึ่งที่ดินในการขุดคลอง และการจัดการน้ำระบบชลประทานในการทำการเกษตร จะพบว่า การบริหารจัดการโดยใช้พลังชุมชนจัดการทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ ค่อนข้างจะประสบผลสำเร็จในการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า และในการให้ผู้อาวุโสของหมู่บ้านในแต่ละครอบครัวที่ได้รับผลกระทบจากการจัดการที่เครพ่นบ่ถือได้เข้ามามีบทบาทในการสนทนา (พูดคุย) เล่าถึงรากเหง้าความเป็นมาตลอดจนปัญหาในอดีตของชุมชน สามารถลดความขัดแย้งในการดำเนินกิจกรรมชุมชนได้เป็นอย่างดี ซึ่งหน่วยงานของรัฐเป็นผู้ให้คำแนะนำ แต่อย่างไรก็ตาม ต้องให้อำนาจความรู้ชุมชน โดยใช้หลักศาสตร์ “สหวิทยาการ” และเวลาในการตัดสินใจกับผู้ที่มีส่วนร่วมและได้รับผลกระทบพอสมควร

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อไป

ควรศึกษาผลคุ้มค่าทางด้านเศรษฐกิจจากที่ดินที่เสียสละบริจาคการขุดคลอง (ทั้งคลองหลักและคลองซอย) ในจัดการน้ำระบบชลประทานในการทำการเกษตร สถานีสูบน้ำ RSP12 กับมูลค่าทางเศรษฐกิจที่เพิ่มขึ้นในปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

กรมชลประทาน. (2562). *คู่มือการส่งน้ำและบำรุงรักษาโดยเกษตรกรมีส่วนร่วมตามกระบวนการ 14*

ขั้นตอน. สำนักส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน กรมชลประทานกระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

_____. (2558). *รายงานประจำปี*. กรมชลประทาน.

กรมส่งเสริมการเกษตร. (2559). *การบริหารจัดการน้ำและการพัฒนาการเกษตรในเขตชลประทาน*.

กองพัฒนาการเกษตรพื้นที่เฉพาะ กรมส่งเสริมการเกษตรกระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน สถานีสูบน้ำ RSP12. (2564). *เอกสารประกอบการคัดเลือกสถาบันเกษตรกรผู้ใช้น้ำชลประทานดีเด่น ประจำปี 2564*. ม.ป.พ..

โกวิท พวงงาม. (2555). *การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน*. ม.ป.พ..

สมปอง วงษ์ชัย. (2554). *การบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วมของกลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว จังหวัดสุพรรณบุรี*. [วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สิริพงษ์ กุลพงษ์. (2552). *การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการน้ำอย่างยั่งยืน โครงการอ่างเก็บน้ำขนาดเล็กล้านเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา*. [วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ปีที่ 12 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2568

**วารสารวิจัยและพัฒนา
มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ**

**Research and Development Journal
Sisaket Rajabhat University**

หลักเกณฑ์และคำแนะนำสำหรับผู้พิมพ์บทความหรือบทความวิจัย (Instructions for Authors)

วารสารงานวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ มีนโยบายในการส่งเสริม เผยแพร่ เชื่อมโยง และกระตุ้นการผลิต ผลงานวิชาการและงานวิจัยที่มีคุณค่าต่อการพัฒนาวิชาการด้าน มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ โดยรูปแบบผลงานที่วารสารจะรับพิจารณา มี 2 ประเภท คือ บทความ วิชาการ และบทความวิจัย

บทความวิชาการและบทความวิจัยที่จะนำมาตีพิมพ์ในวารสารงานวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัย ราชภัฏศรีสะเกษนี้ จะได้รับการตรวจสอบทางวิชาการ (Peer Review) ก่อน เพื่อให้วารสารมีคุณภาพใน ระดับมาตรฐานสากลและนำไปอ้างอิงได้

ส่วนประกอบของบทความ

1. บทความวิชาการ

ในการเขียนบทความวิชาการ ควรชี้ประเด็นที่ต้องการนำเสนอให้ชัดเจนและมีลำดับเนื้อหาที่ เหมาะสม บทความวิชาการควรมีองค์ประกอบดังต่อไปนี้

1. **ชื่อเรื่อง (Title)** ใช้คำที่สั้น กระชับ และมีความหมายชัดเจน ให้เขียนเป็นระดับ กลุ่มคำไม่ใช่ระดับประโยค และต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยพิมพ์ ชื่อเรื่องเป็นภาษาไทยก่อน และตามด้วยชื่อเรื่องภาษาอังกฤษในบรรทัดต่อมา แต่ให้เขียนชื่อเรื่องเป็นภาษาอังกฤษเท่านั้นในกรณี ที่บทความเขียนเป็นภาษาอังกฤษหรือภาษาต่างประเทศอื่น ๆ ความยาวระหว่าง 8-15 คำ

2. **บทคัดย่อ (Abstract)** สรุปเนื้อหาของบทความให้ได้ใจความชัดเจน ให้เขียนทั้ง ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยเขียนเป็นภาษาไทยก่อน ความยาวไม่เกิน 1 หน้ากระดาษ หรือระหว่าง 150-200 คำ ให้เขียนบทคัดย่อเป็นภาษาอังกฤษเท่านั้น ในกรณีที่บทความเขียนเป็นภาษาอังกฤษหรือ ภาษาต่างประเทศอื่น ๆ

3. **คำสำคัญ (Keyword)** ระบุคำสำคัญของเนื้อหาที่เหมาะสมสำหรับนำไปใช้ เป็นคำ สืบค้นในระบบฐานข้อมูลใต้บทคัดย่อ ต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ จำนวน 3-5 คำ ให้เขียนคำ สำคัญเป็นภาษาอังกฤษเท่านั้น ในกรณีที่บทความเขียนเป็น ภาษาอังกฤษหรือภาษาต่างประเทศอื่น ๆ

4. **บทนำ (Introduction)** นำเสนอข้อมูลเบื้องต้นของเนื้อหา รวมทั้งระบุถึงขอบเขต เนื้อหาของบทความ

5. **เนื้อหา (Body of text)** ระบุเนื้อหาหลักของบทความ โดยแบ่งออกเป็นประเด็น ย่อย ๆ และมีการจัดเรียงลำดับหัวข้อตามรายละเอียดของเนื้อหา

6. การอ้างอิง (References) อ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหา (In-text citation) โดยใช้ระบบนาม-ปี (Author-Year) ตามรูปแบบ APA (American Psychological Association) ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 7 (7th edition) และเอกสารอ้างอิงทุกรายการที่ปรากฏในบทความต้องมีรายชื่อปรากฏอยู่ในรายการเอกสารอ้างอิงท้ายบทความ (References) ด้วย

2. บทความวิจัย

ให้นำเสนอผลการวิจัยที่ค้นพบอย่างเป็นระบบ โดยบทความวิจัยมีองค์ประกอบดังต่อไปนี้

1. ชื่อเรื่อง (Title) ใช้คำที่สั้นกระชับ และมีความหมายชัดเจน ให้เขียนเป็นระดับกลุ่มคำไม่ใช่ระดับประโยค และต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยพิมพ์ชื่อเรื่องเป็นภาษาไทยก่อน และตามด้วยชื่อเรื่องภาษาอังกฤษในบรรทัดต่อมา แต่ให้เขียนชื่อเรื่องเป็นภาษาอังกฤษเท่านั้น ในกรณีที่บทความเขียนเป็นภาษาอังกฤษหรือภาษาต่างประเทศอื่น ๆ ความยาวระหว่าง 8-15 คำ

2. บทคัดย่อ (Abstract) สรุปสาระสำคัญของงานวิจัย ซึ่งประกอบด้วย วัตถุประสงค์ การวิจัย ประชากร กลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือวิจัย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ข้อมูล และผลการวิจัย ต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ความยาวแต่ละภาษาไม่เกิน 1 หน้ากระดาษ หรือระหว่าง 150-200 คำ ให้เขียนบทคัดย่อเป็นภาษาอังกฤษเท่านั้น ในกรณีที่บทความเขียนเป็นภาษาอังกฤษหรือภาษาต่างประเทศอื่น ๆ

3. คำสำคัญ (Keywords) ระบุคำสำคัญของเนื้อหาที่เหมาะสมสำหรับนำไปใช้เป็นคำสืบค้นในระบบฐานข้อมูลใต้บทคัดย่อ ต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ จำนวน 3-5 คำ ให้เขียนคำสำคัญเป็นภาษาอังกฤษเท่านั้น ในกรณีที่บทความเขียนเป็นภาษาอังกฤษหรือภาษาต่างประเทศอื่น ๆ

4. บทนำ (Introduction) ระบุถึงความสำคัญของปัญหาที่ศึกษา วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง และประโยชน์โดยรวมที่จะเกิดขึ้นจากผลการวิจัย

5. วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Objective) ระบุวัตถุประสงค์ในการทำวิจัยให้ชัดเจน และสะท้อนถึงภาพรวมทั้งหมดของงานวิจัย

6. วิธีดำเนินการวิจัย (Methodology) ระบุวิธีวิจัยที่ครอบคลุมถึงประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือวิจัย ขั้นตอนการเก็บข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

7. ผลการวิจัย (Results) ระบุผลการวิจัยที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

8. อภิปรายผล (Discussion) นำเสนอผลการวิจัยโดยอ้างอิงถึงทฤษฎีต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนผลการวิจัยที่ค้นพบหรือเห็นแย้งที่สมเหตุสมผล

9. ข้อเสนอแนะ (Recommendations) เสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์ และเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยในครั้งต่อไป

10. การอ้างอิง (References) ใช้การอ้างอิงตามรูปแบบ APA (American Psychological Association) ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 7 (7th edition)

การอ้างอิงเอกสาร

1. การอ้างอิงในเนื้อหา

ตัวอย่างการอ้างอิงในเนื้อหา

1. (ผู้แต่ง, ปีพิมพ์: เลขหน้า) ไว้ท้ายข้อความที่อ้างอิง เช่น

(สุนีย์ มัลลิกะมาลย์, 2549:200-205)

(McCartney & Phillips, 2006: 498-499)

(Murphy, 1999: 85)

กรณีที่ไม่ปรากฏเลขหน้าให้ลงแค่ชื่อผู้แต่งกับปีพิมพ์ไว้ในวงเล็บเดียวกัน เช่น

(สุนีย์ มัลลิกะมาลย์, 2549)

2. ผู้แต่ง (ปีพิมพ์: เลขหน้า) กรณีมีการระบุชื่อผู้แต่งในเนื้อหาแล้ว ไม่ต้องระบุไว้ในวงเล็บ

ท้ายข้อความที่อ้างอิงอีก เช่น

ลดาพร บุญฤทธิ์ (2539: 49) ได้ศึกษาถึง.....

Kanokon Boonsarngsuk (2002: 14) studied.....

2. การอ้างอิงเอกสารส่วนท้ายเรื่อง

ตัวอย่างรายการอ้างอิงตัวอย่างการเขียนเอกสารอ้างอิงกรณีที่เป็นหนังสือ

ไชยยง รุจจนเวท. (2530). 20 ปีสวนสมุนไพรร สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี.บริษัท ไปยาลใหญ่ ศรีเอทีพีเฮาส์.

ตัวอย่างการเขียนเอกสารอ้างอิงกรณีที่เป็นวารสาร

กรัณท์รัตน์ บุญช่วยธานีสิทธิ์ และจุฑารัตน์ เสรีวัตร. (2553). ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมกรรมการส่งเสริมสุขภาพ ด้วยการแพทย์แผนไทยในนักศึกษา คณะการแพทย์แผนตะวันออกมหาวิทยาลัยรังสิต. วารสาร การแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก, 8(1), 76-80.

ตัวอย่างการเขียนเอกสารอ้างอิงกรณีที่เป็นวิทยานิพนธ์

ฉันทพร วณิชฤทธา. (2550). การจัดการความรู้ในชุมชน: กรณีศึกษาด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดย ชุมชนมีส่วนร่วม จังหวัดสมุทรสงคราม [วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ตัวอย่างการเขียนเอกสารอิเล็กทรอนิกส์

เว็บเพจ มีผู้แต่งหรือหน่วยงานรับผิดชอบ

ผู้แต่ง. (ป/ห/วัน/เดือนที่เผยแพร่). ชื่อบทความ. ชื่อเว็บไซต์ (URL)

สุรชัย เลี้ยงบุญเลิศชัย. (2554, 21 มิถุนายน). จัดระเบียบสำนักงานทนายความ. <http://Si Sa Ket.lawyerscouncil.or.th/2011/index.php?name=knowledge>

ตัวอย่างการเขียนเอกสารการประชุมวิชาการ

ชื่อ/สกุล. (ปี). ชื่อบทความ. ใน/ชื่อบรรณาธิการ (บ.ก.),ชื่อหัวข้อการประชุม. ชื่อการประชุม(น. เลขหน้า).

ฐานข้อมูล.

พัชรภา ตันติชูเวช. (2553). การศึกษาทั่วไปกับคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ในประเทศมาเลเซีย และสิงคโปร์ ศึกษาโดยเปรียบเทียบกับประเทศไทย. ใน ศิริชัย กาญจนวาสี (บ.ก.),*การขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษาไทย. การประชุมวิชาการและเผยแพร่ผลงานวิจัยระดับชาติ* (น. 97-102). คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

**หลักเกณฑ์การเขียนบทความวิชาการหรือบทความวิจัย
เพื่อตีพิมพ์ในวารสารงานวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ**

1. ส่งบทความวิจัยฉบับเต็มในรูปแบบของ Word File จำนวน 1 ชุด เป็นแฟ้มข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ โดยใช้โปรแกรม Microsoft Office Word 2010 ขึ้นไป พร้อมแนบไฟล์สแกน PDF แบบเสนอผลงานวิชาการ เพื่อลงตีพิมพ์ในวารสารงานวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ส่งบทความผ่านทางเว็บไซต์ <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/sskru-resarch> หรือส่งมาที่ E-mail: rdi-journal@sskru.ac.th (ติดต่อสอบถามเพิ่มเติมที่ สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ เลขที่ 319 ถนนไทยพันทา ตำบลโพธิ์ อำเภอเมืองศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ 33000 โทรศัพท์: 089-191-4008 / 091-013-2310)
2. เป็นบทความวิจัยและบทความวิชาการทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์เกี่ยวกับสาขา การบริหารจัดการ การศึกษา บริหารธุรกิจ สังคมวิทยา จิตวิทยาการบริหาร เศรษฐศาสตร์ การบริหาร ทรัพยากรมนุษย์ ปรัชญา นิติศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ รวมถึงสหวิทยาการอื่น ๆ
3. ความยาวของบทความโดยนับรวมรูปภาพ ตาราง เอกสารอ้างอิงและประวัติผู้เขียน จำนวน 15 – 20 หน้าขนาดกระดาษ A4
4. แบบอักษร (Font) บทความ
  - 4.1 ให้พิมพ์ด้วยตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาดอักษร 16 และพิมพ์เนื้อหาในลักษณะ คอลัมน์เดียว (One column) กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเป็นแบบระยะพิมพ์เดียว (Single space) ระยะขอบบน – ซ้าย 3.18 เซนติเมตร และระยะขอบล่าง – ขวา 2.54 เซนติเมตร
  - 4.2 ชื่อบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ด้วยตัวหนา โดยชื่อบทความภาษาไทย ใช้ขนาดอักษร 18 ชื่อบทความภาษาอังกฤษ ใช้ขนาดอักษร 16 จัดอยู่กึ่งกลาง กรณีเป็นภาษาอังกฤษให้ใช้อักษรตัวแรกเป็นตัวใหญ่สำหรับคำหลักต่าง ๆ
  - 4.3 ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (และอาจารย์ที่ปรึกษา) ให้มีทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ และให้ใช้หมายเลขกำกับชื่อผู้เขียนหรืออาจารย์ที่ปรึกษา พิมพ์ด้วยตัวหนาโดยใช้ขนาดอักษร 14 จัดอยู่กึ่งกลาง
  - 4.4 ชื่อสาขาวิชา คณะ และสถาบันการศึกษาต้นสังกัด ให้พิมพ์ที่บรรทัดล่างต่อจากชื่อผู้วิจัย จัดอยู่กึ่งกลาง พิมพ์อักษรเป็นตัวบางขนาด 12 ใช้เขียนทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และให้ใช้หมายเลขกำกับ
  - 4.5 หมายเหตุ ใใส่ * ข้างหลังชื่อผู้ประสานงาน (Corresponding Author) หมายถึง ผู้ที่ทำหน้าที่ประสานงานกับผู้อื่นที่มีชื่อในผลงาน ในการเตรียมต้นฉบับบทความ หรือ ส่งบทความเพื่อตีพิมพ์ และประสานงานในการตอบสนองข้อคำถามและข้อวิจารณ์

5. เป็นบทความภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษ ในกรณีที่เป็นบทความภาษาอังกฤษต้องผ่านการตรวจสอบความถูกต้องและลงนามรับรองจากผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาอังกฤษก่อนส่งให้บรรณาธิการ
6. ต้องเป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์หรือเผยแพร่ที่ไหนมาก่อนหรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น
7. บทความต้องมีสาระสังเขป (บทคัดย่อ) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษไม่เกิน 1 หน้ากระดาษ A4 หรือระหว่าง 150 – 200 คำ ในกรณีที่บทความเป็นภาษาอังกฤษหรือภาษาต่างประเทศอื่น ๆ ให้เขียนบทคัดย่อเป็นภาษาอังกฤษเท่านั้น
8. ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามระบบการอ้างอิงเอกสารและหลักเกณฑ์การนำเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารงานวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
9. ผลการพิจารณาให้ตีพิมพ์บทความ ให้ถือมติของกองบรรณาธิการเป็นที่สิ้นสุด
10. บทความที่ไม่ผ่านการพิจารณาให้ตีพิมพ์ กองบรรณาธิการจะแจ้งให้ทราบ แต่จะไม่ส่งต้นฉบับคืนให้ผู้เขียน

วิธีการจัดส่งบทความ

ท่านสามารถส่งบทความได้ 2 วิธี

1. ส่งแบบเสนอผลงานวิชาการและไฟล์ข้อมูลบทความ ผ่านทางเว็บไซต์ วารสารงานวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/sskru-resarch>
2. ส่งบทความมาที่ E-mail: rdi-journal@sskru.ac.th หรือกองบรรณาธิการวารสารงานวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ 319 ถนนไทยพันทา ตำบลโพธิ์ อำเภอเมืองศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ 33000 โทรศัพท์: 089-191-4008 / 091-013-2310 สำหรับบทความที่ผ่านการกลั่นกรองแล้ว จะได้รับการตีพิมพ์ลงในวารสารเพื่อเผยแพร่ต่อไป

แบบเสนอขอส่งบทความเพื่อลงตีพิมพ์
ในวารสารงานวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

ข้าพเจ้า (นาย/นาง/นางสาว).....

ตำแหน่งทางวิชาการ.....

สถานที่ทำงาน.....

ชื่องานวิจัย (ภาษาไทย).....

.....

ชื่องานวิจัย (ภาษาอังกฤษ).....

.....

สถานที่ติดต่อที่สะดวก

ชื่อหมู่บ้าน/หน่วยงาน.....

เลขที่..... หมู่..... ตรอก/ซอย.....

ถนน..... แขวง/ตำบล.....

เขต/อำเภอ..... จังหวัด.....

รหัสไปรษณีย์..... โทรสาร.....

โทรศัพท์..... มือถือ.....

ประเภทของผลงานวิชาการ

บทความวิจัย

บทความวิชาการ

ข้าพเจ้าขอรับรองว่าบทความนี้

เป็นผลงานของข้าพเจ้าแต่เพียงผู้เดียว

เป็นผลงานของข้าพเจ้าและผู้ร่วมงานตามชื่อที่ระบุในบทความ

ผลงานนี้ยังไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใดมาก่อน และจะไม่นำไปเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารอื่น ๆ นับจากวันที่ข้าพเจ้าได้ส่งผลงานต้นฉบับนี้และข้าพเจ้าได้ให้ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาตรวจสอบความถูกต้องของ Abstract และบทความภาษาอังกฤษแล้ว

ลงชื่อ.....

(.....)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ. ....